Beszámoló

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1977. évi tevékenységéről

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest

B E S Z Á M O L Ó

a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

1977. évi tevékenységéről

Szerkesztette:

Dr. Kordos László

Megjelent

a Kőbányai Petőfi Sportkör Barlangkutató és Hegymászó Szakosztálya
a Vörös Meteor TE Barlangkutató Szakosztálya
az AMPHORA Könnyűbuvár Sport Club Vizalatti Barlangkutató Csoportja
az Alba Regia Barlangkutató Csoport
a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoportja
a Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör DELFIN Könnyűbuvár Szakosztálya
a Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör Barlangkutató Szakosztálya
és Lénárt László

anyagi hozzájárulásával.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest

1982

T A R T A L O M

oldal

ELŐSZÓ 5

TÁRSULATI ÉLET 6

Választmányi ülés /1977. január 25./
Elnökségi ülés /1977. március 8./
Választmányi ülés /1977. március 31./
Elnökségi ülés /1977. május 17./
Elnökségi ülés /1977. szeptember 29./
Csoportvezetői értekezlet /1977. november 25./ - H. Gy.

TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK és SZAKBIZOTTSÁGOK JELENTÉSEI 8

A Déldunántuli Területi Szervezet 1977. évi jelentés /Rónaki L./ 8

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1977. évi munkájáról /Dr. Bertalan K. - Dr. Kordos L./ 9

Beszámoló az MKBT Oktatási Bizottságának 1977. évben végzett munkájáról /Barátosi J./ 11

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1977-ben végzett munkájáról /Dr. Jánossy D./ 13

Barlangi őslénytani ásatások és gyűjtések 1977-ben /Az Őslénytani Szakbizottság 1977. évi jelentésének melléklete - Dr. Kordos L./ 15

BARLANGKUTATÓ CSOPORTOK JELENTÉSEI 25

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyve 1977. /Szerk.: Szolga F./ 25

Jelentés a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról 50

Beszámoló jelentés a dorogi "József Attila" Művelődési Központ "Kadic Ottokár" Barlangkutató szakkörének 1977. évi tevékenységéről /Madaras I.-né/ 57

A Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Szerk.: Dr. Veress M./ 60

Összefoglaló jelentés a Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre Barlangkutató Szakosztályának 1977. évben végzett munkájáról /Horváth J./ 118

Az FTSK Barlangkutató Szakosztálya Szabó József csoportjának 1977. évi kutatási jelentése /Szablyár P. - Havas P. - Sisák Zs./ 130

Beszámoló jelentés a Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre "Delfin" Könnyűbuvár Szakosztály Vizalatti Barlangkutató Csoportja 1977. évi munkájáról /Kalinovits S./ 141

oldal

Jelentés a tiszaföldvári Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Szerk.: Varga Cs./ 150

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Szikszai T./ 156

A Kertészeti Egyetem Természetbarát Szakosztály keretében müködő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Dr. Nagy S./ 166

Beszámoló a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály 1977. évi tevékenységéről /Lendvay Á./ 167

Kutatási jelentés az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Barlangkutató Csoportjának 1977. évben végzett barlangkutató tevékenységéről /Szenthe I. - Czakó L./ 182

A Mecseki Karsztkutató Csoport évi jelentése 1977. évről /Rónaki L./ 201

Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász Sportkör Barlangkutató Csoportjának 1977. évi kutatótevékenységéről /Jaskó L.- Várszegi S./ 217

A NME MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport Évkönyve 1977. /Szerk.: Lénárt L. - Majoros Zs./ 220

Beszámoló jelentés a Nehézipari Müszaki Egyetem TDK Karsztkidrológiai Szakcsoport 1977. évi munkájáról /Lévay T./ 235

Az Orvosegyetem Sport Club Barlangkutató és Magashegyjáró szakcsoportjának 1977. évi munkájáról /Garas Á. - Szloboda F./ 238

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Maucha L./ 239

Beszámoló a Promontor SE Barlangkutató Csoportjának 1977. évi munkájáról /Regős J./ 245

A Spartacus TE. "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Gyarmati G./ 247

A Szabó József Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése 254

Beszámoló a Tatabányai Bányász Müvelődési és Oktatási Központ "Vértes László" Karszt- és Barlangkutató Csoportjának 1977. évi tevékenységéről /Juhász M./ 256

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Baradla Barlangkutató Csoport jelentése 1977. évi munkájáról /Vid Ö. - Dr. Dénes Gy./ 269

Jelentés a KPVDSZ Vörös Meteor T.E. "Diogenes" Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Thieme A./ 277

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Foton Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Tihanyi P./ 281

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. "Nautilus" Vizalatti barlangkutató Szakosztályának 1977. évi jelentése /Horváth Gy./ 284

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Tektonik Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése /Hegedüs Gy./ 285

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Vass Imre Csoport 1977. évi jelentése /Szerk.: Házi Z./ 289

E L Ő S Z Ó

1977-ben harmadik alkalommal jelenik meg a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat "Beszámoló ..." kötete. Ez a kiadvány a lapengedély hiányában beszüntetett közkedvelt "Karszt- és Barlangkutatási Tájékoztató"-t van hivatva helyettesiteni. Tartalmában, jellegében mégsem vehette át annak szerepét, mert csak évente egy alkalommal jelenhet meg - kivétel az 1975. évi, amikor két füzet látott napvilágot.

A jelen kötetben megtalálható szerkesztési elvek már az előző, 1976. kiadványban is megvalósultak, s a jövőben is hasonlóképpen kivánjuk folytatni. A "Beszámoló" kötetbe a tárgyév főbb társulati eseményei /Társulati élet/, valamint a Területi Szervezetek, Szakosztályok, Szakbizottságok és Barlangkutató Csoportok évi jelentései kerülnek. A "Társulati élet" rovat csak rövid jegyzőkönyvi kivonatokat közöl az elnökségi, választmányi és szakosztályi-szakbizottsági ülésekről. Az egyéb tevékenységeket a minden évben külön is megjelenő "Főtitkári beszámoló", a "Karszt és Barlang" hazai rovata, valamint a "Müsorfüzet" tartalmazza. A kötet fő feladata, hogy a barlangkutató csoportok jelentéseit kivonatosan közölje. Az elmult években a "Cholnoky Jenő pályázat" sikereként igen bő terjedelmü, gazdagon illusztrált jelentések érkeztek, de ezek teljes közlésére ninos lehetőség. Ezért a "Beszámoló"-ba az alábbi szerkesztési elvek alapján kerülnek a jelentésrészletek:

A "Beszámoló" nem tartalmazza: 1/ a csoportéletre vonatkozó leirásokat és adatokat, csak akkor, ha azok kiemelkedő jelentőségüek; 2/ a tábori, tura, külföldi ut leirásokat, élménybeszámolókat; 3/ fényképeket; 4/ az olyan önálló cikkeket, amelyek szakmai eredményeket, tudományos kérdéseket, vagy müszaki leirásokat tartalmaznak. Az ilyen jellegü munkák közlésére a "Karszt és Barlang", valamint a "Karszt- és Barlangkutatás" kiadványok szolgálnak. Ezért felhivjuk a cikkirók figyelmét, hogy munkáikat juttassák el e kiadványok szerkesztőségéhez.

A "Beszámoló" tartalmazza: 1/ a több részből álló jelentések tartalomjegyzékét; 2/ az összes olyan adatot, amelynek karszt- és barlangdokumentációs jelentősége van; 3/ az összes hazai barlangtérképet, helyszinrajzot és az előző ponthoz csatlakozó egyéb rajzos ábrákat.

Reméljük, hogy a "Beszámoló" ilyen jellege biztositja a magyar karszt- és barlangkutatás eredményeinek tartós megmaradását, s igy alapot nyujt a további kutatásokhoz.

A szerkesztő

TÁRSULATI ÉLET

Társulatunk 1977. évi első Választmányi ülését január 25-én tartotta. Először Dr. Böcker Tivadar főtitkár számolt be az előző Választmányi ülés óta eltelt időszakról. Beszámolt az OTvH-val folytatott, kutatási engedélyekkel kapcsolatos, tárgyalásokról, a XII. Szpeleoterápiai és Klimatológiai Ankét, valamint a XXII. Vándorgyűlés előkészítéséről, a Társulat eddig elmaradt kiadványainak megjelenési lehetőségeiről és ismertette a MTESZ-hez leadott 1977. évi munkaterv és pénzügyi terv nehézségeit. Utána a társulati közgyűléssel kapcsolatban közölte annak idejét és napirendjét, valamint ismertette a küldöttválasztás rendjét. Ezután Dr. Böcker Tivadar ismertette az angliai kongresszussal kapcsolatos második körlevél szövegét, majd Dr. Dénes György számolt be azokról az információkról, amelyeket a kongresszusra történő társas kiutazás lehetőségeivel kapcsolatban szerzett. A Választmány 35 uj tag felvételét elfogadta és olyan határozatot hozott, hogy a Közgyűlés elé javaslatot terjeszt külföldi tiszteleti tagok választására, a szpeleológiában nemzetközileg elismert tudósok köréből.

Társulatunk 1977. március 8-án Elnökségi ülést tartott. Ezen közölte Dr. Böcker Tivadar főtitkár, hogy miután a Közgyűlés ideje ütközik a MTESZ közgyűlésének idejével, azt egy hónappal elhalasztotta, majd azt, hogy a Társulat 1977. évi pénzügyi terve a MTESZ által rendelkezésre bocsátott felemelt költségvetési támogatás és kölcsön figyelembevételével átdolgozandó. Az Elnökség határozatot hozott arról, hogy az 1978. évi választással kapcsolatos bizottságok kiküldésére az 1977. szeptemberi elnökségi ülésen kerüljön sor, valamint arról, hogy az Északmagyarországi Területi Szervezet ügyrendtervezetével az 1977. májusi elnökségi ülésen fog foglalkozni. Az Elnökség elfogadta az Érem Bizottság és Emléklap Bizottság javaslatát és javasolni fogja a Közgyűlésnek, hogy a következő választási ciklusra állandó Érem Bizottságot küldjön ki. Az Elnökség elfogadta, hogy a Cholnoky Jenő alapitvány neve Cholnoky Jenő pályázatra változzék.

Társulatunk Választmánya március 31-én ülést tartott. Az ülésen először az 1977. évi küldöttközgyűlés előkészitésével kapcsolatos kérdéseket tárgyalták meg. Ezzel kapcsolatosan a Cholnoky Jenő pályázat Biráló Bizottsága ismertette a csoportok 1976. évi jelentésének értékelését és javaslatot tett a pályázat helyezéseire. Ezután az Érem Bizottság tett javaslatot az 1977-ben kiosztandó érmekről. Kadic Ottokár emlékéremmel való kitüntetésre megosztva javasolta Dr. Gábori Miklóst és Dr. Csánk Verát,a barlangi régészet terén elért kimagasló tudományos eredményeikért. Herman Ottó emlékéremmel való kitüntetésre javasolta Dr. Juhász Andrást, a Társulat érdekében kifejtett munkásságáért. Vass Imre emlékéremmel való kitüntetésre javasolt Dr. Dénes Györgyöt, a Meteor-barlang 17 évvel ezelőtti feltárásáért és a Baradla-barlang kutatásáért. A javaslatokat az ülés elfogadta és a Közgyűlés elé terjeszti.

Társulatunk Elnöksége 1977. május 17-én ülést tartott. A napirendi pontok megvitatása előtt az ülés szeretettel köszöntötte a Társulat elnökét, Dr. Láng Sándor, abból az alkalomból, hogy MTESZ dijjal tüntették ki. Az Elnökség határozatot hozott arról, hogy az angliai kongresszusra kiutazók számára a Társulat rendkivüli fizetéses szabadságot kérjen a résztvevők munkahelyeitől. Az Elnökség tudomásul vette a kataszteri pályázat biráló bizottságának beszámolóját és egyetért Dr. Kordos László azon javaslatával, hogy egy-egy kataszteri egység feldolgozása rota eljárással kiadásra kerüljön. Sohár István tájékoztatta az Elnökséget a brnoi barlangos találkozóról. Az Elnökség 51 tag felvételét és három csoport elismerését elfogadta.

Az 1977. szeptember 29-i Elnökségi ülésen került sor az Osztrák Fotokiállitás dijainak átadására a Társulat tagjai közül kitüntetett pályázóknak. Dr. Böcker Tivadar ismertette a Természetbarát Szövetséggel lefolytatott levelezés eredményét és javasolta, hogy az együttmüködés kimunkálásában a Társulat részéről Hazslinszky Tamás vegyen részt. Az Elnökség elfogadta 50 felnőtt és 3 ifjusági tag felvételét a Társulatba. Az 1978. évi tisztujitó Közgyülés előkészitésével kapcsolatban beérkezett irásbeli javaslatok alapján Dr. Böcker Tivadar előterjesztést tett a Jelölőbizottságra, majd az Elnökség bizottságot jelölt ki arra, hogy az ezévi Közgyülésen el nem fogadott Alapszabály tervezetet módositsa. Dr. Böcker Tivadar ismertette az 1978. szeptember 17-24-ig megrendezésre kerülő Nemzetközi Karszthidrogeológiai Szimpózium jelenlegi állását, majd rövid beszámolót tartott a szeptember 17-22 között megrendezett sheffieldi kongresszusról.

Társulatunk 1977. november 25-én csoportvezetői értekezletet tartott. Ezen a csoportvezetők beszámoltak a nyári táborokról, majd tájékoztatást kaptak az 1978. évi tisztujitó közgyüléssel kapcsolatos tudnivalókról és az Alapszabály Módosító Bizottság munkájáról.

H. Gy.

TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK és SZAKBIZOTTSÁGOK JELENTÉSEI

A Déldunántuli Területi Szervezet 1977. évi jelentése

A Területi Szervezet évi munkaprogramjában rögzitetteket az első félévben maradéktalanul teljesitették. A második félévben az előirányzott költségvetés 50 %-os csökkentéssel történt jóváhagyása miatt a betervezett programokat töröltük.

A megtartott szaküléseken és klubnapokon az alábbi előadásokra került sor:

Dr. Böcker Tivadar: Vizkutatás Jemenben
Dr. Kessler Hubert: A magyarországi barlangkutatás 50 éve
Vass Béla: A mecseki karsztkutatás 20 éve

Hegy-szikla- és barlangmászó technikai tanfolyam előadójaként Csernavölgyi László háromnapos elméleti és gyakorlati oktatást tartott.

Szervezetünk tagjai egyéb MTESZ rendezvényeken is aktiv tevékenységet folytattak. Igy a Magyar Hidrológiai Társaság rendezésében "A felszinalatti vizkészletek környezetvédelme" c. ankéton Rónaki L. vitaindító előadásaként elhangzott: "Ujabb vizföldtani adatok a pécsi karsztviz egészségügyi védelméhez."

A Mecseki Ércbányászati Vállalat felkérésére Lénárt László és Rónaki László az északmagyarországi, valamint a mecseki barlangkutatásról tartottak vetitettképes előadást Szilvásváradon - mint a két Területi Szervezet titkárai.

Miskolcon a Déldunántuli Területi Szervezet munkájáról és a mecseki karsztkutatásról tartott előadást Rónaki László, levetitve a Mecseki Karsztkutató Csoport 1976. évi filmhiradóját.

A Miskolci TIT Barlangász Klubjában az év végén ujabb előadásra került sor "Térképek, diagramok, fényképfelvételek a mecseki barlangokról" cimmel.

A Pécsett rendezett Müszaki és Közgazdasági Propaganda Hónap keretében Koch László: Baranya megye földtani jellegü természetvédelmi értékeiről tartott vetitettképes előadást.

Dr. Majoros György Veszprémben a "Lóczy Lajos napok"-on előadóként és kirándulásvezetőként szerepelt a Dunántuli-középhegység fejlődéstörténetével.

A Pécsi Akadémiai Bizottság ülésén Dr. Kassai Miklós előadása hangzott el "A pécsi Mecsek oldal komplex környezetvédelmének földtani alapjai"-ról.

Emlitésre érdemes még az a pályamunka, melyet a Magyarhoni Földtani Társulat meghirdetésére Dr. Kassai M. és Soós Józsefné: "A geológia szerepe a környezetvédelemben" cimmel készitett.

A Területi Szervezet érdekeinek megfelelően mindent elkövettek a Mecsekben és az ország egyéb területein működő csoportokkal való jó kapcsolat felvételére, illetve ápolására. Az MKBT valamennyi rendezvényein /Bp. - Miskolc, - Tés/, valamint a MTESZ XII. tisztujitó küldöttközgyülésén képviseltették magukat.

Rónaki László

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1977. évi munkájáról

Az 1974-óta összevontan működő Dokumentációs Szakosztály az elmult években megteremtette működésének személyi, szervezeti és tárgyi feltételeit. Az 1977-es évben fő feladatának tekintette az MKBT Dokumentációs Gyűjteményeinek rendezését, illetve fejlesztését. Az 1977. év tekinthető a Szakosztály életében az első olyan szakasznak, ahol nem szervezési, ügyrendi feladatok jelentették a munka nagyrészét, hanem az azokra épülő állandó fejlesztés.

Az egyes munkabizottságok 1977-ben a következő tevékenységet folytatták:

Bibliográfiai munkabizottság: Megjelent az "Évkönyvben" 124 oldal terjedelemben az 1931-1945 közötti barlangbibliográfiák szerzői és földrajzi névmutatója. Megkezdődött az 1945-1950 közötti szakcikkek bibliográfiai adatainak ellenőrzése és az eldugott cikkek egy részének felkutatása.

Fotográfiai munkabizottság: Meghirdette és elbirálta az MKBT 1976. évi fotópályázatát. 1977-ben került megrendezésre a II. Országos Könnyűbuvár Fotópályázat, a Természet Világa, a MKSZ és a "Vizgazdálkodás" szerkesztőségének közreműködésével. Az Osztrák Barlangkutatók I. Nemzetközi Fotópályázatán magyar barlangkutatók 11 db dijat nyertek, a különböző kategóriákban. A munkabizottság felmérte a Társulat fénykép- és diagyűjteményének állapotát, megkezdte gyűjteményi rendezését.

Kartográfiai munkabizottság: Folyamatosan gyűjtötte a régi és ujonnan készült barlangtérképeket, valamint az azokra vonatkozó adatokat. A Társulat barlangtérkép-tárának anyaga az 1977. év végén a következő volt:

hegység	közp. térképtár	jelentés és pályázatban	Dokumentációban 1975-ig	Társulati kiadványban
Budai-hg.	35	3	5	0 = 43
Pilis	11	33	7	4 = 55
Gerecse	6	11	0	12 = 29
Vértes	20	0	2	0 = 22
Bakony	114	10	80	5 =209
Bükk	11	2	5	26 = 44
Aggteleki-karszt	44	34	1	19 = 98
Mecsek és Villány	9	0	0	4 = 13
Egyéb	2	0	0	0 = 2
Összesen:	252	93	100	70 = 515 db

Különböző társulati gyűjteményekben 735 lapon 515 barlang térképe. A munkabizottság Horváth János vezetésével összegyűjtötte az "Országos jelentőségü barlangok"-ra vonatkozó kartográfiai adatokat. A 86 db országos jelentőségünek nyilvánitott barlang közül 34 db-nak még ninos térképe a Társulat gyűjteményében és szaklapjaiban sem került közlésre.

Kataszteri munkabizottság: 1977-ben elbirálásra került az 1976-ban kiirt barlangkataszterezési pályázat. Négy pályamunka érkezett be, Tés, Isztimér, a Gerecse-i Nagy-Somlyó és Hosszuvontató csoportjáról, valamint az Alsó-hegyről. A szakmai kézirattár az 1976. évi jelentésekkel gyarapodott. A Szpeleográfiai terepjelentés nagymérvü növekedése a barlangkataszterezési pályázatnak köszönhető, s 1977-ban 123 lappal gyarapodva összesen 387 db-ból áll.

A Kataszteri munkabizottság összeállitotta az OTvH Barlangtani Intézetével közösen az "Országos jelentőségü barlangok" listáját, s e barlangokat ellátta barlangkataszteri számokkal. A Nemzetközi Szpeleológiai Unió részére összeállitotta Magyarország leghosszabb és legmélyebb barlangjainak listáját. Ez publikálásra került a "Karszt és Barlang" kongresszusi különszámában, az 1977. évi sheffield-i Szpeleológiai Kongresszus előadásgyüjteményében és a "Spelunca" különszámában.

Nominológiai és terminológiai munkabizottság: Felülvizsgálta az "Országos jelentőségü barlangok" elnevezését, s az eddig felülvizsgált barlangneveket továbbitotta az Akadémia és a MÉM földrajzi név bizottságaihoz.

A Dokumentációs Szakosztály 1977-ben, az előző évek tervszerüen kialakitott munkafeltételei eredményeként kivánja folytatni munkáját, elsősorban a dokumentációs anyagok közzétételével.

Dr. Kordos László - Dr. Bertalan Károly

Beszámoló az MKBT Oktatási Bizottságának 1977. évben végzett munkájáról

Az Oktatási Bizottság megszervezte, lefolytatta, illetve 1978 évre áthuzódóan folytatja a barlangi biztonságtechnikai és elsősegélynyujtó tanfolyamot, mintegy 30 fő részére, Budapesten. Felelőse és közvetlen vezetője Dr. Dénes György. A tanfolyamot az Országos Mentőegyesület orvosainak és a Magyar Vöröskeresztnek a közreműködésével szerveztük. A résztvevők elméleti és gyakorlati oktatást kapnak. A tanfolyam végén, a tanfolyamon eredményesen részt vettek igazolást kapnak.

Az MKBT vezetőségének felkérésére kidolgoztuk és javaslatot tettünk egy kereken 100 órás tanfolyam anyagára, felsorolva vázlatosan az anyag tematikáját, meghatározva hozzá a szükségesnek vélt elméleti és gyakorlati órák számát, sőt az egy-egy témakörre kivánatos egy vagy több előadót. Ez a tanfolyam a "Barlangi Kutatást Vezetők Tanfolyama" lenne, röviditése a jövőben "BKVT".

Javasoltuk a hivatásszerüen barlangban idegenvezetéssel foglalkozók most használt ismertető szövegének folyamatos értékelését, ha ez szükséges az anyaguk helyesbitését. Ezzel egyetértve merült fel az a gondolat és javaslat, hogy a hivatásszerüen barlangban idegenvezetést folytató személyek részére tanfolyamot szervezzünk, illetve annak az anyagát sokszorositva az idegenvezetők részére megtanulás végett megküldjük, majd a Természetvédelmi Tanács illetékeseivel az anyagból vizsgatételre szólitsuk fel őket. Barlangi Idegenvezetők Tanfolyama, röviditve BIT. Az anyag mintegy 40 gépelt oldalt tenne ki, igen jónak tetsző tervezetet Dr. Kessler Hubert állitott össze. /A Bizottságunk 1977. december 13-án tartott ülésén, ahol Dr. Láng Sándor elnökünk is jelen volt és a vitában részt vett, Dr. Kessler Hubertet arra kértük, hogy ezt a tanfolyamot közvetlenül az illetékes hatósággal tárgyalja meg, és ha lehet az ő költségükre tartassuk meg, illetve adassuk sokszorositásra./

Terveztük egy "Barlangosok Zsebkönyve" szerkesztését és kiadását. Ezt anyagi fedezet hiányában elnökségünk elhalasztotta, annál is inkább, mert hasonló tárgyu könyvön már dolgoznak a Barlangtani Intézet munkatársai. E könyv megjelenése után tervezzük a kezdők részére összeállitandó alapfoku tanfolyam anyagának összeállitását,megszerkesztését azzal, hogy a tanfolyam anyaga hol fordul elő irodalmunkban, mi legyen annak tanácsolt tanmenete. Ehhez fényképsorozatot, illetve diasorozatot is szeretnénk összeállitani, mint központunktól kölcsönkérhető anyagot. /Itt kérjük mindazokat az MKBT tagokat, akik a fenti sorozatokba beilleszthető képanyaggal rendelkeznek, közöljék azt titkárságunkkal./

Felmerült egy - későbbi időben szerkesztendő - "Barlangkutatás Lexikona" anyag összeállitása is.

1977-ben 5 ülést tartottunk és több rész-megbeszélést folytattak a bizottság tagjai. Ezeken nemcsak tanfolyami kérdések merültek fel, hanem figyelemmel kisértük a Budai Vár-barlang megnyitására vonatkozó tárgyalásokat is, mert ott a mult tapasztalatai szerint évi 20 ezer olyan nem barlangos személy, vári sétáló ismerkedett meg barlangi látnivalókkal, ami közmüvelődésileg is országosan jelentős. A MTESZ által megkivánt "Közmüvelődési Bizottság" esetenként adott feladatait jelenleg az Oktatási Bizottságunk látja el.

A MTESZ Központi Oktatási Bizottságának hivatalból tagja az MKBT Oktatási Bizottságának vezetője, Barátosi József tanár. A MTESZ KOB ülésén az MKBT képviseletében 5 alkalommal vett részt. Elsősorban a szakközépiskolák tantervei fejlesztésében, a szakmát ta-

nitó iskolák hivatásra nevelésében és a felnőtt-oktatás nehézségeinek leküzdésében közremüködő albizottságokban szólalt fel, vállalt részmunkát, szervezést. Hat ilyen rész-megbeszélésen, szervezésben vett részt, 1-2 hozzászólása nyomtatásban is megjelent.

Az Oktatási Bizottságban a fentiekből látható "belső" és "külső" egymástól szakmailag is eltérő feladatok miatt, 1975. október 5-i ülésünkön két munkacsoportra oszlottunk. A MTESZ KOB feladatait elsősorban a pedagógus oklevéllel rendelkezők, az MKBT tanfolyamait a barlangjárással aktivabban foglalkozó Oktatási Bizottsági tagok látják el, ami lényegében azt jelenti, hogy a rövid határidejü, vagy rendkivüli sürgős esetben elsősorban a megfelelő csoport tagjait kell csak összehivni, majd a történtekről az Oktatási Bizottság teljes ülését tájékoztatják.

Oktatási Bizottságunk tartja a kapcsolatot a Budapesti Müszaki Egyetem Továbbképző Tanfolyamainak Vezetőségével /összekötőnk Dr. Kordos László/, melynek eredményeként 1977-re több előadásból álló, barlangi tudnivalókat felölelő 2 tanfolyam meghirdetése az Országos Mérnöki Továbbképző Tanfolyamok Tájékoztatójában megjelent. Ebben az évben volt az első és reméljük ez a további években sem marad el.

Az összefüggő tanfolyamokra vonatkozó terveinken és szervezéseinken tulmenően munkatervünknek megfelelően előadókkal segitettük a csoportoknál indult tanfolyamokat, ha ilyen kéréssel fordultak hozzánk. Ennek a munkának, azaz a különböző tanfolyamokra a kérésnek megfelelő szakelőadók küldésének felelős szervezőjéül Dr. Dénes Györgyöt kérte fel a bizottságunk, aki az Oktatási Bizottság társulati /tanfolyami/ munkacsoportjának vezetője, ilyen vonatkozásban az Oktatási Bizottság vezetőjének teljes jogu helyettese. Erre a munkánkra példa a Kőbányai Barlangkutató Csoport, amely több előadásra kért és kapott előadót, bizottságunkból Dr. Dénes György és Dr. Kordos László is részt vettek.

Az Oktatási Bizottság f. évi decemberi ülésén Dr. Kordos László Társulatunk Ifjusági Bizottságán elhangzott inditvány alapján javaslatot tett alapfoku tanfolyam anyagára és annak az 1978/79 tanévre történő megszervezésére Budapesten. A 18 előadásból álló tanfolyam megszervezését, próbaképpen Budapesten, az Oktatási Bizottság elfogadta, szervezésének megkezdésére Dr. Kordos Lászlót felkérte azzal, hogy ezzel a tervünkkel is elnökségünkhöz fordulunk előzetes hozzájárulást kérve a megszervezéshez.

Barátosi József

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1977-ben végzett munkájáról

Előadások: 17 előadás hangzott el az MKBT-ban, barlangkutató csoportoknál, rádióban és egyéb szervezésben.

Ásatás és nagyobb gyüjtés történt a következő helyeken: Orfü-Tekeres határában /más néven Bolhás-üreg/ 1977. április. Fiatal holocén. Uppony, Horváti-lik. A MÁFI és az Egri Dobó István Vármuzeum közös ásatása 1977. junius, juliusban. Óholocén és rissz-würm végi csont és csigafauna. Hosszu-hegyi-zsomboly 1977. augusztusában az FTSK Máté József vezette csoportja segitségével. Óholocén rétegsor további feltárása. Bükkzsérc, Hajnóczy-barlang. Több pontról ujabb nagymennyiségü mintavétel. A Galéria végéből Mimomys savinis, középső pleisztocén leletek kerültek elő. Répáshuta, Poros-lyuk. A Természettudományi Muzeum Föld és Őslénytára a MÁFI Muzeumával közösen tovább folytatta a kis barlang kitöltésének rétegenkénti begyüjtését. 6 rétegben kb. 3,5 q agyag. Rissz-würm kori jelentős lelőhely. Az Osztramosi 7-es karszthasadékban egyedülálló orrszarvulelet került napvilágra /Dicerorhinus megarhinus/.

Szórványleletek kerültek elő:

Csontos-zsomboly /Mecsek/ - Rónaki L.
Abaligeti-barlang oldalága /Mecsek/ - Rónaki L.
Lepke-barlang /Pilis/ - Mocsáry A.
Szőlősi Arany-lyuk /Gerecse/ - Lendvay Á.
Aggteleki-barlang bejárata előtt - Dr. Kessler H.
Legény-barlang /Pilis/ - Schindler L.
Leány-barlang /Pilis/ - Schindler L.
Törekvés-barlang /Gerecse/ - Lendvay Á.
Madárka-barlang /Mecsek/ - Ransch I.
Barnakő-barlang /Mecsek/ - Solt P.
Mese-barlang /Gerecse/ - Juhász M.
Tüzköves-barlang /Gerecse/ - Juhász M.
Hajnóczy-barlang /Bükk/ - Varga Cs.
Lizina-forrásszáj /Aggteleki K./ - Kérdő P.
Pérecs-nyelő /Aggteleki K. / - Kérdő P. - Goda M.
Musztáng-barlang /Aggteleki K. / - Goda M.
Ördög-árok 28/a. barlang /Dudar/ - Dr. Veress M.
Magashegyi 7. sz. barlang /Bakony/ - Dr. Veress M.
Jura-zsomboly /Gerecse/ - Juhász M.
Tábor-barlang /Gerecse/ - Lendvay Á.

Megjelent dolgozatok:

Jánossy Dénes: Results of paleontological excavations in Caves of Hungary. Karszt és Barlang 1977. 49-51 oldal.

Jánossy Dénes: Plio- Pleistocene bird remains from the Carpathien Basin, II. Galliformes. 2. Phasianidae. - Aquila 83. 1976. 29-42. oldal

Jánossy Dénes: Die Felsnische Tarko und die Vertenbratenfauna ihrer Ausfüllung. Karszt- és Barlangkutatás VIII. 1974-74. /1976/ 1-106. oldal

Jánossy D. - Kordos L.: Pleistocene-Holocene Mollusc and Vertebrate of Two Caves in Hungary - Ann. Hist. - Nat.Mus.Nat. Hung. 68. p. 5. 5-29. Bp.

Kordos László: Jelentés a "Kőlyuk" kutatótábor szakmai munkájáról - Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1975. II. félévi tevékenységéről. p. 70-71.

Kordos László: Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjából - Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1975. II. félévi tevékenységéről p. 169-180.

Kordos László: Holocene Vertebrate Studies in Hungarian Caves - Proceedings of the 7th International Speleological Congress Sheffield England. September 1977.

Krolopp E. - Schweither F. - Scheuer Gy. - Dénes Gy. - Kordos L. - Skofler I. - Jánossy D.: A budai negyedkori képződményei. - Földtani Közlöny 106. 3. p. 193-228. 1977. Bp.

Dr. Jánossy Dénes

Barlangi őslénytani ásatások és gyűjtések 1977-ben

/Az Őslénytani Szakbizottság 1977. évi jelentésének melléklete/

1977-ben Magyarország 38 barlangjából történt leletbejelentés, gyűjtés, ill. őslénytani ásatás. Ez évben máig is azonositatlan lelőhelyről egy leletegyüttes került a Földtani Intézetbe. A barlangkutatók által behozott minták nagyrésze nem csak csontmaradványokat, hanem gyakran csigákat és régészeti leleteket is tartalmazott. Az alábbiakban tehát az egyéb leletek is ismertetésre kerülnek. Az összeállitásban azok a leletek szerepelnek, amelyeket a barlangkutatók állami gyűjteményeknek jelentettek, elsősorban a Magyar Állami Földtani Intézetnek és a Természettudományi Muzeumnak, ill. vidéki muzeumoknak. A magánszemélyek tulajdonában lévő, s a csoportjelentésekbe igy bekerülő őslénytani adatokat figyelmen kivül hagytuk, mivel azok határozása bizonytalan és ellenőrizhetetlen. A muzeumi törvény és a természetvédelmi rendeletek alapján magánszemélyek tulajdonában barlangból származó régészeti és őslénytani emlékek nem lehetnek, ezért e helyen is fokozottan felhivjuk a kutatók figyelmét, hogy a leleteket jelentsék be.

Aggteleki-karszt

Baradla-barlang, aggteleki bejárat elől

A Baradla-barlang aggteleki bejárata előtt árokásás közben csontmaradványok kerültek elő, amelyeket Dr. Kessler Hubert 1977. április 22-én behozott a MÁFI Ősgerinces Gyűjteményébe, majd meghatározásuk után visszajuttatott Aggtelekre. A csontok szarvastól /Cervus elaphus/ és marhafélétől /Bos sp./ származnak, korhatározásra alkalmatlanok.

Baradla-barlang, Tigris-terem

Papp Éva 1977. október 27-én fog és csigolyaleletet mutatott be a Földtani Intézetben, amelyek a barlang Tigris-teremből származnak. A maradványok barlangi medvétől /Ursus spelaeus/ származnak. A Baradla-barlangban egyébként gyakori felső-pleisztocén koru barlangi medve csontjait a Tigris-teremből eddig nem ismertük.

Musztáng-barlang

A Musztáng-barlang bejárati részéről az 1976. évi tábor alkalmával feltárt "tüzhely" további kőzetpéldányait juttatta el Goda Mária a Földtani Intézetbe 1977. októberében. A kőzettömbök mellett marhaféle /Bos sp./, juh vagy kecseke /Ovis seu Capra/ és ló /Equus caballus/ csontjai voltak. A ló jelenléte alátámasztja az előzetes megállapitásokat, hogy a tüzhely a későbronz-kora vaskornál idősebb nem lehet.

Lizina-forrásszáj

A Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. nyarán kibontotta a Lizina-forrás egykori feltételezett forrásszáját. Kérdő Péter két pontról gyűjtött kitöltésmintát, amelyeket 1977. augusztus 13-án hozott be a Földtani Intézetbe.

1. L-1. jelü minta, a bejárattól, a talpszintről gyűjtve

Csiga: Chondrina clienta /West./ - Dr. Krolopp Endre határozásai 2 db
Ruthenica filograna /Rm./ - 1 db
Cochlodina sp. indet. - 2 db
Clausiliidae indet. - 1db
Euomphalia strigella /Drap./ - 1 db
Cepaea vindobonensis /Fér./ - 1 db

Gerinces: Anura indet. - béka
Ophidia indet. - kigyó
Anguis fragilis - lábatlan gyik
Chiroptera indet. - denevér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus sp. - pocokfaj
Apodemus sylvaticus-taurious csop. - erdei egér
Mus musculus - házi egér

2. L-2. jelü minta, a bejárattól beljebb, az elágazástól, agyagmintából

Csiga: Vertigo pygmaea /Drap./ - 1 db
Clausiliidae indet. - 2 db
Clausilia dubia Drap. - 1 db
Ruthenica filograna /Rm./ - 1 db
Vitrea contracta /West./ - 1 db
Oxychilus cf. inopinatus /Ul./ - 1 db
Zonitidae indet. - 1 db
Discus perspectivus /Mühlf./ - 2 db
Limacidae indet. - 1 db
Helicodonta obvuluta /Müll./
Helicidae indet.

Gerinces: Salamandra salamandra - szalamandra
Anura indet. - béka
Anguis grafilis - lábatlan gyik
Ophidia indet. - kigyó
Chiroptera indet. - denevér
Glis glis - nagypele
Muscardinus avellanarius - mogyorós pele
Microtus arvalis - mezei pocok
Apodemus sylvaticus-taurious csop. - erdei egér

A csiga és gerinces maradványok alapján - a kevés lelet ellenére - egyértelmüen meg lehet állapitani, hogy holocén kitöltésből származnak.

Pérecs-nyelő

A Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977-ben bontotta ki a barlangot, amely nevét az előkerült nagymennyiségü cserépről kapta /cserép forditva olvasva pérecs/. 1977. augusztus 13-án Kérdő Péter agyagmintát gyüjtött, amelyben béka /Anura indet./, kigyó /Ophidia indet./, mezei pocok /Microtus arvalis/ csontjai, valamint fasténdarabok és cseréptöredékek voltak. 1977. októberében Goda Mária még további cseréptöredékeket juttatott el a Földtani Intézetbe, amelyek bronz és vaskoriak voltak. A feltárók szerint a Pérecs-nyelőből neolitikumi bükki kulturáju cserép is volt, de a behozott mintákban egyetlen egy sem fordult elő.

Bükk-hegység

Uppony, Horváti-lik

Az upponyi Horváti-likban a Heves Megyei Muzeumok Igazgatósága /Füköh Levente/ és a Magyar Állami Földtani Intézet /Dr. Kordos László/ közös őslénytani ásatást végzett 1977. junius 21. és julius 9. között. Az ez évi ásatás során a barlang felső bejáratán befolyt élő és fosszilis törmelékkupot árokkal kettémetszve 12 réteget lehetett fel-

tárni. Ebből az 1-4. rétegek holocén, az 5-12. rétegek rissz-würm interglaciális korunak bizonyultak. Az ásatásról és előzetes eredményeiről az Egri Dobó István Vármuzeum 1977. évi évkönyvében jelent meg részletes beszámoló.

Hajnóczy-barlang

Az odorvári Hajnóczy-barlang őslénytani vizsgálatát a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium tanulóival közösen 1977. julius 11-15. között végeztük, miközben a táborban az 1976. évi anyagot válogatták. 1977-ben a barlang 4 pontjáról történt mintavétel:

1. Galéria-Óriás-terem átjárója. A Galériához hasonló lelőhelyen, vörösagyagban nagyméretü csontokat fedeztünk fel.
2. A Tánc-teremben, a cseppkőlefolyás alját fedő törmelékkupot árokkal bontottuk meg, s 7 rétegben mintavételt végeztünk.
3. Nagy-terem D-i végében kőtörmelék között denevér csontok látszottak, s innen Varga Csaba 3 zsák mintát vett.
4. A Lapos-terem felszinét fedő kőtörmelékes agyagból már régebben is történt mintavétel, de mindmáig tisztázatlan volt annak kora. A további csontleletek előkerülése miatt Varga Csaba 2 zsák mintát gyüjtött.

A Hajnóczy-barlang csontmaradványainak vizsgálata a nagy anyagmennyiség és a jelentős leletek miatt hosszu időt vesz igénybe. Az eddigi adatok alapján egyre jobban körvonalazódik, hogy a barlang üledékei nem a szokványos felső-pleisztocén kitöltődési szakaszban rakódtak le, hanem a középső-pleisztocénben.

Poros-lyuk

A Répáshuta melletti Balla-völgy oldalában nyiló kicsiny barlangot a Ganz-Mávag barlangkutatói bontották ki. 1974-ban Szloboda Ferenc vezetésével a csoport segitett Dr. Jánossy Dénes leletmentő munkájában. 1977. szeptember 19-21. között a Természettudományi Muzeum és a Földtani Intézet munkatársai közösen tovább ásták a barlang alját kitöltő barna szinü agyagot. Összesen 220 cm üledékből 6 réteget tártak fel, s mintegy 1080 liter kitöltésmintát szállitottak el, őslénytani vizsgálatra. Az előzetes vizsgálatok alapján a kitöltés a rissz-würm interglaciálisban rakódott le. A nagyemlősök között barlangi- és barna medve, vaddisznó és bölény csontok, valamint tarajos sül rágásnyomai kerültek elő.

Eger, Dobó-bástya

Az egri vár Dobó-bástyájának leomlott falai mögött az édesvizi mészkőben két kisebb üreg nyilt meg. Az egyik üledékében, eredeti helyzetben csont- és csigamaradványokban gazdag rész is volt. 1977. december 16-án 3 zsáknyi mintát vettünk, s az előzetes vizsgálat alapján az rissz-würm interglaciális korunak bizonyult. A lelőhely jelentőségét emeli, hogy az egri édesvizi mészkőtakaró egyetlen gazdag kisemlős faunáját tartalmazza, s ezáltal annak koronológiáját megadja.

Nagy-Hárcsas-zsomboly

A zsomboly első aknája utáni szakaszból, kb. 45 m mélységből 1976. márciusában Schindler László kutya /Canis sp./ csontot gyüjtött. Valószinüleg pleisztocén koru.

Pilis-hegység

Hosszu-hegyi-zsomboly

A Pilis legjelentősebb barlangi gerinces lelőhelye a Hosszu-hegyi-zsomboly kitöltése. A Máté József vezetésével folyó feltáró kutatásokkal párhuzamosan 1975-76-ban már nagy-

szabásu gyüjtést végeztünk. Akkor a zsombolyszinttől számitott 16 m-es szinttől kezdve 7 rétegből vettünk mintát. 1977-ben a feltáró kutatás már a 20. méternél tartott, s további két minta vétele vált lehetővé. A 8. minta vastagsága 1,0 m volt, majd ez alatt következett 1,5 m vastagsággal a 9. minta. Ugy tünik, hogy a kitöltésben egyre több nagy kőzettömb jelentkezik, s a csontok mennyiségi rohamosan csökken. Ezáltal valószinüleg sikerült 6-7 m vastagságu kitöltésben a Pilis idős holocén koru faunaszukcesszióját feltárni. A leletek feldolgozása külön monográfiát kiván.

Legény-barlang

A Legény-barlangból Schindler László most is több alkalommal hozott a Földtani Intézetbe csontmintákat és cseréptöredékeket. 1977. május 11-én a barlang bejárata előtti lejtőről és a bejárattól összegyüjtött szórványleletek között sok őskori, római és középkori edénytöredék mellett az alábbi csontmaradványok voltak:

Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Arvicola terrestris - vizi pocok
Cricetus cricetus - hörcsög
Homo sapiens - ember /nyakcsigolya/

1977. május 29-én a barlang első termének a völgy felé eső végében, a későbbi ajtó helyéről gyüjtött Schindler László csontokat:

Aves div. sp. indet. - különböző madárfajok
Rana esculanta - kecskebéka
Myotis myotis - közönséges denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus cricetus - hörcsög
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - erdei egér
Microtus arvalis - mezei pocok
Pitymys subterraneus - földi pocok

1977. május 29-én a lejtőről az alábbi fajok csontjait gyüjtötte Schindler László:

Aves div. sp. indet - különböző madárfajok
Chiroptera sp. indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus cricetus - hörcsög
Bos taurus - marha
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

Mindkét gyüjtés alkalmával holocén, a régészeti leletek alapján a vaskortól kezdődően a középkorig terjedő időtartamban lerakódott csontmaradványok kerültek elő.

1977. junius 6-án Schindler Lászlóval a lelőhelyeket megnéztük, s a cserépedények alapján ujra megállapitottuk, hogy a barlang bejáratában és környékén réz, bronz, vas és római kori kulturtörmelékek együttesen fordulnak elő. Az egykori telep nagyrésze a barlangszáda hátrálásával a felszinre került, s a lejtőn az erózió hatására nagymértékben lepusztult.

Leány-barlang

1977. május 11-én Schindler László a bejárat környékéről gyüjtött leleteket:

őskori cserepek
Cepaea vindobonensis /Fér./ -/Dr. Krolopp E. határozása/
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

1977. május 29-én ugyanő a bejárati teremben lévő gödör falából gyüjtött:

őskori cserepeket
Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér
Chiroptera div. sp. indet. - denevérfajok
Macromammalia indet. - nagyemlős csonttöredékek

1977. május 29-én a bejárati teremből nyiló, felfelé tartó teremrészből gyüjtött:

Rana sp. - béka
Aves indet. - madár
Rhinolophus euryale - kereknyergü denevér
Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér
Chiroptera div. sp. indet. - denevérfajok
Apodemus sp. - egér
cf. Capreolus capreolus - őz
Bos taurus - marha
őskori cserepek, faszén

A leletek kora megegyezik az ugyanonnan előkerült őskori /bronz, vas/ cserepek korával.

Lepke-barlang

Moosáry Attila, aki már régebben is hozott a Lepke-barlangból csontokat, ujabban 1977. január 9-én gyüjtött. Összesen négy pontról vett mintát:

1. A barlang végéről 50 cm mélységből
2. A barlang közepéről az elágazástól
3. Ugyanonnan egy másik pontról
4. Felszinről, a bejárat mellől

A harmadik minta steril volt. A többiben összevonva a következő maradványok voltak:

Lepus europaeus - nyul
Vulpes vulpes - róka
cf. Capreolus capreolus - őz

Pilis-nyergi-viznyelő

A viznyelő 13-15 méteres mélységében, bemosott üledékben Farkas Lajos /Dorog/ talált egy ló fogat /Equus caballus/, amelyet Lendvay Ákos 1977. május 16-án adott le a Földtani Intézetbe.

Remete-barlang

A Remete-barlangból, a bejárattal szemben, jobbra lévő üregből /Kuszoda/ gyüjtött csontokat Schindler László 1974-ben, s azokat 1977-ben hozta be a MÁFI gyüjteményébe.

Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér
Myotis myotis - közönséges denevér
Chiroptera sp. indet. - denevér
Lepus europaeus - mezei nyul

Canis sp. - kutyaféle

Ugyanonnan 1976 márciusában is gyüjtött, s a leleteket 1977-ben jelentette:

Talpa europaea - vakond
Mustela sp. - menyétféle
Canis familiaris - kutya

Remete 7. sz. - barlang

Schindler László gyüjtötte, s 1977-ben került a MÁFI gyüjteményébe:

Aves sp. indet. - madár
Lepus europaeus - mezei nyul
Vulpes vulpes - róka

Gerecse

Szőlősi-Arany-lyuk

Lendvay Ákos 1977 októberében a bejárattól 20 m-re, áthalmozott löszből szarvas /Cervus elaphus/ felső állkapcsát gyüjtötte.

Turul-üreg

Lendvay Ákos hörcsög /Cricetus cricetus/ és vadmacska /Felis silvestris/ csontjait gyüjtötte.

Füstös-barlang

Lendvay Ákos hörcsög /Cricetus cricetus/ és róka /Vulpes vulpes/ csontjait gyüjtötte.

Gépgyár-barlang

Lendvay Ákos az alábbi állatok csontjait gyüjtötte:

Rana sp. - béka
Lepus europaeus - mezei nyul
Capreolus capreolus - őz

Tüzköves-barlang

1977. junius 26-án Juhász Márton a Tüzköves-barlang bejárati törmelékkupjának aljáról, mosott kőtörmelék közül, egy róka /Vulpes vulpes/ két alsó állkapcsát és a hozzátartozó koponya töredékét gyüjtötte. Valószinüleg holocén koru.

1977. julius 15-16-án a Vértes László Barlangkutató Csoport tábora során a barlang bejárattól legtávolabbi pontján aknát mélyitett, amelyből szürke-banánszürke szinü, jól rétegzett üledékből több nagyemlős csont kerül elő:

Aves sp. indet. - madár
Meles meles - borz
Lepus europaeus - mezei nyul
Equus caballus - ló
Capreolus capreolus - őz
Cervus elaphus - szarvas

A csontok megtartása fiatal korra vall, s faji összetételében sem találunk olyan fajt, amelyik ma nem élne.

1977. november 9-én Juhász Mártonnal megtekintettem a lelőhelyet. Ekkor megállapitottuk, hogy pillanatnyilag a barlangban két jól elkülönithető üledékcsoport van, a

bejáratközeli törmelékkup, valamint a bejárattól legtávolabbi ponton mélyitett aknában feltárt üledéksor. Mig a bejáratközeli kőtörmelék kora valószinüleg fiatal holocén, addig a távolabbi helyzetü üledéksor kora kérdéses. Innen 2 zsák /kb. 30 kg/ mintát vettünk, amely az alábbi fajokat tartalmazta:

Talpa europaea - vakond
Sorex araneus - erdei cickány
Arvicola terrestris - vizi pocok
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Microtus oeconomus - patkányfejü pocok

A minta nem döntötte el, hogy faunája milyen koru, de máris feltünő a patkányfejü pocok jelenléte. Ez a faj Magyarországon csak mint pleisztocén reliktum él, de a Gerecsében és környékén nem. A barlangban további részletes gyüjtést érdemes végezni.

Pisztoly-barlang

Lendvay Ákos 1977 novemberében hozott a Földtani Intézetbe csontokat a Pisztoly-barlangból, amelyeket 1977. junius 5-én gyüjtöttek:

Glis glis - nagypele
Spalax leucodon - földi kutya
Felis silvestris - vadmacska
Lepus europaeus - mezei nyul
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

A leletek holocén koruak, valószinüleg a neolitikumnál nem idősebbek. Külön érdekessége a Spalax leucodon, amely a környékről, a Törekvés-barlangból is előkerült.

Tábor-barlang

1977. junius 1-én Lendvay Ákos hozott be csontokat a barlangból, amelyek a szinük alapján humuszos üledékből valók:

Bufo sp. - varangy
Rana sp. - béka
Aves sp. indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus cricetus - hörcsög
Lepus europaeus - mezei nyul
Canis sp. - kutyaféle
Suc scrofa - sertés

Jura-zsomboly

1977. október 21-én Juhász Márton a zsomboly vörösagyagából mintát küldött, de az őslénytanilag meddő volt.

Mese-barlang

A kis barlang legfelső, humuszos üledéke alatt vörösagyag van. 1977. junius 20-án Juhász Márton e vörösagyagból mintát küldött, amelyben Ophisaurus sp. csontpikkelye volt. Ez rendkivül jelentős, mert azt jelenti, hogy a kitöltés kora a középső-pleisztocénnél idősebb.

Keselő-hegyi-barlang

A tatabányai Keselő-hegy ujonnan feltárt aknabarlangjából, a Kos-terem feljárójából Faber László béka /Rana sp./ csontokat gyüjtött.

Bakony

Dudar, Ördög-árok 28/a. sz.-barlang

1977. junius 29-én Dr. Veress Márton vezetésével próbaásatást végeztek a siófoki barlangkutatók. A 90 cm mély árokból 7 mintát vettek, amelyek közül az alábbiakban volt gerinces maradvány:

1. minta /1 cm mélyen/ Anura indet. - béka
2. minta /90 cm mélyen/ Apodemus sp. - egér

A 90 cm mélyen előkerült Apodemus sp. fog alapján az üledék nem valószinü, hogy pleisztocén legyen, inkább holocén.

Dudar, Magas-hegy, 7. sz.-barlang

1977. junius 23-án Dr. Veress Márton vezetésével végzett mintavétel során, a MÁFI-ba eljuttatott üledékek meddőnek bizonyultak. Itt 1950-ben Roska Márton már végzett próbaásatást, de szerinte "felszámoltnak tekinthető".

Tés, Csőszpuszta I-38-as objektum

8 m mélyről 2 db korongozatlan, durva anyagu, kivül-belül égetett, vastagfalu cserépedény töredéke került elő, amelyek kora valószinüleg a bronzkorra tehető. Egy fiatal lóhoz /Equus caballus/ tartozó több csonttöredéket vastag mangános bevonat fed.

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport részéről az I-64. sz. objektum kutatóaknájából 3 m mélységből 2 db val szinüleg bronkori cserép; Fehérvárcsurgóról. löszbe mélyitett kábelárok aljáról 0,8 m mélységből 1 db ló /Equus caballus/ felső zápfog került a MÁFI gyüjteményébe.

Mecsek-hegység

Szabó Pál Zoltán-zsomboly

1977. január 27-én a Pécs melletti zsombolyból Elődd Szaniszlóval őslénytani bejárást végeztünk. A hig agyagos kitöltés sok csontot tartalmaz, amelyek közül egy őz /Capreolus capreolus/ csontját gyüjtöttük be.

Abaligeti-barlang Ny-i oldalága

1977. január 24-én Rónaki Lászlótól egy mammut agyartöredékét /Mammuthus primigenius/ és egy ló /Equus caballus/ fogát kapta a Földtani Intézet.

Orfü környéke

1977 januárjában a TTM Föld- és Őslénytárába került két sertés /Sus scrofa/ csont, azonositatlan lelőhelyről. Bemondás alapján Orfünél, az Abaligetről jövő országut mellett, feltünően sárga szinü agyagból, valószinüleg kihordott barlangi üledékből származik.

Barnakő-barlang

Solt Péter 1977. május 23-án néhány leletet gyüjtött a barlangból:

csigák: Laciniaria plicata /Drap./ - Dr. Krolopp E.
Helicodonta obvoluta /Hartm. határozása/
Monachoides incarnata /Müll./

Madárka-barlang

Orfű mellett, a Vizfőtől 1700 m-re délre, majd 75 m-re Ny-ra eső barlang 15-18 m-es mélységéből Rausch István gyüjtött csontokat. Ezeket 1977. május 21-én Rónaki László juttatott el a MÁFI-ba, s azok két erősen koptatott, mangános lófognak /Equus caballus/ bizonyultak.

Csontos-zsomboly

1977. január 24-én Rónaki László mammut /Mammuthus primigenius/ koptatott végtagcsonját jelentette. 1977. január 27-én övele és Előd Szaniszlóval a helyszinen megnéztem a lelőhelyet. A szük viznyelő felső, törmelékes szakaszában, az áthalmozott löszös üledékben szétmálló mammutcsontokat lehetett látni. A leletmentésről a pécsi sajtó és rádió is beszámolt.

Tekeresi-kőfülke

A Tekeresi-kőfülkét /Bolhás-barlang/ 1977. január 28-án terepbejáráskor megtekintettük és ásatásra alkalmasnak találtuk. 1977. március 2-4-én próbaásatást végeztünk, majd 1977. április 6-án a MÁFI munkatársai /Solt P. és Rácz J./ a Vörös Meteor Vass Imre Barlangkutató Csoport tagjainak segitségével a barlangot fenékig kiásták, 130 cm mélységben 10 réteget elkülönitve. Sajnos az ásatás nem változtatta be a hozzáfüzött reményeket, mert a kitöltés igen sekély és ősmaradványban szegény volt. A legidősebb kitöltés kora sem lehet 2-3 ezer évnél több. A még meghatározatlan növény mag és csigaleleteken kivül az alábbi gerinceseket tartalmazta.

1. minta Anura indet. - béka
Aves indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Glis glis - nagypele
Apodemus sp. - egér
Arvicola terestris - vizi pocok

2. minta Anura idet. - béka
Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele

3. minta Aves indet. - madár
Micromammalia indet. - kisemlősök

4. minta Anura indet. - béka
Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond

5. minta Rana sp. - béka
Lacerta indet. - gyik
Ophidia indet. - kigyó
Aves indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Apodemus sylvaticus-taurious csop. - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok

6. minta Apodemus sylvaticus-taurious csop. - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok

7. minta Lacerta sp. indet. - gyik
Sorex cf. minutus - törpe cickány
cf. Crocidura sp. - mezei cickány
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok

8. minta Ophidia indet. - kigyó
Glis glis - nagypele
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Pitymys subterraneus - földi pocok

9. minta Ophidia indet. - kigyó
Glis glis - nagypele
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok

10. minta Ophidia indet. - kigyó
Talpa europaea - vakond
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok

Ismeretlen - valószinüleg bükki - barlangi lelőhelyről több nagyméretü, gyapja orrszarvutól /Coelodonta antiquitatis/ származó, oseppkővel bevont csont is került a MÁFI ősgerinces gyüjteményébe 1977-ben.

Krausz Sándor a Garadna-völgy elhagyott ölyv fészkéből recens csontmaradványokat, a vattai kastély padlásáról, istálló padlásáról, valamint a kastély előtti fenyőfa alól bagolyköpeteket gyüjtött.

1977-ben a szervezett szakbizottsági élet hatására több lelet került közgyüjteménybe és szakember szeme elé, mint az elmult években, ami bizonyitja, hogy a barlangkutatók nagy segitséget jelentenek az őslénytani kutatásban.

Dr. Kordos László

BARLANGKUTATÓ CSOPORTOK JELENTÉSEI

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyve, 1977.

/Szerk.: Szolga Ferenc/

T a r t a l o m

	Oldalszám
Szolga Ferenc: Bevezetés	26
Szolga Ferenc: Csoportélet	-
Németh Tibor: Kutatóház TMK, fejlesztés	-
Kárpát József: Szpeleológiai kutatások a Hárskuti fennsikon	37
Szolga Ferenc: XXII. Országos Vándorgyülés a Tési-fennsikon	-
Szolga Ferenc: Barlanglezárás, kiépités, állagvédelem	41
Eszterhás István: Vendégségben a "SZTRINAVA" klubnál	-
Kárpát József - Szolga Ferenc: Feltáró kutatás	43
Eszterhás István: Az Alba Regia-barlang faunisztikai vizsgálatának eddigi eredményei	-
Szarka Gyula: Meteorológiai kert épitése	-
Eszterhás István: Ásatag faunamaradványok a Keleti-Bakony néhány barlangjának üledékéből	-
Dr. Kordos László: Jelentés a Tés, Csőszpuszta és Fehérvárosurgó területéről előkerült csont és cseréplelletekről	-
Szolga Ferenc: Müszerfejlesztés	-
Zentai Ferenc: REFLEXMESSER	-
Zentai Ferenc: Hangfrekvenciás erősitők a XXII. Vándorgyülésre	-
Szolga Ferenc: Kataszter kiegészités	47
Szarka Gyula: Várvölgy 6. sz. barlang /V6/	48
" " 7. sz. " /V7/	48
" " 8. sz. " /V8/	48
" " 9. sz. " /V9/	49
Szolga Ferenc: Jövő évi terveink	-
Szolga Ferenc: Zárszó	-
Térképmellékletek:	-

Bevezetés

Nehéz évet tudunk magunk mögött. A néha erőnket meghaladó feladataink végrehajtásán tul, sikerrel oldottunk meg váratlan problémákat és tovább erősitettük kutatómunkánk társadalmi és népgazdasági kaposolatait is.

"Mai fiatalokból" álló csoportunknak jó próbatétel volt, hiszen bizonyithatta szervezőkészségét, munkabiróképességét, ügyszeretetét.

Még be sem fejeztük 1976-os évkönyvünk készitését, már a két kataszteri pályamunka összeállitásán fáradoztunk. Sok-sok kilométer terepbejárás, többszáz térkép, ezernél több fotó, leirás; - de határidőre elkészültünk.
Februárban aztán kiadtuk az uj jelszót: "minden hétvégén Csőszpusztán", - és teljes lendülettel a XXII. Vándorgyülés megrendezésének jegyében betervezett munkákhoz láttunk. Nemcsak a szervezések, de az előkészitő munkálatok is óramü pontossággal folytak.

Közben több előadást tartottunk, kiállitásokat rendeztünk, tavaszi kutatótábort tartottunk a Hárskuti fennsikon. Megkezdtük barlangjaink fokozottabb biztositását és lezártuk az Alba Regia-barlangot.
Aztán jött a XXII. Vándorgyülés, s mi talpon voltunk éjjel-nappal, - de talán nem hiába! Barlangkutatóink lelkesedése, jó hangulata és a sok-sok köszönet nekünk ezért megért minden fáradságot.

Juliusban aztán megkezdhettük a tényleges kutatómunkákat, a barlangokkal kaposolatos vizsgálatokat, felméréseket, feltáró kutatást és jelentős méretü uj barlangot sikerült feltárnunk, melynek a "Szelelőlyuk-barlang" nevet adtuk.

Szolga Ferenc

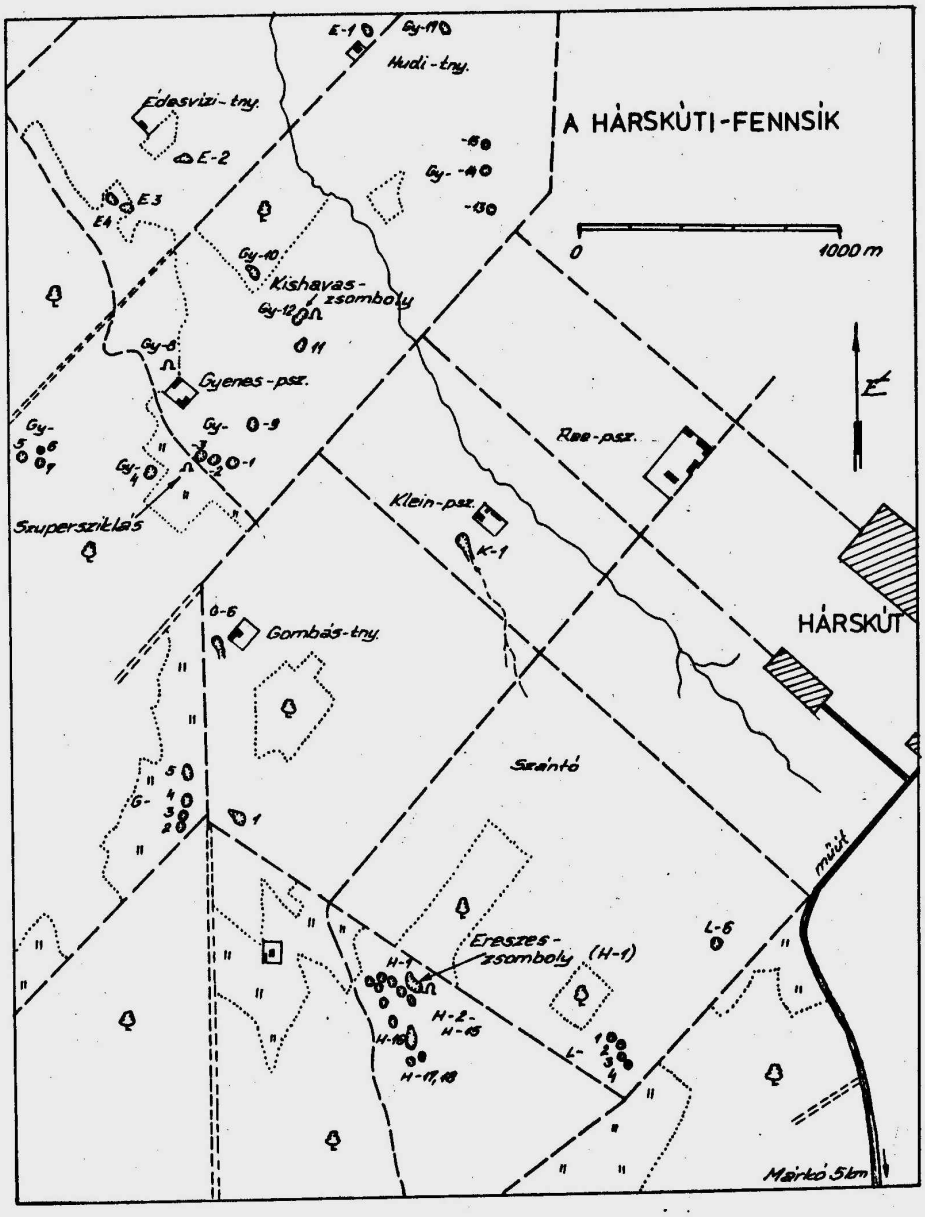
A HÁRSKÚTI-FENNSÍK
0
1000 m
HÁRSKÚT
Hudi-tny.
Édesvízi-tny.
Kishavas-zsomboly
Gyenes-psz.
Szuperszíklás
Klein-psz.
Gombás-tny.
Szántó
Ereszes-zsomboly
(H-1)
Márkó 5km

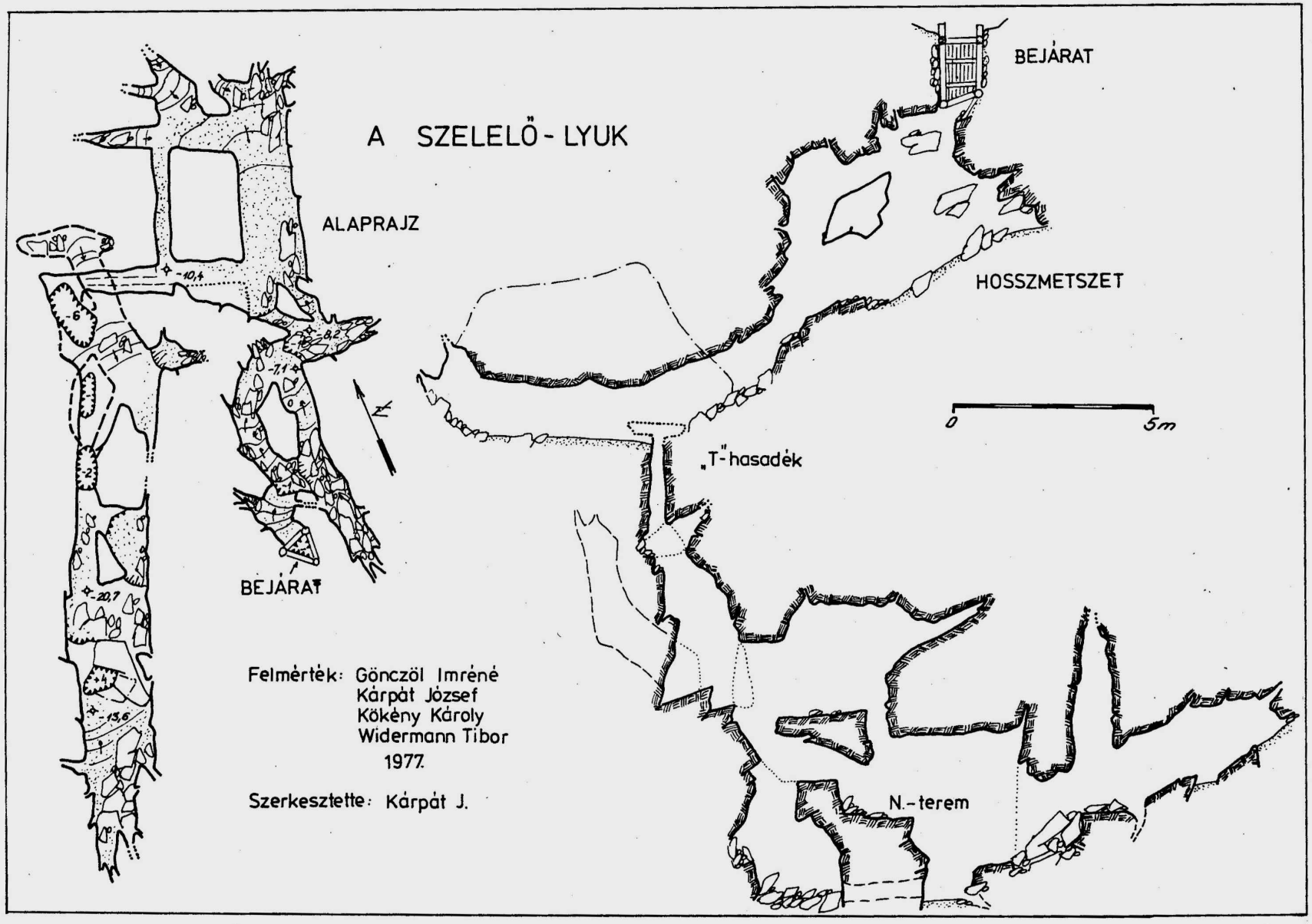
A SZELELŐ - LYUK
ALAPRAJZ
BEJÁRAT
HOSSZMETSZET
„T" hasadék
N.-terem
0
5m
N
-10,4
-8,2
-7,1
-20,7
-15,6
Felmérték: Gönczöl Imréné
Kárpát József
Kökény Károly
Widermann Tibor
1977.
Szerkesztette: Kárpát J.

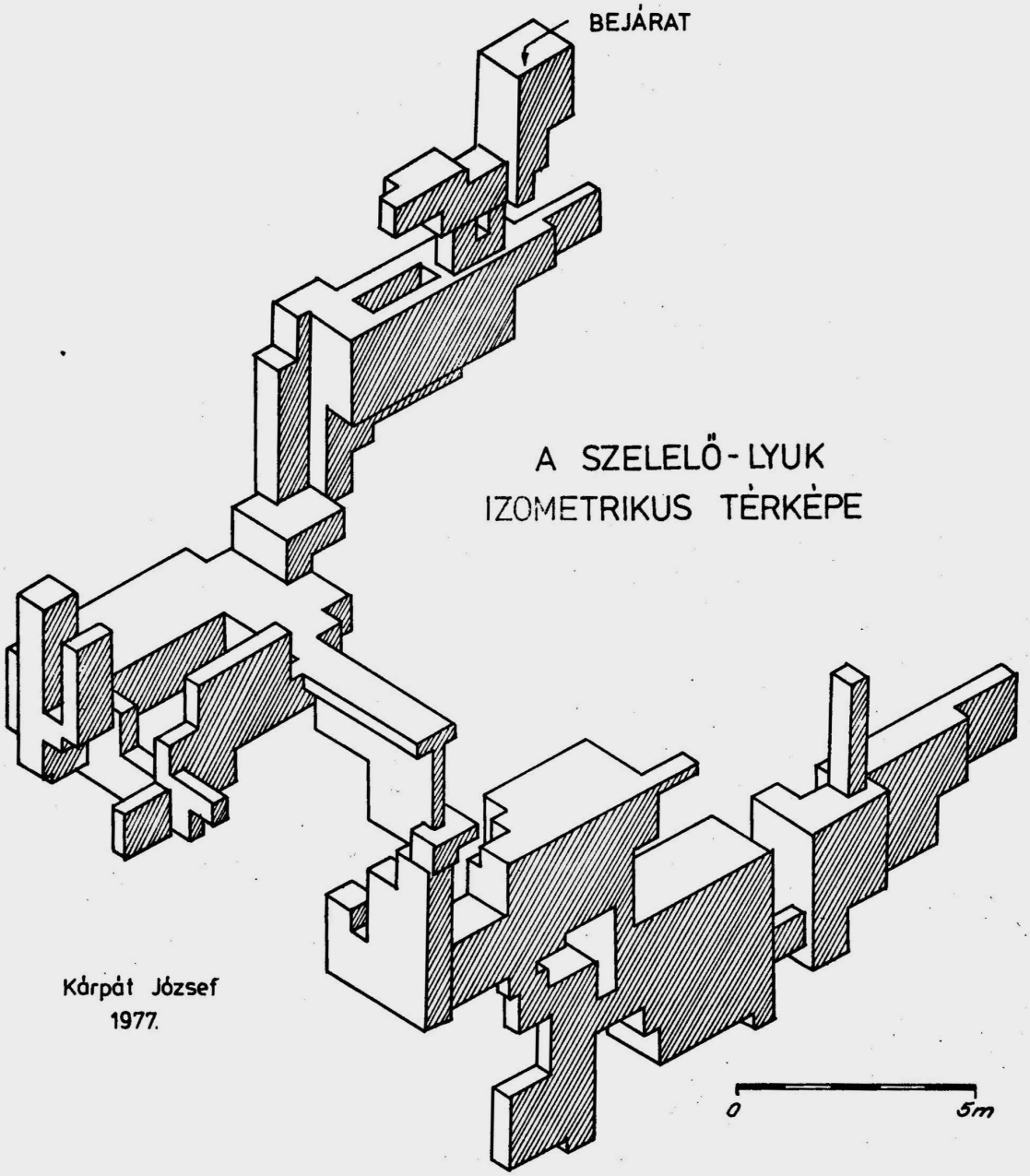
BEJÁRAT
A SZELELŐ-LYUK
IZOMETRIKUS TÉRKÉPE
Kárpát József
1977.
0
5m

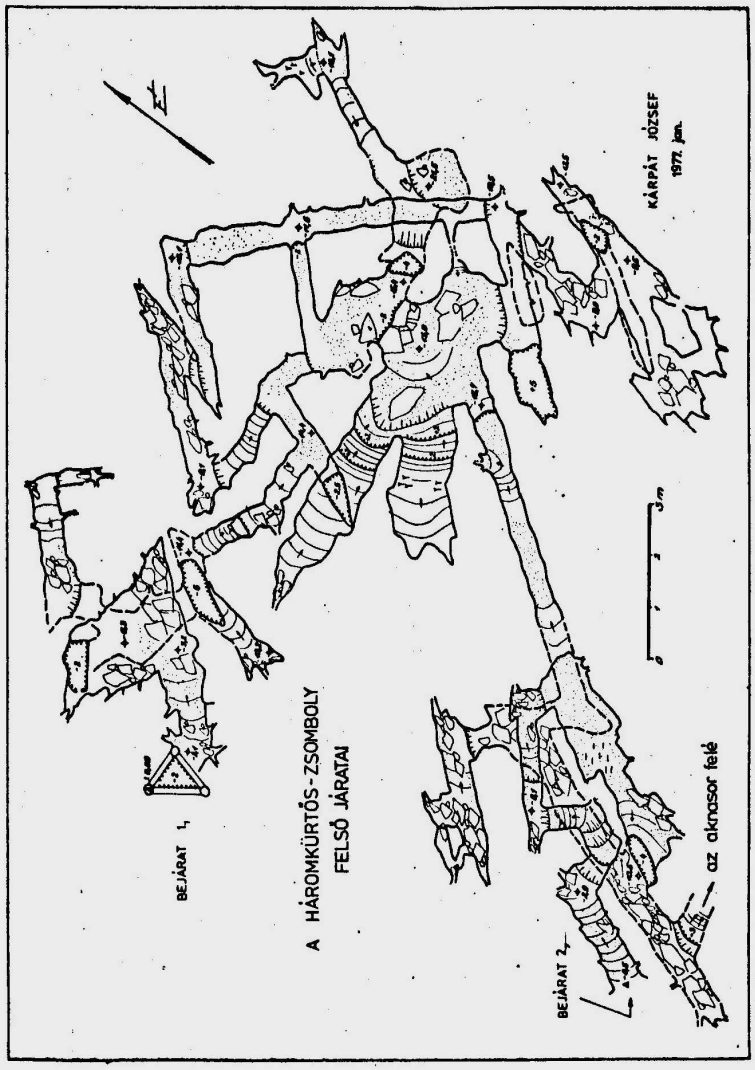
BEJÁRAT 1.
A HÁROMKÜRTŐS-ZSOMBOLY
FELSŐ JÁRATAI
BEJÁRAT 2.
az aknasor felé
KÁRPÁT JÓZSEF
1977. jan.
3m

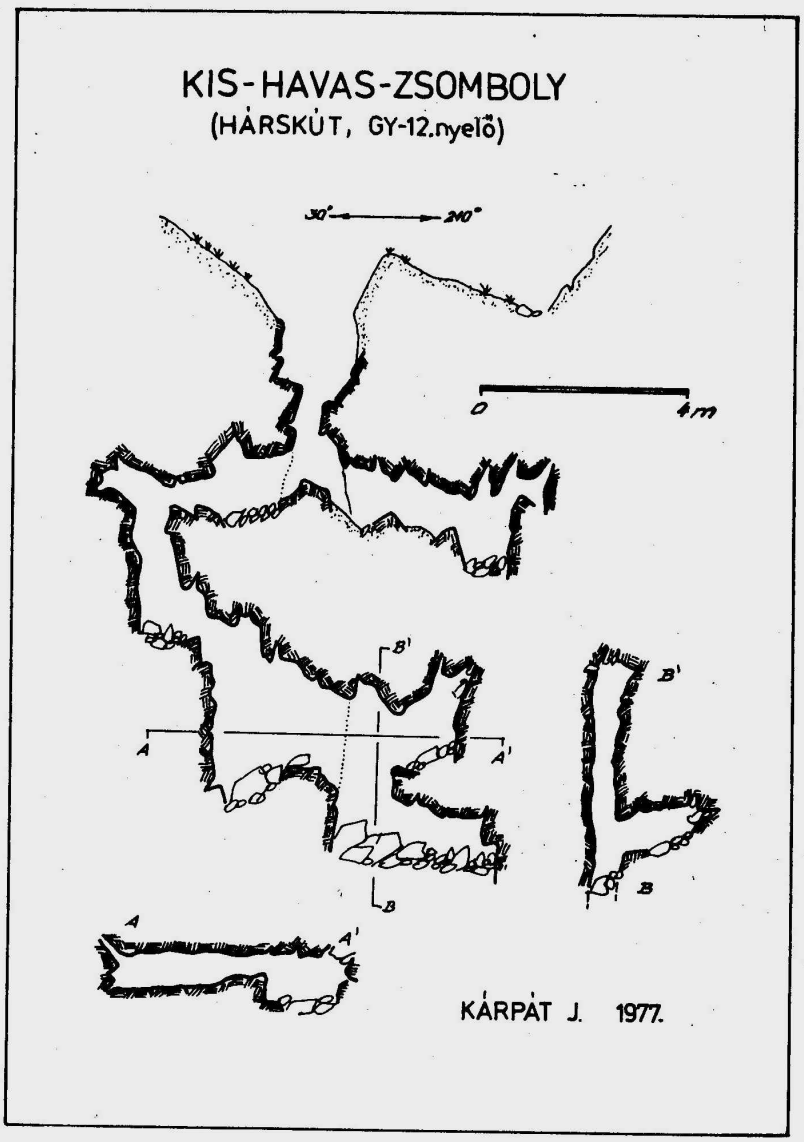
KIS-HAVAS-ZSOMBOLY
(HÁRSKÚT, GY-12.nyelő)
30°
210°
0
4m
A
A'
B'
B
KÁRPÁT J. 1977.

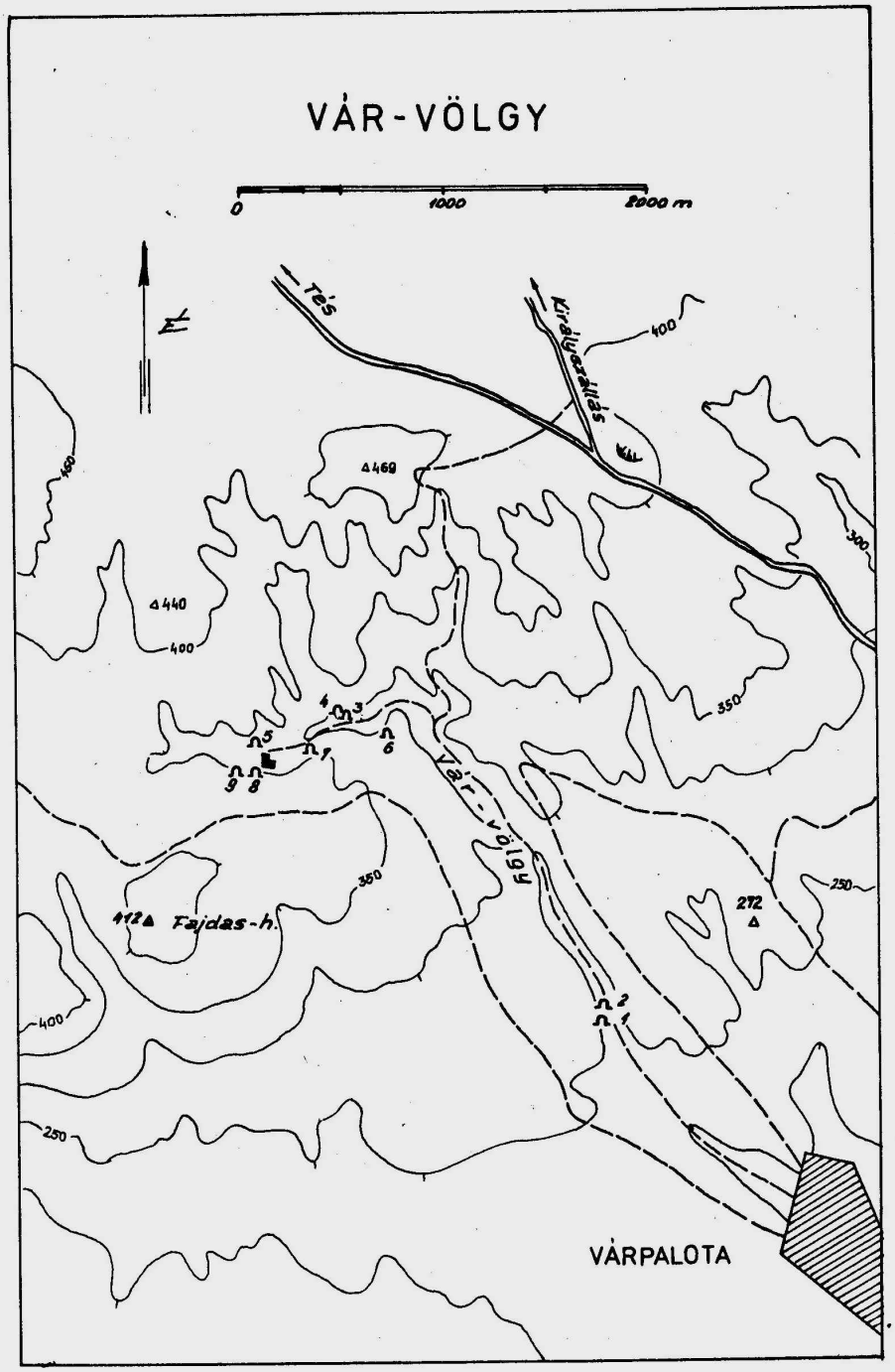
VÁR-VÖLGY
0
1000
2000 m
É
Tés
Királyszállás
400
469
460
440
400
300
350
4
3
5
1
6
9
8
Vár-völgy
350
412
Fajdas-h.
272
250
2
1
400
250
VÁRPALOTA

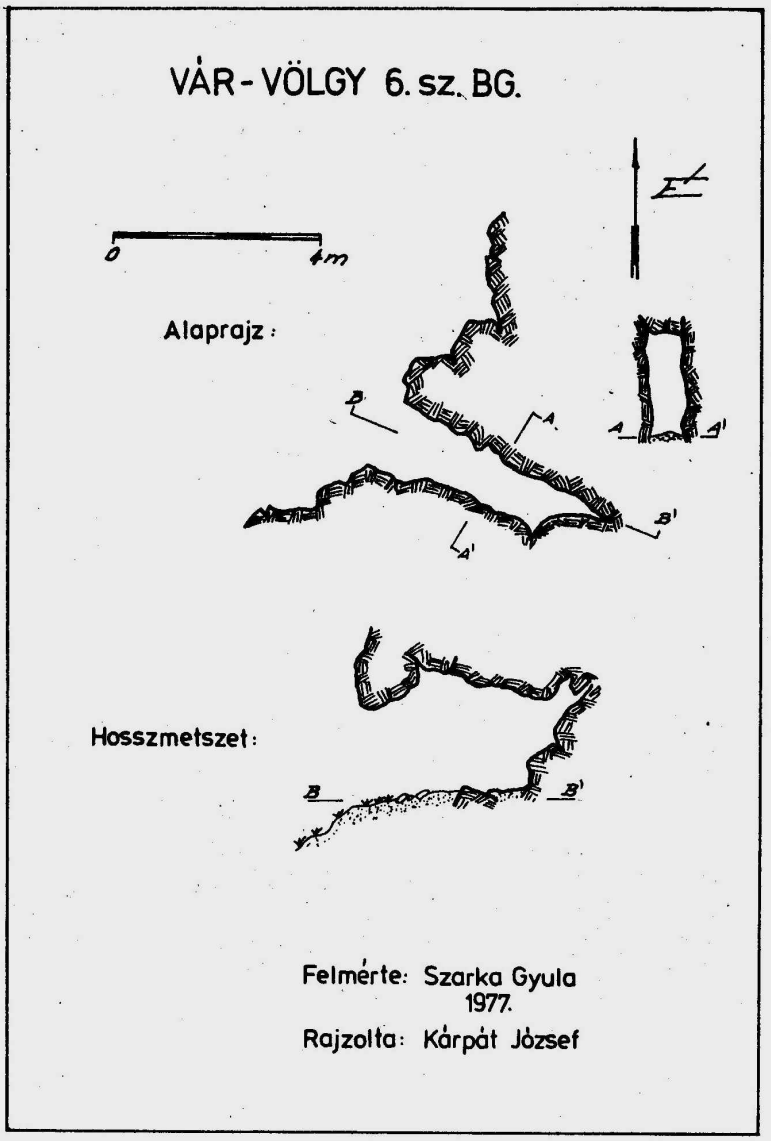
VÁR-VÖLGY 6. sz. BG.
0
4m
Alaprajz:
Hosszmetszet:
A
A'
B
B'
Felmérte: Szarka Gyula
1977.
Rajzolta: Kárpát József

VÁR-VÖLGY 7. sz. BG.

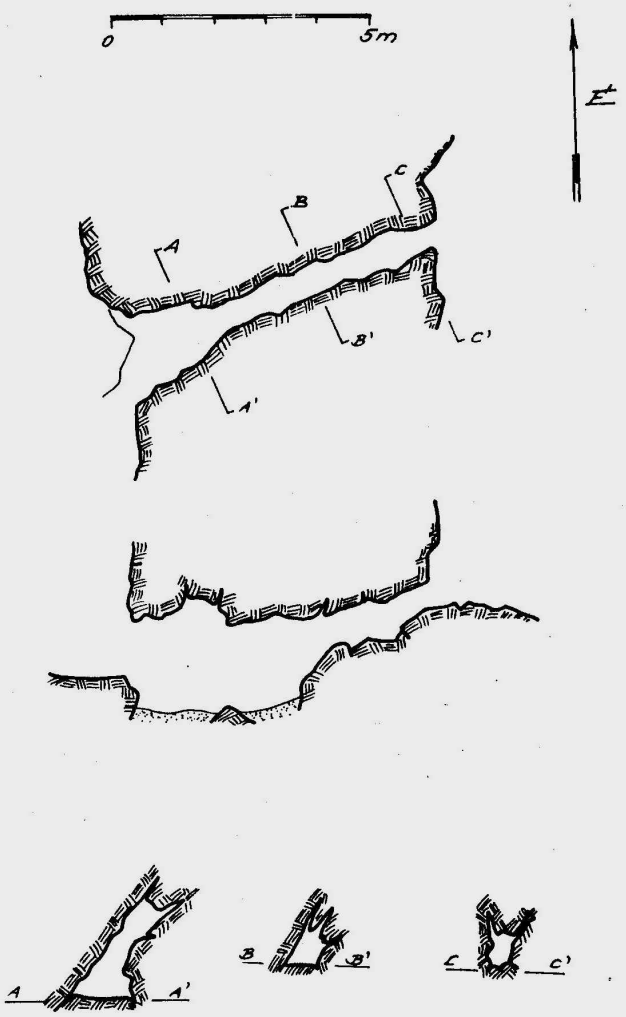

/SZARKA 1977/

VÁR-VÖLGY 8. sz.BG.

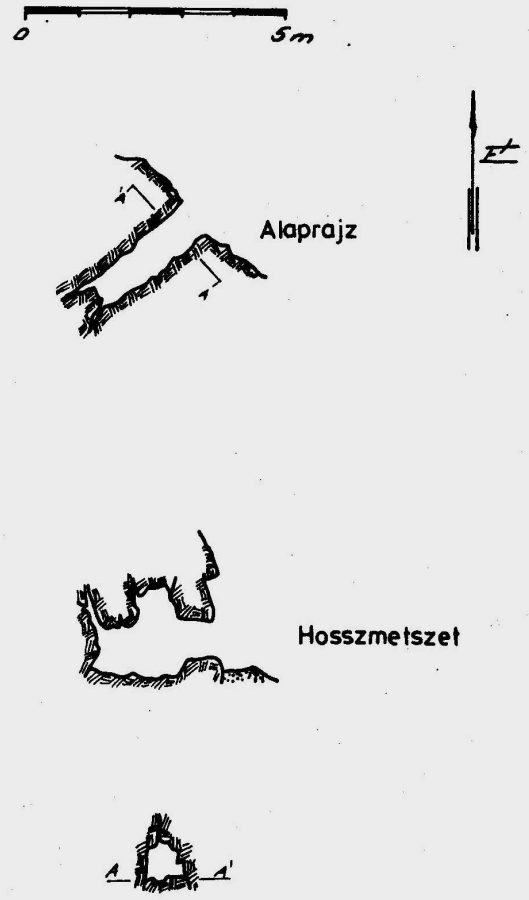

/SZARKA 1977/

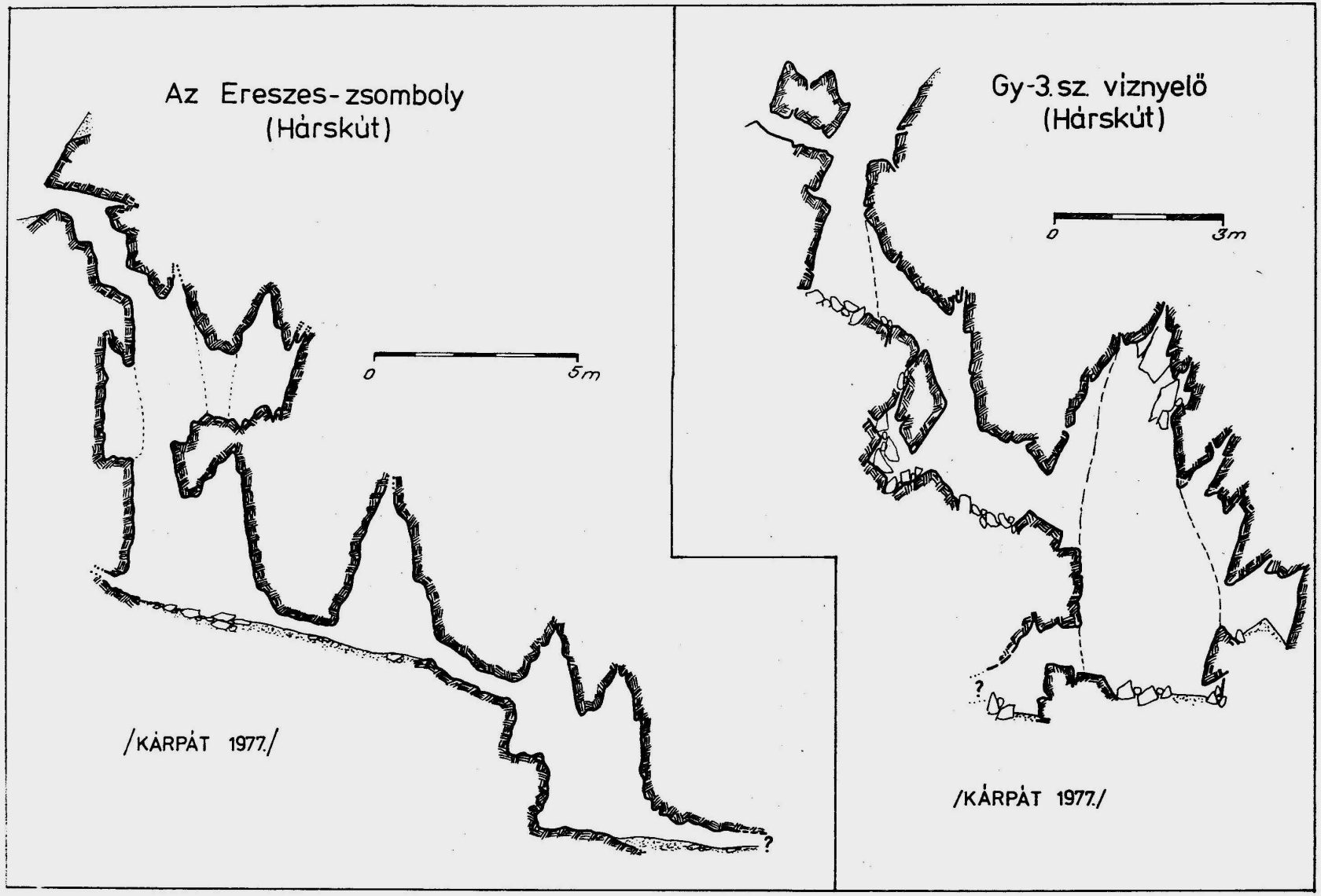
Az Ereszes-zsomboly
(Hárskút)
0
5m
/KÁRPÁT 1977./
Gy-3.sz. viznyelő
(Hárskút)
0
3m
/KÁRPÁT 1977./

Szpeleológiai kutatások a Hárskuti-fennsikon

Csoportunk már hosszu ideje foglalkozik a Bakonyra jellemző fedettkarsztokkal ugy elméleti, mint gyakorlati téren. Figyelmünk ebben az évben a Hárskuti-fennsikra irányult, amely az eddigiekben kutatott Tési-fennsikkal sok, rokon vonást mutat mint fedettkarszt, azonban számos - általunk még nem vizsgált olyan karsztfejlődéstani varianciával rendelkezik, amelyek elemzése során komplexebb és közelibb képet nyerhetünk a fedettkarsztos denudációról, - továbbá ujabb barlangok felfedezésére nyilhat lehetőség ezen a még keveset kutatott területen is.

E programunk érdekében több alkalommal hajtottunk végre terepbejárást a fennsikon, - valamint április elején egyhetes kutatótábor során kezdtük meg a karsztobjektumok részletesebb vizsgálatát.

A Hárskuti-fennsik tagja a Bakony főtömegét felépitő DNy-ÉK irányu mezozoós sasbércvonulatnak, a Középső Hajag és Hárskut község között fekszik kb. 16 km² területen. Átlagos tengerszintfeletti magassága 440-500 m között alakul.

A fennsik teljes egészében karsztosodó kőzetekből - legnagyobb részt mészkőből - épül fel, amely a fennsik egész területén biztositja a karsztdenudáció lehetőségét.

Karsztkőzetei: felső triász nori emeletbeli dachsteinmészkő,
alsó jura dachsteintipusu mészkő,
hierlatz mészkő, tüzköves mészkő,
alsókrétakori táblásmészkövek, orbitoliteszes mészkő,
eocénkori márgás mészkő.

Fedettségi viszonyok: A karsztkőzeteket 80 %-ban 0,5-2,0 m vastag vályogos, középhegységi jegyeket mutató lösztakaró boritja. 25-30 %-ban fedőanyagként szerepel a miocén eredetü kvarckavics is, amely optimális esetben mint erózios faktor is szerepet kaphatott.

Karszthidrogeológiai sajátosságok

A regionális főkarsztvizrendszerbe kaposolódó főkarsztvizszint nyugalmi szintje 240-260 m tszf. magasságban található. A főkarsztkőzetekre települt krétamészkövekben önálló karsztvizrendszer tározódik, melynek forrásai legnagyobbrészt 430-475 m magasságban a felszinre bukkanva a főkarszt viznyelőibe jutnak, a fennsik területén. A támaszkodó karsztvizrendszer a denudációban ugy szpeleológiai, mint karszthidrológiai szempontból szubordinált szerepet kap.

Kutatási programunk végrehajtása

A következőkben vázlatosan áttekintést nyujtunk programunk végrehajtásának lépéseiről, azok eredményeiről.

1/ Adatgyüjtés

A fennsik geológiai és topográfiai térképei, valamint korábbi kutatások adatai alapján lehatároltuk az átvizsgálandó területet.

2/ Előzetes terepbejárások

Helyszini kiszállásaink alkalmával felkutattuk és vázlatosan rögzitettük a térképre a karsztobjektumokat. Az objektumokat a helybeli lakosok, erdész stb. utmutatása, a topográfiai térkép és morfológiai meggondolások alapján, részben pedig módszeres terepátkutatásokkal fedeztük fel.

Terepbejárásaink során 52 objektumot ismertünk meg.

Ezek közül: 3 állandó viznyelő,
25 időszakos viznyelő,

24 vizgyüjtő nélküli berogyás

3/ Kataszterezés

Az objektumokat helyileg egy 1:20000-es méretarányu térképre raktuk fel, továbbá területcsoportositásu kataszteri számot kaptak. A területegységet betü jelzi, amelyhez területenként 1-től növekvő nyelőszámot kapcsoltunk /Pl. G-6 a Gombás tanyai körzetben lévő 6-os számu nyelőre utal/.

Ily módon az Édesvizi tanya körzete:			E
Gombás tanya	"	:	G
Gyenespuszta	"	:	Gy
Homód árok	"	:	H
Kleinpuszta	"	:	K
Lazsnakuti dülő	"	:	L

betüjelzést kapott, plusz minden nyelő egy számot. /Lásd a kataszteri térképet/

A terület barlangjait is feldolgoztuk, de ismertetésükre az alábbiakban kerül majd sor. Karsztmorfológiai vizsgálatainkhoz nélkülözhetetlen volt a jellemző viznyelők és töbrök szintvonalas térképének elkészitése is. Az elkészitett kataszter térképét és tapasztalatainkat átadtuk a siófoki barlangkutató csoportnak, akik a következőkben a Hárskuti-fennsikkal kivánnak foglalkozni.

A Hárskuti kutatótábor eredményei:

A megfelelő előzetes vizsgálatok alapján megállapitottuk, hogy a fennsik viznyelőivel feltáró kutatás szempontjából is érdemes foglalkozni, ezért próbakutatások céljával a helyszinen 1977. április 4-10-ig kutatótábort szerveztünk, sátortábor formájában.

Az expedició céljai a következők voltak:

- az "Ereszes-zsomboly" továbbkutatása,
- két másik viznyelő bontásának megkezdése,
- a fennsik kataszterezésének befejezése,
- a barlangok feltérképezése,
- karsztmorfológiai megfigyelések végzése.

A következőkben vázlatosan ismertetjük a tábor során végrehajtott munkákat.

1/ Feltáró kutatás:

a/ Ereszes-zsomboly /H-1-es időszakos viznyelő/:

Bejárata a Gombás tanyától 155 fokra, 1400 m távolságban található, 441 m tszf. magasságban. Kutatásainkat megelőzően eocénkori /?/ mészkőben képződött fő aknája már 10 m mélységig ismert volt.

Már a felszintől nagy szelvényben, szálkőben induló eróziós aknái fejlett viznyelőbarlangra utalnak, ezért fő munkahelyünkkül ezt az objektumot választottuk. A barlang kis kitöltöttsége, nagy hidrológiai aktivitása, sikerrel biztatott. A lejárati 8 m-es aknába a biztonságos és gyors közlekedés érdekében fémhágcsót épitettünk be.

Első lépésként a "Nagyakna" alján induló iszapos kuszodát tágitottuk ki, amelyen 4 m után egy kis terembe jutottunk. A továbbvezető, járhatatlanul szük hasadékot sikerült véséssel annyira kitágitani, hogy lépcsőzetes lejtéssel ujabb 8 m-es szakaszba jutottunk, amely egy eróziós formákat mutató kis teremmel végződik, ahonnan nem sikerült továbbjutnunk. A végponti szükületen keresztül egy kis lejtésü eróziós kuszodába látni, amely már járhatónak tünik. A továbbjutást a tábor végére

sem sikerült megvalósitani, az időközben megindult nyelőmüködés miatt.

A barlang a továbbiakban is feltehetően léposőzetesen, eróziós aknákkal, kuszodákkal halad. Fejlett eróziós aknái arra engednek következtetni, hogy a továbbjutást szárazabb időszakban érdemes megkisérelni, egy valószinüleg jelentős viznyelőbarlangba való jutás reményével.

Jelenlegi mélysége 16 m, összhosszusága 28 m. /Térképet mellékeljük/

b/ Szupersziklás-zsomboly /Gy-3/:

Már téli terepbejárásaink során átvizsgáltuk és 4 m mélységig sikerült feltárnunk tektonikus eredetü aknáját, amely egy kis, vizgyüjtő nélküli sziklás töbörben található Gyenespuszta közelében.

Ujabb kiszállásaink alkalmával a szükületet átbontva elértük 12 m mélyen jelenlegi végpontját. Erőteljes tektonikusan preformált főhasadékában eróziós és evorziós nyomok is felfedezetők. Kőzete dachstein tipusu liászmészkő. A fejletlen, elsősorban korróziós eredetü zsomboly továbbkutatását nem láttuk célravezetőnek, amit a tábor során elvégzett próbabontás is igazolt.

c/ Kishavas-zsomboly /Gy-12/:

Téli terepbejárásunk során figyeltünk fel a kis töbör alján olvadó hóra, amely kiszellőzésre utalt. Kutatótáborunk második felében ezért kezdtük meg bontását a kettős töbör kisebb, mellékberogyásában.

A felső omladékzónán keresztül, egy müszaknyi bontással egy omladékos, de viszonylag tág keresztmetszetü, hasadékszerü zsombolyba jutottunk, mintegy 12 m mélységig, amely dachsteintipusu juramészkőben képződött. Mélypontján instabil kövek között folytattuk a bontást, miközben a szabad nyilásokon ledobott kő 8-10 métert esett, jelezve a tágas folytatást.

Kisebb-nagyobb omlások - és az idő rövidsége miatt - további járatokat nem sikerült feltárni. Feltáró kutatásával érdemes lenne foglalkozni.

d/ Mammut-nyelő /H-16/a, H-16/b/:

Az Ereszes-zsombolytól D-re 300 m-re található kettős töbör, igen előrehaladott felszin alatti denudációra utaló formajegyei alapján keltette fel érdeklődésünket. Ikertöbrében - amely feltehetőleg a nyelőcsoport tekintetében a denudáció egyik sulypontja lehetett - az időszakosan vizet nyelő É-i berogyásában mélyitettünk kutatóaknát. A befolyó vizet visszaduzzasztás nélkül nyeli. Kutatóaknánkat 3,5 m mélységig hajtottuk, azonban a nagy kitöltésmennyiség miatt barlangjáratot nem sikerült feltárni. Az objektum kőzete - az Ereszes-zsombolyéhoz hasonlóan - valószinüleg eocénkori márgás mészkő.

e/ H-2-es viznyelő

A táborunk területén lévő jelentős méretü időszakos viznyelő mélypontján kevés szerves akkumuláció eltávolitása után egy szálkőzetben kialakult, alján járhatatlanul beszükülő 5 m mély zsombolyba jutottunk. További kutatása a keskeny csővé beszükülő járat miatt nem volt megvalósitható.

f/ G-5-ös Szömörcsök-nyelő

A Gombás tanyától D-re 450 m-re található időszakos viznyelőben a tábor végén csupán rövid próbabontás történt, de a jelek szerint kutatásával érdemes foglalkozni. A töbör mélypontján szálkő kibukkanás látható, egy friss felszakadásban, amely

tektonikus preformációt mutat. Határozott tektonikai vonalra illeszkedik.

g/ Táborunk során átvizsgáltuk, térképeztük és továbbkutatás lehetőségének szempontjából elemeztük a Gyenes pusztai fosszilis viznyelőbarlangot, valamint a "Törköllikakat" is, amelyekről bebizonyosodott, hogy fejlődési stádiumuk, illetve morfogenetikai funkciójuk miatt további feltárásra érdemtelenek.

A feltáró kutatással kapcsolatos tapasztalatok összefoglalása

1/ A karsztdenudáció érvényrejutása és stádiumai igen differenciáltan jelentkeznek, amelynek oka elsősorban a petrovarienciális eltéréseknek tulajdonitható.

2/ A fennsik genetikailag a lösz és kvarckavics fedőanyag ellenére autogén karszt. Eróziós járatokkal csak a relative idős, fejlett viznyelőkben számolhatunk.

a/ Az eocén mészkőben tapasztalataink szerint a barlangjáratok juvenilis állapotuak, fejlett barlangjáratot az Ereszes-zsomboly kivételével a kőzetcsoportban nem találtunk. A kőzet szerkezete, kis állékonysága és primer litoklázishálózatának hiánya miatt nem kedvez a speleogenezisnek, ezért a viznyelők, még a jelentősebb felszin alatti üregek kialakulása előtt inaktivizálódnak.

b/ A krétamészkő vékony rétegsora nem biztosit megfelelő vertikális mozgási lehetőséget a karsztvizek számára, ezért ebben sem számithatunk fejlett barlangosodásra.

c/ A fennsikon a főkarsztkőzetek - elsősorban a jura és dachsteinmészkővek jelentik a karsztdenudáció bázisát. Feltáró kutatásra e kőzetcsoportok viznyelői a legigéretesebbek.

3/ A feltáró munkahelyek kiválasztásánál ezért a következő szempontokat érdemes figyelembe venni:

- kőzetminőség,
- hidrológiai aktivitás,
- eróziós tevékenység lehetősége /elsősorban a multban/
- tektonikus preformáltság.

E tényezőkben szintetizálódnak azok a morfogenetikai hatások, amelyek a barlangok fejlettségét, fejlődési stádiumát és morfológiai jegyeit determinálják.

Kárpát József

Barlanglezárás, kiépités, állagvédelem

Kutatóterületünket mind gyakrabban keresik fel a barlangok iránt valamilyen formában "érdeklődő" egyének, akik illetéktelenül behatolnak a még feltárás alatt lévő, lezáratlan barlangokba. Testi épségük veszélyeztetésén tul, sajnos a képződményeket is letördelik, kormoznak, technikai eszközöket rongálnak meg, a lejáratba köveket, fákat dobálnak.

Az eddigi legvandálabb pusztitás éppen egy héttel a XXII. Vándorgyülés előtt történt az Alba Regia-barlangban, amikor ismeretlen várpalotai fiatalok a Felfedező-ágban sok cseppkövet megsemmisitettek, leszaggatták a feltartózott telefonkábelt és a beépitett csatlakozó egységeket, valamint szerszámokat vittek el a barlangból.

Eddig sajnos biztunk abban, hogy a szük, omladékos bejárati szakaszok visszariasztják a laikusokat, de éppen a Vándorgyülés égetően sürgős, előkészitő munkái közepette kellett rájönnünk, hogy a barlangot azonnal le kell zárni.

Roham munkával, több brigádban tényked tünk. Készültek a tervek, méretezések, folyt az anyagbeszerzés. Ez alatt előkészitettük a lejáratot a beépitéshez, megkezdtük az anyagok helyszinre való fuvarozását. Betonvasat Kincsesbányán kaptunk, a lakatos és kovács munkákat, heggesztést a várpalotai "Jó szerencsét" tsz csőszpusztai gépjavitó állomásán végezhettük el, ahol fuvarost is biztositottak számunkra. Ezuton is szeretnénk megköszönni a gyors segitséget. Az idő sürgetett - hát cselekedtünk! Két nappal az elhatározás után az Alba Regia-barlangot lezártuk. Az alábbiakban kissé bővebben ismertetjük a kialakitott "barlangajtót", mivel jól tipizálható, és hasonlóan szeretnénk a jövőben több, Tési-fennsikon lévő barlangot lezárni.

A barlanglejárat és a zárszerkezet megtervezésekor a következő szempontokat tartottuk szem előtt:

- egyszerü és olcsó legyen, de megbizható védelmet nyujtson illetéktelen behatolások ellen,
- kerülni a preciziós zárakat az eliszapolódás, az idegen tárgyakkal való próbálkozások, eltömődés miatt,
- helyszinre szállitás után gyorsan beépithető legyen, tekintettel az 1-2 napos munkaperiodusokra,
- a nyelő aktivizálódása esetén további zavartalan viznyelést biztositson,
- védjen a beomlástól, akkumulációtól,
- tegye lehetővé a zavartalan légáramlást a barlang szellőzéséhez.

A fenti elvek szerint kialakitott barlanglejáratot a mellékelt rajzon láthatjuk. A lejárat fő része a zárófedés /1/, mely egy betongyürüre /4/ illeszkedik. A szoros illesztést és egyuttal a lezárást a zárszerkezet /10/ biztositja. A zárófedél Ø 22 mm /MSZ 339 B 50. 35./ csavarbordázott szelvényü betonacélból készült nyolcszögalaku keret, mely a szelvény csökkentése céljából további belső rácsozattal van ellátva. Elemeit heggesztéssel kötjük egymáshoz, s a heggesztések felületének és szilárdságának növelése végett a kereszteződési pontoknál kis acéllemez papucsokat alkalmazunk. A zárófedél forgáspontja a 2 db sarokpánt /3/, mely 60 x 10 mm laposvasból melegen kovácsolva készül, s a betongyürü külső palástjához simulva lenyulik annak aljáig, ahol visszahajlitott kampójával kapaszkodik az alsó peremhez. A zárszerkezet stabil ellenpontja a betongyürü tartását szolgál 2 db "U" profilacél konzolok egyikén /17/ van kialakitva. A zárszerkezet felső /mozgó/ része és a fedél közötti kapcsolatot a szintén betonacélból készült, kettős száru zártartó inga /2/ létesiti, mely ugyancsak 60 x 10 mm laposvas csuklókkal kapcsolódik a fedélhez.

A betongyürü /4/ normál méretü kutgyürü /belső Ø 0,8 m/, s a járat folytatásában hagyományos guritóhajtással kialakitott faácsolatot alkalmazunk, esetleg ujabb betongyürüt. A "betongyürü-fedél" egységet ömlesztett betonba ágyazott, nagyszilárdságu, bányászati betonidomkő koszoruval vesszük körül, igy megakadályozva a perem erőszakos csorbitását. A zárszerkezet müködési elvét nem közöljük, mivel azt csak csoportunk tagjai ismerik, és szolgálati titokként kezeljük. A bejárathoz 3 db kulcsot rendszeresitettünk. Az ismertetett, un. "viznyelő tipusu" lejárat és zárszerkezet tervdokumentációit, költségvetési tervét, valamint a lezárásra javasolt további tiz barlang jegyzékét megküldtük az OTVH Barlangtani Intézetének.

Előzetes megállapodásunk alapján az OTVH vállalná az anyag és fuvarköltségeket, csoportunk pedig a további ügyintézést, az ajtók komplett elkészitését, a helyszineken való beépitését.

Az Alba Regia-barlang

lezárásával párhuzamosan annak omladékos bejárati zónáját cementezéssel, sin, fa és betonidomkő felhasználásával igyekeztünk biztonságosabbá tenni, számitva a vándorgyülés nagyszámu közönségére. A közlekedés gyorsitására ujabb létrákat épitettünk be a nehezen járható szakaszokhoz. Leszállitottunk, - végleges jellegü telefon- és távmérővonal kiépitése céljára - 600 m négyeres un. "nehéz vezetéket", melyet előzőleg 50 m-es szakaszokra daraboltunk, a szakaszok végeit pedig négyhüvelyes csatlakozó egységekbe kötöttük. Két ilyen egységet azonban a betöréskor leszakitottak és elloptak.

A rongálódások ellenére a kábel stabil és "rejtett" beépitését a Kismó-szülülettől az "U"-szifonig elvégeztük. A felerősitést Hilti-szögekkel és bilincsekkel oldottuk meg, és a kábelt a járatoknak olyan részein vezettük, ahol a közlekedést nem gátolja, nem sérül meg, ugyanakkor esztétikailag sem zavaró, omlástól és áradmányvizektől védve van. A vonalépitési munkát hamarosan folytatni szeretnénk.

A Három-kürtő-zsomboly /I-12/

uj bejárati szakaszában történő közlekedéshez 3 m vaslétrát rögzitettünk egy hasadékba. Kéteres telefonvezetéket huztunk ki, és e vonal segitségével voltunk összeköttetésben a vándorgyülés ügyességi versenyének résztvevőivel. További létrákat kivánunk még beépiteni az Alpesi-fal alatti aknarendszerbe, illetve felülvizsgálni a most bennlévőket.

A Tábla-völgyi-barlang /I-31/

bejáratát idén ujra kellett feltárni, mivel több köbméret anyag /lösz, törmelék, kőtömbök/ omlott le a felette lévő töbörrészből. Kibontás után 3 m mélységig erős faácsolattal, majd depófogó palánkkal láttuk el.

A barlang zsomboly-szakasza a bemosott törmeléktől és kisebb omlásoktól több helyen eltömődött. Ezeket ujra kibontottuk, igy a barlang végig járható. Az alján lévő szerszámokat kihoztuk, és uj 4,5 m vaslétrát épitettünk be a Hágosős-terembe.

A Tavas-barlang /I-66/

a tavasz folyamán szintén beomlott, s igy 4 m mélységig teljesen ujra kellett feltárni. Löszös, omladékos szakaszait ezuttal időtállóan kiácsoltuk.

Látható, hogy a feltárásokat követő azonnali ácsolás elmulasztása miatt gyakran tömődik el, vagy omlik össze a barlangok bejárata, melyeket csak nagy munkával tudunk ismét járhatóvá tenni. Ilyen szomoru a helyzet a Vörös-barlang /I-4/ és a Csipkés-zsomboly /I-28/ esetében is, mivel a nagy esőzések során akkumulálódtak, s több próbálkozás-

sal sem sikerült ujra bejutnunk a nagy tömegátrendeződések miatt. Okulva a tapasztaltakon, az elmult időszakban ezért forditottunk nagyobb gondot a barlangok állagvédelmére.

Jelenleg megbizható ácsolattal vannak ellátva az I-12; I-31; I-32; I-35; I-38; I-44; I-63; I-66. kataszteri számu barlangok.

Szolga Ferenc

Feltáró kutatás /Lásd még: "Speleologiai kutatások a Hárskuti fennsikon" cimü cikket/

Az 1977-es évben az elmult évekhez viszonyitva csoportunk egyéb irányu tevékenységei miatt a gyakorlati barlangfeltáró munka viszonylag kisebb intenzitásu volt. Ennek ellenére több már régebben ismert barlangban és több uj viznyelőben is folytattunk feltáró kutatást, igy az I-32. objektumban is, ahol egy jelentős méretü uj barlangot sikerült feltárnunk az őszi időszakban.

Célunk továbbra is a kb. 280 m mélységben feltételezetten kialakult karsztvizszinti barlangrendszer elérése volt, a viznyelők kutatásán keresztül. A következőkben e tervünk megvalósitását célzó kutatásokról szólunk kissé részletesebben.

1. Az Alba Regia-barlang /I-44/ képezte továbbra is kutatásaink sulypontját.

a/ A barlang mélypontján /-210 m/ ismételt leszállásokkal mérlegeltük a továbbjutás lehetőségét. Megfigyeléseink alátámasztják a korábbi álláspontot, mely szerint a kb. 2 m hosszon járhatatlanul ellaposodó járat beljebb egy tágas, dőlésirányba lejtő, valószinüleg időszakosan vizvezető folyosóba torkollik. Tekintve, hogy ezen a ponton a továbbjutás pillanatnyilag lehetetlen, a végpont megkerülésére kerestünk lehetőségeket.

b/ A végponti divergáló járatzóna baloldali tagja az Erdész-ág. Itt egy próbálkozás történt az igen szük, csőszerü agyagos járatban, amelyben 5 m-t ereszkedve ujabb szükületek jelentkeztek, igy a továbbjutás a légzési nehézségek mellett nem oldható meg ezen a ponton sem.

Érdemesnek látszik az Erdész-ág elején található Erdész-terem kürtőjének a megmászása is, mivel morfológiai jegyei esetleges kürtőrendszer vagy emeleti barlangszakasz létezésére utalnak, amely esetleg a végponton való tuljutáshoz is segitséget nyujthat.

c/ A -130 m-es szinten a Fehér-teremnél induló és a főággal közel párhuzamosan lefelé tartó lapitó szelvényü folyosó a Szarka-ág. Ennek omladékkal kitöltött alsó végén egy leszállás alkalmával omladék bontása árán kb. 5-6 m-t sikerült továbbjutni, ahonnan hasonló munkával az előrehaladás megoldható.

Valószinünek látszik, hogy a Forrás-terem /-163 m/ felől Ny-ra feltárt 10 m-es oldalág és a Szarka-ág végpontja kapcsolatban van, igy a Szarka-ág ebben a zónában visszacsatlakozik a főágba. Az oldalág felmért hossza 103 m.

Az év elején bemásztuk a Kupola-terem kürtőit, de azok 12-16 m magasan záródnak, járható folytatás semerre nem indul belőlük, igazolva a keveredési korróziós és tektonikus eredetüket.

d/ A barlang továbbkutatásának alapvető feltétele a végponti zóna részletes térképének elkészitése, melynek segitségével feltárva a járatok egymáshoz való viszonyát lehetőségünk nyilhat a jelenlegi végpont megkerülésére, illetve más továbbjutásra alkalmas munkahely kijelölésére.

2. Az I-12. Három-kürtő-zsombolyban mérések alapján már az elmult évben megkezdtük egy uj bejárat rályukasztását a barlang labirintusszakaszának egyik felszinhez közeleső pontjára.

Az átlyukasztást a sulyos omlásveszély ellenére elvégeztük, majd a bejárati zónát omlasztásokkal, kőpillérezéssel stabilizálva, és a bejárati aknát kiácsolva, egy uj, biztonságos bejáratot nyertünk.

Ugyanezen barlangban májusban a zsombolyszakasz -22 m-es mélységü pontján, egy akna oldalfalán nyiló hasadékon átbujva egy uj terembe jutottunk, melynek alapterülete 6 x 2,5 m, magassága 6 m. Időszakos vizfolyási nyomokat mutat, ami arra enged következtetni, hogy valamelyik nyelőpont zónájában helyezkedik el.

A barlang továbbkutatásánál a zsomboly mélypontjának további bontása eredményre vezethet, továbbá érdemesnek látszik a töbörosoport ÉNy-i jelenleg is aktiv nyelőpontjának bontása, mely az eddig feltárttól független, esetleg mélyebben konvergáló aknarendszerbe vezethet.

Őszi kutatásaink során két alkalommal szerveztünk bontást a zsomboly mélypontjára, melynek eredményeképpen az 1976-ban feliszapolódott végpont ujra járható, és ismét belátni a továbbvezető szük részbe. A beépitett hágcsó azonban elöregedett, többször leszakadt, igy a hatékony és biztonságos feltárás érdekében felül kell vizsgálni a közlekedésre használt létrákat, kapaszkodókat.

3. I-29.sz. objektum - időszakos viznyelő

- nagy anyaghiánnyal rendelkezik,
- a kőzet néhol a felszinre bukkan,
- a Tábla-völgyi-barlang /I-31/ zsomboly szakaszát is predisztináló tektonikai irányvonalra illeszkedik.

Ilyen inditékok alapján mélyitettünk három próbagödröt a nyelő mélypontján, melyek közül a legmélyebb 5 m. Alján vizfolyási nyomokat és kisebb üregesedést tapasztaltunk. Kiácsolás után bontásával érdemes foglalkozni.

4. I-32. sz. objektum

DNy-i felébe csatlakozó vizvezető árok végén egy 3 m átmér jü és 4 m mélységü, függőleges falu felszakadás keletkezett kora tavasszal. /Lásd "Kataszter kiegészités" o. részben/ A beszakadt fákat, korhadékokat kitermeltük, majd az ÉK-i fal mentén egy 2,5 m kisszelvényü aknát ástunk a további kitöltés vizsgálatához.

A teljes mélység jelenleg 7 m, s e mélységig - az alsó néhány cm kivételével - csak lösz található, az alján ugyanis ökölnyi, erősen korrodált dolomitos mészkőgumók jelentek meg. Valószinü, hogy egy hajdan akkumulálódott viznyelőbarlang ujra felszakadásáról van szó. Erre utal a nagy szelvény, a függőleges, nyiródási nyomokat mutató fal, a viszonylag nagy /kb 30 m²/ természetes anyaghiány, a morfológiai változás gyors időbeni lefolyása, s az a tény, hogy az objektum közelében /I-33. és a Szelelőlyuk-barlang/ már a felszintől számitva 1-2,5 m mélységben megjelenik a kőzetfelszin. A felszakadás morfogenetikai vizsgálata tehát a továbbiakban is indokolt.

Mivel várható, hogy a felső peremzóna hamarosan besuvad és megkezdődik a tölosé-resedés, ezért az általunk mélyitett aknát erős fapadozattal lefedtük.

5. Szelelőlyuk-barlang /I-32./

Ugyanezen objektumban /a felszakadástól É-Ék-re kb. 20 m-re/ volt található egy gyenge vizfolyási nyomokat mutató, jelentéktelen, kb. 1,2 m átmérőjü, tálalaku mélyedés, az alján bedobált kövekkel. 1976 telén itt "légzést" tapasztaltunk, majd idén ősszel megkezdtük a bontását.

A kutatóakna 2,5 m mélységben elérte a triászkori, dolomitos mészkőből álló kőzetfelszint. Ez hamarosan üregesedett és igen erős légáramlás indult meg. A továbbmélyitett akna egy tágas hasadékhoz vezetett, melynek felső zónája tektonikailag erősen megdolgozott, de jól nyomon követhető. E hasadékban halad a járat É-i irányba, majd egy merőleges irányu kereszthasadék mentén kialakult, jellegzetes "T" szelvényben folytatódik lefelé. Itt az álfenék átbontásával sikerült lejutnunk a mélyebb szinten huzódó, igen markáns főhasadékba. Ennek átlagos szélessége 1,2 m körül van, de helyenként a 2 m-t is meghaladja.

A huzófeszültségek hatására létrejött főhasadék szálkőfalai viszonylag simák, konkordánsak, közéjük hatalmas kőtömbök szorultak, s ezek több álszintre osztják a barlangot /Háromszög-terem, Alsó-Felső-nagyterem stb./. Több kisebb-nagyobb kereszthasadék is megfigyelhető, melyek drainszerüen csatlakoznak a főhasadékba. A barlang Ék-i végét is - a már előzőekben is emlitett - nagyobb kereszthasadék zárja le. illetve ennek vertikális zónájában a másodlagosan kialakult, kisebb korróziós kürtőrendszer.

Az utóbbi időszakban több kisebb felsőjáratot, termet sikerült feltárnunk, de munkánk sulypontját a barlang legmélyebb részének továbbkutatása képezte. Kb. 3 m³ anyag kivödrözésével szintben 2 m-t, teljes hosszuságban 7 m-t jutottunk előre, az Ék-i kereszthasadék mentén. Biztató, hogy a bontási helyen szabaddá vált keskeny járatból erős huzat jön. /Itt jegyezzük meg, hogy a hideg időszakban a barlang bejárata szinte lövelli ki a párát - innen a neve is./ A barlang kitöltése döntően lösz, kisebb hányadban vörösagyag, kevés kőhordalék. Bontás során 5-10 cm vastagságu, finomrétegzettségü oseppkő töredékek kerültek elő. A falakat, repedéseket néhol szép hidegvizi borsókövek diszitik és nyomokban mangános, bitumenes kiválások figyelhetők meg.

Formái közül a tektonikus formák uralkodnak, de a kis kürtőrendszer mentén szép ivü oldási nyomok is előfordulnak. Feltárása óta /esetleg előtte is/ több denevér lakja, ezenkivül szunyogokat, pókokat, bogarakat és gilisztákat figyeltünk meg. A barlangot közvetlenül az első bejutás után felmértük, bejáratát deszkaácsolattal láttuk el. Felmért, akkori hossza 65 m, mélysége -22 m. Jelenlegi becsült hossza 100 m, mélysége -24 m. Térképén látható, hogy a főhasadék iránya 20°-200°, igy ennek D-DNy-i folytatására illeszthető az I-32. friss felszakadása, valamint az I-31. sz. Tábla-völgyi-barlang /Markó-barlang/ eddig feltárt hasadékrendszerének irányai. Valószinünek látszik, hogy ez utóbbi objektumon keresztül, szabad szelvényen történik az intenziv légáramlás. Ezt eddigi megfigyeléseink is alátámasztják. A két barlang bejárata közötti távolság 90 m. Kutatását a jövőben is folytatni szeretnénk.

6. Az I-38-as viznyelő

A kutatóházunktól K-re 1200 m-re található viznyelőt a következő inditékok alapján javasoltuk bontásra:

- ugyanabban az igen kedvező denudációs sajátosságokkal biró juramészkő rétegsorban fekszik, mint az Alba Regia-barlang,
- határozott tektonikai vonalra illeszkedik,
- a környezet domborzati viszonyai már a pleisztocénra vonatkoztatva is intenziv viznyelő tevékenységre utalnak,
- sziklás nyelőlyuk visszaduzzasztás nélkül nyel, korábbi próbabontásaink során huzatot észleltünk.

A nyelő bontására augusztus 5-20-ig tartó nyári táborunkban került sor. Sorozatosan ismétlődő omlások közepette aknánkat 8 m mélységig hajtottuk. Az omladékban erős üregesedés és huzat jelentkezett. Az ácsolás ellenére is megujuló omlások miatt a munkát egyelőre beszüntettük. Tervünk szerint a jövőben az aknát egy másik, bejutás szempontjából optimálisabb helyen mélyitjük.

7. Az I-63-as, Löszbabák-barlangja

Járatait az elmult évben 12 m mélységig tárta fel csoportunk. Az idén a XXII. Országos Vándorgyülés során rendezett bontóversenyben a miskolci Marcel Loubens csoport tagjai három müszak alatt mélységben 3,0 m-t, összhosszban 14 m-t jutottak tovább. Folytattuk a munkát, de sajnos az erősen beszüküló szelvény miatt mélységben 2,5 m-t, hosszuságban 4 m-t sikerült továbbjutnunk. A munka folytatását ezen a helyen nem tervezzük.

Feltárások a kréta rétegsorban

I-67. sz. töbör

A löszben inditott kutatóakna 1,5 m mélyen érte el az összetört kréta mészkő felszinét. Bontás során hamar üregesedett, majd egy kb. 0,3 m széles, függőleges hasadék vált láthatóvá. Az ebben lévő laza omladékot csák nehezen tudtuk és tudjuk bontani. Egy ponton azonban sikerült átlyukasztani az alját képező álfenéket, s itt kb 6-8 métert ledobni kisebb köveket. Sajnos hangjuk után itélve továbbra is szük hasadékokra számithatunk. Jelenlegi mélysége kb. 3,5 m.

I-74. Körömvesztő-barlang

A kréta rétegsorban lévő időszakos viznyelők közül feltárás szempontjából a legbiztatóbb, mivel viszonylag fejlett eróziós formajegyeket mutat. Az 1974-ben kibontott barlang bejárata időközben beomlott, igy a mélypontról a bontási anyagot felszinre adni nem tudjuk. Ezért kezdtük meg a barlang ÉNy-i szük, felszinre nyiló járatának tágitását, melyen sikerült is lejutnunk, a már régebben feltárt részbe, az un. "kis cseppköves" terembe. Ennek alját egy félkörivben oldott fal mentén mélyitettük tovább 0,8 m-t vályogosodott löszben. Továbbkutatása biztatónak látszik.

Az I-81-es kistéspusztai nyelőben

néhány alkalommal végeztünk bontást. 2 m mélységig hajtott kutatóaknánk mélyitése a nagy kövek miatt igen nehézzé vált. Indokolt a továbbkutatása, mivel a fennsik e területének karsztmorfológiai elemzéséhez nagy segitséget nyujtana egy barlang feltárása, amely az eddig még kevéssé ismert támaszkodó kréta karsztvizrendszer tagja.

Egyéb próbabontások

A nyári tábor ideje alatt, ill. hétvégeken végzett munkával megbontottuk az I-17; I-36; I-40; I-41. sz. objektumokat, melyek közül továbbkutatásra az I-17. "Kontroll-barlangot"

tartjuk érdemesnek. Kb. 5 m mélységig sikerült kibontani, ahol fejlett üregesedés tapasztalható, s alján lévő lyukon ujabb 5-6 m-t esik a ledobott kő. A további feltáró munka csak ácsolás és szelvénynövelő omlasztások után valósitható meg.

Kárpát József - Szolga Ferenc

Kataszter kiegészités Rákhegy II. bányaüzem, -64 m szinti barlang

4421 Isztimér, "Kinosesbánya" részterület.
Kinosesbánya területén a Rákhegy II. bányaüzemben található. Tengerszint feletti magassága: -64 m. Bejárata szintes, biztositatlan bányavágatból, közvetlenül a talp felett nyilik, a bejárati szelvény alsó kétharmad része idomkővel van elfalazva. Bezáró kőzete: felső triász dolomit. A barlang tulajdonképpen egy jellegzetes "lencse" keresztmetszetü szenilis eróziós csatorna, amelyet egy kb. 60° dőlésü tektonikus sik predesztinált. Kitöltése főleg agyag, melyet a belőle érkező kb. 5-10 l/p hozamu viz nagymennyiségben mosott ki a feltáró bányavágatba. /Ezért is falazták el./ A járat vizszinteshez képest 45°-ban emelkedik. Hossza kb. 4 m, /ennyit látni belőle, azután mintha nagyivben balra kanyarodna?/ szélessége átlagosan kb. 0,5-0,6 m, magassága 0,8-0,9 m. A vágathajtás során 1977-ben fedezték fel. Közelében a főtében található egy száraz, 1,5 x 0,6 m nyilásu kb. 1 m mélységü hasadék, melynek falait szinte mindenütt ásványos kiválások /kalcit?/ boritják. A vágat több részén megfigyelhetők meg tektonikusan preformált kisebb-nagyobb vizjáratok.

4421 Isztimér kataszteri egység "Mellár" részterület.
Németföld 7. sz. /N 7/ objektum: fiatal felszakadás. Megtalálható a Németföld 2. sz. objektumtól Ny-ra, 80 méterre az erdőszéli földuttól, DDk-re 70 m-re. Kőzetanyaga: triász mészkő. Tengerszint feletti magassága kb. 390 m. Kis alapterületü felszakadás, alján laza humuszréteg alatt néhány kisebb kő látszik. Kerek, 2,5 m átmérőjü, 1 m mély. Pereme határozott, viszonylag meredekfalu, tehát fiatal felszakadás. Sok a bedobált fa, ezért nehéz észrevenni.

4422 kataszteri egység "Lyukas-tábla" részterület.
I-32. sz. objektum. 1976-os kataszteri térképen "szivárgó" nyelőpontként jelölt terület a rajta nőtt két fával beszakadt és 3 m átmérőjü, 4 m mély, meredekfalu üreg keletkezett löszben. Alját megtisztitottuk, Ék-i fala mentén kis kutatóaknát mélyitettünk. Kőzetet 7 m mélységben találtunk, triász dolomitos mészkövet. Az objektumot ebben az állapotában felmértük, fotókat készitettünk róla. Az I-32. sz. objektumban uj barlangot is tártunk fel, részletes leirása a "Feltáró kutatás" c. cikkben található.

"Tés Délkelet" részterület.
I-64. sz. objektum. A jelenlegi nyelőponttól DNy-ra lévő kis felszakadás idén viznyelés következtében kb. 3 m mély, 0,7 m átmérőjü aknává tágult. Fala lösz, alján kőzet van.

"Tés Észak" részterület.
I-97. sz. objektum. Az 1976-ban felfedezett felszakadást teljesen kitöltötték és beszántották. Időlegesen megszünt.

Szolga Ferenc

Várvölgy 6.sz. barlang /V 6/

A barlang Veszprém megyében, Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a völgynek Ny-i irányban a vár felé tartó szakaszán, - innen kb. 200 m-re - baloldalt az első nagyobb sziklatorony között kb. 30-35 m relativ magasságban, a Pusztapalotai várromtól 76°-os irányban. A várpalotai vártól 320°-ra kb. 3 km-re. Tengerszint feletti magassága 325 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 114°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban egy hasadék beboltozódásában keletkezett, mennyezetét nagyméretü összeékelődött kövek alkotják. Kitöltése humusz, benne apróbb 3-4 cm átmérőjü kődarabok. A mennyezeten és oldalfalakon nyomokban hidegvizü borsókőképződmények láthatók. A barlang teljes hossza 360 cm, mely végig felállva járható, felszerelés nélkül. A bejárat nehezen megtalálható, elérése sziklás terepen lehetséges.

Megközelitése: Várpalotától a Vár-völgyben található piros jelzés mentén, a völgynek Ny-ra a vár irányában elforduló szakaszán kb. 200 m-re baloldalt lévő első nagyobb sziklatornyok között. Ezen a szakaszon felmászva kb. 10 m magas sziklatorony alatt találhatjuk meg az üreget, a völgyből nem látható csak a sziklatorony.

A barlang összhossza 360 cm, legnagyobb magassága 210 cm.

Várvölgy 7. sz. barlang /V 7/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a Várpalotai vártól 214°-ra, kb. 4 km-re. A Vár-völgynek Ny-i irányban a vár felé tartó szakaszán baloldalt a vár előtt kb. 100 m-re a völgytalphoz közel, különálló sziklatömbben a Pusztapalotai vártól 120°-os irányban. Tengerszint feletti magassága 310 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 70°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban tulajdonképpen csak egy sziklaátjáró, mely kb. 12 m magas sziklatömb réteglapmenti elválásával, illetve megcsuszásával keletkezett. Jelenleg mindkét irányban nyitott. Fölötte 5 m magasságban még egy keresztül járható nyilás van. A hasadék könnyen megtalálható és átjárható felszerelés nélkül.

Megközelitése: Várpalotáról a Vár-völgyben található piros jelzés mentén, a Vár-völgynek Ny-ra a vár irányában elforduló szakaszán, a vár előtt kb. 100 m-rel baloldalt, a völgytalptól jól láthatóan egy magányos sziklatömb áll, ennek alján található a barlang.

Várvölgy 8. sz. barlang /V 8/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a várpalotai vártól 211°-ra, kb. 4,5 km-re. A pusztapalotai vártól kb. 100 m-re, 230°-os irányban egy alacsony sziklaalakzatban, 20-25 m-es relativ magasságban. Tengerszint feletti magassága 365 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 212°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban lévő kis sziklaüreg, mindössze 230 cm hosszu, tektonikus jellegü, egy hasadék mentén képződött. Alját nagyméretü kövek között humusz és avar képezi. Az oldalfalakon hidegvizes borsóköveket figyelhetünk meg, valamint fejletlen cseppkőlefolyási nyomokat.

Megközelitése: Várpalotáról a piros jelzés mentén, a pusztapalotai várig haladunk, onnan kb. 100 m-re balra egy nagyobb sziklaalakzat után következő lejtős terepen, a völgytalptól kb. 50 m-re találjuk ezt a kis üreget.

Várvölgy 9. sz. barlang /V 9/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben, a várpalotai vártól 310°-ra kb. 4,5 km távolságra található. A Vár-völgy Ny-i irányu szakaszán, a pusztapalotai vártól 230°-os irányban kb. 180 m távolságra, 30-35 m-es relativ magasságban. Tengerszint feletti magassága 370 m /térképről leolvasva/. Járatiránya: 202°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban, egy meredek sziklafalban nyilik, nagyméretü 870 cm hosszu és 430 cm magas bejárati szelvénnyel, befelé a mennyezet fokozatosan laposodik és a bejárati nyilástól 370, illetve 550 cm-re végződik. A jobb oldalából nyilik egy fokozatosan felfelé szükülő járat, mely 5 m-ig még járható. A barlang falai simák, mindenütt oldási nyomok és formák figyelhetük meg, egyes helyeken utólagos kifagyásos jelleg figyelhető meg. A bejárati szakasz olyan jellegü, melyet kivülről ható viz oldóhatása alakitott ki. A jobb oldalon lévő járat főtéjén egy 2-3 cm széles bekérgeződött egykori hasadék figyelhető meg, mely valószinü ennek kialakitásában döntő szerepet játszott. A jobboldali járatban a mennyezeten sürün három 15 cm hosszu cseppkő, valamint 20-30 cm-es cseppkőfüggönyök figyelhetők meg. Az aljzaton semmiféle kitöltés ninos. A bejárati szakaszon lapos, a mennyezetről vékony rétegben levált összetöredezett kövek találhatók. A barlang mindenütt száraz. A jobboldali járatban néhány pók figyelhető meg. A barlang a völgyből nehezen észrevehető, csak sziklamászással közelithető meg, télen felszerelés is szükséges. A jobboldali járatnál világitóeszköz szükséges. A bejárati rész méreteinél fogva alkalmas táborozásra, bivakolásra.

Megközelitése: Várpalotáról a piros jelzés mentén, a Vár-völgyben a pusztapalotai várig haladunk, onnan kb. 180 m-re beloldalt a második sziklafalszakaszban 30-35 m relativ magasságban, nehezen felismerhetően észrevehetjük a nagyméretü bejárati szelvényt. Jobbra pár m-rel lejjebb egy hasadék figyelhető meg. A völgyből vagy a bejárattal szemben, vagy a sziklatömböt balra megkerülve, a bejárat magasságáig kapaszkodunk fel és innen közelithetjük meg.

A barlang járható hossza 9,6 m, legnagyobb magassága 430 cm.

Szarka Gyula

Jelentés a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

Ebben az évben a csoportnak elsődleges célkitüzése a csoport technikai és szakmai fejlesztése és a kutatómunka jobb lehetőségének megteremtése volt. További feladatunknak a kutatási területeink feltárását, adatok gyüjtését és ezek feldolgozását tüztük ki.

A célkitüzéseknek megfelelően az alábbi csoportositásban készitettünk beszámolót:

1/ A csoport kutatási területei
2/ A csoport létszáma
3/ A csoport pénzügyi helyzete
4/ Csoportélet: az 1977-es munka részletezése
   a/ Klubnapok
   b/ Előadások
   c/ Bemutató barlangturák
   d/ A csoport egyéb tevékenysége, technikai fejlesztése
5/ Gyakorló barlangturák, kirándulások
6/ Mászás és biztonságtechnikai gyakorlatok
7/ Feltáró tevékenység 1977. jan. 1-től 1977. dec. 31-ig
   1.1. Öcsi-barlangi munkák az év első felében
   1.1.1. Nyári kutatótábor az Öcsi-barlangnál
   1.1.2. A tábor munkája
   1.1.3. A tábor eredményei
   2.1. Bátori László-barlangban folyt munkák az év első felében
   2.2. Bátori László-barlangban folyt munkák az év második felében
   3. Az Áfonya-barlangi munkák
   4. Tamás-lik-barlang munkái
8/ Kutatási területek leirásai
   1. Öcsi-barlang
   2. Bátori László-barlang
   3. Áfonya-barlang
   4. Tamás-lik
9/ Összefoglalás

1/ A csoport kutatási területei

Az 1977-es esztendőben a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport kutatási területei a következők voltak: Budapesten kivül, Csobánkán található Tamás-lik, Budapest és környékén, a Nagy Hárs-hegyen lévő Bátori László-barlang, máriaremetei Öcsi-barlang és az Áfonya-barlang a Rózsadombon.

2/ A csoport létszáma

A csoport létszáma az év elején /próbaidősökkel együtt/ 23 fő volt. 1977. december 23-ig /próbaidősökkel együtt/ 16 főre csökkent.

3/ A csoport pénzügyi helyzete

A csoport bevétele az 1977-es évben 13.500 Ft volt. Az 1976-os évben maradványként jelentkezett 412 Ft. Az 1977-es évi BSE támogatás 5000 Ft volt. A Magyar Televizió a

film forgatásért 3500 Ft-ot fizetett. A csoport tagsága hozzájárulásként befizetett 5000 Ft-ot. Az 1977-es nyári kutatótábor költsége 4500 Ft volt, technikai felszereléseket vásároltunk 3000 Ft-ért. Egyéb vásárlás 2700 Ft volt. A teljes kiadás tehát 10.200 Ft volt, maradványként jelentkezett az 1978-as évre 3300 Ft.

4/ Csoportélet /az 1977-es munka részletezése/

a/ Klubesték

Az 1977-es év folyamán minden csütörtökön a BSE klubjában tartottuk összejöveteleinket, melyek keretében az egyesületi ügyek és kutatómunka szervezésén kivül számos vetitettképes előadás hangzott el. Az előadások igen változatosak voltak.

b/ Előadások

A csoporttagok képzése előadások és gyakorlati foglalkozások által történt. Az előadásokon kivül vitákat is szerveztünk, melyek témája általában egy barlangkutatócsoport felépitése és tevékenysége, illetve a saját csoportunkban tapasztalt jelenségek voltak. A viták elsődleges célja, hogy a csoporttagok jobban megismerjék és megértsék csoportunk feladatát és célkitüzését. Természetesen részletesebb és szakszerübb előadásokra a jövőben is szükség lesz. Az év második felében diavetitéses élménybeszámolókat tartottunk az elmult eseményekről és a nyári táborról.

c/ Bemutató barlangturák

d/ A csoport egyéb tevékenysége, technikai fejlesztése

5/ Gyakorló barlangturák, kirándulások

6/ Mászás és biztonságtechnikai gyakorlatok

7/ Feltáró tevékenységek az 1977-es esztendőben

1. Máriaremetei fennsik Öcsi-barlang

1.1. Öcsi-barlangi munkák az év első felében

Az Öcsi-barlang feltárásán, illetve feltárás folytatásának előkészitésén öt alkalommal átlag hat fővel összesen 280 munkaórában vettünk részt. A feltárás fő célja egy uj bejárat ujraásása volt, ugyanis a régi törmelékfal aljában bujt meg, ahonnan veszélyes volt a folyamatos munka. Ácsolatot készitettünk a régi bejárat elé és a már meglévő ácsolat alá és a beszakadásban lévő megmaradt törmeléket mögé töltöttük. Körülbelül 8 m³-t ezzel előkészitettük a julius 29-től augusztus 14-ig tartó nyári kutatótáborunkat.

1.1.1. Nyári kutatótábor az Öcsi-barlangnál

A tábor előkészitése

Sorrendben az első Öcsi-barlangi nyári tábor előkészületei juniusban kezdődtek el. Az előkészitéseket Lipcsei Tibor és Józsa György végezte elsősorban. Balogh István és Kováts Kázmér, valamint a csoporttagság közremüködésével. Az élelmezés, tábori életmentő felszerelés biztositásán kivül elkészitettük a gépi felszerelést. Világitási és gépüzemeltetési energiaforrásként helyrehoztuk az egy kilowattos benzinüzemü agregátort. A bontási munkánk elősegitésére egy Hilti te 60-as ütvefurógépet kölcsönöztünk. Helyrehoztuk a csoport felszini kéziosörlőjét. Elkészitettük az ördöngős szerkezetet, amivel átakasztás nélkül a beszakadásból a felszinre tudjuk szállitani a törmeléket. Ehhez elkészitettük a két darab 100 l billenő piklit. Biztositottuk a telefonkapcsolatot a tábor és a barlang között.

1.1.2. A nyári kutatótábor

A kutatótábor julius 29-től augusztus 14-ig tartott. A célkitüzés két részből állt:

- A gyors feltárás érdekében az uj bejárat átfurása, és a barlangból való termelés.
- A tábor másodlagos célja, hogy amennyiben lehetséges a gyakorlatban is megismerkedjenek a csoporttagok a többnapos munka-táborral.

A kutatótábor előtt napokra lebontott munkatervet készitettünk. A munkaterv készitésénél arra törekedtünk, hogy mindenki foglalkoztatva legyen és lehetőleg mindenki legalább ugyanannyiszor vegyen részt mindegyik munkafolyamatban, mint mások. Továbbá figyelembe kellett venni a változó létszámot is.

A felmerülő müszaki problémák miatt nemhogy a barlangból termelhettünk volna, de még az uj bejáratot sem tudtuk elkésziteni. Mintegy két méter mély 1,5 m² alapterületü aknát sikerült kivésnünk, csaknem végig szálkőben. A munka során kipróbáltuk a csoport által készitett kéziosörlőt és az ördöngős szerkezetet. A tábor alatt többször végeztünk rászásgyakorlatokat a közeli Hétlyuk-zsombolyban, az uj csoporttagok gyakorlati oktatásaként. A tábor vezetését a csoportvezető irányitása mellett, két csoporttag gyakorlati feladatként végezte.

1.1.3. A tábor eredménye

Összefoglalva a tábor eredményeit, megállapithatjuk, hogy az Öcsi-barlang feltárásában reális kutatási irányt lehetett kijelölni. Egyelőre ezen a táboron a müszaki problémák miatt nem voltak meg a hatékony munka feltételei. A táboron átlag 9 fővel, 930 munkaórát végeztünk, és körülbelül 6 m³ követ szállitottunk a felszinre.

2. Nagy Hárshegy, Bátori László-barlang

A Bátori-barlangban az év folyamán 15 alkalommal átlag 7 fővel 753 munkaórában végeztünk feltáró munkát. A vésési munkák részben gépekkel, de tulnyomórészt a feltételezhetően már a középkori bányászat által használt technikával történtek. Ennek lényege a következő: a kőzetbe 15-35 cm hosszu lyukat furtunk, a furás közben keletkező kőport időnként egy darab müanyagcsővel kifujtuk. A kitisztitott lyukba vizet öntünk /annyit, hogy megteljen/, majd egy, a lyuk méreténél kicsit nagyobb, lehetőleg kupos rudat, vésőt stb. helyezünk rá, és hirtelen nagy ütéseket mérünk rá. Mivel a rudat, vésőt a lyuk mérésével néhány mm-re nagyobbra választottuk, igy a viz nem tud a véső mellett kifröcskölni. Az ütések hatására a viz nyomása annyira megnő, hogy kettérepeszti a kőzetet. Ez a módszer csak szálkőben használható, mert repedezett kőzetben a viz elfolyik.

A feltáró munkát a bányaszakaszban a Huzatos-ágnak a végpontján és az Y-ág Pálosok-termének alján végeztük. A Huzatosnál sikerült egy m³-t igen kemény kőzetben kivésni. A Pálosok alján öt méter mély, egy méter átmérőjü kürtőt találtunk, melynek oldalát borsókő boritja.

Folytattuk a Manyószakasz Piramisok-termében felhalmozott törmelékének felszinre szállitását is. A Bejárati-terem és a Piramisok-terme között drótkötélpályát épitettünk ki, igy 12 m³ törmeléket szállitottunk a felszinre. Párhuzamosan a feltárással a villanyhálózatot javitottuk. A feltört bejárati ajtót megjavitottuk, megerősitettük és a tönkrement zárszerkezetet kicseréltük.

3. Áfonya-barlangi munkák

Konkrét feltáró munkát nem tudtunk végezni az Áfonya-barlangban. A feltárást az akadályozta, hogy a barlang egy ház kertjében van, a kertben nem halmozhatjuk fel a törmeléket, mert ez a környék arculatát csufitaná. Próbáltuk megoldani, hogy időnként a törmeléket teherautóval elszállitsák, sajnos eredmény nélkül. A másik problémánk az, hogy nem tudunk ácsolni, mert nincs rá módunk. A feltárási lehetőségeink hiányában térképet készitettünk a barlangról és vaslétrát helyeztünk a bejárati aknába.

4. Csobánka, Tamás-lik

A barlangot 1977 márciusában találtuk a bánya fal aljában, teljesen eltömődve, a robbantás során behullott és elzárt törmelékkel. Néhány alkalommal sikerült feltárni a két méter mély függőleges, ovális keresztmetszetü bejárati aknát, majd egy kisebb keresztmetszetü, lejtős folyosót. A folyosó végén a barlang keresztmetszetének szelvénye kiszélesedett, innen lefelé haladva a törmelékben néhány kisebb oldalágat találtunk képződményekkel. A barlangot idáig 12 m hosszan tártuk fel. A feltárást megneheziti a szük keresztmetszetü folyosókon keresztül a törmelék felszinre szállitása és az, hogy a közelben lakók szemetet, üveget dobálnak be a barlangba. Ezért októberben a Barlangtani Intézettől kapott légó ajtóval a barlangot lezártuk. Ebben az évben 11 alkalommal átlag 6 ember 354 munkaórát töltött feltárással.

8/ Kutatási területek leirása

1. Az Öcsi-barlang részletes leirása

A Remete-hegy felső-triász dachsteini mészkőben, a 423 méteres magassági pont közelében található az Öcsi-barlang. /A barlang volt csoportvezetőnk becenevét viseli./ A barlang egy kb. 5-6 m átmérőjü hévizes eredetü gömbfülke beomlása által kialakult beszakadásból nyilik. Hasonló nagy, 3-4 m átmérőjü gömbfülkék alakultak ki a jól fejlett kőzetrepedések mentén. /Ezek bemérése folyamatban van./ Az eddig feltárt fülkék erősen feltöltődtek, részben a mennyezetről, illetve az oldalfalakról származó kőtömbökkel, részben - de nagyobbrészt - a barlang másodlagos, viznyelői müködése során behordott törmelékkel.

Több helyen található a barlangban felszin felé törő 1,0-1,5 m hosszu vakkürtő és az oldalfalakon a kürtők kisebb beöblösödése. Ezek méretei a következők: szélessége általában 1,0 méter, mélysége 0,5 méter,magassága 0,3-0,4 méter. A beöblösödésekben "hegyitejjel" /kaolinszerü anyag/ összecementálódott ökül nagyságu törmelék található. Ezek feltehetőleg egy korábbi, eredetileg jóval magasabban lévő törmelékszint süllyedése után maradtak fenn, az ilyen beöblösödések természetes csapdáiban, indikálva a törmelékszint eredeti magasságát.

A hévizes beszakadás keleti részén, ami az épségben maradt gömbüst oldalfala, egy keskeny, feltehetőleg felszini viztől származó bevágódás, vagyis karr-barázda található. Déli része kisebb hévizes oldásokkal és rózsacseppkövekkel boritott meredek fal, a nyugati része pedig egy nagyon összetöredezett függőleges fal. A fal felső pereme alatt egy méterrel kb. 1 méter átmérőjü gömbfülke maradványa látható. A beszakadás északi oldalát felszini eredetü törmelékfal alkotja. A beszakadás oldala felé hajló fekü kőzetben különböző elszineződésü, nem egyenletes vastagságu agyag lerakódást találtunk. Ebben az agyagrétegben több letört cseppkövet

is találtunk, amelyek nagysága 2-3 cm-ig, átmérője 1 cm-től 2-2,5 cm-ig változik. Törési felületükön jól látható a függő cseppkövekre /sztalaktit/ jellemző gyürüs szerkezet. A barlang bejáratánál található első fülke nagyrészének szine hófehér az un. hegyitejtől. A falat több helyen cseppkőcsipke és cseppkőfodor boritja. A fülke bejárati oldalfala fej nagyságu törmelékből és egy kb. 2 m hosszu és 1 m magas kőtömbből áll. A további törmelék utját valószinüleg ez a kőtömb állhatta el a beszakadás idejében.

A következő terem a Csiga-ház. Nevét a K-i oldalfalon és a mennyezet K-i részén a szálkőzetből kipreparálódott Mollusca, főleg csiga /Gastropoda/ ősmaradványokról kapta. /A kövületek többsége Trachynerita sp. és Nerifaria sp.-ből áll. A vizsgálatot Szabó János, a TTM Őslénytár segédmunkatársa végezte el./ A terem nevére utal a kupola Ny-i oldalának csigaházszerü felemelkedése és kb. 1 m átmérőjü gömbüstben történő végződése is. A falak szine világos agyagsárga. Tágas, száraz fülke, képződmények nélkül.

A következő terem ideiglenesen a Kagyló-terem elnevezést kapta, a mennyezetén látható kagylólenyomatról. A terem képződményekben is szinekben egyaránt gazdag. A hófehér hegyitejtől a májbarnáig, a sárga és barna szinek különböző árnyalatai találhatók meg. Ebben a fülkében, ahogy hanyattfekve becsuszunk a terembe, balkéz felé egy kisméretü cseppkő tetarata és egy cseppkő "dudor" látható az összecementálódott törmelékpadkán. A terem mennyezetén és a talpszintet alkotó kőzettörmeléken, amely valószinüleg szintén a mennyezetről származik, rózsaszalmacseppkövet és /vagy cseppkővel bevont borsókövet találtunk/. Kovács Judit csoporttársunk ezen a részen kismennyiségben hévizes eredetü barit dolomit ásványegyüttest talált, amiből mintát vett vizsgálat céljára. Több helyen láthatunk a falakon vasas elszinesődést és kiválást is. A teremből két szük járat folytatódik. Az egyik Dk-i irányban, a Kagyló-terem talpszintje alá hajló mennyezete alatt 2-2,5 métert halad előre a törmelék között. Alján cseppkőkéreg és cseppkő tetaráták által közrefogott "tavacskák" láthatók.

A másik kuszoda, az un. Karistol-ág, Ny-i irányban található. Erősen kanyargó, majd önmaga alá hajló, a végén kis kiöblösödéssel. A további járatot a törmelék elzárja. A járat ösvényfolyosóra emlékeztet. A falak világossárgák, helyenként apró borsókő boritja. Majdnem minden kanyarnál láthatunk egy-egy kb. 1-1,5 méter hosszu, a felszin felé tartó kürtőt. Ugy tünik, hogy a feltörő viz ezeken a kürtőkön akarta folytatni utját, majd egy alkalmasabb repedést találva, éles szögben irányt változtatott, mig végül az un. Kagyló-terembe ért. A barlang Csigaház és Kagyló-termében, a törmelék felszinén, illetve néhány centiméterrel ez alatt, különböző kis rágcsálók és egyéb állatok maradványait találtuk meg. A csontmaradványok egy részét Dr. Topál György vizsgálta meg. Ezek megállapitása szerint többezer éves vakond csigolya, gyik fog, hörcsög állkapocs és nyulcsontok voltak.

A második alkalommal talált csontmaradványokat Dr. Jánossy Dénes vizsgálta meg, melyek véleménye szerint párszáz éves mezei nyul /Lepus europaeus, Pallas/, rókatejfogas kölyök /Vulpes vulpes Linné/, hörcsög /Cricetus cricetus Linné/, és házimacska /Felis domestica, Brisson/ csontjai voltak. Feltehetőleg a beszakadás után a kőtömbök között szivárgó viz mosta be a finom hordalékkal együtt a csontmaradványokat.

Müller Pál megtekintette a barlangot, geológiai észrevételeivel, véleményével megerősitette a fent leirtakat. Hangsulyozta, hogy az Öcsi-barlang feltárása elhelyezkedése miatt is jelentős, mivel feltehetőleg formakincsén, ásványain és képződményein jól tanulmányozhatóvá válik majd a Remete-szurdok-völgy és Solymár közti hévizes tevékenység átmenete.

Remete-szurdok-völgy és Solymár között ez az egyedüli ismeretes barlang, bár a környék tüzetesebb bejárása során a csoporttagok több, eddig még eredetüket nem tisztázott oldásforrásokat, illetve kisebb üregeket találtak. Feltételezzük, hogy a fennsik alatt több karsztos és hévizes barlangüreg huzódik, s ezek többsége összeköttetésben is van. Feltételezésünk a Szurdok-völgy nagyszámu ürege és a karsztos fennsik bejárása során gyüjtött tapasztalatokból ered. A környék felmérése és a további adatgyüjtés folyamatban van. Itt mellékeljük az Öcsi-barlang 1977-ben készitett térképvázlatát.

2. Az Áfonya-barlang ismertetése

A barlang Budapest II. ker. Áfonya u. 9. számu ház kertjében, kb. 215 mAf magasságban, budai márgában található. A barlang jelenleg ismert része egy É-Ék-i irányu, keskeny, közel ellipszis alaku, lefelé tölcsérszerüen szélesedő kürtő. A kürtő fő /felső, felszinhez közel eső része/ szélesebb, s kupolában végződik. A kupola részben oldás, részben omlás következtében keletkezett, kb. 1 m átmérőjü gömbsüveg. Az omlás a közel vizszintes repedések és a márga 20-50 cm-es táblákban való elválása, a felbontozódás következményeképpen következett be. A kupola fölött, a felszinhez közeledve ez az összetöredezettség egyre erősebb. Ez megfigyelhető volt az eltömött járatszakaszokban és a kibontott, kupola melletti mesterséges aknában is.

A kertben több beszakadás is volt, amit a lakók rendszeresen feltöltöttek. Feltehetőleg ezek kisebb forráskürtők beszakadásaiból, illetve a kitöltő anyagok megsüllyedésétől keletkeztek. Az Áfonya-barlang természetes bejárata az erősen összetöredezett, s a környező fák gyökérzetéből szétroncsolt járat mennyezetének beszakadásával keletkezett. A mellékelt térképvázlaton látható szakaszt 1974-ben, illetve 1976-ban tömtük el a mennyezet omlásveszélye miatt.

A barlangban apró un. "farkasfog" kalcitkristályon, kevés limonitkiválláson kivül csak barlangi agyagkitöltés található, amely helyenként szürke, illetve vörös elszineződésü, illetve helyenként márgásabb összetételü. A barlang szellőzése a viszonylag csekély /18 m/ mélységhez képest szük keresztmetszete miatt igen lassu. A levegő hőmérséklete 5-10 C^{o} között ingadozik, a felszini hőmérséklet és páratartalom függvényében. Huzamosabb esőzés után hosszu ideig csöpog a beszivárgott viz a töredezett mennyezetről.

Az Áfonya-barlang, a Pál-völgy-, Mátyás-hegyi-, Ferenc-hegyi-, Szemlő-hegyi-barlangokkal ellentétben alsó oligocén budai márgából indult, illetve onnan nyilik. Rétegtani megfigyelések alapján ezen a területen a budai márga lepusztulásos üledék házaggal települ a felső eocén nummuliteszes-dyscociclinás mészkőre. A területen max. 10-15 méteres térképező furások vannak, igy csak a rétegek települési adataiból /rétegdőlés/ következtethetünk a mészkő megjelenésének feltételezhető mélységére.

3. Bátori László-barlang leirása

A Bátori László-barlang Budapest határán belül, a Nagy-Hárshegy oldalában, a hegyen körbefutó sétány mellett, kb. 423 mBf magassági szinten, felső triász dachsteini mészkőből indul. A dachsteini mészkőben és oligocén Hárshegyi homokkőben alakult ki egyidejüleg. Tipikus hévizes barlang, mind a viz oldó hatása által létrejött formakincseket /gömbfülkés felépités/, mind a vizből kiváló ásványegyüttest tekintve. A hévizes jelleg létrejötte után a Budai-hegységet ért tektonikai mozgások hatására kialakult másodlagos törések mentén hidegvizes képződmények is keletkeztek a barlangban.

A hévizes tevékenységben két szakaszt különithetünk el a barlangban található ércek és az érc által átjárt kőzet, ill. az ércel kitöltött tektonikus hasadékok elrendeződése alapján. A mélyből feltörő melegviz gazdag vasvegyületeket tartalmazott oldott állapotban. A kritikus hőmérséklet elérésekor a vizben lévő vaséro, a kőzetet átitatva /homokkő/ ill. a hasadékokat kitöltve /mészkő/ kivált. Az ásványokon kivül több helyen gazdag karbonát ásványok alkotta borsókő képződmények borítják a barlang falait. Helyenként tekintélyes vastagságu cementációs rétegeket /álfenék/, cseppköveket, ill. szalmacseppköveket is találtunk, amelynek jelenléte már a hidegvizes szakaszra utal.

A barlang jelenleg kb. 300 m hosszon, kb. 60 m mélyen feltárt. A középkorban bányászták a barlang vasércét, egyes folyosókat a középkori bányászok alakitották ki. Középkori vésés technikájukat kikisérletezve, ezt mi is használjuk a továbbjutás keresésére.

4. Tamás-lik leirása

A Tamás-lik-barlang a Pilis hegységben lévő Csucs-hegy /Kőfejtő hegy/ oldalában, Csobánka község mellett, a turista uttól 140 m-re 220 mBf szinttel található. A barlang bejárata a korábban felhagyott kőbánya É-D irányban huzódó falából nyilik. Tektonikus hasadék mentén kioldott, hidegvizes, fosszilis viznyelő barlang. Jelenleg a barlang 12 m hosszban feltárt, alját törmelék lejtő alkotja. További kutatása eredménnyel kecsegtet, mivel a völgy talpszintje, amelyben Csobánka fekszik, kb. 50-70 m-rel lejjebb huzódik, mint a barlang jelenlegi fenékszintje.

A kőzet, amelyben a barlang kialakult, felső triász, dachsteini mészkő, amely tektonikai hatások által keletkezett vetők, repedések mentén, jól karsztosodó kőzet, és igy könnyen alakul ki benne barlang. Erre utal a környéken található több már ismert barlang jelenléte is. A barlangban jó példákat találunk a hidegvizes oldás nyomaira. A barlang alaprajzi térképén látható "4" - "7"-es pontok közötti szakasz szép cseppköveket és pár cm-es szalmacseppköveket tartalmaz. A "6"-os mérési pontnál egy viszonylag nagy keresztmetszetü, eltömődött fosszilis nyelőkürtő található. Ez a bányaudvar alá nyulik. A barlang általában szük keresztmetszetü, az oldalfalakon jól látható a viz és a törmelék együttes munkájának nyoma. Várható, hogy a barlangban a feltárás során több, a fosszilis viznyelő barlangokra jellemző képződményeket fogunk találni.

9/ <u>Összefoglaló</u>

Számos nehézség ellenére csoportunk 1977. évben is aktivan végezte feladatát. Ezéves tervünket nagyrészt teljesiteni tudtuk.

Beszámoló jelentés a dorogi "József Attila" Müvelődési Központ "Kadic Ottokár" Barlangkutató szakkörének 1977. évi tevékenységéről

Az 1977. év folyamán munkánkat - az előző évekhez hasonlóan - a Sátorkőpusztai- és Strázsa-barlang további feltárása és karbantartása képezte. A két barlang közötti feltételezett összeköttetés felfedezése, a barlangok még elzárt részeinek feltárása és a már ismert szakaszok karbantartása, az érdeklődők számára bemutatás biztositása alkották tevékenységünket ezen a területen.

A kutatómunka váltakozóan egész évben folyamatosan szombat és vasárnaponként folyt.

1. A Sátorkőpusztai-barlang a legrégebbi kutatási területünk. A sok évig hiába remélt továbbjutás 1977. évben végre sikerült. Az előző évi jelentésben részletezett feltárási munkát a későbbiekben a függőaknánál fakadó rétegforrás nagymértékben akadályozta, állandóan viz alatt tartva a keskeny bejárati szakasz kuszodáját, amerre a további feltárás folyik. Ezért a viz elvezetését /csőrendszer beépitését, a forrásfenék betonozását, a vizcsorgás egybefogásá+/ kellett megoldani. Gondot okozott az ácsolat aljánál a betüremkedő képlékeny agyag, amely fentről /állandó nyomás alatt/ ujabb utánpótlást kapott. Az ácsolás teljes befejezése /tüzés, sürü bélelés, rögzités/ után kerülhetett csak sor az uj "Kadic-szakasz" további feltárására. Ugyanigy gondot okozott a felhozott agyagos törmelék elhelyezése is. A nagyterem egyenetlen részeit töltöttük fel a kihordott anyaggal. Az októberben felszerelt telefonvonal nagymértékben megkönnyitette a munkák irányitását.

   A Sátorkőpusztai-barlangnál a feltáró munkára forditott napok száma 24 volt. 184 fő 651 munkaóra végzésével folytatta itt a feltárást. A barlang járatait állandó karbantartási munkákkal tettük alkalmassá arra, hogy szélesebb körü érdeklődést is kielégithessen, illetve a fáradalmakat vállaló turisták, diákok és egyéb látogatóink is bejárhassák a barlang szakaszait. Itt jegyeznénk meg, hogy minden érdeklődő szerint hazánk e látványossága megérdemelné, hogy sokkal több figyelmet kapjon. Csoportunk anyagiak hiján képtelen megoldani, hogy az egyes nehezebben járható szakaszokat kiépitett léposőkkel hidaljuk át.

2. A Strázsa-barlang feltárási munkálatait megnehezíti, hogy végpontján az elkeskenyedő járat hasadékban végződik. A hasadék szélesitése, - amely a törmelék kiszállitása miatt szükséges lenne - egyelőre megálljt parancsolt a feltárásoknak, melyek most tavasz óta ideiglenesen szüneteltek a szükséges felszerelés beszerzésének nehézségei miatt. Ezévben itt 38 fő 5 munkanapon 160 óra munkát végzett.

3. Tavasztól kezdve legjelentősebb feltárási területünk a Pilis-nyergi-viznyelő volt, amely a nyári időszakban, sőt a hüvősebb idő beálltáig a legtöbb munkát, munkaórát és erőfeszitést igényelte. Nagy könnyebbséget jelentett a Pilisi Parkerdő által készitett és felállitott kutató-faház megépitése, hiszen igy megkönnyitettek védett fekvőhellyel az itt tartózkodást és nem kellett már minden alkalommal az összes felszerelést magunkkal vinni. Igy a szabad szombatok lehetővé tették, hogy 2-2 1/2 napos munka minden perce kihasználható legyen. A táborhely kialakitása után teljes erővel folyhatott itt a feltáró munka.

   Itt a mélyitési munkahely felett elhelyezkedő "Reszelő-szakasz" rendkivül szük, a törmelék kiszállitását erősen akadályozta. Ezért elhatároztuk a repedés-ág megkerü-

lését, melyet a teljes szelvényü bontás lehetővé is tett. Az előző években végzett feltárás "jellegzetességét" - a csak előrehaladást célzó keskeny szelvényü bontást - most teljes szelvényü bontás váltotta fel, hiszen a biztonságos munkát csak ez garantálhatta. Igy elejét lehet annak is venni, hogy a következő évi hóolvadás során a nyelőbe zuduló viz ujabb mennyiségü törmelékkel tömje el a már kibontott szakaszokat. Nagyon valószinü, hogy a következő hóolvadás viztömege már segitőnk lesz a további feltárásokban, áttörheti a törmelékdugót. A reszelő-ág felső pereméről, a holocén üledék legfelső rétegéből ujabb redős zápfog került elő, valószinüleg az előző évi hasonló töredék része. A leletet Dr. Kordos László lótól származónak határozta meg /Equus caballus Linné/, amely a felszinről a későbbi üledékkel kerülhetett a barlangba.

A feltárás további méterekkel vitte továbbá a viznyelő bontását, melynek hossza kb. 40 méter körül jár, a felsőbb szakaszokon ujabb 2 fülkével gazdagodtak a járatok és az alján is teremmé szélesedik ki. Rendkivül fáradságos, nehéz munkát kiván itt a feltárás kutatóinktól, mert kötéllel 2 szakaszban lehet a depónia használatával a vödröket felszinre juttatni és a járat nyirkos és hideg. Ősszel egy további helyiség kialakitása is szükségessé vált, ezért a kutató-faház mögött raktárhelyiséget mélyitettünk a hegyoldalba. Ennek épitése raktározási gondjainkat is megoldja és további szálláshelyeket is biztosit a kutatóknak. Teljes befejezését, berendezését csak a téli időszak elmultával tudjuk majd elkésziteni. Az itteni munkahelyen csoportunk tagjai 37 munkanapon 248 fővel 1027 munkaórát teljesitettek, s további kutatását is folytatjuk 1978. évben.

4. A dorogi Mészmü kőbányái évek óta szolgálnak olyan meglepetésekkel, amelyek miatt fokozottan figyelemmel kisértük az itt folyó kőbányászatot egy ujabb hévizes barlang reményében. Többször harántoltak itt kisebb hévizes barlangkürtőket, feltörési vizjáratokat. Ezévben októberben azután nagyobb jelentőségü hirt kaptunk az "Uj-bánya" üzemrészben a II. szinti kőbányájának baloldai falán a robbantás után komoly méretü, tipikusan hévizes üreg nyilt meg, mely rendkivül gazdag hévizes eredetü képződményekben. A Mészmü vezetőivel történt megbeszélések után, mellyel a terület épségét, további müvelésének megállitását kértük, megkezdtük a barlang feltárását. A kőbánya ÉNy-i oldalfalában nyiló barlang rendkivül szép, tipusos, a Sátorkőpusztai-barlangra emlékeztető tágas felső járata kb. 10 méter, hosszan 60°-os lejtéssel halad, majd függőlegesbe fordul. Inne oldaljárat is indul, mely rendkivül gazdagon gipszkristálylyal boritott gömbfülkét rejteget. A többi részen aragonit-fürtök dus tömege boritja a falat olyan mennyiségben és szépségben, amely eddigi tapasztalataink szerint páratlan. A függőleges szakaszhoz is több gömbfülke csatlakozik, melyek épp oly gazdagok képződményekben. Az akna alja törmelékdomb, melynek zöme valószinüleg a robbantás során zudult le, mert egészen laza halomban áll. Ez a törmelék zárja el középen a járat további mélységbeli folytatását, bár kétfelől is nyilik oldalirányból egy-egy hasadék, mely a törmelékhalmot körbekeritve járható. Lazán települt hatalmas borsóköves aragonittömbök boritják a körjárat mennyezetét, oldalfalait, sőt a talpazatot is. Sajnos ezt a közepénél zárja el a bezudult törmelék. A hideg beálltáig sikerült az alapvető méréseket is elvégezni. Ezek alapján a járat feltárt szakaszának mélysége 17 méter, a járatok összhossza meghaladja a 40 métert. Az elkövetkező időszakban a hátralévő méréseket kivánjuk elvégezni itt, majd a szükséges feltárásokat, hogy ez a kicsi, de rendkivül sokat igérő barlang esetleg a Sátorkőpusztai-barlang méltó társává fejlődhessen. Az eddigi képződmények láttán reményeink nem hiábavalók, hiszen a

felszinen végzett becslések és a terület elhelyezkedése mutatja, hogy szerkezetileg a tokodi bányák hasadékrendszeréhez tartozik ez a barlang, amely köztudottan leglátványosabb barlangi üregrendszerünket rejti.

Itt eddig 31 fővel 150 munkaórát teljesitettünk. Itt a robbantás következtében lehullott képződményeket, kristályokat gondosan begyüjtöttük.

Az év folyamán folytattuk a környéken lévő és a dorogi bányabeli ásványtársulások, kristályok, képződmények gyüjtését. Évek óta tudjuk, hogy kutatóterületünkön a barlangok tudományos feldolgozása /biológiai, ásványtani, geológiai stb./ nem teljes. Mivel oso ortunkban ehhez szakember ninos, többször is kértük a t. Társulatot, hogy ebben a nagyarányu tudományos munkában segiteni sziveskedjenek. Ismételten ezuton kérjük segitségüket, hiszen ugy a Sátorkői-, mint a Strázsa- és az uj dorogi barlang megérdemelné a figyelmet a szakemberek részéről is.

Klimavizsgálatainkat ebben az évben is folytattuk, folyamatosan végezve a méréseket 2 h tenként a Sátorkői- és a pilis-nyergi-barlangban. Hőmérsékletmérést és páratartalom mérést végzünk folyamatosan.

A szükségessé vált régi térképek felülvizsgálata és ellenőrzése miatt elkezdtük a Sátorkőpusztai-barlang teljes uj térképének elkészitését, amelyen a már azóta felfedezett szakaszok is szerepelnek majd /felső gömbfülke-sor, nagy-kupola, középszinti kristályterem, mélyszinti uj Kadic-szakasz, stb./. A rendkivül aprólékos munka összesitése még hátra van, mely a méréseket és rajzolást végző osoporttársunk katonai szolgálata miatt megszakadt, s melynek folytatását másnak kellett átvenni.

E mellett elkészült a Pilis-nyergi-viznyelőbarlang térképe is, mely már osak fénymásolásra vár. Terveink szerint készül a dorogi uj barlang mérése is. Mindezekkel a tervezett dokumentációs feladatainkat teljesitettük, a szükséges technikai feltételek megteremtése azonban sokszor komoly nehézséget jelent.

Madaras Istvánné

A Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

/Szerk.: Dr. Veress Márton/

TARTALOMJEGYZÉK

	oldalszám
Bevezetés	-
Csoportélet	-
A csoport kutató tevékenysége	61
A Hárskuti-fennsik vizsgálata	61
A fennsik körülhatárolása	-
A Hárskuti-fennsik földtani jellemzése	-
A Hárskuti-fennsik morfológiai jellemzése	-
Adatgyüjtés	61
Kőzettani adatok	61
Források vizminta adatai	61
Klimatológiai adatok	61
A Klein-pusztai völgy vizgyüjtő területének viznyelői	64
A völgy jellemzése	65
A Klein-pusztai völgyben képződött nyelősor	68
A Gombás-tanya melletti nyelősor	68
A viznyelők általános jellemzése	69
Összefoglalás	71
A 4423. számu kataszteri terület Csesznek és Dudar községek közé eső területén előforduló barlangok vizsgálata	71
Bevezető megjegyzések a terület karsztos üregeinek genetikai jellemzéséhez	71
A Kő-árok barlangjainak jellemzése	72
Vizsgálatok az Ördög-árok barlangjaiban	87
Klimatológiai adatgyüjtés	87
Próbaásatás és feltárási kisérlet	88
Magoshegy barlangjai	94
Próbaásatás az M-7. számu barlangban	94
A magoshegyi barlangok jellemzése	95
Összefoglalás	95
Karsztmorfológiai megfigyelések a Padisról	-
Ékes Csaba: Romániai napló	-
I. táblázat	106
II. táblázat	110
III. táblázat	110
IV. táblázat	110
V. táblázat	111
VI. táblázat	116
VII. táblázat	116
Irodalomjegyzék	116
Fotók	-
Térképek	-

A csoport kutató tevékenysége

A Hárskuti-fennsík vizsgálata

A Hárskuti-fennsík két különböző magasságu szintre osztható, mint a Bakony és a Dunántuli-középhegység más tagjainál is /Láng S. 1952./. Tehát a Papod-Hajag csoportból a Hárskuti-fennsíknak azt a karsztos rögök által határolt területét tekintjük, melynek felszini vizeit zömmel a Gerence és az Öregfolyás vezetik le.

Adatgyüjtés

A morfológiai adatgyüjtés kivételével nem ragaszkodtunk a részletesebben vizsgált Klein-pusztai völgy vizgyüjtő területéhez. A különböző jellegü adatok zöme ennek ellenére az emlitett területről és a Hárskut község közvetlen környékéről származik.

Kőzettani adatok

A K-1-es viznyelőn tuli völgyrészletben kaviosokat gyüjtöttünk /33. ábra/. A kaviosokat kőzettanilag a MÁFI-ban megvizsgálták és anyaguk az alábbiaknak bizonyult:

- világosszürke, drapp mészkő, valószinüleg az alapkőzetből származik,
- kovás mészkő, vasas-mangános kiválással,
- sárgásszürke homokkő,
- kvarcszemcsékből álló konglomerátos, kötőanyaga valószinüleg kovavas,
- kvarcit, sárgásfehér, sötét és világosszürke szinekben,
- diabáz és diabáz-tufa,
- kvarcporfir,
- bazalt.

Az itteni kaviosok anyagának kőzettani jellege azt bizonyitja, - akárcsak pl. a Bakonynak a K-i részén /Sidó M. 1964./ - hogy különböző eredetü és koru a kaviostakaró. A vulkanikus eredetü kaviosok jelenléte távolabbi kapcsolatra utal. A bazalt jelenléte a kaviostakaró egy részének a fennsikra kerülését legfeljebb a pliocén végére datálja, vagyis a terület a miocén végétől valószinüleg legalább a pliocén végéig alacsony tönkfelszin volt, melynek egyes részein az üledékek akkumulálódtak. A megvizsgált kaviosok esetleges utólagos áthalmozódással jelenlegi helyükre még a K-1-es viznyelő kialakulása előtt kerülhettek. Ugyanis a viznyelő a völgy vizfolyását lefejezte.

Források vizminta adatai

1977. október 19-én a fennsík 5 forrásából /30. ábra/ vizmintát vettünk. A kapott adatokat a III. táblázat mutatja. Az idevágó kutatási eredményeket nem ismerjük. Adataink sem teljesek, a Mg-tartalom meghatározása folyamatban van. Valószinü, hogy a K-1-es vizfolyás forrásának tápláló területe kaviostakaró. A Gerence forrásai azonban mészköves területről kaphatják vizüket. $CaCO_3$-tartalmuk nagyfoku egyezése alapján feltehető a Gerence ugyanazt a karsztvizzónát csapolja meg. Az Esztergáli-völgy alacsony $CaCO_3$ tartalmának okozója valószinüleg a tápláló terület dolomitos felépitése. Joggal vetődhet fel azonban annak a lehetősége, hogy két egymástól eltérő karsztvizzónával állunk szemben.

Klimatológiai adatok

A csapadékadatokat egyelőre a közeli Lókutról sikerült beszerezni /Hajósy F. 1975./. 20 év átlagában a csapadék 776 mm, azonban előfordulnak 600 mm-es csapadékosságu évek is. A csapadék évi alakulása nem mutat lényeges eltérést az országostól, legfeljebb annyiban, hogy a julius feltünően csapadékos. Az ekkor lehullott csapadék mennyisége meghaladja a juliusit. Feltünően szárazak az ugynevezett havas hónapok.

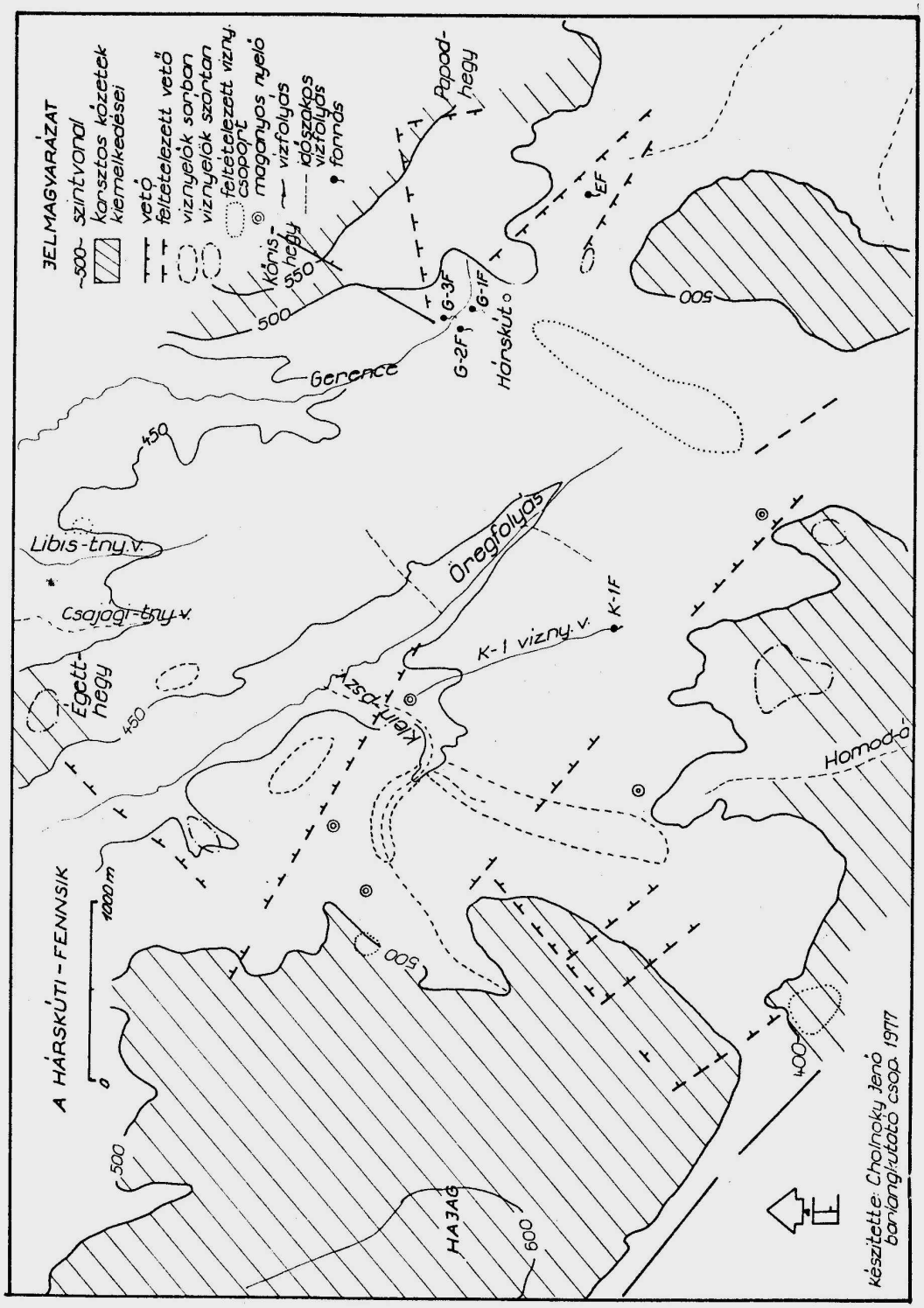
JELMAGYARÁZAT
~500~ szintvonal
karsztos kőzetek kiemelkedései
vető
feltételezett vető
viznyelők sorban
viznyelők szórtan
feltételezett vizny. csoport
magányos nyelő
vízfolyás
időszakos vízfolyás
forrás
Papod-hegy
Kőris-hegy
550
500
G-3F
G-1F
G-2F
Hárskút
EF
Gerence
450
Libis-tny.v.
Csajagi-tny.v.
Öregfolyás
K-1F
K-1 vizny.v.
Egett-hegy
Kleinpsz.
Homod-á
A HÁRSKÚTI-FENNSIK
0
1000 m
400
HAJAG
600
készítette: Cholnoky Jenő barlangkutató csop. 1977

A Hárskuti fennsík néhány völgyének esésgörbéje.

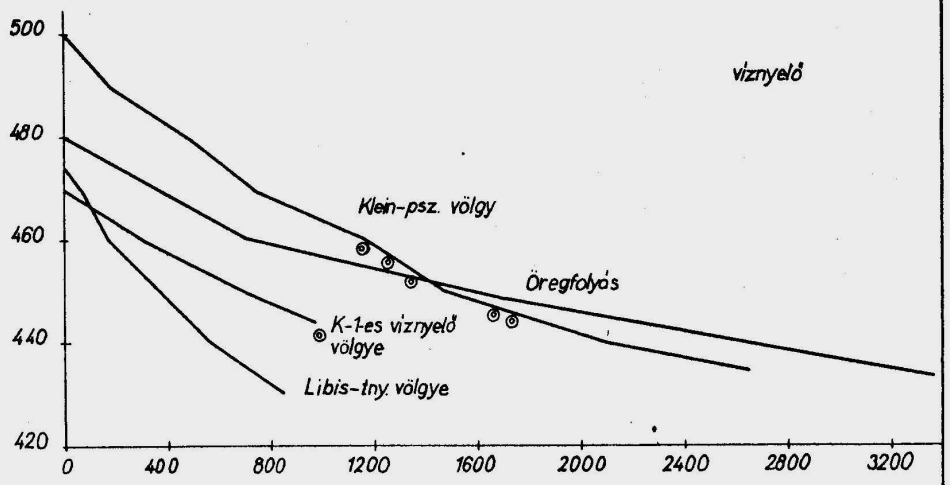

a.)

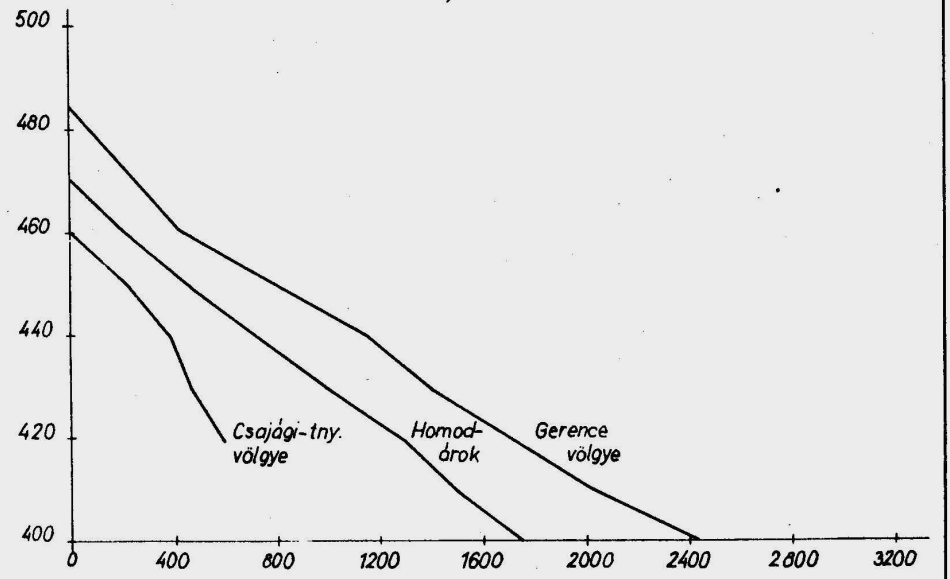

b.)

Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

1977. junius 15-én a H-1-es és K-1-es nyelők mélybe vezető járatainál erős huzatot tapasztaltunk. Sajnos ekkor a légmozgás mérésére nem került sor, időhiány miatt. A huzat irányára vonatkozó adatszolgáltatás is bizonytalan. Abból a célból, hogy következtetni tudjunk a nyelők folytatását képező járatok fejlettségére, alkalmazni kivánjuk /Fodor I. 1976./ által kidolgozott módszert, aki a felszinen és a barlangban mért hőmérsékletkülönbség függvényében ábrázolt légáramlat-sebességből kapott görbe meredeksége alapján von le következtetéseket erre.

Természetesen a nyelők folytatását képező esetleges barlangokba nem tudtunk bejutni. Ezért annyiban módositottunk az eljáráson, hogy a barlangi hőmérséklet helyett a nyelőtölcsérek aljából a mélybe vezető járatokba tettük a hőmérőket. A mérési sorozatokat, melyeket a 33. ábra mutat, 1977. október 9-én végeztük el. Sajnos a levegőmozgás olyan csekély volt, hogy azt csak a mért hőmérsékletváltozások mutatják. Ezért nem a hőmérsékletkülönbségek adatait használtuk fel, hanem az idő függvényében ábrázoltuk a felszinen és a járatokban mért hőmérsékleteket /33. ábra/.

Az igy kapott grafikonokból a következő megállapitások tehetők:

- a járatok hőmérsékletének abszolut nagysága és független viselkedése a külszini hőmérséklettől azt bizonyitja, hogy nem követünk el hibát, amikor a módszert alkalmazzuk részben eltömődött járatokkal rendelkező nyelők esetében.
- az a tény, hogy a K-1-es nyelőnél 1977. junius 15-én erős huzat volt, 1977. október 9-én pedig gyenge, arra hivja fel a figyelmet, hogy csak kb. 10 C^{o}-nál nagyobb hőmérsékletkülönbség indukál számottevő légáramlatot. A belső hőmérőn tapasztalt hőmérsékletváltozás talán azt a minimális hőmérsékletkülönbséget mutatja, amikor a levegő áramlása elindul. A hőmérséklet növekedését a belső hőmérőn az válthatta ki, hogy a mélyben mozgó levegő helyére a felszinről melegebb levegő került. Ebben az esetben a gyenge légmozgást nem a nyelő melletti levegő felmelegedése válthatta ki, hanem a napi maximum nyomán egy másik helyen felmelegedő levegő.
- a H-1-es nyelőnél a hőmérséklet /abszolut/ egész nap alacsonyabb, a hőmérséklet változása jóval hosszabb ideig tart, nagyobb és nem egyirányu, mint a K-1-es nyelő járatánál tapasztalt. Ha a hőmérsékletváltozás tényleg a járatok levegőjének áramlását jelenti, akkor ebből az következik, hogy tágabb járat vagy járatrendszer a folytatása a H-1-es nyelőnek, mint a K-1-es nyelőnek. Ezt egyébként más adatok is megerősitik. Itt a légáramlat kisebb hőmérsékletkülönbségnél is fellép, ellentétben a K-1-es nyelővel. Ezt nem az itt elhelyezett külső hőmérő grafikonjából következtetjük, ami alacsonyabb helyzete miatt eleve alacsonyabb hőmérsékletet mért, hanem abból, hogy a hőmérséklet a belső hőmérőn hosszabb ideig ingadozott, a K-1-es belső hőmérsékletéhez képest. A hőmérséklet ingadozása a belső hőmérőnél talán azt bizonyitja, hogy a levegő mozgása a nap folyamán itt változó volt.

A morfológiai adatokat terepi megfigyelésekkel gyüjtöttük. A továbbiakban ezekre sokszor hivatkozunk.

<u>A Klein-pusztai völgy vizgyüjtő területének viznyelői</u>

A továbbiakban főleg a Klein-pusztai völgy vizgyüjtő területén előforduló nyelőkkel foglalkozunk, ugyanis az 1977-es évben ezt a területet tanulmányoztuk leginkább, mivel a viznyelők itt fordulnak elő - legalábbis jelenlegi tudásunk szerint - a legnagyobb számban /32. ábra/. Más területek viznyelőit a fennsikról annyiban tárgyaljuk, amennyire azt az itt leirtak megkivánják és az onnan szerzett ismereteink azt megengedik.

Megjegyezzük, hogy a Klein-pusztai-völgy vizgyüjtő területén előforduló viznyelőknek a további feldolgozása mellett /mivel még ez nem mondható lezártnak/ fokozatosan dolgozzuk fel a jövőben a fennsik többi részét is, lehetőleg földrajzi vagy földtani egységekként haladva.

Az alábbiakban indokoljuk a viznyelőknek a felszini hidrográfia alapján történő elkülönitését a fennsik többi részétől.

a/ A terület nyelőinek jelentős része /32. ábra/ a völgyben helyezkedik el /6 viznyelő/. A terület nyelőinek egy másik csoportja a völgyhöz csatlakozó mellékvölgyekben, esetleg azok torkolati szakaszán nyilik, tanusitva ezzel egyes mellékvölgyek vizfolyásainak lefejeződését /pl. a K-1-es és a G-1-es nyelők völgyei/. Más nyelők a völgy felé lejtő térszinen, esetleg ősi völgyekben fordulnak elő /kb. 5 viznyelő/.

b/ A Klein-pusztai-völgy vizgyüjtő területe behatárolható. A vizválasztó kijelölése a Hajagon pontatlan, de nem objektiv okok miatt, hanem mert itt a terepbejárások még hiányosak.

c/ Néhány nyelő környezetében a felszini vizek ugy tünik, megosztva folynak le a felszinen, illetve a nyelőkön keresztül a mélybe. Mindez azt is bizonyitja,- melyet még később más adatokkal is alátámasztunk - hogy a völgy vizgyüjtőjén belül kialakult viznyelők fiatalok. Vizgyüjtőjük még nem mindenütt különült el élesen a völgy vizgyüjtőjétől.

<u>A völgy jellemzése</u>

A völgy vizgyüjtőterülete kb. 3-3,5 km². Ebből kb. 0,5 km²-nél kevesebb terület, az eddigi adataink szerint, állandóan száraz /a völgy torkolatának a környéke/ és az itt található meder tanulsága szerint az esőzések alkalmával lefolyással rendelkezhet az Öregfolyás felé. Továbbá szintén kb. 0,5 km²-nél kisebb területen az év egy részében legalább vizfolyás van /Bari-Horvát-tanya melletti mellékvölgy/, melynek vize azonban a Klein-pusztai-völgybe érve elszivárog /1977. ápr./, de esőzések alkalmával vize szintén az Öregfolyásba kerülhet. A vizgyüjtő terület megmaradó részén összegyülő vizek jelenleg már nem érik el az Öregfolyást, hanem elnyelődnek vagy elszivárognak /esetleg tulfolyás lehet/. A völgy a fennsik központi részén huzódik, vizgyüjtőjének határa azonban DNy-on a Hajagon halad.

A földtani térképen látható, hogy alsó É-D-i völgyszakasza fedett és fedetlen karszt határán halad. Délről ez a széles, lapos, kis esésü völgyszakasz három mellékvölgyet vesz fel. Ebből a két szélső helyzetü mellékvölgy nyelőben végződik, a középső /Bari-Horvát-Tanya melletti völgy/ nyelő nélkül kaposolódik a fő völgyhöz.

A K-i mellékvölgy /a K-1-es viznyelő völgye/, bár a völgy folytatása nyomozható még a felszinen a Klein-pusztai-völgyig, már vakvölggyé fejlődött. A Ny-i mellékvölgy /a Gombás-tanya melletti völgy/ a fiatalabb, de valószinüleg egy idősebb völgyből fejlődött. Vizfolyása lefejeződött ugyan /G-9-es nyelő, 7. ábra /, de a völgy csatlakozik a Klein-pusztai-völgyhöz, még nem fejlődött vakvölggyé olyan mértékben sem mint az a K-1-es nyelő völgyénél látható. Bár a nyelőhöz világosan felismerhető meder vezet, csapadékos időszak esetén a viz egy része esetleg a Klein-pusztai-völgybe kerülhet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy innen a vizfölösleg az Öregfolyásba kerülne. Valószinübb, hogy a viz itt a Klein-pusztai-völgyben található nyelők egyikébe kerül /K-2-es nyelőbe, 8. ábra/. Ennek eldöntése további megfigyeléseket igényel.

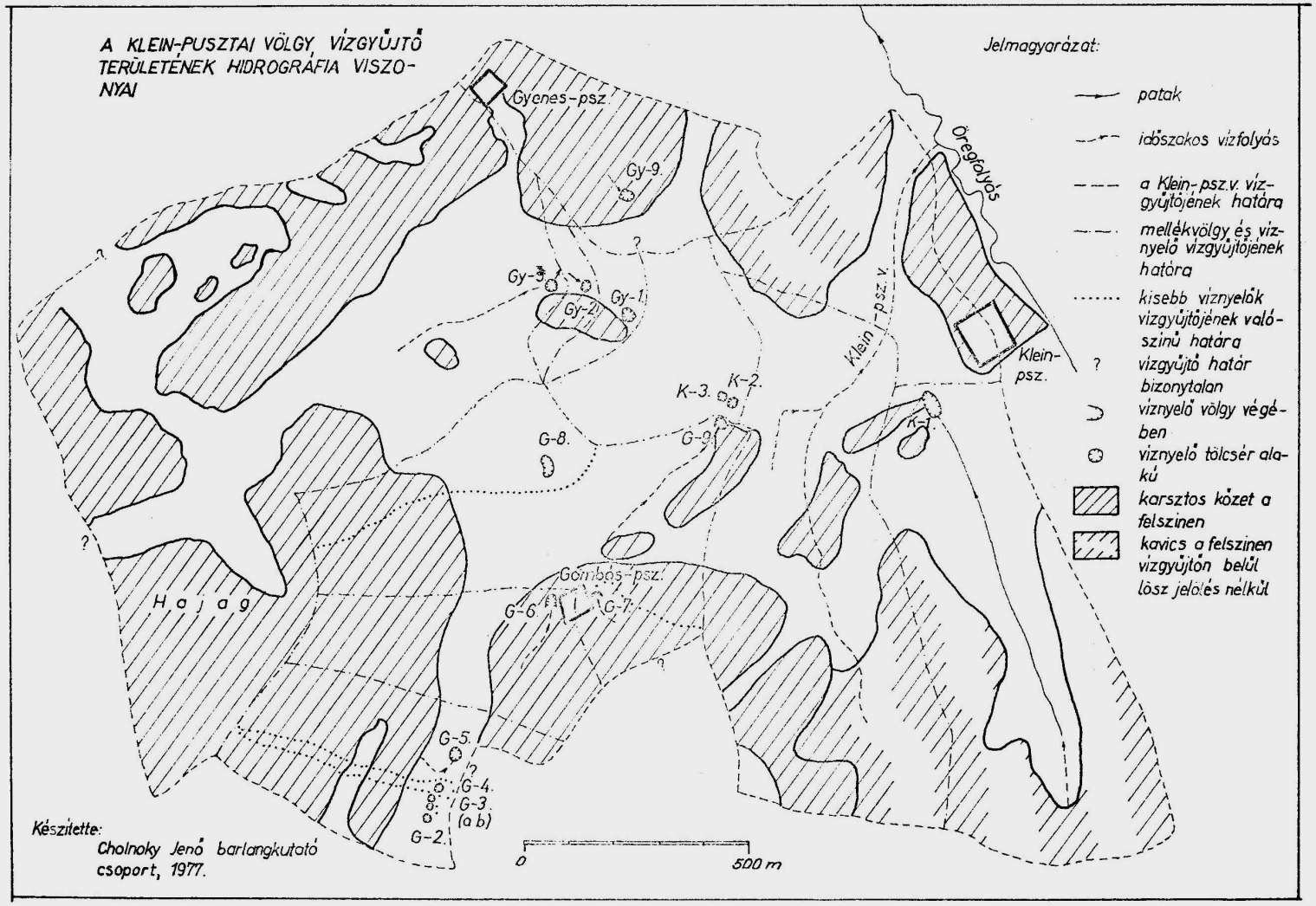
A KLEIN-PUSZTAI VÖLGY VÍZGYŰJTŐ TERÜLETÉNEK HIDROGRÁFIA VISZONYAI
Jelmagyarázat:
patak
időszakos vízfolyás
a Klein-psz.v. vízgyűjtőjének határa
mellékvölgy és víznyelő vízgyűjtőjének határa
kisebb víznyelők vízgyűjtőjének valószínű határa
vízgyűjtő határ bizonytalan
víznyelő völgy végében
víznyelő tölcsér alakú
karsztos kőzet a felszinen
kavics a felszinen vízgyűjtőn belül lösz jelölés nélkül
Gyenes-psz.
Gy-9.
Gy-3.
Gy-2.
Gy-1.
Öregfolyás
Klein-psz.v.
Klein-psz.
K-3.
K-2.
K-1.
G-8.
G-9.
Hajag
Gombos-psz.
G-6.
G-7.
G-5.
G-4.
G-3. (a b)
G-2.
0
500 m
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

A K-1-es és H-1-es víznyelők tölcsérében mért léghőmérsékleti adatok (1977. 10. 9.)

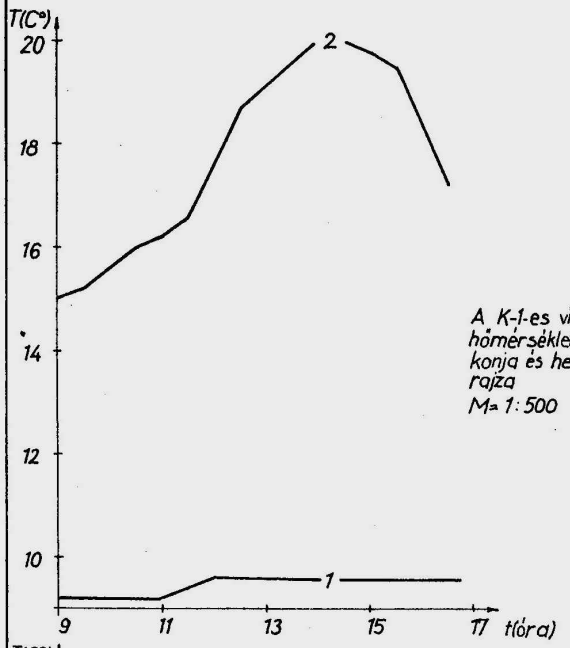

A K-1-es víznyelő hőmérsékleti grafikonja és helyszínrajza
M= 1:500

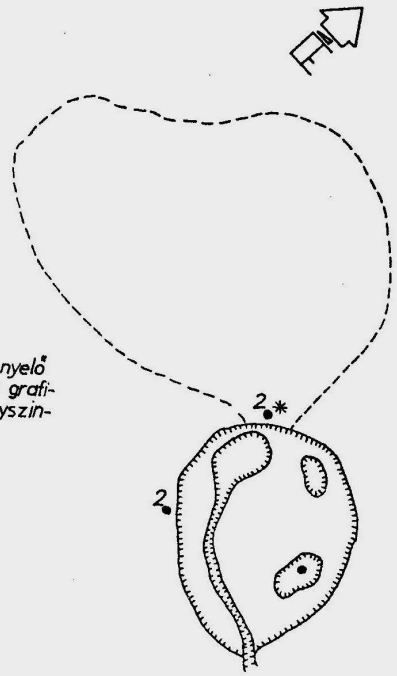

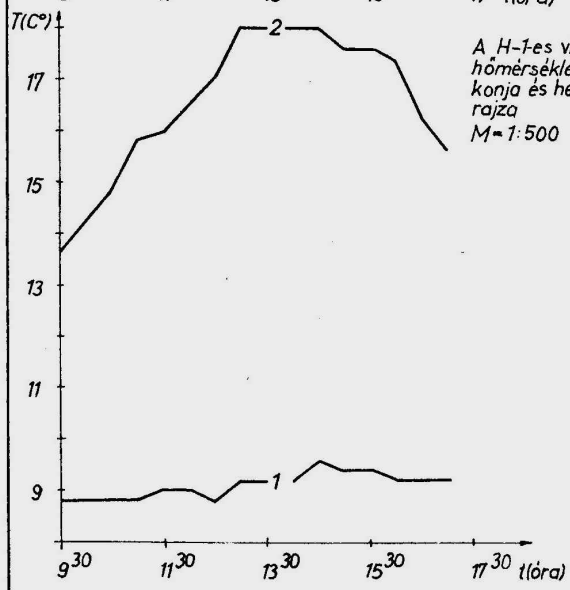

A H-1-es víznyelő hőmérsékleti grafikonja és helyszínrajza
M= 1:500

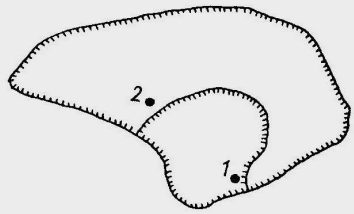

Jelmagyarázat:

Hőmérők helyei (•) a nyelők külső növényzettel fedett részén (2), és a nyelők belső a felszín alá vezető járatában (1)

✳ Napsütés miatt áthelyezve

Mélyedés határa

Kőzetminta gyűjtés határa

Készítette:

Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

A lefejeződés nemcsak azért érdemel figyelmet, mert ez a jelenség most játszódik le, hanem azért is, mert fő- és mellékvölgy között történik. Innen a nyelők két irányban nyomozhatók. A Klein-pusztai-völgyben, illetve a Gombás-tanya-völgyben, valamint annak folytatásában /32. ábra/. Ezeken kivül a völgy vizgyüjtőterületén két különálló nyelőről tudunk /I. táblázat/.

A Klein-pusztai-völgyben képződött nyelősor
/Részletes jellemzésük az I. és a II. táblázatban/

A nyelősor követi a völgy lefutását. A soron belül két kisebb csoport különül el. A nyelőtölcsérek a völgy tengelyének irányában megnyultak, egyébként időszakosan aktivak. Vizgyüjtőjük főleg a lapos és széles Klein-pusztai-völgy, amely egymástól, illetve a völgy vizgyüjtőterül tétől teljesen elkülönül. A nyelőtölcsérek morfológiája, valamint a terepen felismerhető működési nyomok alapján valószinü, hogy közel egyidejüleg képződtek. Kialakulásuk oka az, hogy a kis esésü völgyben /7. és 31. ábra/ a felszini mészkő a völgytalpon a felszinre bukkan, sőt a D-i völgyoldalban is.

A Gombás-tanya melletti nyelősor
/Részletesebb jellemzésük az I. és a II. táblázatban/

A Gombás-tanya mentén, lényegében a Hajag kiemelkedésével párhuzamos irányban 9 nyelő sorakozik. A köztük lévő területen medernyomok, illetve ezek mentén kisebb mélyedések is találhatók, melyek a felszin beroskadását jelzik. A nyelők talán kőzettani határon vagy vető mentén képződtek, esetleg mindkettő közrejátszott kialakulásukban.

A felszin a G-5-ös nyelőtől enyhén lejt a Klein-pusztai-völgy irányába, melybe végül völgy mélyül. Ennek megfelelően a G-9-es nyelő ÉK-DNy-i irányban megnyult. A G-6-os és a G-5-ös nyelők nem völgyben, hanem csak lejtős térszinen találhatók. Ezzel lehet összefüggésben, hogy alakjuk kerek tölcsér. Ezen nyelők vize lapos, széles térszinről szedődik össze. Tovább dél felé, ahogy a felszin egyre lefolyástalanabb lesz és a Hajag egyre inkább a terület fölé emelkedik és igy ÉNy-ról egyre erősebb a hidrográfiai hatás, a nyelőtölcsérek egyre inkább megnyultabbá válnak, mégpedig ÉNy-DK-i irányban. Ez a G-5-ös nyelőnél a megfelelő oldalak eltérő meredekségében fejeződik ki. Ugyanez tapasztalható a kisebb nyelőtölcséreknél, valószinüleg a legfiatalabbaknál, a nyelősor D-i végénél. Bizonyára koruk előrehaladásával ÉNy-i irányban tovább hátrál a peremük, kialakitva ezzel a megnyult nyelőtölcséreket.

Egyirányu intenziv vizbefolyás és megfelelő idejü fejlődés esetén alakulnak ki a hosszukás nyelőtölcsérek. Ez a jelleg megfigyelhető a Klein-pusztai völgy esetében is, de megnyilvánul a Gombás-tanyai nyelősornál s megfigyelhető hosszabbik nyelőtengely megváltozásában is. A nyelőtölcsérek megnyulása a vizbefolyások irányában összhangban van más hegységekben tapasztaltakkal /Juhász A. 1976./

A nyelőképződés hátrálása dél felé folyamatban van. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ezt a folyamatot minden bizonnyal fékezi a Homód-árok vizgyüjtőjének a Hajag felé hátrálása. A G-1-es viznyelő már erre a vizgyüjtő területre helyezhető. A nyelősor nem egyetlen É-nak tartó vizfolyás lefejezéssorozatából alakult ki. Valószinüleg az emlitett lapos térszinen elhelyezkedők közül a déliek későbbi képződmények, mint az északiak.

A viznyelők általános jellemzése

1. Földtani adatok

A nyelők képződési helyei egybeesnek a karsztos kőzetek felszini elterjedésével. Ezen karsztos kőzetek többnyire a földtörténeti középkorban keletkeztek. A nyelők vizüket - különösen ha nem völgyi nyelők - mészköves felszinről kapják. Környékükön gyakori a löszboritás. Elhelyezkedésük alapján valószinü, hogy zömük vető- vagy kőzetosapás mentén képződött.

2. Előfordulásuk

Az egyedüli nyelők völgyoldalban /esetleg nagyobb karsztos jellegü mélyedésben/, a völgy vizfolyásának lefejeződésénél és erősen lejtős felszinek elvégződésénél fordulnak elő. A csoportos, de vonalas elrendeződésü nyelők völgyben, lejtős térszinek végénél találhatók. A fennsik más részein sorban elrendeződő nyelők előfordulnak völgyoldalban, sőt völgyháton /inaktivak/.

3. Morfológiájuk

A nyelők tölcsérük alakja szerint lehetnek kerekek, megnyultak avagy szabálytalanok. Gyakran a szabálytalan alakuaknál is megfigyelhető a hosszukás alak. Előfordul olyan nyelő is, ahol a tölcsér vak völggyé alakulása folyamatban van. A megnyult nyelőknél a meder gyakori, de nem mindegyiknél tapasztalható /egyes völgyi nyelők/ és esetenként a kerek tölcsérüeknél is megfigyelhető /fejlődésük kezdeti stádiumában lévő nyelők/.

A megnyult nyelők tengelye ÉK-DNy, illetve erre merőleges ÉNy-DK-i. Tölcsér alaku nyelőknél találkozunk /ha belőlük járat vezet a felszin alá/ a kitöltésben képződött beroskadásokkal. A völgyben képződött nyelőknél a lefelé vezető járat szintén kisebb mélyedésben foglal helyet. Ez azonban sohasem olyan meredek falu, mint az emlitett beroskadásoké. A levezető járat körüli kőzet a folyamatosan képződő anyaghiányt a felszinen behorpadással egyenliti ki. Ez a jelenség a kitöltéssel rendelkező nyelőtölcsérekben is végbemegy. Itt a kitöltésben a jelenség nyomán a beszakadozásnak megfelelő, meredek falu felület képződik. Ritkán egyes tölcsérekben teraszok is kimutathatók, mint pl. a Gy-9-es viznyelőnél, ahol szintén kifejlődött a beroskadásos forma. A nyelők megnyulásával keresztmetszetük aszimmetrikussága fokozódik.

4. Müködésük

A nyelők vizük jelentős részét csapadékból kapják, kisebb részét a fennsikon eredő forrásokból. A források vize lényegében nem nyelőn keresztül jut a felszin alá, hanem elszivárog. A csapadékvizek által előidézett nyelőaktivitás ideje, időtartama hiányosan ismert.

Jelenleg a nyelők időszakos aktivitásuak. A vizgyüjtőterületen belül csak egy olyan nyelőről tudunk, mely jelenleg nem müködik /Gy-4-es viznyelő/. Feltöltött /nagy szélességéhez csekély mélység tartozik/ a tölcsére, medernyom nem található benne. A Gombástanyai nyelősor déli végén előforduló nyelők, bár szintén csekély mélységüek, de ehhez csekély átmérő is tartozik. Mindez, valamint asszimetrikus keresztmetszetük és csoportos előfordulásuk azt jelenti, hogy fiatal, most kialakuló nyelőkkel állunk szemben.

A vizgyüjtő területen kivül az Öregfolyás és a Gerence vizválasztóján sorakozó néhány mélyedés már szintén nem aktiv. A fentebb felsorolt bélyegek jelenléte ezt jól bizonyitja. Aktivitásuk elvesztésének az oka az, hogy elvesztették vizgyüjtőterületüket.

A Klein-pusztai-völgy vizgyüjtőjében képződött nyelők egy részének sajátossága, hogy vizgyüjtő területük és igy tápláló vizeik elkülönitése is esetenként nehézségekbe ütközik.

A jelenleg időszakosan aktiv nyelők aktivitása a multhoz képest nőtt. A korábbi csökkent aktivitást a tölcsérek részleges feltöltése, az aktivitás jelenlegi növekedését a nyelők oldalában bevágódó és vizgyüjtőjükön hátráló medrek bizonyitják, melyek esetleg kavicsokat és feltárnak. Ez arra utal, hogy egyes nyelők bizonyos időszakokban kavicsot kaphattak. Az emlitett beroskadásokat kiváltó aktivitásnövekedés fiatal koru. Ezt nemcsak a behorpadások csekély mértéke, hanem a beroskadások viszonylag ép fala is bizonyitja. A nyelők kitöltése, mivel nem mindenegyes tölcsérnél található meg, valószinü, hogy emberi tevékenységgel kapcsolatos. Azoknál a nyelőknél található ugyanis jelentős feltöltés, melyek vize olyan lejtőkről származik, ahol szántóföldi vagy erdőirtásos tevékenységgel lehet számolni. Az aktivitás növekedésének az oka a fennsik utolsó, talán jelenlegi emelkedési szakasza lehet. Egyes nyelőkben, mint pl. A G-9-esben, nem található beroskadás. Ez arra utalhat, amit az ilyen nyelők más adatai is megerősitenek, hogy a már emlitett beroskadásokkal közel egyidejü képződmények. Az emberi tevékenység továbbra is fékezi egyes nyelőknél az aktivitást /K-1-es, K-2-es, K-3-as viznyelők/. Egyes nyelőknél a tölcsérek teraszai alapján a müködésben esetleg többszöri intenzitásváltozás tételezhető fel.

5. Keletkezési ideje

A nyelők többségénél a fiatal és közel egyidejü keletkezést a következők támasztják alá:

- völgy vizgyüjtőjén belül képződtek,
- vizgyüjtőjük esetenként nem különül el,
- egyes nyelők kialakulása a jelenben megy végbe,
- egyes nyelőknél a mélybevezető járatok a szálkőzetben, mint pl. a K-1-es nyelőnél /Markó L. 1960./ keskenyek.

6. Kialakulásuk módja

A nyelőképződés általános oka az, hogy a kiemelkedő és ugyanakkor egyre lefolyástalanabbá váló fennsikon a felszini vizek, főleg a már kialakult eróziós völgyekbe koncentrálódtak.

A nyelőtölcsérek a következő okok miatt képződnek:

- lefolyástalanná vagy közel ilyenné váló völgytalpakon, ahol a mészkő a felszinre vagy annak közelébe kerül /pl. Gy-3-as nyelő/,
- lefolyástalanná vagy közel ilyenné váló völgyoldalban, melynek előidézője a völgy csekély mélyülése /a Klein-pusztai-völgy vizgyüjtőjén kivül eső területek/, a Gy-9-es viznyelő esetében ezt a folyamatot a terület valószinü, karsztos jellegü besülylyedése tovább erősiti,
- a mellékvölgyek vizfolyásainak lefejeződése következtében /pl. K-1-es viznyelő/,
- esetenként a csekély lejtésü peremi részek a vizgyüjtőterületen, a határoló lejtőkről jelentős mennyiségü vizet kapva helyenként a viznyelőképződés helyei lehetnek /pl. egyes Gombás-tanya melletti nyelők/.

Összefoglalás

A fennsik topográfiai, kőzettani, karsztmorfológiai, hidrográfiai szempontból is egy külső, változó szélességü és egy belső, közel kör alakul területből áll. A belső területnek azon részén, ahol a Klein-pusztai-völgy vizgyüjtője kialakult, a viznyelők nagy gyakoriséggal, főleg sorban, de nem egyenletes eloszlásban fejlődtek ki. A viznyelőképződés oka a terület lefolyástalanságának növekedő mértéke. Ennek következtében völgyi, mellékvölgyi, völgyoldali és völgyön kivül eső nyelők alakulnak ki.

A völgyi nyelők morfológiailag és talán müködésbelileg is elkülönülnek más nyelőktől. A nyelőtölcsérek hosszabbik tengelye igazodik a szerkezeti irányokhoz, a nyelőtölcsérek hosszabbodása a befolyó vizek irányában megy végbe.

A nyelők fiatalok, közel egykoruak, időszakos aktivitásuak és ez az aktivitás is bizonyos ingadozást mutat. Ennek az ingadozásnak oka a terület szakaszos emelkedése és az emberi beavatkozás.

A 4423. számu kataszteri terület Csesznek és Dudar községek közé eső területén előforduló barlangok vizsgálata

Bevezető megjegyzések a terület karsztos üregeinek genetikai jellemzéséhez

A karsztos eredetü járatok esetében - különösen a csőszerü és hasadék barlangoknál - kézenfekvőnek látszik az, hogy maradványokkal, roncsokkal, torzókkal állunk szemben /Veress M. 1976., 1977. I./. Ezt a felfogást több tény is megerősiti. Igy a járatok rövidsége, hirtelen elvégződése akár a felszin felé /magasan nyilnak sziklafalakban/, akár a bezáró kőzetben. Ugyanezt erősiti a gyakori, szabályszerüséget nem mutató megjelenés. Roncs, illetve torzó jellegüket bizonyitja erősen pusztuló jellegük is. Mennyezetük sérült, vagy hiányos, gyakran omladékos. A mennyezetek intenziv pusztulását mutatják a barlangok mennyezetén és oldalán gyakran fellelhető gyökerek, ill. ahol a padozaton puhább a kitöltés és állandó az esőcsepp nyomok hatására kialakult mélyedések láthatók.

A Magos-hegyi barlangok esetében a mennyezetek jóval kevésbé mutatják a pusztulás jeleit, amit itt a völgyoldali lepusztulás hiányának tulajdonitunk. A Kő- és Ördög-árok üregeinél az ilyen lepusztulás tényét, valamint a barlangok maradvány jellegét erősiti az, hogy a medertől esetenként tekintélyes távolságra esnek.

A jelenleg található roncsok, torzók megitélésénél azonban két problémával is szembetaláljuk magunkat:

1. Eltérő jellegü üregrendszer maradványai lehetnek.
2. Eltérő fejlődéssel érték el a jelenlegi állapotukat.

A megitélés véleményünk szerint csak több szempont alapján dönthető el, akkor is csak meglehetős bizonytalansággal. Először, ahol csak rövid járatok vannak, a paraméter segitségével /Veress M. szélességi index/ elvégezzük az üregek csoportositását, cső-, hasadék-, illetve köztük lévő átmeneti tipusu barlangokra /IV. táblázat/. Az 1. pont alatt emlitett feltételeknél nagy jelentősége van a lencsezónás üregek elkülönitésének, melynél Bögli A. /1960./ és Jakucs L. /1971./ kutatásaira támaszkodtunk. A barlangok megjelenési szabályszerüsége mindkét emlitett szempontra ad utbaigazitást.

Ennek megfelelően az emlitett tipusok fejlődését a következőképpen tudjuk nagyvonalakban vázolni /Veress M. I. 1977./.

1/a/ Csőszerü barlangok kialakulása rendszerben mozgó viz korróziójának az eredménye. Közülük alcsoportba nem oszthatók és magányosan előfordulók a korróziós forrásbarlangok. Ezek vagy jelenleg is őrzik eredeti formájukat, vagy a völgyoldal normális le-

pusztulása következtében bejárati szakaszuk kisebb-nagyobb részét elveszitették, tehát maradványbarlangok.

b/ Az altipusba sorolhatók csoportosan, de vonalas elrendeződésben, esetleg barlangmaradványokkal /mennyezetüket vesztett barlangok/ előfordulók, a lencsezóna feltárulása által nyiltak fel a felszinre, ezzel hozzáférhető barlangok lettek.

c/ Azok a csőszerü barlangok, melyek hasadékbarlangokkal, esetleg átmeneti jellegü barlangokkal szabálytalan elrendeződésü csoportokat alkotnak, valamint környezetükben számos barlangmaradvány fordul elő, olyan maradványbarlangok, melyek hajdani, nagyobb feltehetően korróziós forrásbarlangok torzói.

2/ A hasadékbarlangok szintén különböző fejlődéssel érhették el jelenlegi állapotukat.

a/ A magányos, a völgytalp felett csekély magasságu, feltehetően helyi oldás mentén alakult ki.

b/ A völgy talp felett nagyobb magasságban lévők akár csoportosan /a csoportosság itt a csőszerü barlangokkal való együttes előfordulásra vonatkozik/, akár magányosan fordulnak elő, ha a környezetükben barlangmaradvány található, a nagyobb barlangok maradványai, tehát maradványbarlangok.

A Kő-árok barlangjainak jellemzése

A Kő-árok eróziós völgye rövidebb, fejletlenebb és kevésbé összetett, mint az Ördög-árok völgye. A völgy teljes egészében átvágja az eocén mészkövet, sőt néhol a dolomitot is. Ez nem a völgy az Ördög-árokhoz képest nagyobb foku bemélyedése, hanem a terület kőzettani viszonyaival magyarázható jelenség. ÉNy-i irányban kb. azonos magasságu a felszin, mind a két árok környékén. A két árok közül mégis a Kő-árokban uralkodó a dolomit jelezve ezen kőzet magasabb helyzetét. ÉNy-felé az eocén, de a dolomit is kivékonyodik. A Kő-ároktól ÉNy-ra már idősebb mészkövek jelennek meg a felszinen. Az árok igy karsztos üregekben szegény. Barlangjaival /V. táblázat/ Bertalan K. /1955./ és Roska M. /1950-53./ foglalkozott.

Az üregekről az alábbiakat tudjuk elmondani:

- Csoportokat alkotnak, melyek a kevés szám alapján, nehezen állapitható meg, nem mutatnak elrendeződésükben szabályszerüséget.
- Kőzethatáron, a magányosak törésvonal mentén képződtek, a völgy tengelye és az üregek tengelye között kapcsolat mutatható ki.
- Az Ördög-árokra jellemző hasadékbarlangok hiányoznak.
- Számos üreg közülük kőfülkében végződik /esetenként ezért a keresztmetszetüket két részre bontva vizsgáltuk/. Torzók, roncsbarlangok, melyeknek fejlődésmenete nehezen és csak bizonytalansággal rajzolható meg.
- Pusztuló jellegüket bizonyitja a sok helyen sérült mennyezet, az omladékok /13. ábra/.
- Oldásos jellegüket bizonyitja a helyenként fellelhető függőcseppkövek, bekérgeződések, a lekerekitett mennyezet, mely helyenként szinte egyenes /14. és 15. ábrák/. Az oldás csekély mértékére és a keveredési korrózió hiányára hivja fel a figyelmet az a tény, hogy üstszerü bemélyedéssel az árokban nem találkozunk.
- A barlangok relativ magassága, valamint a szélességi index nagysága között forditott arányosság állitható fel /VI. táblazat/. Ennek valószinüleg egyik oka az lehet, hogy egyrészt a csekély kiterjedésü, izolált üregekben a feltöltés minimális lehetett, másrészt a kőzethatárokon képződő járatok vizszintes irányban fejlődtek kialakulásuk kezdetén.

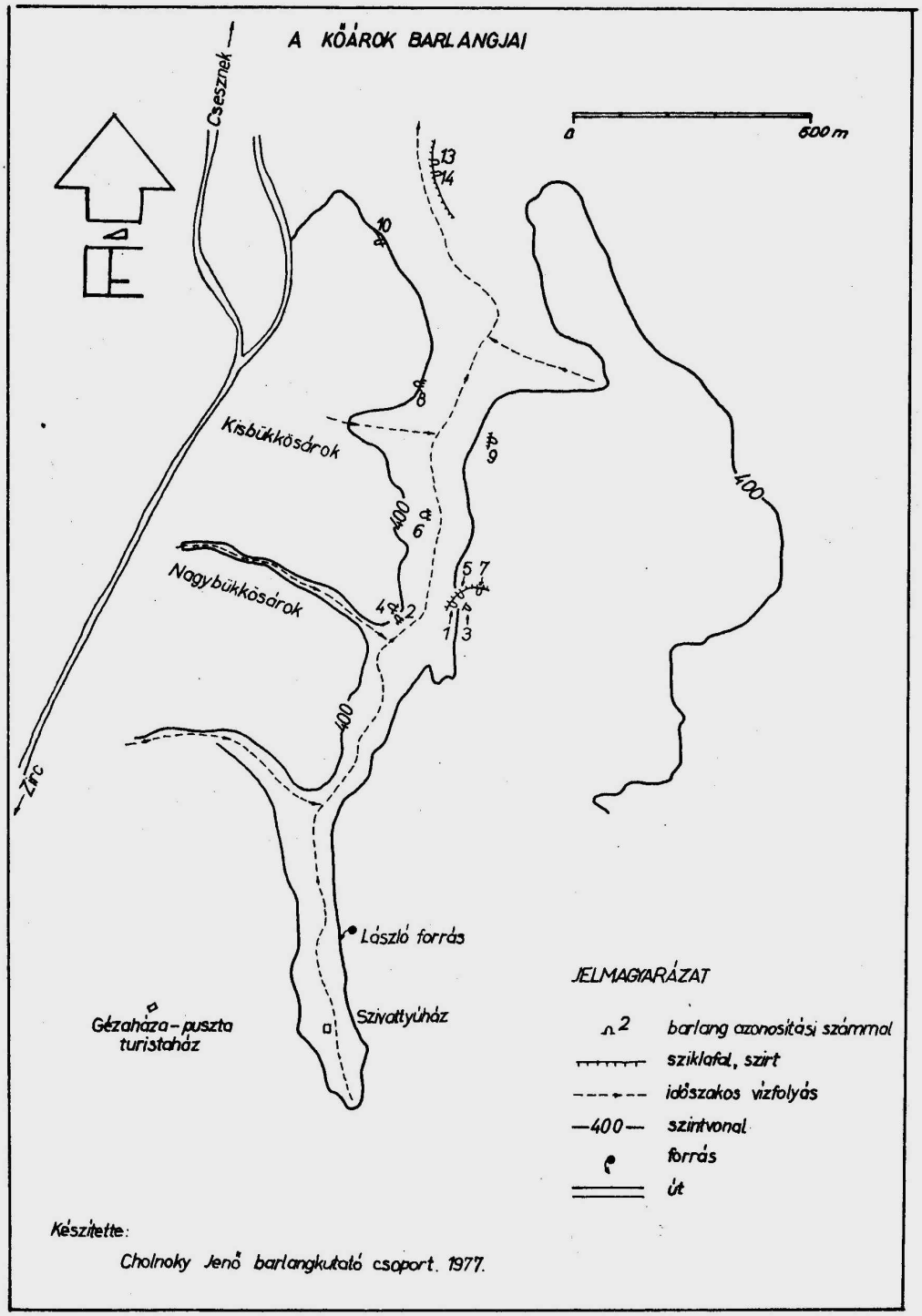
A KŐÁROK BARLANGJAI
Csesznek
0
500 m
13
14
10
8
9
Kisbükkösárok
400
6
5 7
Nagybükkösárok
4
2
1
3
400
400
Zirc
László forrás
Szivattyúház
Gézaháza-puszta
turistaház
JELMAGYARÁZAT
barlang azonosítási számmal
sziklafal, szirt
időszakos vízfolyás
szintvonal
forrás
út
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport. 1977.

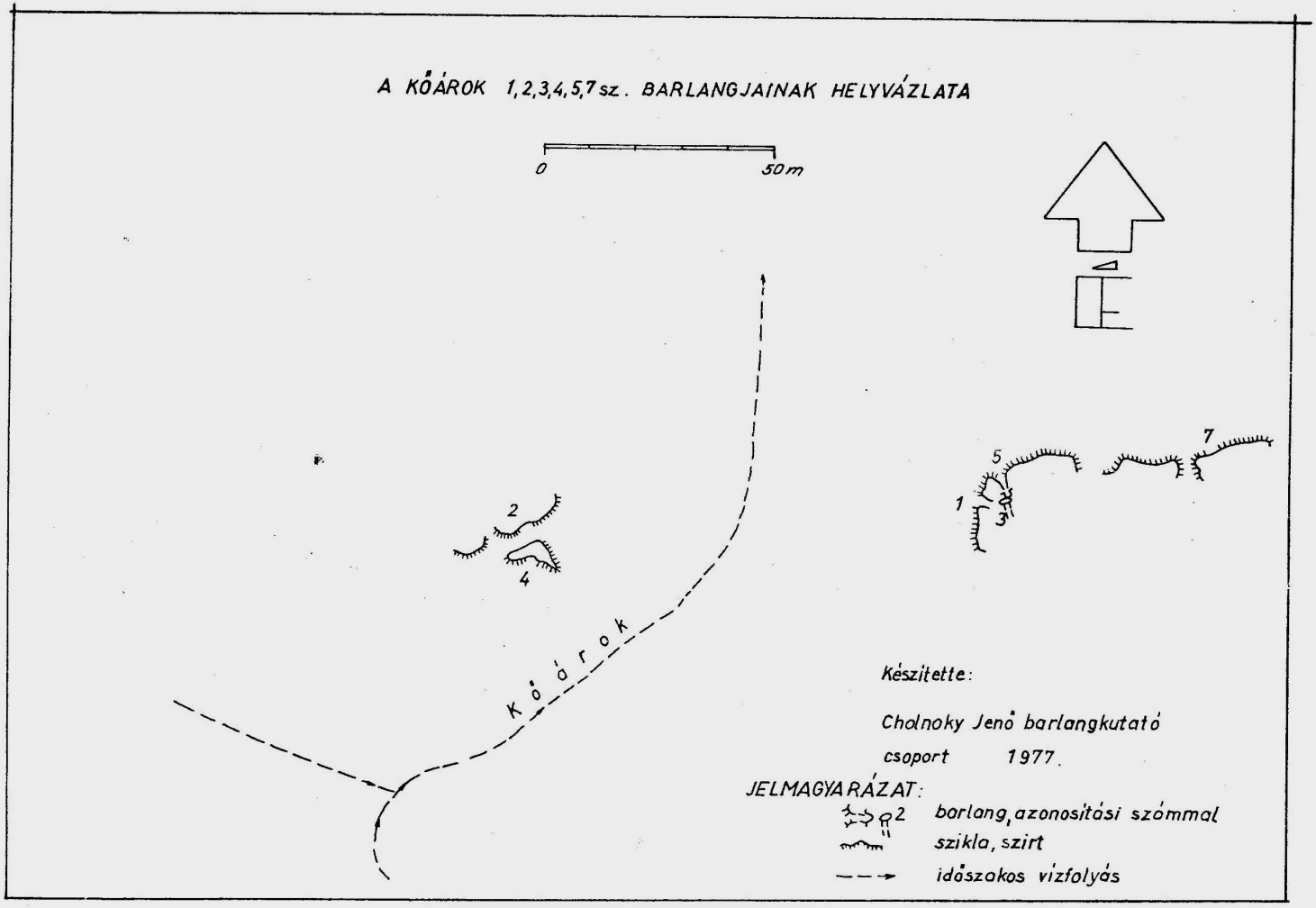
A KŐÁROK 1,2,3,4,5,7 sz. BARLANGJAINAK HELYVÁZLATA
0
50 m
É
1
2
3
4
5
7
Kőárok
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató
csoport 1977.
JELMAGYARÁZAT:
2 barlang, azonositási számmal
szikla, szirt
időszakos vízfolyás

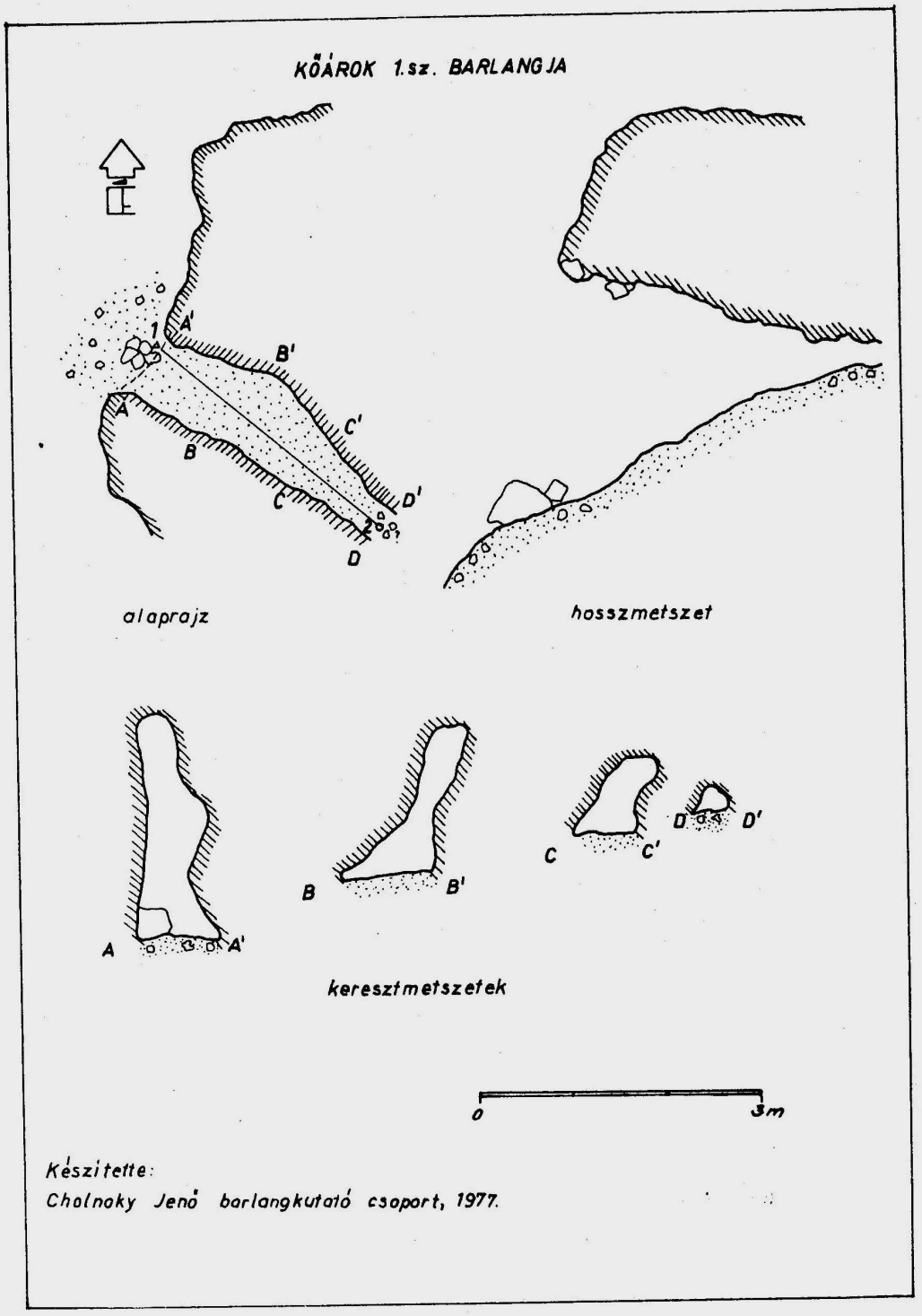
KŐÁROK 1.sz. BARLANGJA
1
A'
B'
C'
D'
A
B
C
D
alaprajz
hosszmetszet
A
A'
B
B'
C
C'
D
D'
keresztmetszetek
0
3m
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

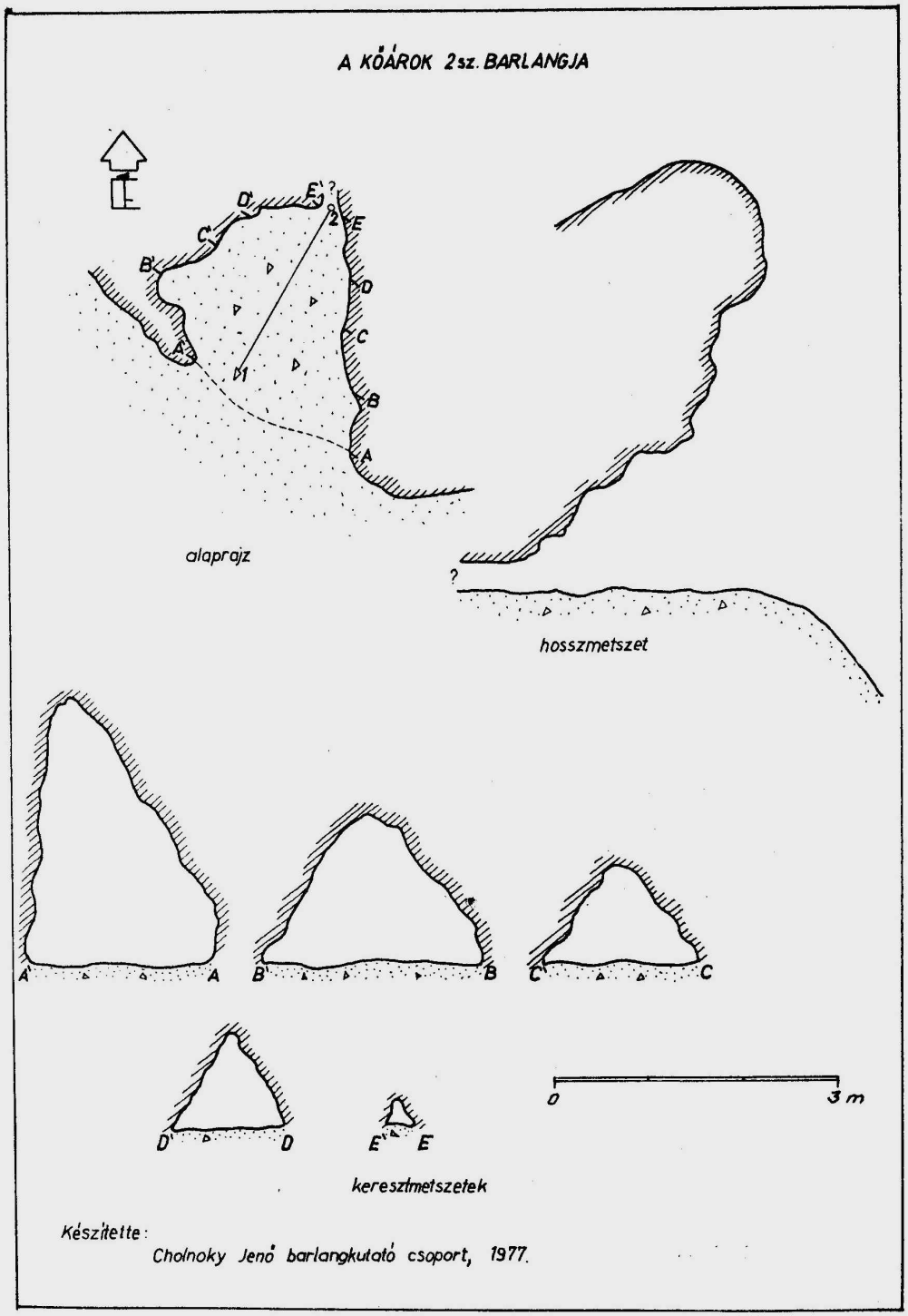
A KŐÁROK 2sz. BARLANGJA
alaprajz
hosszmetszet
keresztmetszetek
0
3 m
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

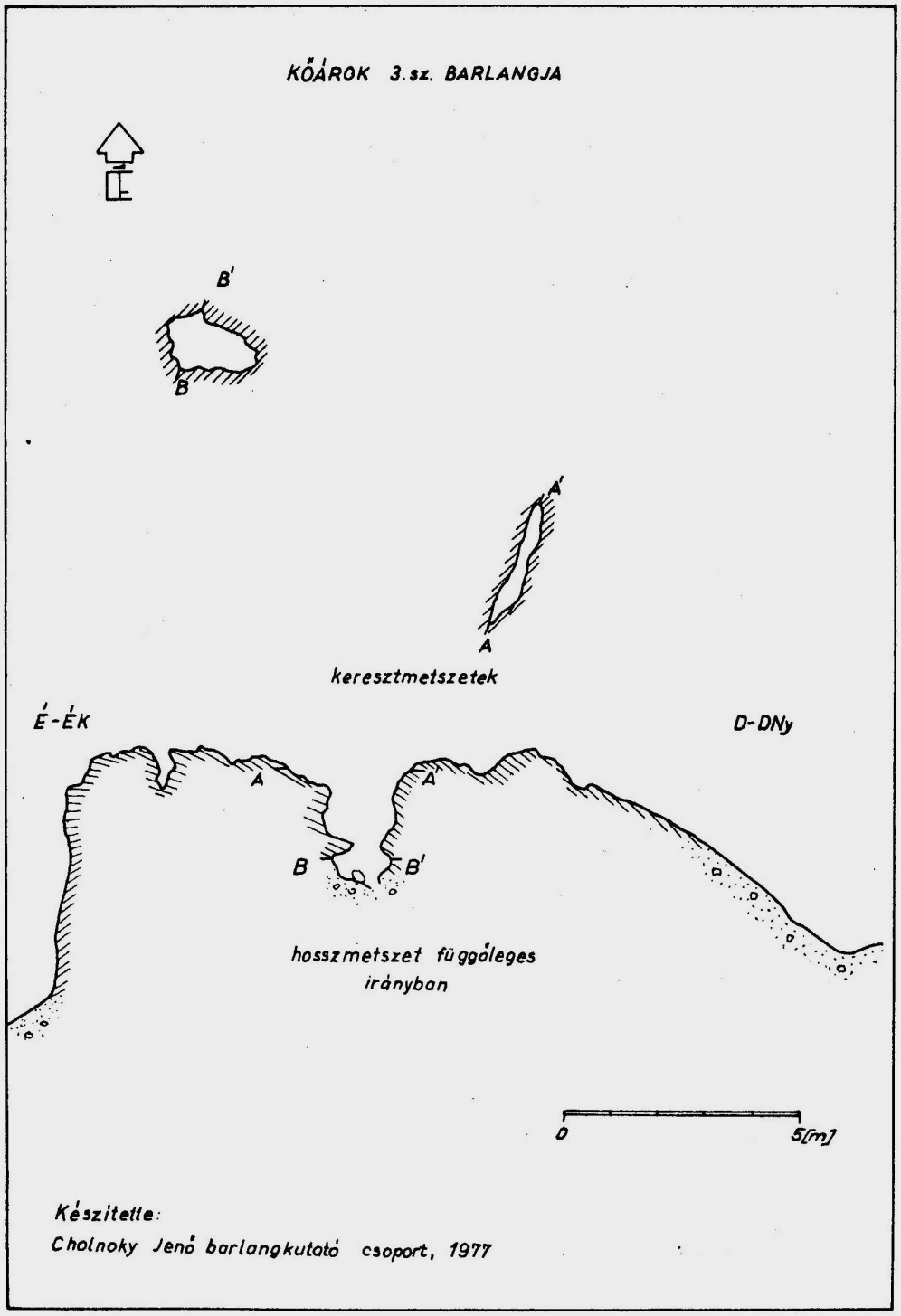
KŐÁROK 3.sz. BARLANGJA
B'
B
A'
A
keresztmetszetek
É-ÉK
D-DNy
A
A'
B
B'
hosszmetszet függőleges irányban
0
5[m]
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

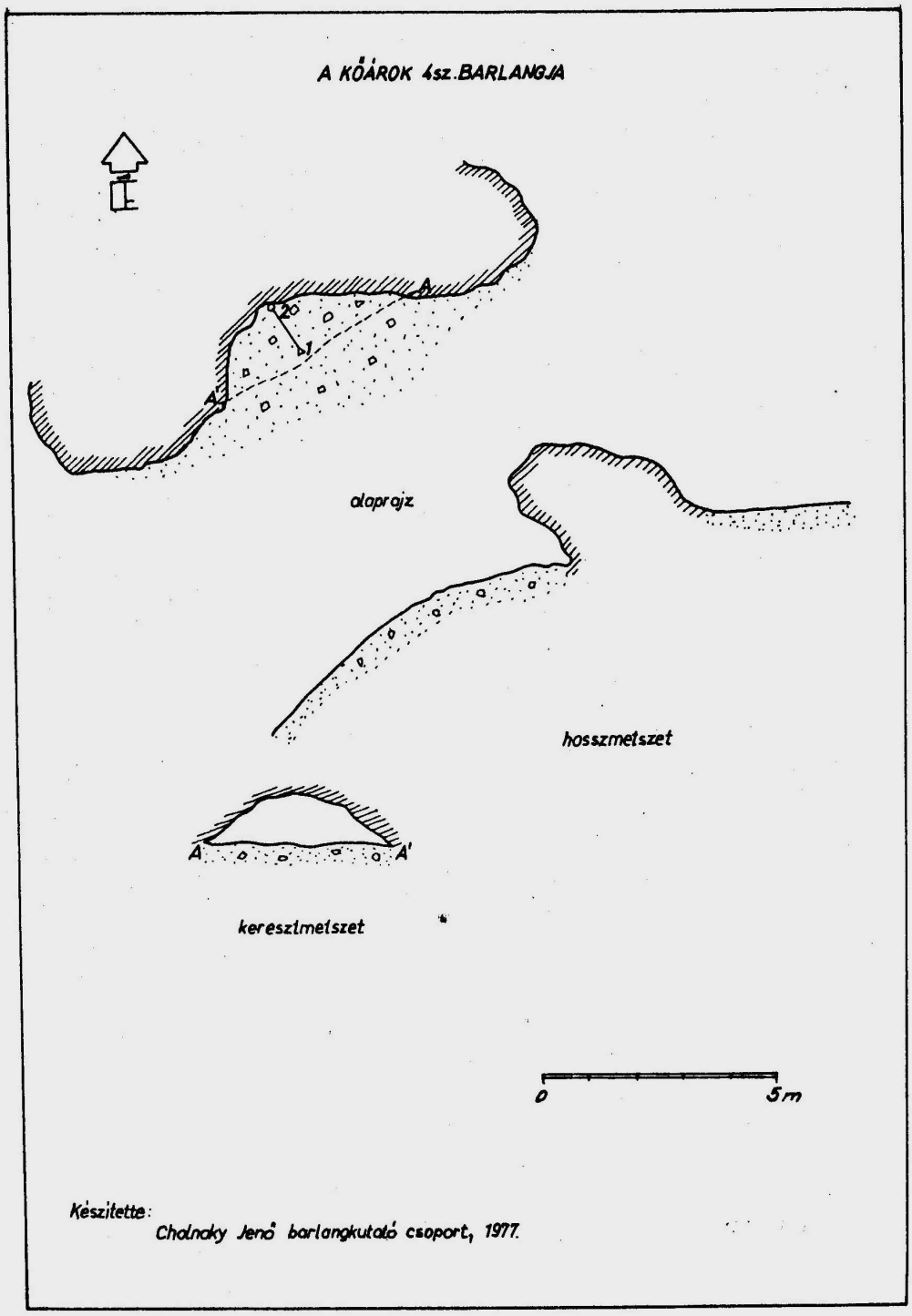
A KŐÁROK 4sz.BARLANGJA
A
A'
alaprajz
hosszmetszet
A
A'
keresztmetszet
0
5m
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

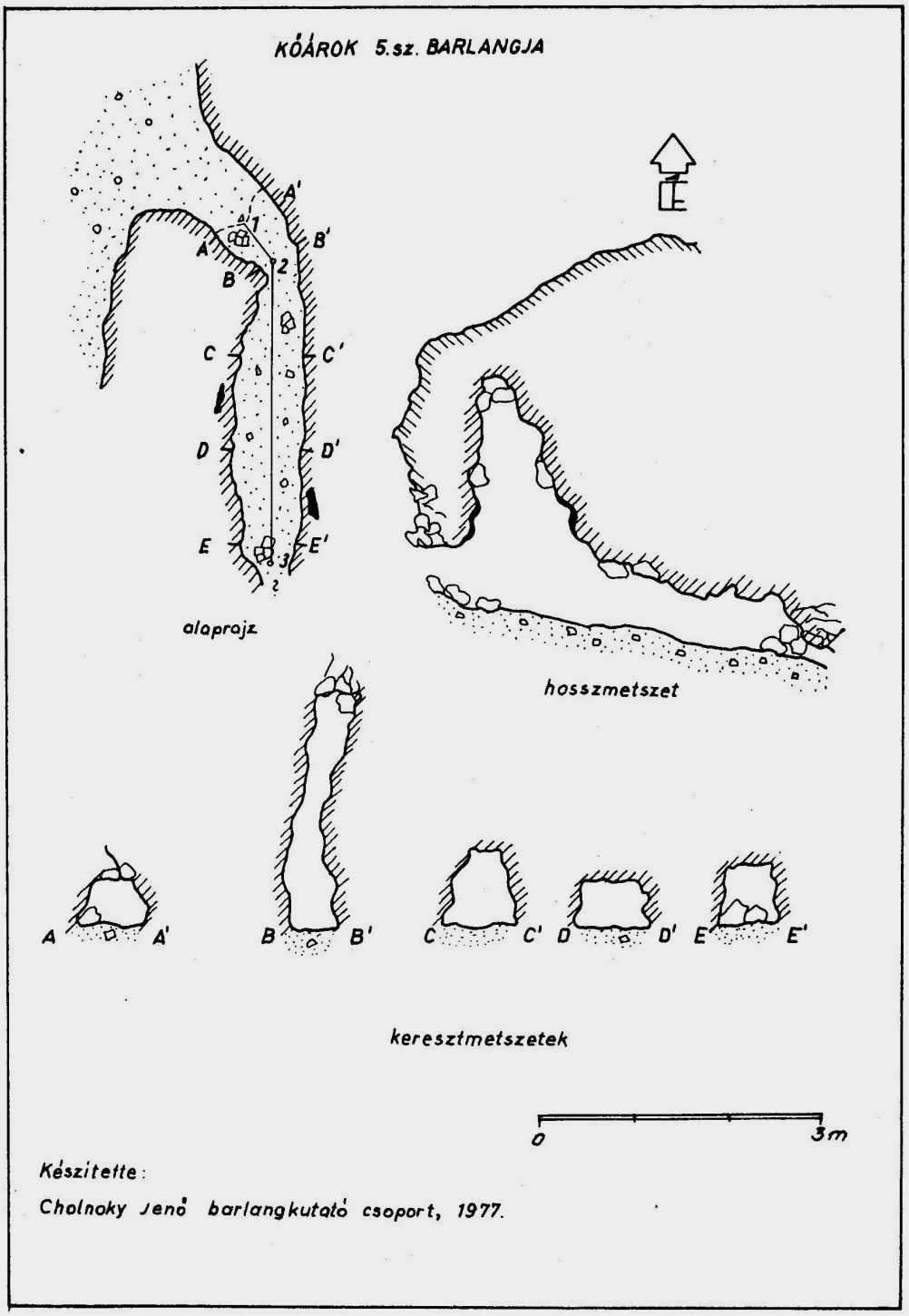
KÓÁROK 5.sz. BARLANGJA
A'
B'
A
B
C
C'
D
D'
E
E'
1
2
3
alaprajz
hosszmetszet
A
A'
B
B'
C
C'
D
D'
E
E'
keresztmetszetek
0
3m
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

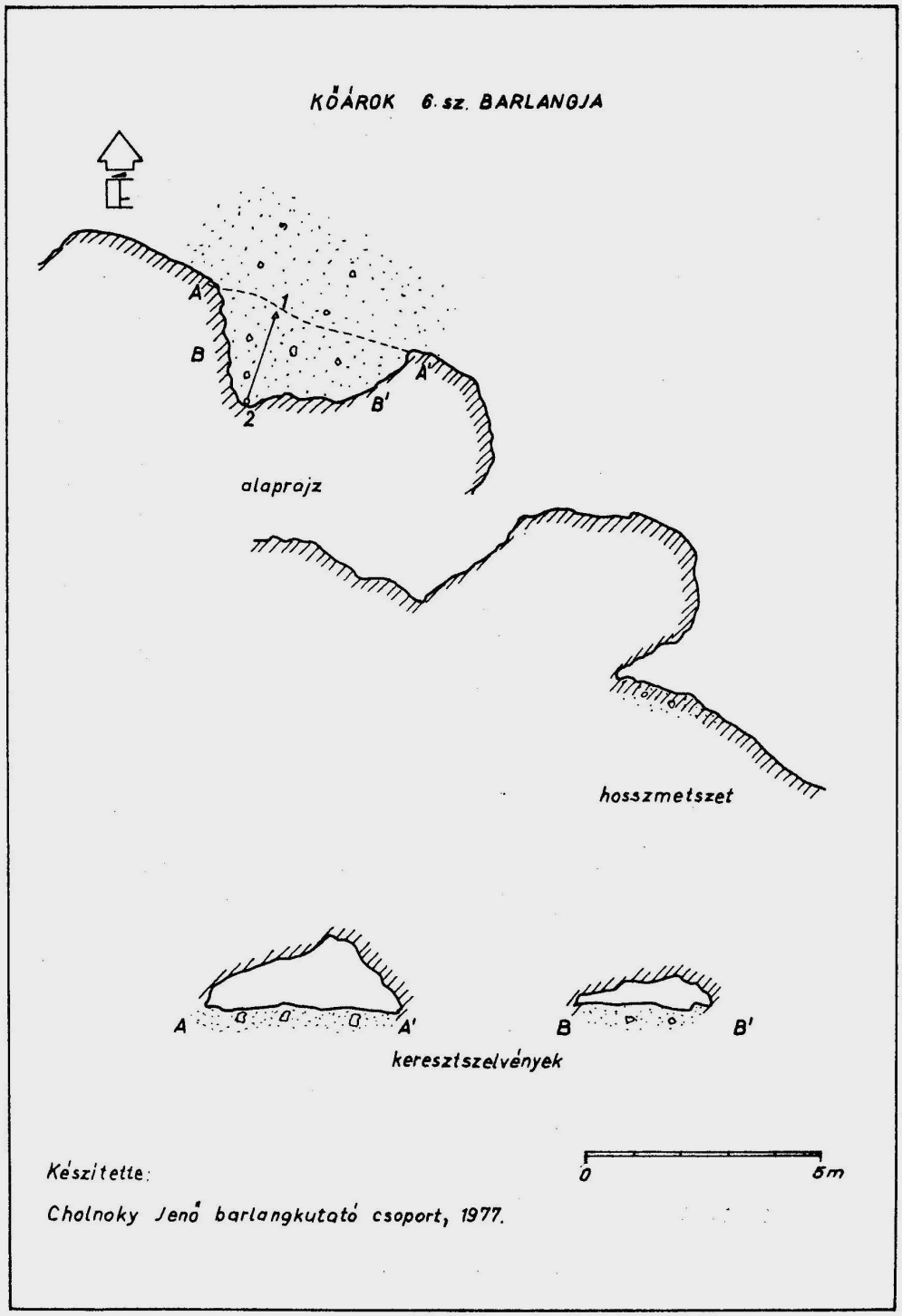
KŐÁROK 6. sz. BARLANGJA
E
A
1
B
A'
2
B'
alaprajz
hosszmetszet
A
A'
B
B'
keresztszelvények
0
5m
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

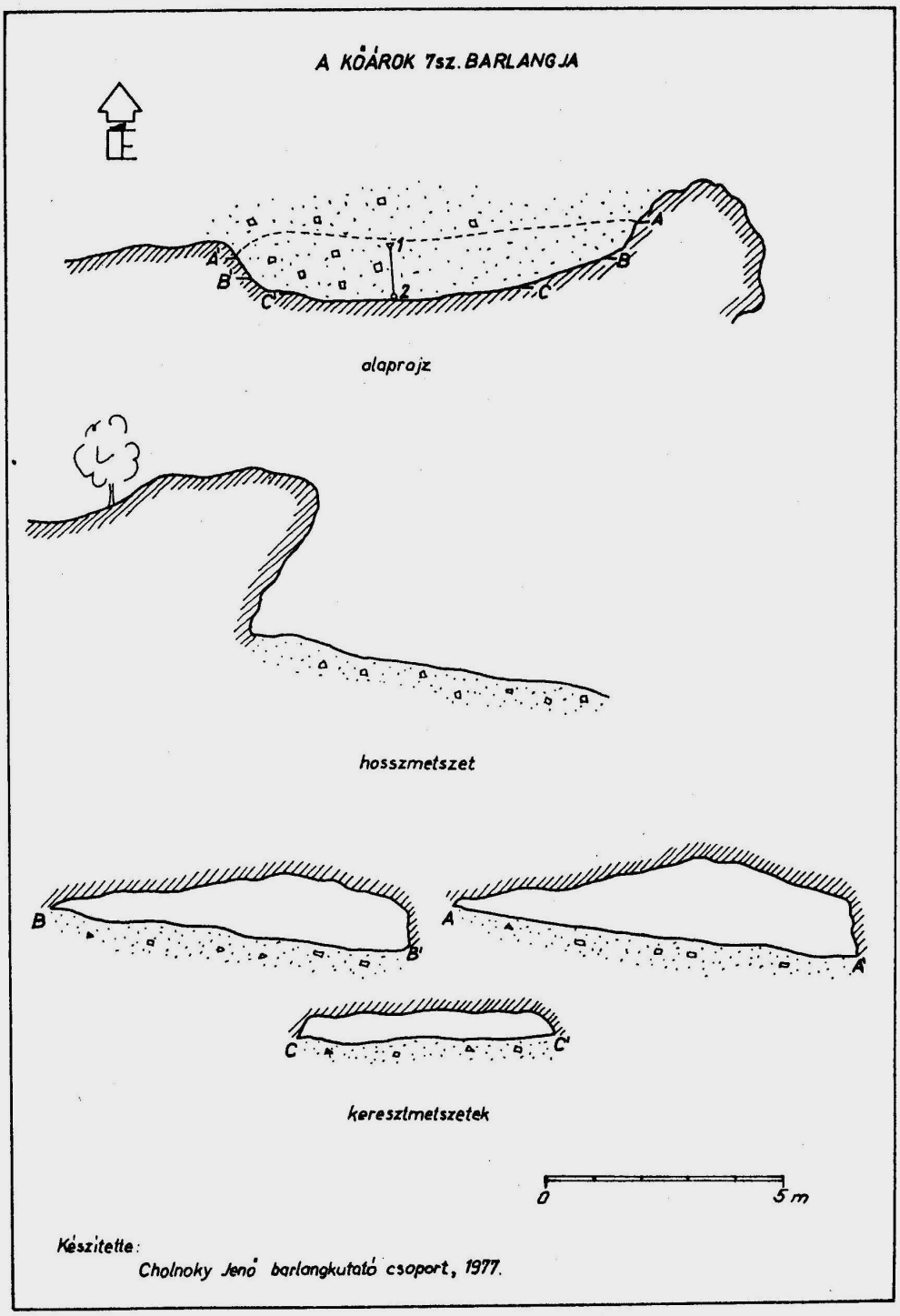
A KŐÁROK 7sz. BARLANGJA
E
A
B
C
1
2
alaprajz
hosszmetszet
keresztmetszetek
0
5 m
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

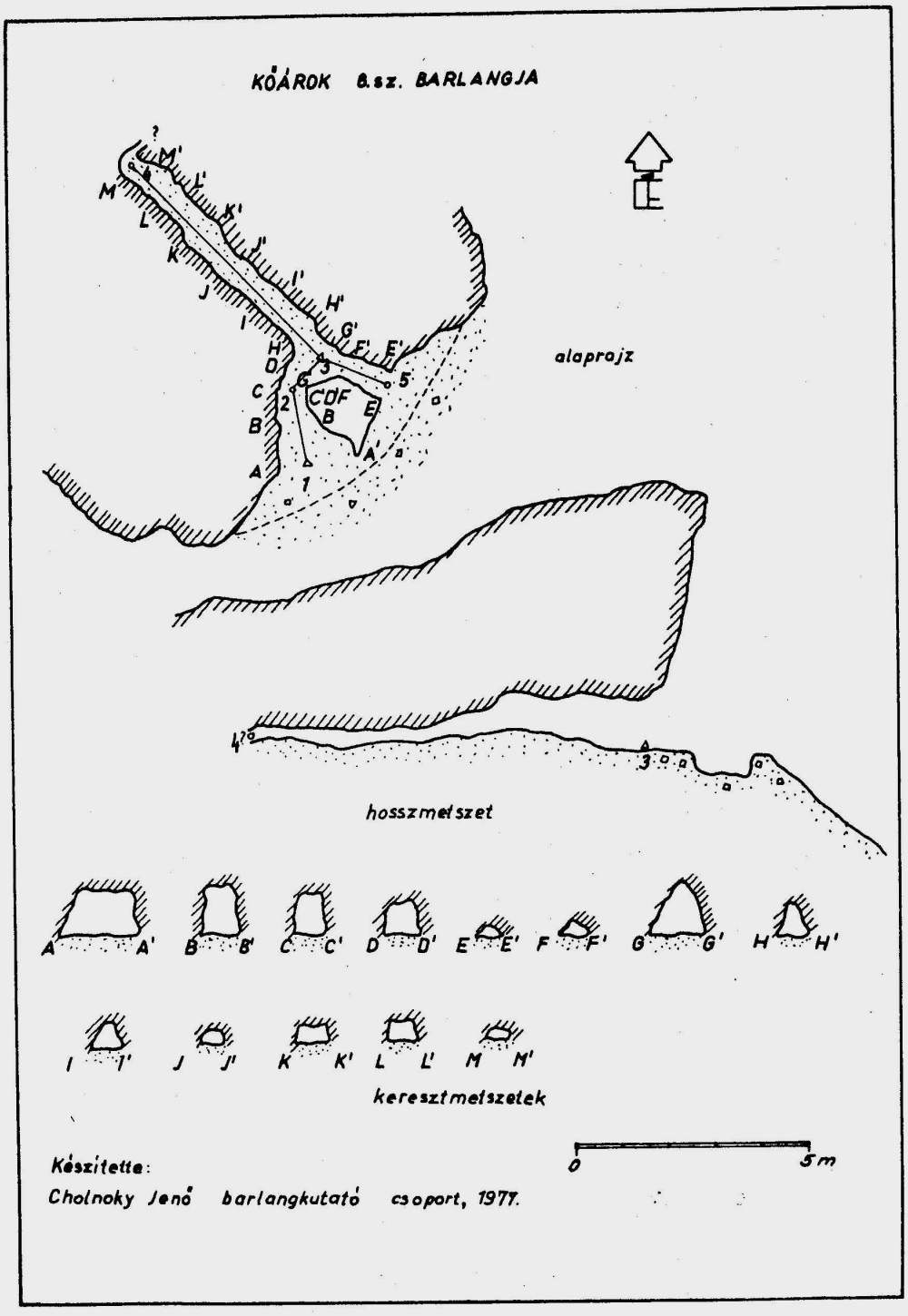
KŐÁROK 8.sz. BARLANGJA
alaprajz
hosszmetszet
keresztmetszetek
0
5m
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

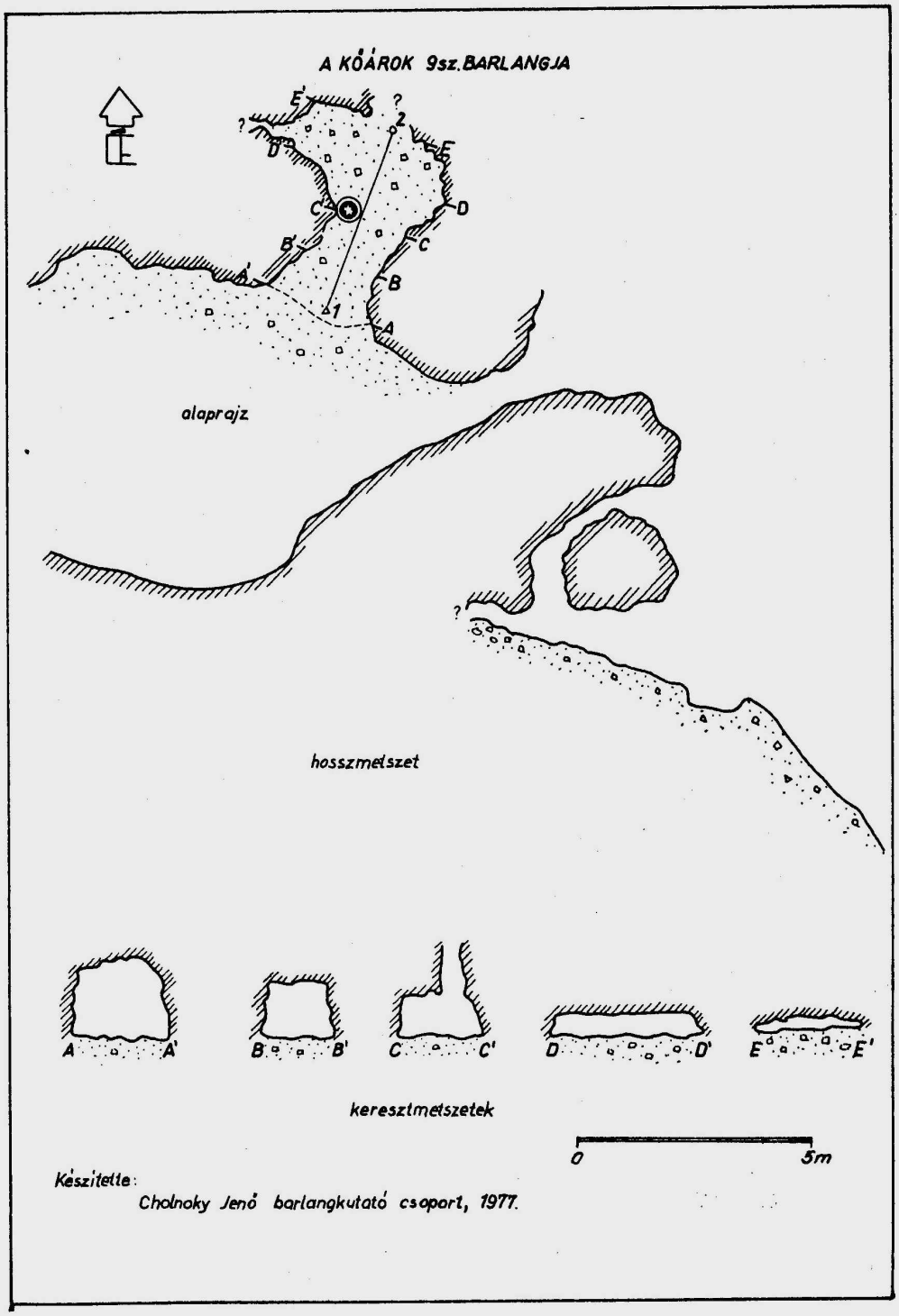
A KŐÁROK 9sz. BARLANGJA
E'
?
2
?
D'
E
C'
D
B'
C
A'
B
1
A
alaprajz
?
hosszmetszet
A
A'
B
B'
C
C'
D
D'
E
E'
keresztmetszetek
0
5m
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

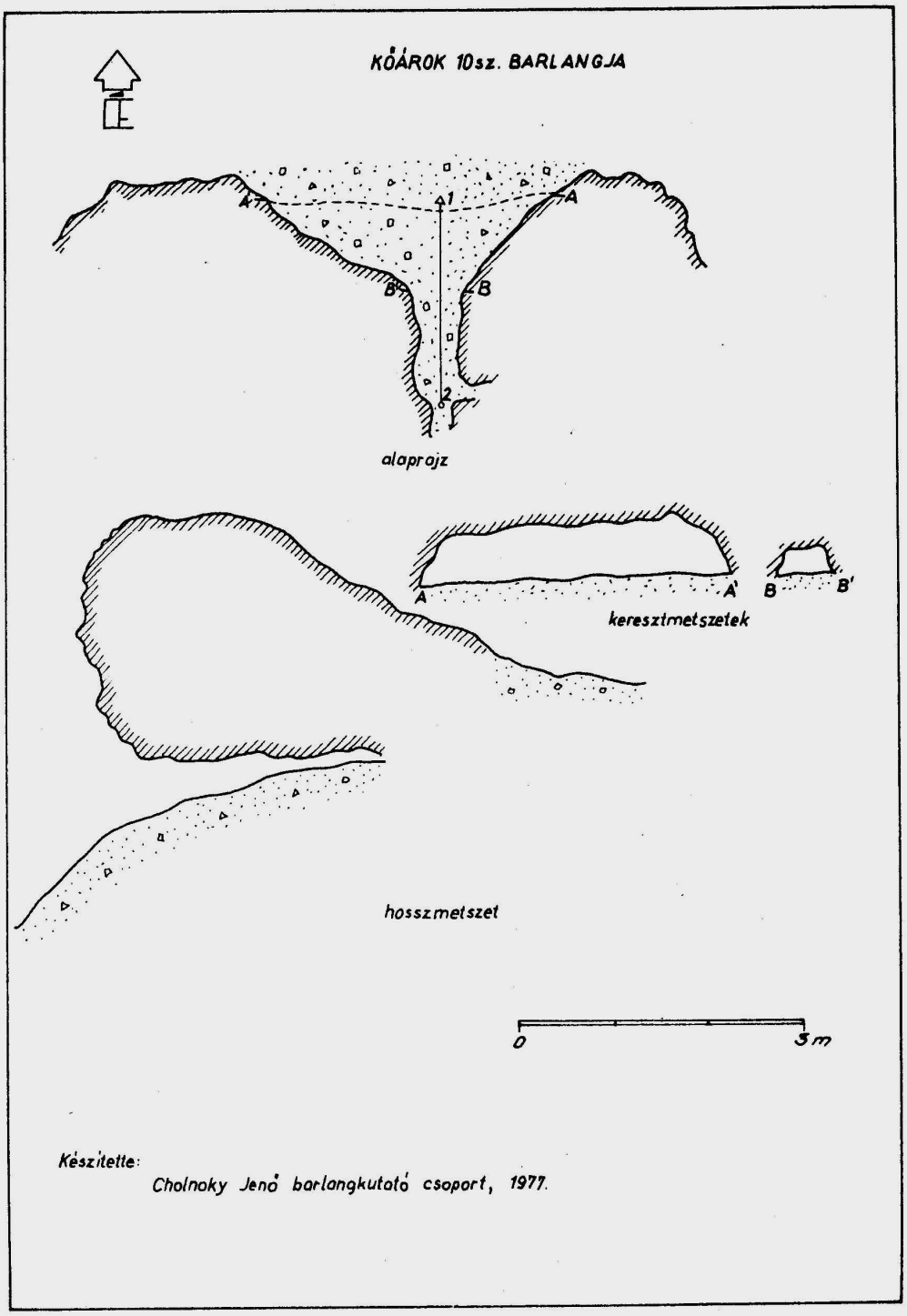
KŐÁROK 10sz. BARLANGJA
E
A
A'
1
B'
B
2
alaprajz
A
A'
B
B'
keresztmetszetek
hosszmetszet
0
3m
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

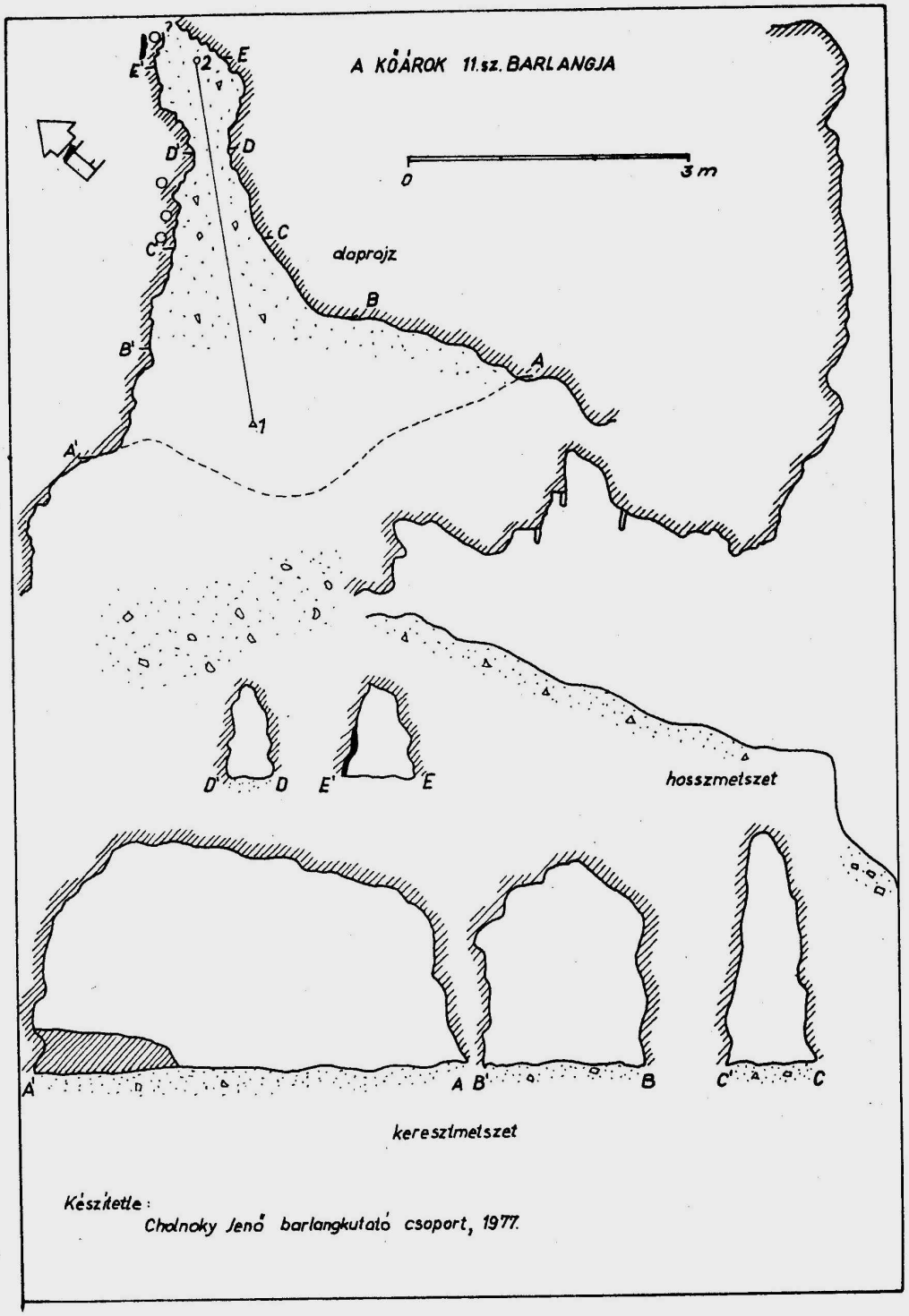
A KŐÁROK 11.sz. BARLANGJA
0
3 m
alaprajz
hosszmetszet
keresztmetszet
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

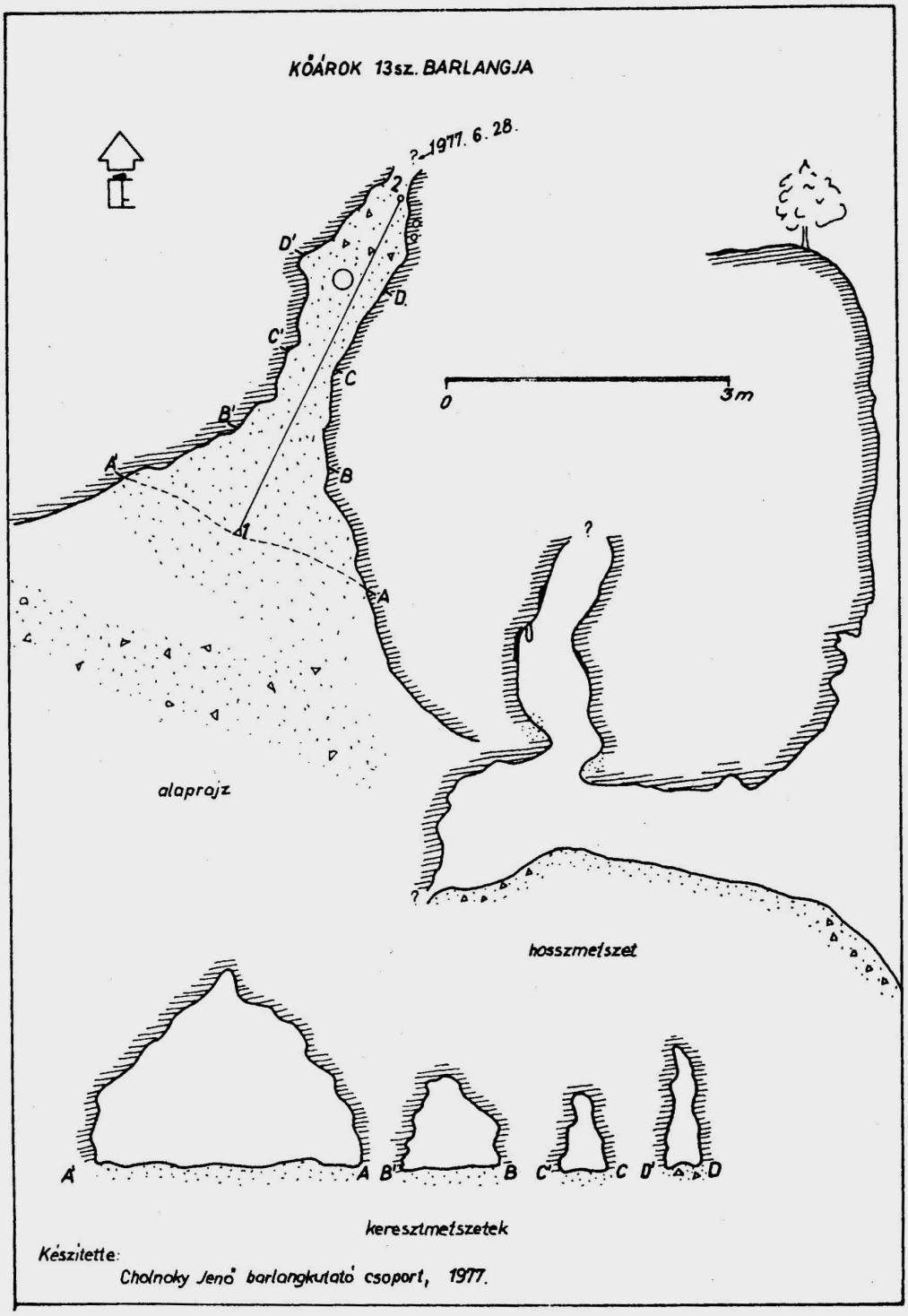
KŐÁROK 13sz. BARLANGJA
1977. 6. 28.
?
2
1
D'
D
C'
C
B'
B
A'
A
0
3m
?
alaprajz
hosszmetszet
A'
A
B'
B
C'
C
D'
D
keresztmetszetek
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

A Kő-árki barlangok sok tekintetben hasonlitanak az Ördög-árki barlangokhoz, ugyanakkor eltérések is tapasztalhatók. Az Ördög-árokban alkalmazott módszer ezért, bár nem alkalmazható teljes érvényességgel, az itteni barlangok fejlődésére is utal. Az 1., 3. és 5. számu barlangok egy viszonylag nagyobb rendszer maradványai. A 11. és a 13. számu barlangoknál esetleg szintén fennáll az ilyen származás. A 8. és 9. számu barlangok 1-1 nagyobb járat maradványai.

A keveredési korrózió hiánya a völgyből azt bizonyithatja, hogy a környékén összefüggő karsztviz még lokalizáltan sem alakult ki. Ezzel összhangban vannak azok az ismeretek, melyek a barlangok sürüségére, méreteire és a bezáró kőzetekre vonatkoznak.

Mivel helyi kiterjedésü képződmények, forrásbarlang jellegük, néhánynál esetleg csekély ideig és csekély aktivitással eróziós föltárulásuk után állhatott fenn. Forrásbarlang jellegüket bizonyitó tényt egyébként nem találtunk. Előterük üledékei viszonylag jól ismertek /Roska M. 1950-53./, mégis mindössze a 9. számu üregnél mutatható ki mésztufa. A bejáratok közelében néhány barlangnál kürtők találhatók, melyek az oldásnak zárt üregben végbemenő jellegét bizonyitják. A 8. számu barlangból ezenkivül megfigyelhető, hogy a bejárat közelében az egyetlen járat elágazik. Igaz, az elágazó mellékjárat származhat kifagyásból is.

A leirtakból következhet az is, hogy a Kő-árok karsztos üregei helyi oldás mentén alakultak ki, melyek az árok bevágódása nyomán tárultak fel és ezután még további pusztuláson mentek át.

Vizsgálatok az Ördög-árok barlangjaiban

Az árok barlangjainak jelentős részével már 1976-ban foglalkoztunk, melynek eredményéről már beszámoltunk /Veress M. 1976., 1977. I./. Az Ördög-árokban munkánk 1977-ben is folytatódott, sőt még 1978-ban is folytatódni fog.

1977-ben végzett munkánk két részre osztható. A munka egyik részét jelenti ebben az évben számbavett néhány kisebb barlang /V. táblázat, valamint ezen barlangokról készült térképek/. Külön nem emlékezünk meg ezekről, mivel jelentőségük csak az összes Ördög-árki barlangokkal van. Együttes jellemzést viszont az összes barlangfeldolgozás után tervezünk. A munka másik fele a már megismert és többé-kevésbé feldolgozott barlangokhoz kapcsolódott. Ez szintén további két területen történt: klimatológiai adatgyüjtés, valamint üledékvizsgálat.

Klimatológiai adatgyüjtés

Az Ördög-árokban, de a Kő-árokban is csőszerü barlangok, valamint hasadékbarlangok nagyszámban találhatók. Klimatológiai mérést ezért kettős céllal terveztünk:

1. A terület jellemző barlangjairól minél többet megtudjunk ilyen vonatkozásban is.

2. Van-e eltérés klimatológiai vonatkozásban a csőszerü és hasadékbarlangok között?

A kiválasztott barlangokba /csőszerü barlangokba: Ö-14. és Ö-17. számu barlangokba, hasadékbarlangokba: Ö-8/a és Ö-10. számu barlangokba/ 0,2 C^{o}-os beosztásu hőmérőket helyeztünk el. A csőszerü barlangokba egyenlő magasságokban a barlang bejáratánál, a barlang közepénél és végénél helyeztük el a hőmérőket. A hasadékbarlangokban a rövid távolság miatt vizszintes irányban kettő hőmérőt csak egyik barlangban sikerült elhelyezni. Igaz az előbbi tipusnál viszont több hőmérő függőleges irányu elhelyezése ütközött nehézségbe /51. és 52. ábra/.

Itt térünk ki még egyéb nehézségekre is. A két tipus hőmérsékleti összevetése azono-

san elhelyezett hőmérők esetében oldható meg teljes egészében megbizhatóan. Sajnos a hasadékbarlangok az átlagos csőszerü barlangok hosszánál lényegesen rövidebbek.

Nem történt egyidejü mérés eszközhiány miatt. A klimatikus különbségek igy nőttek, különösen amiatt, hogy az éjszakák hőmérsékleti viszonyai igen különbözőek voltak. A csőszerü barlangok esetében - mivel erre lehetőség volt - egyet-egyet a völgyoldal ellentétes oldalaiból választottunk ki. Azt kivántuk ezzel megtudni, hogy a más klimáju völgyoldalak /ami a külső hőmérsékletekből egyértelmüen kiderült/ befolyásolják-e a barlangok hőmérsékletének alakulását.

Mindkét tipus esetében sikerült kiválasztani egy-egy szálkőzetben elvégződő /10. és 14. számu barlangok/, illetve egy járhatatlanul elkeskenyedőt /8/a. és 17. számu barlangok/. Érdemleges levegőmozgást nem tapasztalva ezen járatokba, igy reméltük, hogy választ kapunk arra a kérdésre, van-e a járatokon keresztül levegőáramlás.

Az adatok elemzése

A hasadékbarlangok tipusán belüli eltérések részben a barlangok morfológiai eltérésével magyarázható. Ahhoz, hogy a tipus klimatológiai természetét megismerjük, több üregben kell mérést végezni. Tény, a hasadékbarlangok hőmérséklete követi a kinti hőmérséklet változását. Késéssel és akkor sem csak tükröződése a benti hőmérséklet a kintinek.

A jövőben talán tisztázni lehet a jelleg kialakitásában mennyire felelős a szurdok és mennyiben e tipus morfológiája. A 10. számu barlangnál látható hőmérsékleti adatok arra utalnak, hogy egy vertikális irányu levegőcsere van. Ez a levegőcsere azonban nem folyamatos, az adatok tanusága szerint esetleg szakaszosan működő. A levegő mozgásának irányát, időtartamát további mérésekkel lehet eldönteni. A 8/a. számu barlang végében talán az emelkedő levegő /az 1. sz. hőmérőt részben elkerülő/ melegiti fel jelentősen a 2. számu hőmérőt.

A csőszerü barlangok hőmérséklete is ingadozik a külső hőmérséklethez és egymáshoz rokon vonásokat mutat. Az is látható azonban, hogy a kinti hőmérsékletváltozás egyre kisebb ilyen jellegü változásokat idéz elő a bejárattól távolabb.

A K-i oldal barlangi levegője jobban felmelegszik /17. számu barlang/, mint a Ny-i oldal barlangjának a levegője /14. számu barlang/. A hőmérsékletcsökkenés a 14. számu barlangnál gyorsabb. A hőmérséklet csökkenése a bejárattól távolodva a két barlangnál hasonlsságot mutat, melynek az oka az eltérő klimatikus hatások ellenére a közös morfológiai jellegzetesség lehet. A mérés alatt a legbelső hőmérők ingadozása minimális, függetlenül attól, hogy folytatódik-e az üreg vagy sem. Ez arra utalhat, hogy az üregben ninos vizszintes irányu levegő átáramlás. Esetleges ingadozások kisebbek, időlegesek, valószinüleg kinti intenziv meteorológiai hatások utórezgései. A mérési adatokból azt a következtetést vonjuk le, hogy ezen barlangokban a hőmérséklet hőátadás utján alakul.

Nagyjából egyező távolságra a bejárattól a két tipust összevetve, csak a 14. számu barlang 2. számu és a 10. számu 2. számu hőmérői voltak. Az adatok azt mutatják, hogy a hasadékbarlangok jobban igazodnak a külső hőmérsékletváltozáshoz, amely elsősorban a hőmérséklet magasabb értékeiben, valamint nagyobb és gyorsabb változásaiban nyilvánul meg.

Próbaásatás és feltárási kisérlet

1977. junius 29-én a Barlangtani Intézet B-I 100-42/1977. számu engedélye alapján feltáró kutatást és próbaásatást végeztünk az Ö-28/a. számu barlangjában. Ezzel a barlanggal már 1976-ban foglalkoztunk, a munka eredményét ismertettük /Veress M. 1976., 1977. I./.

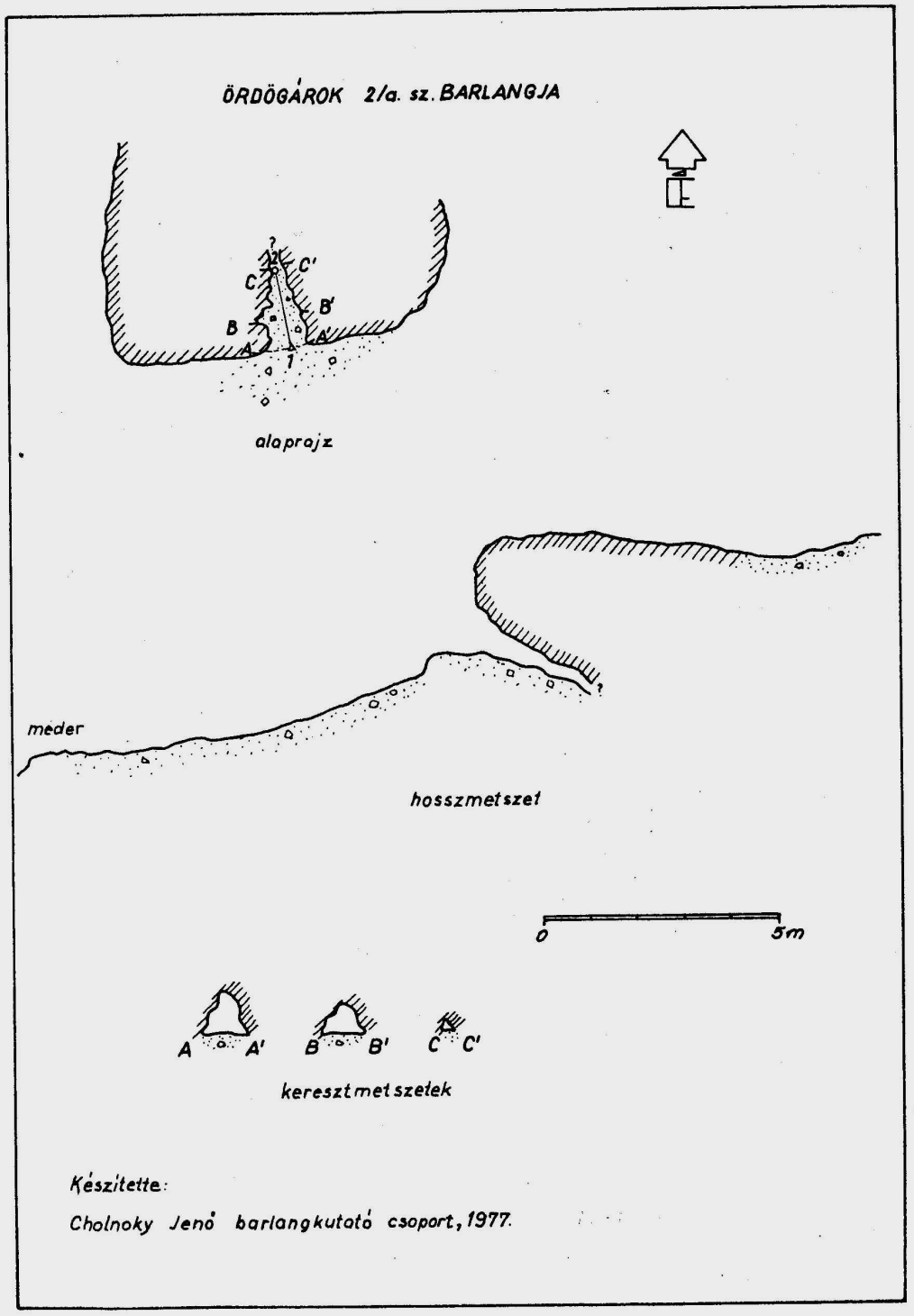
ÖRDÖGÁROK 2/a. sz. BARLANGJA
C
C'
B
B'
A
A'
1
2
alaprajz
meder
hosszmetszet
0
5m
A
A'
B
B'
C
C'
keresztmetszetek
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

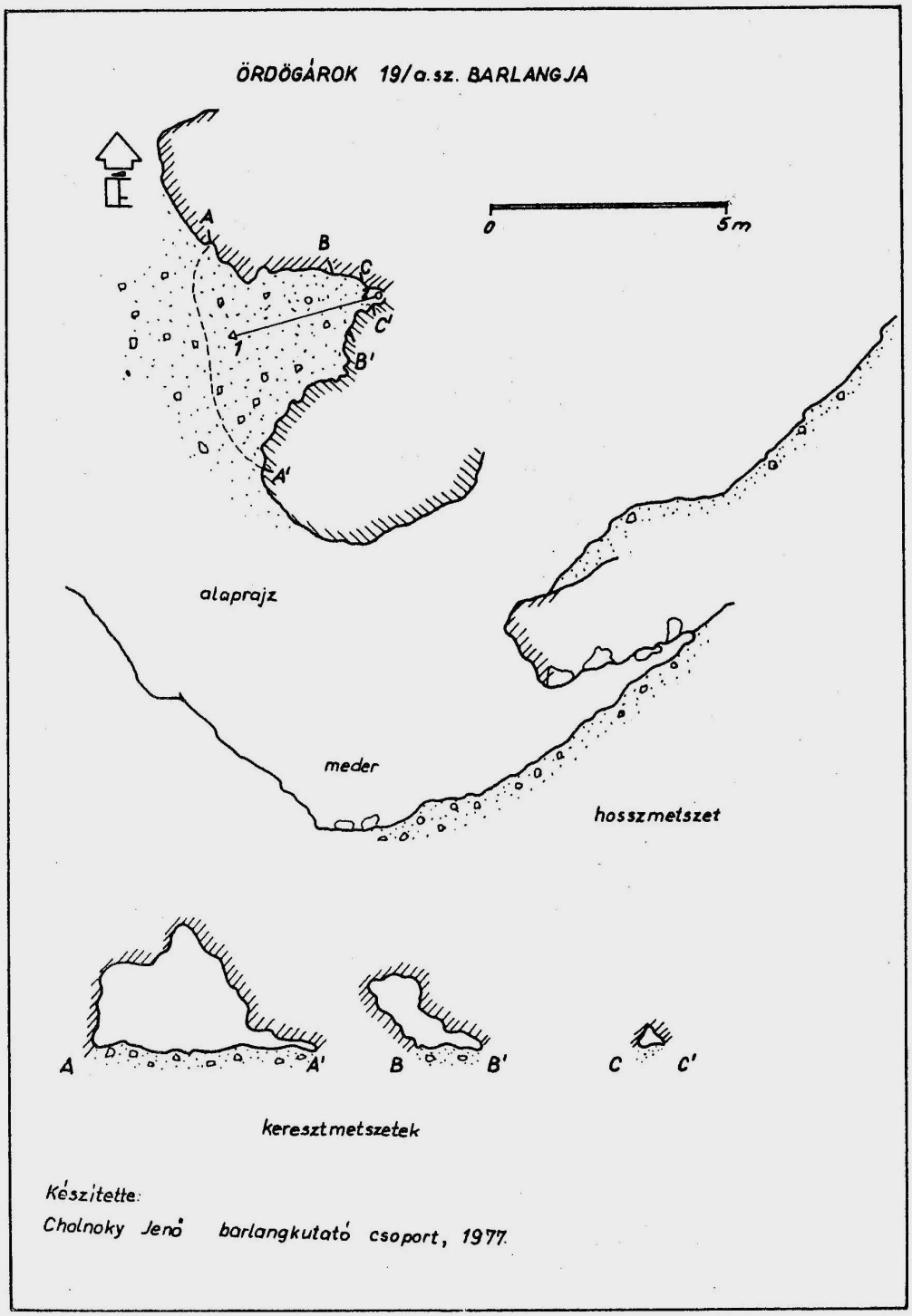
ÖRDÖGÁROK 19/a.sz. BARLANGJA
E
0
5m
A
B
C
C'
B'
A'
1
alaprajz
meder
hosszmetszet
A
A'
B
B'
C
C'
keresztmetszetek
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

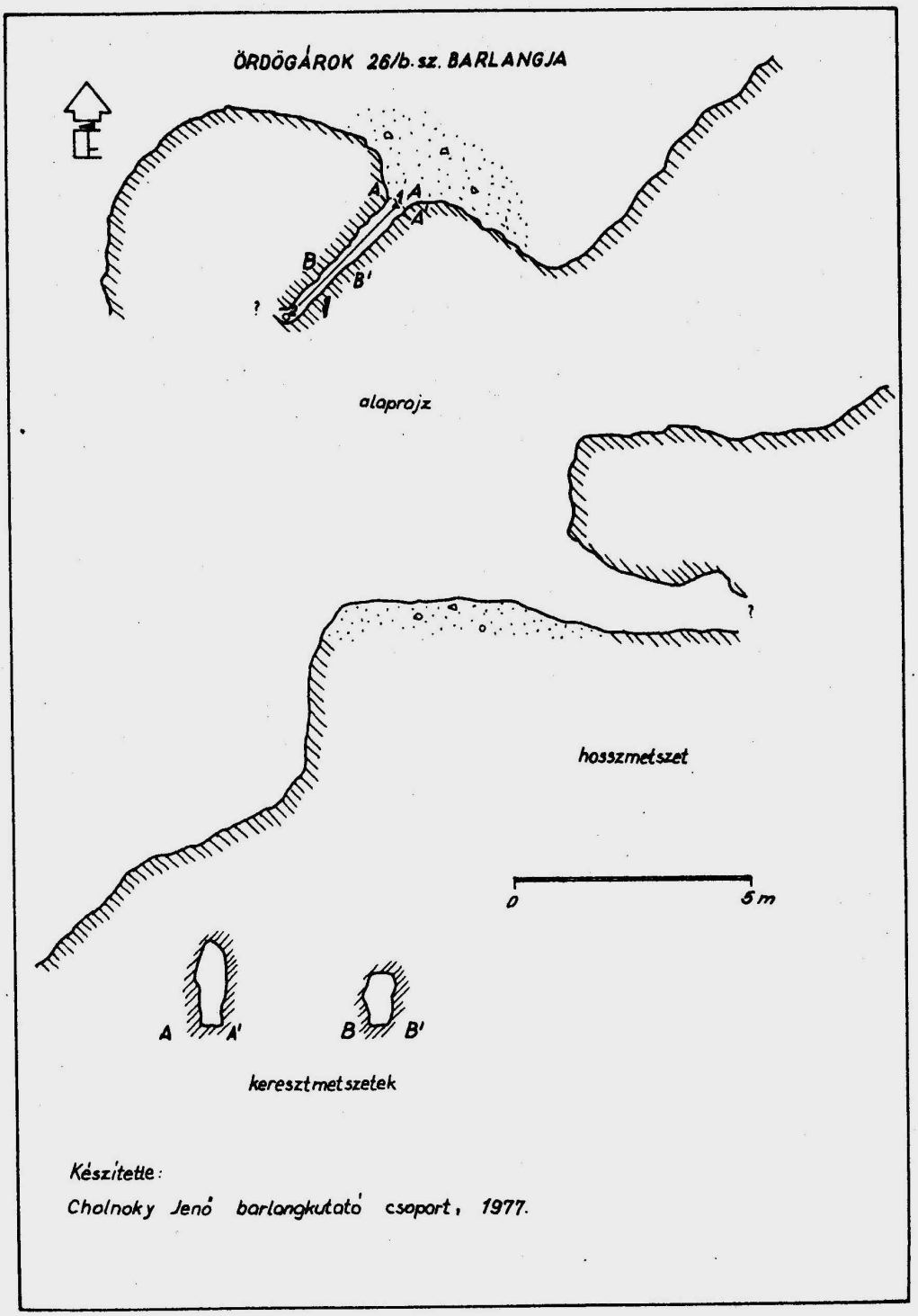
ÖRDÖGÁROK 26/b.sz. BARLANGJA
E
A
A'
B
B'
?
alaprajz
?
hosszmetszet
0
5 m
A
A'
B
B'
keresztmetszetek
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

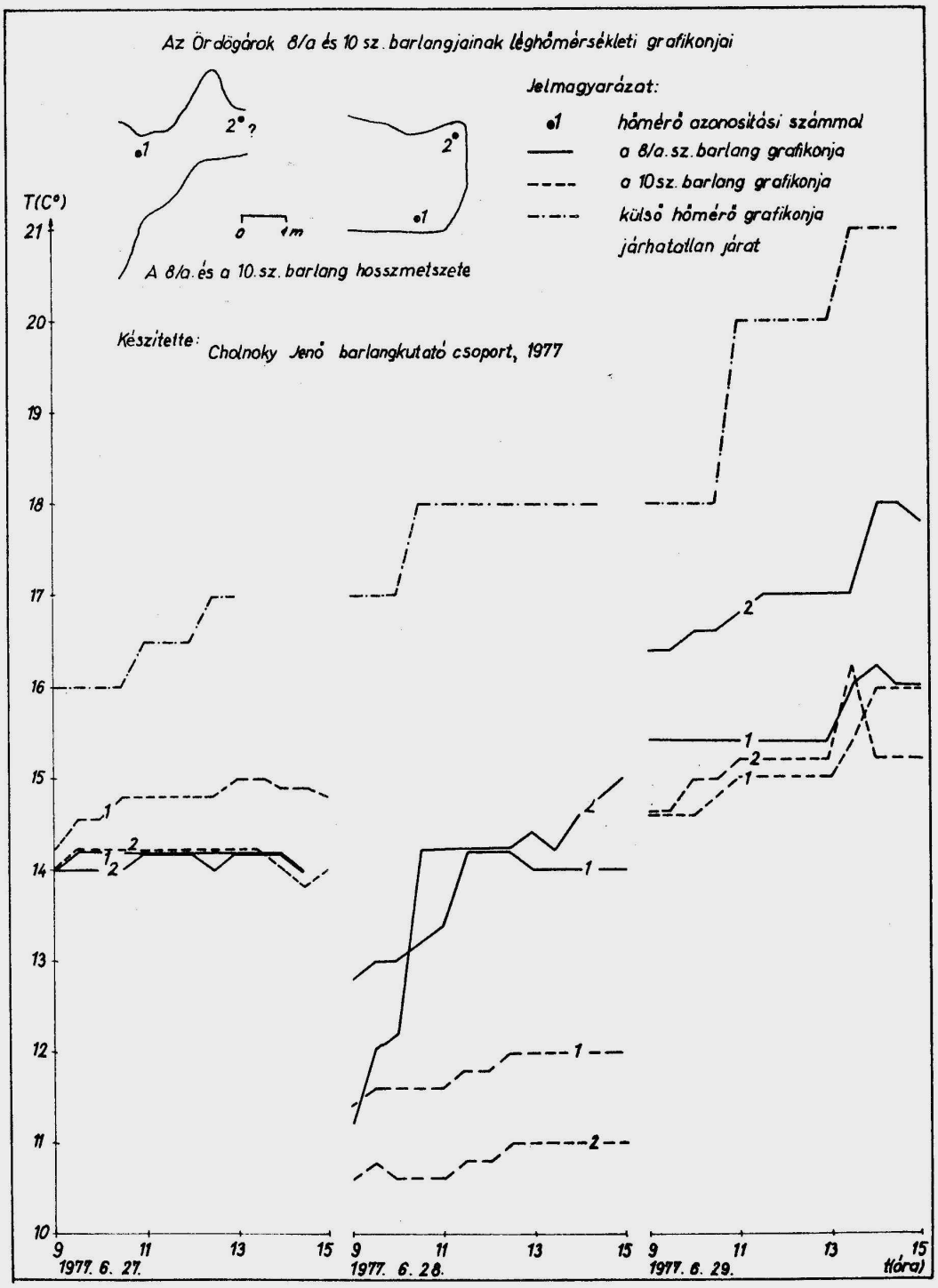
Az Ördögárok 8/a és 10 sz. barlangjainak léghőmérsékleti grafikonjai
Jelmagyarázat:
•1 hőmérő azonosítási számmal
a 8/a. sz. barlang grafikonja
a 10 sz. barlang grafikonja
külső hőmérő grafikonja
járhatatlan járat
A 8/a. és a 10. sz. barlang hosszmetszete
Készítette: Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977
T(C°)
1977. 6. 27.
1977. 6. 28.
1977. 6. 29.
t(óra)

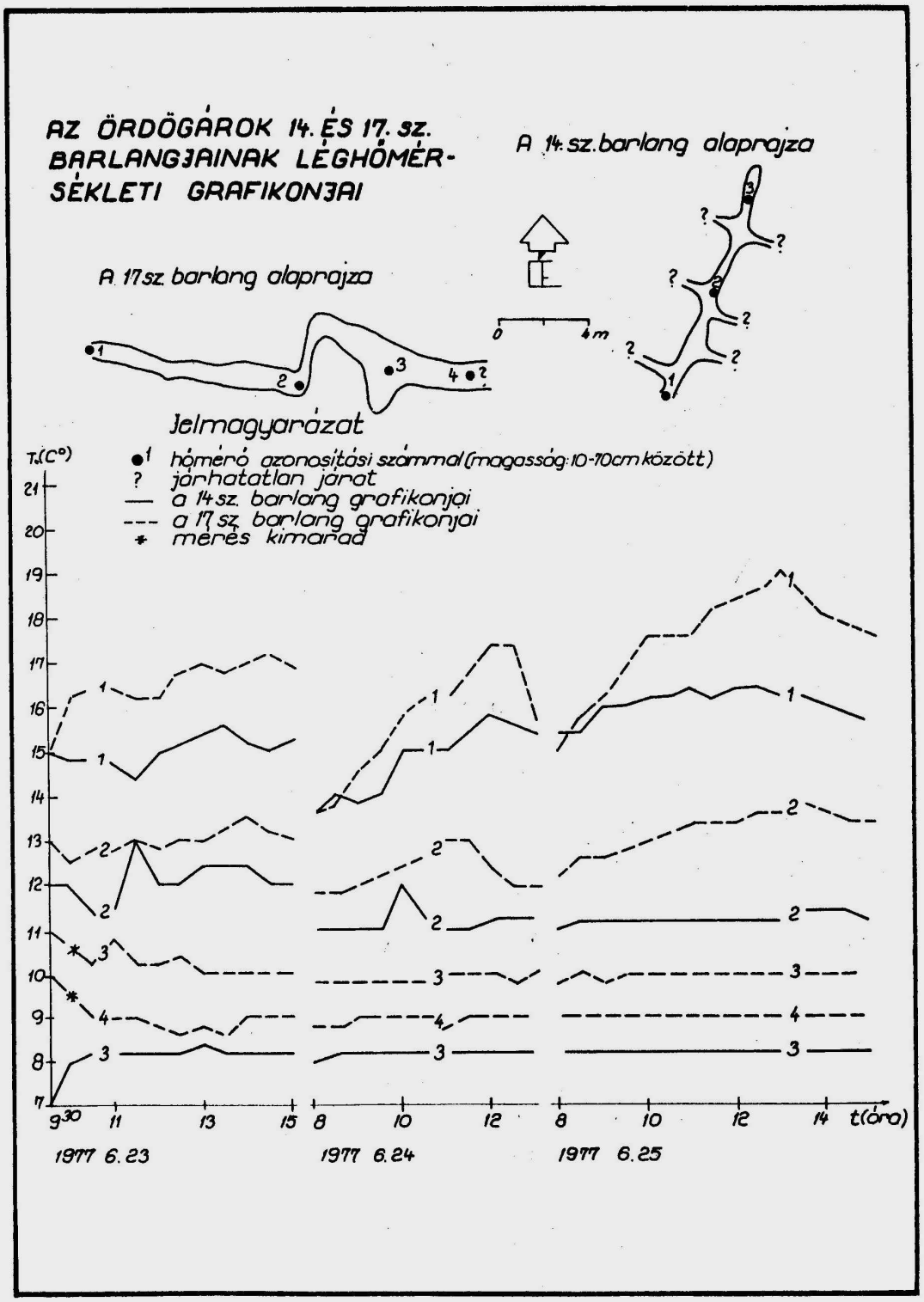
AZ ÖRDÖGÁROK 14. ÉS 17. sz.
BARLANGJAINAK LÉGHŐMÉR-
SÉKLETI GRAFIKONJAI
A 14. sz. barlang alaprajza
A 17 sz. barlang alaprajza
0
4 m
Jelmagyarázat
T.(C°)
●1 hőmérő azonosítási számmal (magasság: 10-70 cm között)
? járhatatlan járat
— a 14 sz. barlang grafikonjai
--- a 17 sz. barlang grafikonjai
* mérés kimarad
t(óra)
1977 6.23
1977 6.24
1977 6.25

A próbaásatásra és feltárásra a barlang legfelső szintjét adó termet választottuk /53. ábra/. Kőzeteik az alábbiak:

1. Talajmaradvány, kvarcitkavics, kifagyásos kőzettörmelék.
2. Sziklatömbök, ezek hézagaiban az 1. számu réteg anyagai.

Különböző mélységekből üledékmintát vettünk /sajnos a szükségesnél kisebb mennyiségüt/, amelyet aztán a próbaásatás szakértője /Dr. Kordos László, MÁFI/ megvizsgált őslénytani szempontból. Az őslénytani és kronológiai adatok ismertetésénél az ő véleményére támaszkodunk. Szerinte valószinü, hogy a megvizsgált üledékek kora holocén és nem pleisztocén /VII. táblázat/. A feltárásból egyértelmüen kiderült /a terem aljzatát ugyanis átvágta a próbagödör/, hogy a terem aljzata álfenék. A barlang omladékos jellege amellett szól, hogy az álfenéket a holocénnél idősebb vagy holocénvégi omlások alakitották ki.

Az omladékos rész feletti kitöltés valószinü, hogy a terem megsérült mennyezetén keresztül a felszinről mosódott be. Ezt nemcsak a sérült mennyezet /gyökérzet látható a terem mennyezetén/, hanem a kitöltés talaj eredete, továbbá a kitöltés faunája is bizonyitja /VII. táblázat/. Egyes fajoknak a fent emlitett esetleg passziv besodródása sokkal inkább elképzelhető, mint a bejáraton keresztüli bekerülése a nagy távolság miatt. Az sem elhanyagolható, hogy a feltalálási helyük sokkal magasabban van, mint a barlang bejárata.

A teremben feltárással is kisérleteztünk /53. ábra/. Ezzel azonban lényeges előrehaladás eredménye nélkül felhagytunk. Egyrészt az omladékosság miatt, másrészt az álfenék csökkentette annak valószinüségét, hogy itt a barlang folytatódásában reménykedhetnénk.

A Magos-hegy barlangjai

Mielőtt a barlangok jellemzésére rátérnénk, az itt végzett vizsgálatok eredményeiről szólunk.

Próbaásatás az M-7-es számu barlangban

Ebben a barlangban a Barlangtani Intézet E-I 100-49/1977. számu engedélye alapján 1977. junius 23-án próbaásatást végeztünk. A feltárás faláról készült szelvény az 53. ábrán látható /fotó: 21. ábra/.

A szelvény kőzetei a következők:

1. Rétegzetlen agyag a felső 20 cm részén kifagyásos kőzettörmelék, egyébként elszórtan kvarcitkavicsok vannak benne, melynek mennyisége lefelé csökken.
2. a. 2.b. faszén /?/, a feltárás felé eső végük kiékelődik vagy egymásba megy át.
3. Sziklaaljzat.

Dr. Kordos László vizsgálata szerint a minták faunát nem tartalmaztak. A kvarckavicsok feltehetően a barlangot bezáró kőzetből kerültek a kitöltés anyagába. Más módja kizárható a kavicsok idekerülésének. Egyrészt ugyanis a bejárat felől árvizi elöntést nem kaphatott, másrészt a barlang szálkőzetben végződik.

A bezáró kőzetben jelenleg is találhatók ilyen kavicsok. A barlangot lezáró kiskupola mennyezetéről még kézzel is könnyen leszedhető /22. ábra/. A kavicsok a bezáró kőzettel szingenetikusak. Tomor-Thirring J. /1934./ szerint ugyanis a Sürü-hegy tengerparti terület volt az eocénban. Mivel a kifagyásos eredetü törmelékkel együtt is előfordulnak és az alatt is előkerültek a kitöltésből, idekerülésük a bezáró kőzetbe valószinüleg kétféleképpen ment végbe időben egymást követően.

1. A feltárás első részében az itt található agyaggal együtt ezen kaviosok állási maradékok.
2. A glaciálisok /vagy az utolsó glaciális/ alatt a már vizzel nem boritott üregben a bezáró kőzetből kiperegtek. Ha származási helyük a már emlitett fülke, jelenlegi helyükre lejtőn szállitással kerültek a kitöltés felső részébe.

A Magos-hegyi barlangok jellemzése /V. táblázat/

A barlangok a Magos-hegy eocén mészkő alkotta letörésében sorakoznak /54. ábra/. A letörés átöröklődő szerkezeti határ a fennsik és a dudari medence között. E sáv É-i részének meredek sziklafala vető mentén keletkezett /Tomor-Thirring J. 1934./, itt sorakoznak az 5-10. számu barlangok. A sáv D-i részének meredek sziklás oldala részben erózios eredetü, itt sorakoznak az 1-4. számu barlangok.

A D-i csoport barlangjai több tekintetben is eltérnek az É-i csoport barlangjaitól. Igy magasabb helyzetük, kis méretük miatt az oldási nyomok kevésbé figyelhetők meg, szélességi indexük nagy. Utóbbi valószinüleg az erőteljes feltöltés miatt van. A D-i barlangcsoport tagjai maradványok, torzók, különösen a 2., 3., 4. számu barlangok.

Az É-i barlangcsoport szintén két további csoportra osztható, a sziklafal délebbi részében az 5., 6., 7. számu barlangok találhatók, melyek karsztos eredetüek és ettől é-szakabbra a 8. és 9. számu, majd a 10/a és 10/b számu barlangok találhatók, melyek nem karsztos eredetüek. Néhányuknál azonban oldásos eredetü hasadékok is előfordulnak. Ezek között előfordulnak kifagyásos /8. 10/a számu barlangok/, komplex /9. számu barlang/ és talán mesterséges /10/b számu barlang/ eredetüek is.

Külön kivánunk foglalkozni az 5., 6., 7. számu barlangokkal. Ezen barlangok jelentős méretüek, számos közös vonással rendelkeznek. Ez arról győz meg bennünket, hogy nemcsak közös genetikáju üregekről lehet szó, hanem közös eredetüekről is /pl. a szélességi index ezen barlangoknál 1, 31 - 1, 54 közötti/. A közös korróziós, mégpedig keveredési korrózióra utaló jegyek: szeszélyes alaprajz, szintek, kupolás fülkék, üstök /20. ábra/, különböző mészkiválások, agyagos kitöltés. A keveredési korrózió jegyeit még az Ördög-árok barlangjaiban sem tapasztaltuk ennyire jól, kifejletten.

Az Ördög-árokban alkalmazott módszer /Veress M. 1977. I./ segitségével valószinüsitheto, hogy ezen barlangok szintén maradványok: a távolság csekély köztük, egy magasságban nyilnak, sziklafalban végződnek, környezetükben mennyezetüket vesztett barlangmaradványok fordulnak elő. Jelenlegi állapotukat a sziklafal erőteljes, főleg fagyaprózódásos eredetü pusztulásának következtében nyerték el. Ennek jelentős mértékét különösen a sziklafal lábánál megfigyelhető hatalmas, kifagyásos eredetü törmeléklejtő bizonyitja. Ugyanakkor feltehetően más járattal, vagy járatokkal kapcsolatban voltak a felszinnen, ez azonban megsemmisült a bezáró kőzettel.

Összefoglalás

Az alábbi összefoglalás Dudar-Csesznek községek között elhelyezkedő eocénkoru mészkőfennsikra vonatkozik, illetve azon belül is három területre: Kő-árok, Ördög-árok, Magos-hegy. Ezen a mészkőfennsikon két uralkodó törésirány van: ÉK-DNy, illetve ÉNy-DK. Az előbbi az eocén mészkő feltárulásának iránya /eróziós völgyek, illetve kiemelkedések/, az utóbbi a barlangok iránya.

A főleg törésvonalak mentén kialakuló barlangok eocén mészkőben vagy kőzethatáron /Bertalan K. 1955./ alakultak ki. Méréseink szerint a járatok igen sokszor követik a kőzethatárokat és a réteghatárokat. Az eddigi vizsgálatok alapján a barlangok képződésében a tektonikának jelentős szerepe van.

Probaásatások a Magoshegy 7sz.(a) és az Ördögárok 281a(b) barlangjaiban

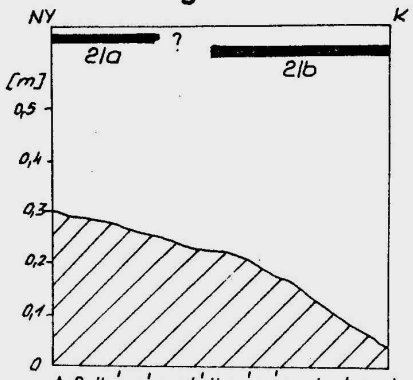

A feltárás déli végének km-i képe

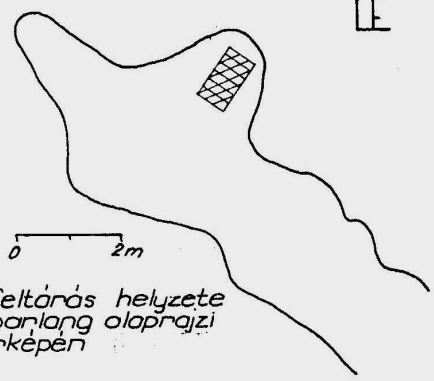

A feltárás helyzete a barlang alaprajzi térképén

a.)

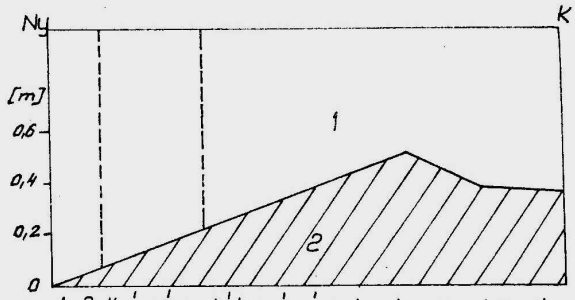

A feltárás déli végének keresztmetszeti képe

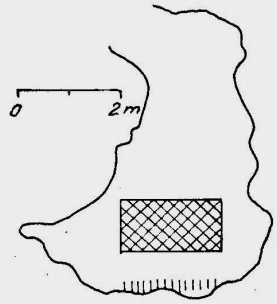

A feltárás helyzete a barlang I.szintjét adó termében

JELMAGYARÁZAT

- feltárási kisérlet helye
- próbafeltárások helyei
- mintavétel sávja

Készitette: Cholnoky Jenő barlangkutató csop 1977.

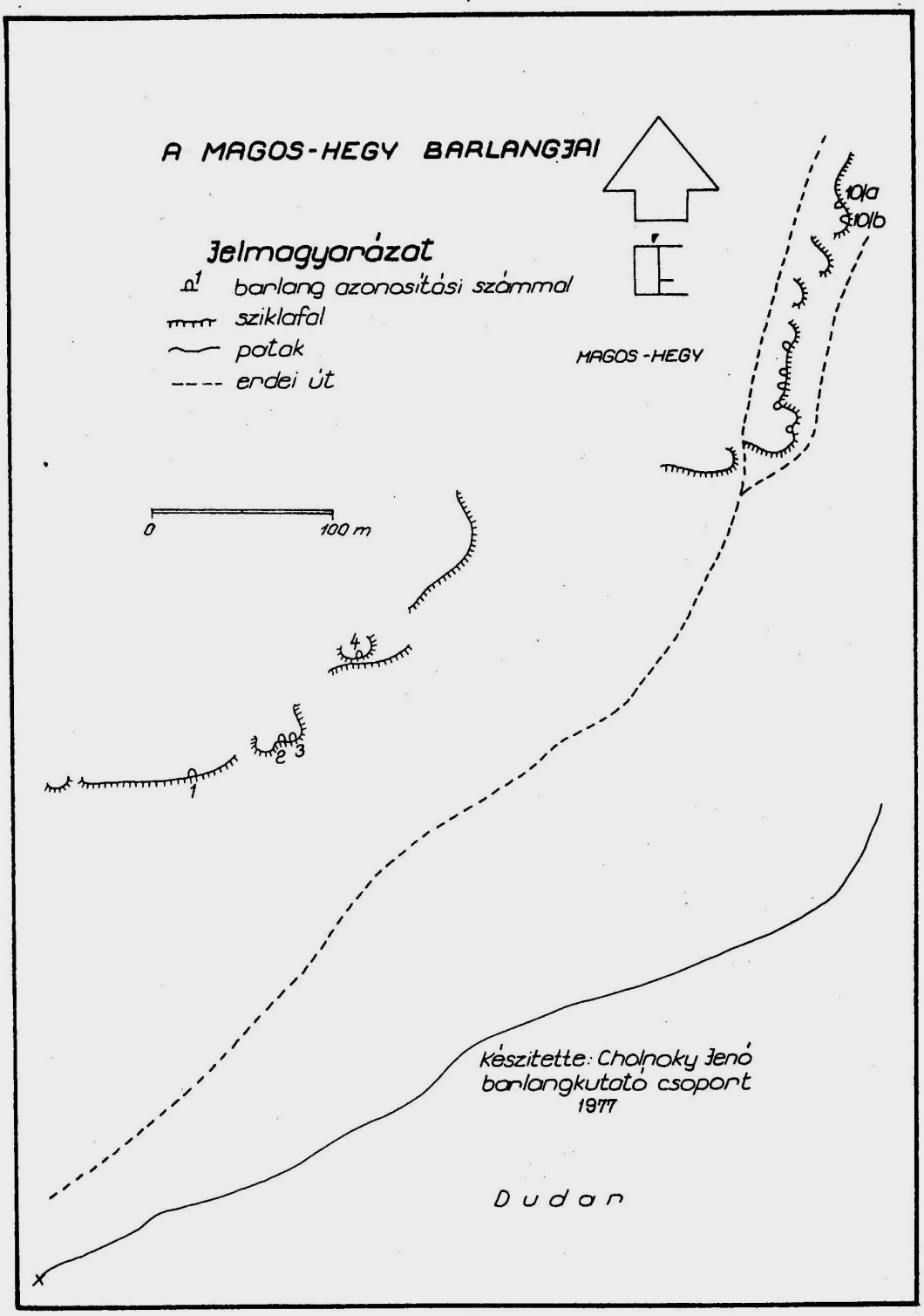
A MAGOS-HEGY BARLANGJAI
Jelmagyarázat
barlang azonosítási számmal
sziklafal
patak
erdei út
MAGOS-HEGY
0
100 m
1
2
3
4
10/a
10/b
Dudar
Készítette: Cholnoky Jenő
barlangkutató csoport
1977

MAGOSHEGY 1 sz. BARLANGJA

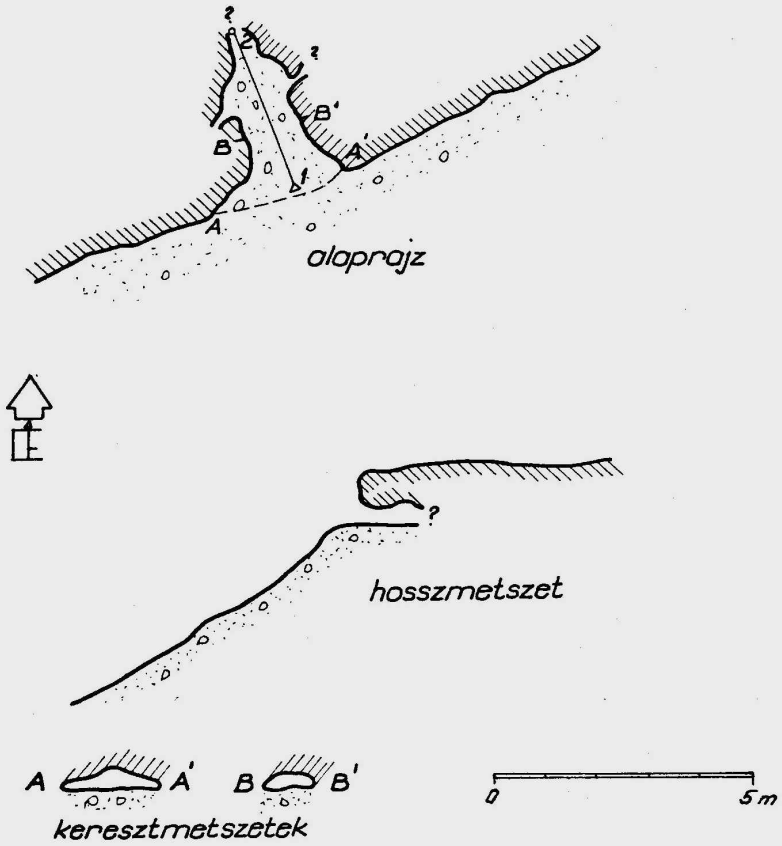

Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport. 1977.

MAGOSHEGY 2 sz. BARLANGJA

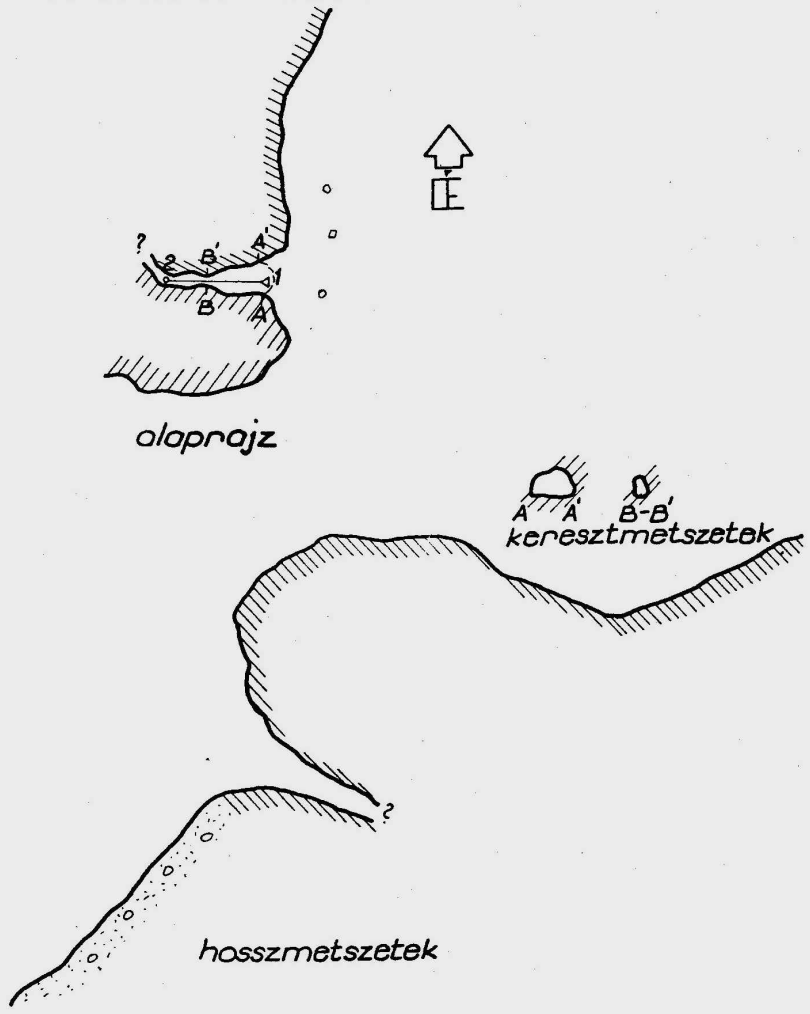

Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

MAGOSHEGY 3 sz. BARLANGJA

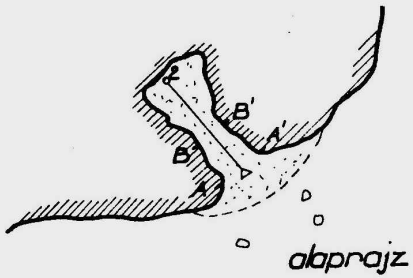

alaprajz

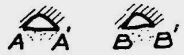

keresztmetszetek

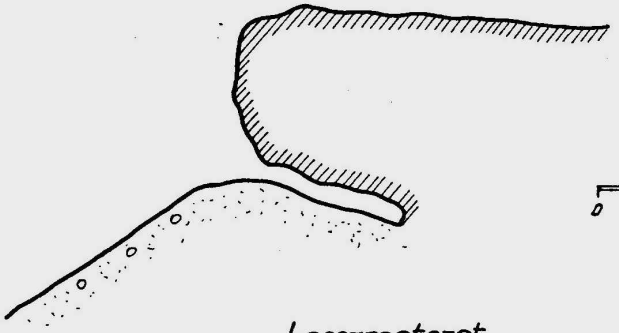

hosszmetszet

Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1977.

MAGOSHEGY 4 sz. BARLANGJA

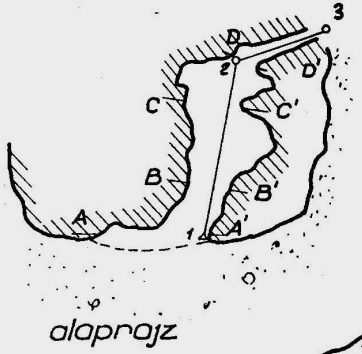

alaprajz

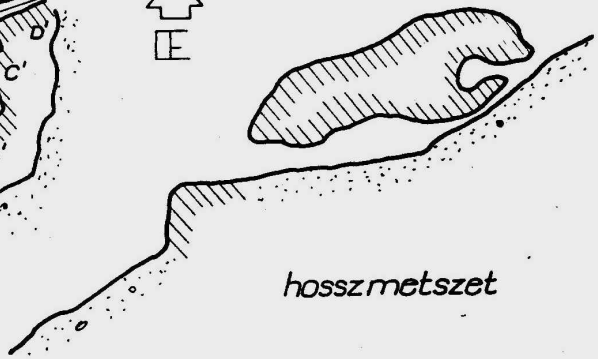

hosszmetszet

keresztmetszet

Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1977

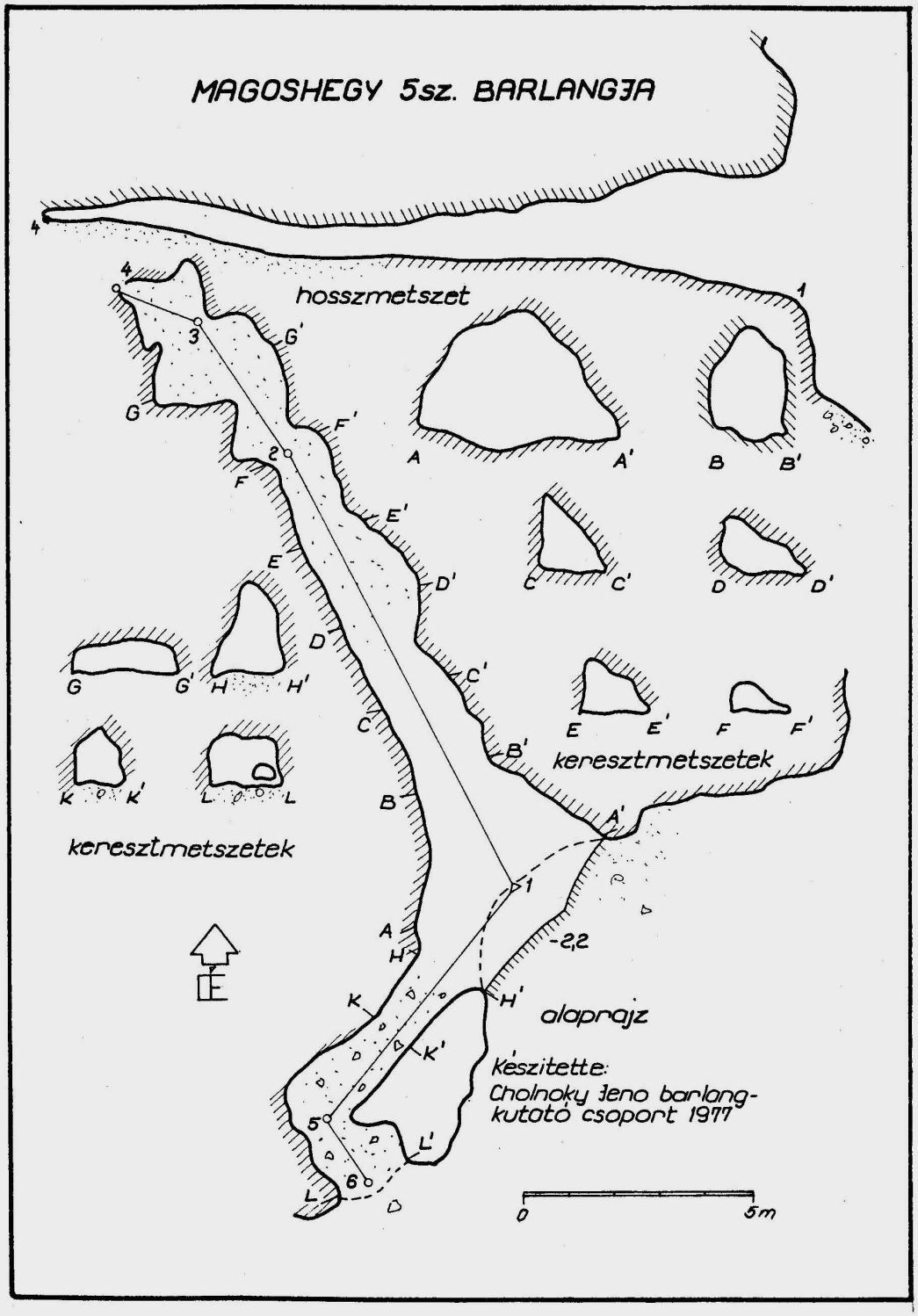
MAGOSHEGY 5sz. BARLANGJA
hosszmetszet
keresztmetszetek
keresztmetszetek
alaprajz
-2,2
Készitette:
Cholnoky Jeno barlang-
kutató csoport 1977
0
5m

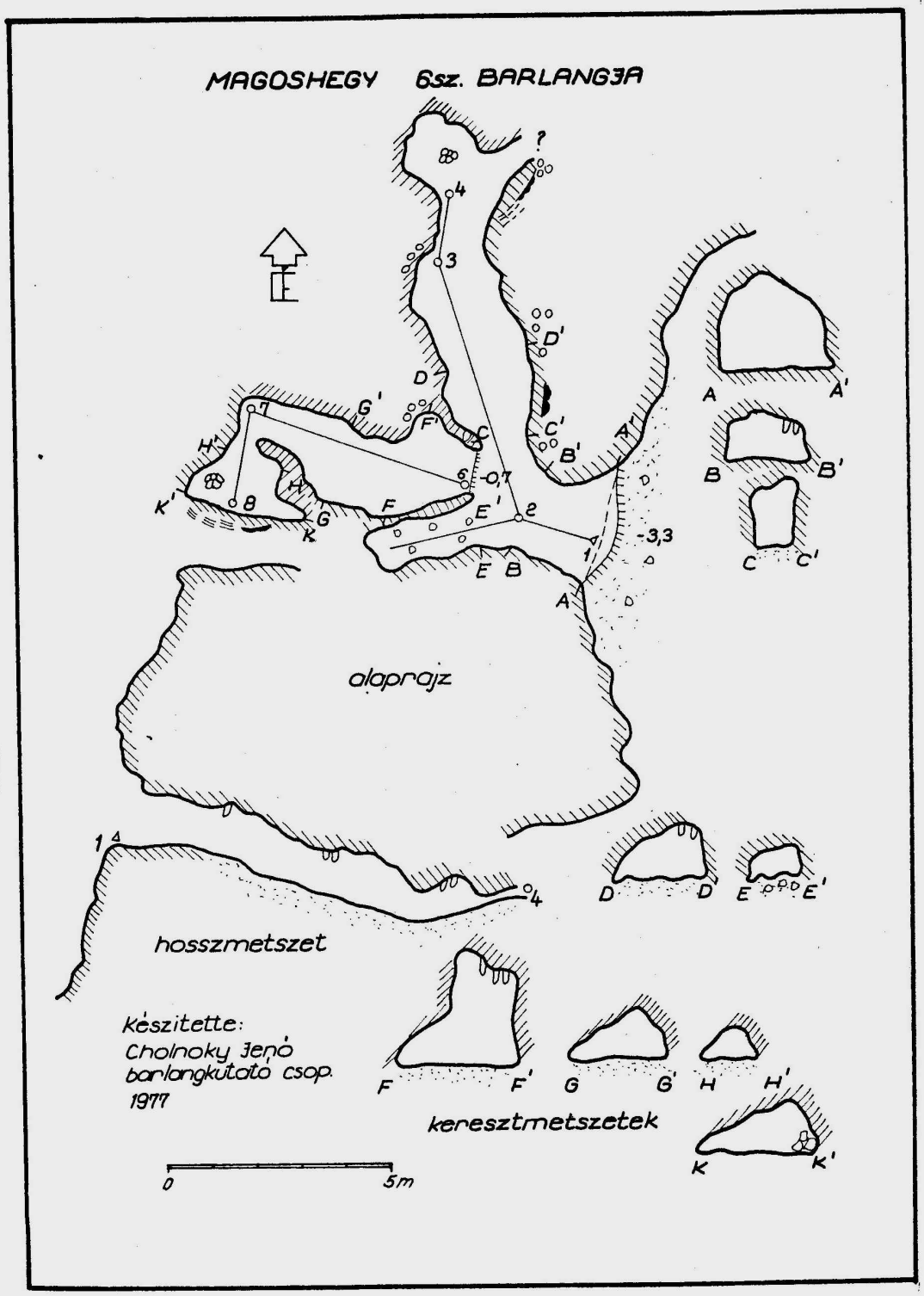
MAGOSHEGY 6sz. BARLANGJA
alaprajz
hosszmetszet
keresztmetszetek
Készitette:
Cholnoky Jenő
barlangkutató csop.
1977
0
5m
-0,7
-3,3

MAGOSHEGY 7sz. BARLANGJA

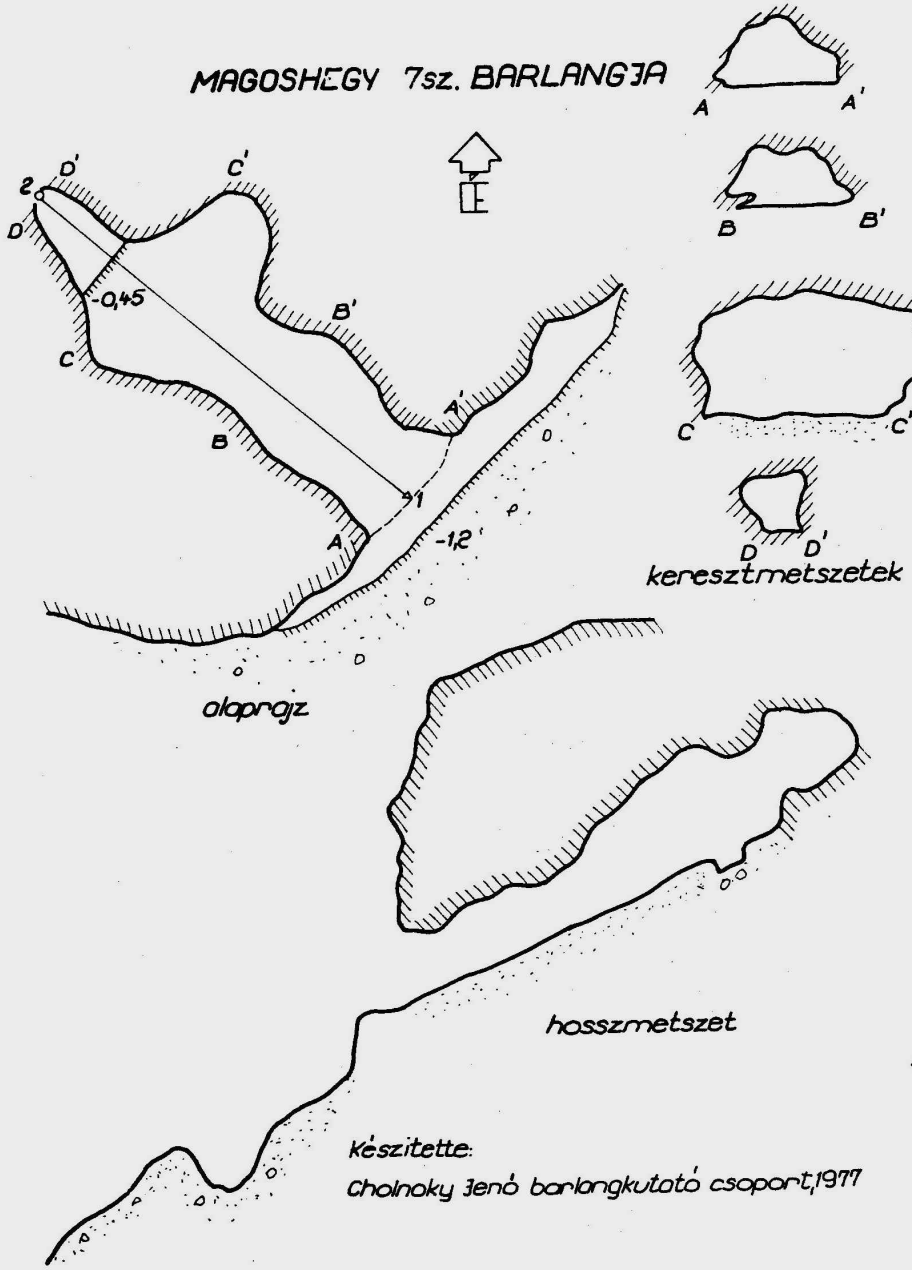

MAGOSHEGY 8sz. BARLANGJA

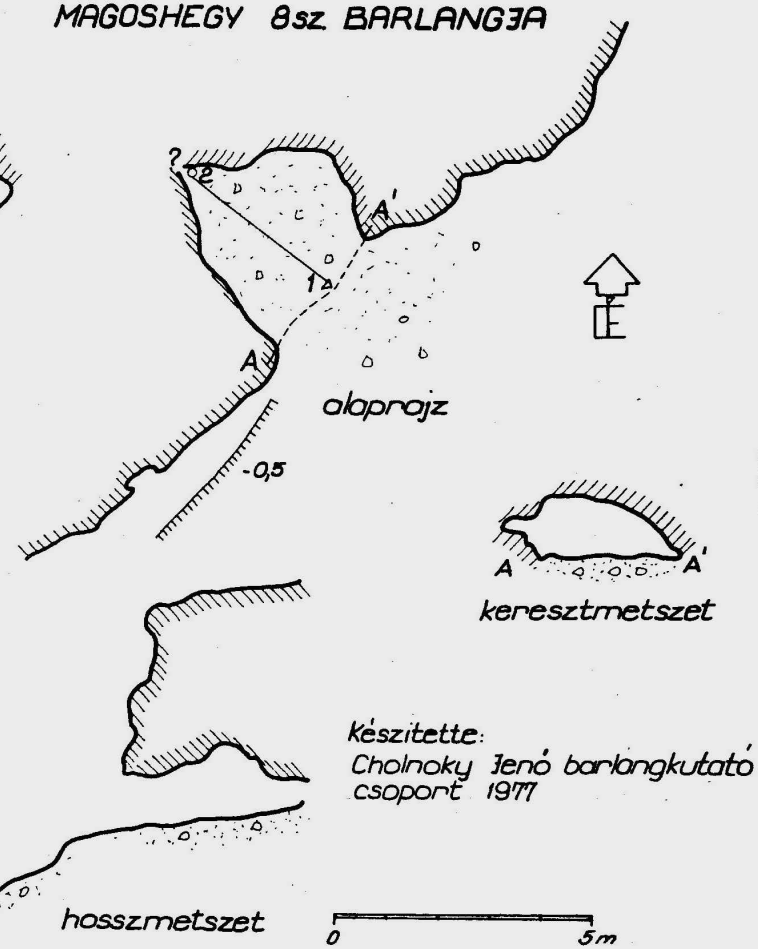

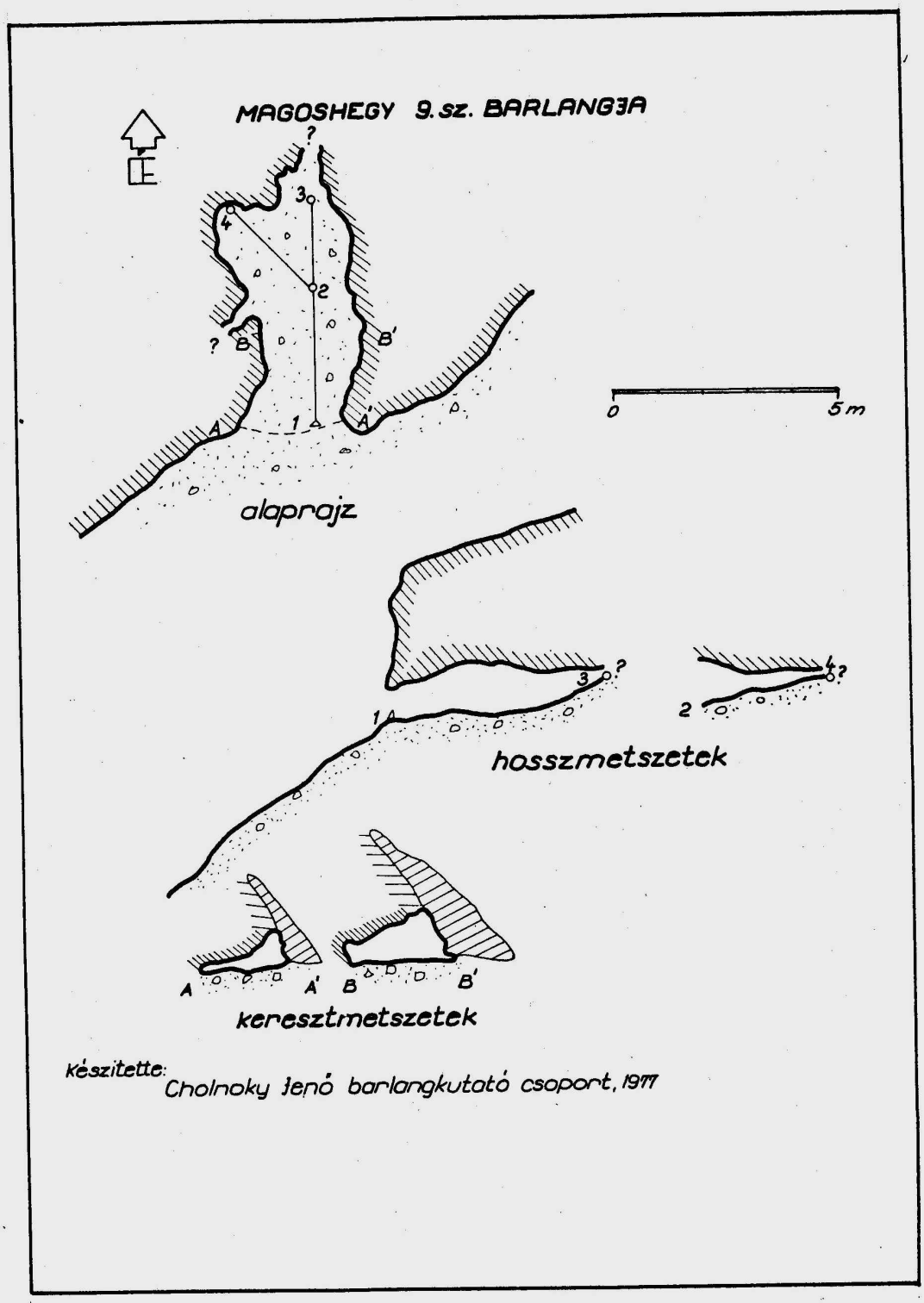
MAGOSHEGY 9. sz. BARLANGJA
E
?
3
4
2
?
B
B'
A
1
A'
0
5 m
alaprajz
3
?
4
?
2
1
hosszmetszetek
A
A'
B
B'
keresztmetszetek
Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

MAGOSHEGY 10/a. sz. BARLANGJA

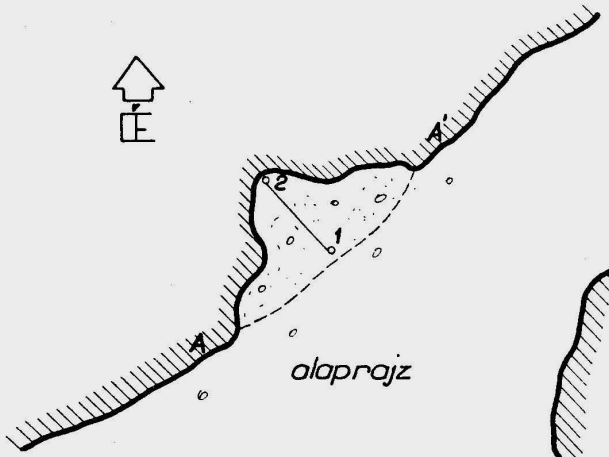

alaprajz

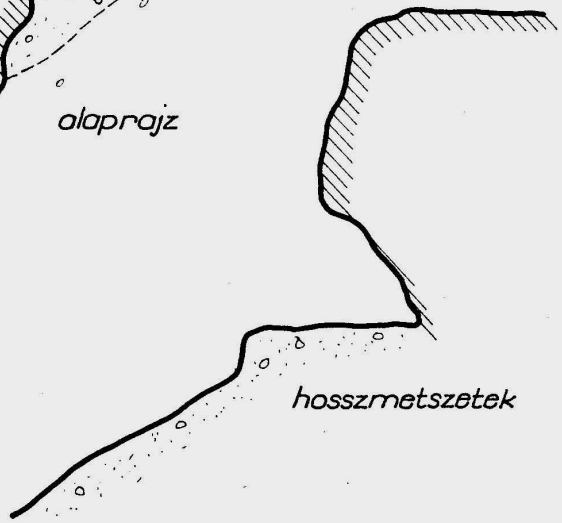

hosszmetszetek

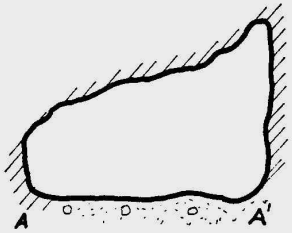

keresztmetszet

Készitette:
Cholnoky Jenő
barlangkutató csop. 1977

MAGOSHEGY 10/b. sz. BARLANGJA

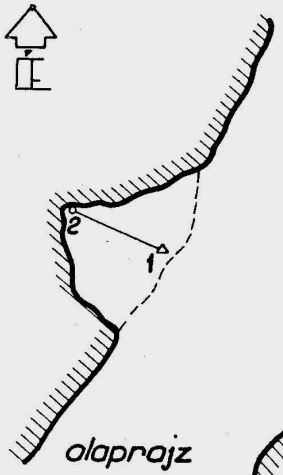

alaprajz

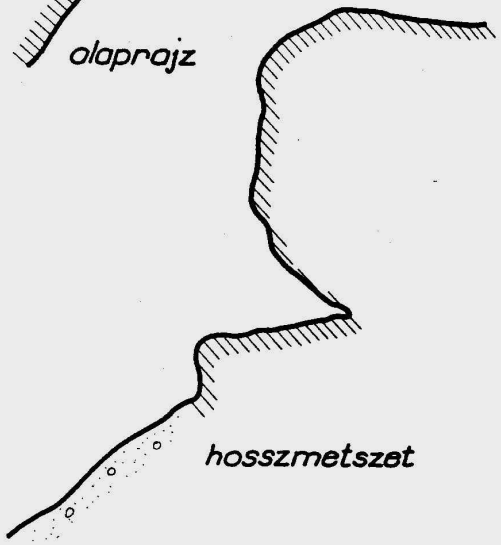

hosszmetszet

Készitette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1977.

Az eddigi vizsgálatok alapján a karsztos barlangokra jellemző területi elrendeződésben sok tényező játszott szerepet.

1. ÉNy-felé az üregesedés mértéke és ezzel együtt az eocén mészkő vastagsága, pontosabban a dolomit mélysége egyre csökken. Az irodalomban jól ismert a jelenleg karsztvizszintnek emeletes jellegü elhelyezkedése a fő karsztvizszint felett /Juhász L. 1976./ a Bakony hegységben. Ha feltételezzük, hogy a dolomit részben "vizzáróként" viselkedett, akkor a szóbanforgó területen egy olyan emeletes karsztvizszint létezhetett, amelynek kifejlődési lehetősége egyre korlátozottabb volt a Kő-árok felé.

2. Valószinüleg ez a karsztviz emelet a következő okok miatt egymástól elkülönülten több helyen kifejlődött /az ilyen elkülönült "karsztvizgócok" száma és kiterjedése ÉNy-felé csökkent/:

   a/ a kaviostakaró jelenléte miatt,

   b/ a dolomit sajátságos kifejlődése miatt, amely helyi kivastagodásokat okozott az eocén mészkőben, mely helyeken a "karsztvizgócok" kialakultak,

   c/ a terület rögösödése miatt.

3. Külső hatásokra a "karsztvizgócok" feltáródtak, közben a járatok egyrésze megsemmisült.

4. A maradék járatok megsemmisülése azóta is intenziven folyik, melynek jelenlegi formái az eltérő származás és fejlődés, valamint kőzettani és tektonikai adottságok miatt egymástól többé-kevésbé eltérő.

I. TÁBLÁZAT

A HÁRSKUTI FENNSIK MEGVIZSGÁLT VIZNYELŐINEK NÉHÁNY JELLEMZŐ ADATA

Hárskut - 1. számu viznyelő /H-1./: 2., 3., 33. ábrák

Helyzete: A fennsik központi részének kissé kiemelt részén.

Kőzettani adatok: Felső triász-dachsteini mészkő határán nyilik, a szálban álló kőzet D-DK-i felében több méteres vastagságban előbukkan, kitöltése talaj és más finomabb hordalék.

Morfológiai adatok: Nagy, szabálytalanul megnyult nyelő, kétszintes, alja elkeskenyedik, a felső szint hordalék, a szálban álló kőzetből vizszintesen egy járat nyilik, mely jelenleg részben kitöltött, asszimetrikus keresztmetszetü, É-i fala lankásabb mint a déli.

Müködése: Időszakosan aktiv, 1977. junius 15-én erős huzat, 1977. október 9-én gyenge huzat.

Emberi beavatkozás: Körülötte épitési törmelék, a tölcsérben hulladék és szemét, 1960-65 között a falu plébánosa megkisérelte kibontani, a kisérlettel felhagytak, mivel a járat elszükült és meredekké vált.

Hárskut - 2. számu viznyelő /H-2./:

Helyzete: A nyelőtölcsér karsztos vakvölggyé fejlődött, az eredeti völgy ezen tul is nyomozható, a nyelő kialakulása után ebben az időben völgyben egy fiatalabb völgy mélyült, mely már csak a K-1. számu nyelőhöz vezet.

Kőzettani adatok: Rinoideás, brachiopodás mészkőben képződött, kitöltésében omlásos eredetü sziklatömbök, bemosott talaj és lösz, főleg a tölcsérbe vezető mederben kavicsok.

Morfológiai adatok: Nagy, hosszukás tölcsérü, a mederrel átellenes oldal meredek, alja sikká feltöltött, ebben két helyen beroskadás képződött, az egyikből két járat vezet a felszin alá.

Müködése: Markó L. /1960/ szerint májusban állandóan nyel, 1977. évi adatok szerint azonban a völgy patakjának vize a nyelő előtt elszivárog, sőt október 19-i észlelés szerint a völgyön létesitett gáton sem jut tul.

Emberi beavatkozás: Patakját betongyürün engedik át, ezért a gát mögött a völgy elmocsarasodik, előtte a meder bevágódik, feltárási kisérlet során kutatóaknát létesitettek, de elakadtak a mészkőben folytatódó szük járatban /Markó L. 1960./, kutatóakna nem látszik.

Klein-pusztai 2. számu viznyelő /K-2./: 7., 8. ábrák

Helyzete: a Klein-pusztai-völgy talpán nyilik, a Gombás-tanyai mellékvölgy torkolatánál.

Kőzettani adatok: Oldalában szálbanálló kőzet bukkan elő, tölcsérében minimális menynyiségü talaj.

Morfológiai adatok: Közepes nagyságu, a völgy tengelyének irányában megnyult tölcsérü, keleti vége elkeskenyedő, hosszanti tengely mentén két behorpadás, ezekből egy-egy járat vezet a mélybe, meder nem vezet hozzá.

Müködése: Időszakosan aktiv.

Klein-pusztai 3. számu viznyelő /K-3. /: 8. ábra

Helyzete: Hasonló az előzőhöz, attól néhány méterre Ny-ra van.
Kőzettani adatok: Alján talaj és törmelék.
Morfológiai adatok: Kicsi, kerek átmérőjü nyelő, aljáról kőtörmelékes járat vezet a mélybe, meder nem vezet hozzá.
Működése: Időszakosan aktiv.
Emberi beavatkozás: Innen Ny-ra a völgyet szintén gáttal lezárták, igy vizgyüjtőjének egy részét elvesztette.

Gyenes-pusztai 1. számu viznyelő /Gy-1./: 7. ábra

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy alján nyilik.
Kőzettani adatok: Oldalában karsztos szálkőzet, a tölcsérben némi talaj.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságu, szabálytalanul megnyult a völgy tengelyének irányában, alja lapos, belőle járat nyilik, meder nincs.
Működése: Időszakosan aktiv.

Gyenes-pusztai 2. számu viznyelő /Gy-2./:

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy alján nyilik.
Kőzettani adatok: Kevés talaj.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságu, szabálytalanul megnyult a völgy tengelyének irányában, aljzata lapos, belőle kettős járat nyilik, meder vezet hozzá a Gy-1-es nyelő irányából.
Működése: Időszakosan aktiv.

Gyenes-pusztai 3. számu viznyelő /Gy-3./: 9., 10. ábrák

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy talpán nyilik, közel a Hajag kiemelkedéséhez.
Kőzettani adatok: Alsó-jura fehér tömött mészkőben, amely a nyelőtölcsér oldalában a felszinre bukkan, a folytatását adó barlangban különböző anyagu és nagyságu kavicsok, emlitett barlang iránya a völgy és a nyelőtölcsér iránya, valamint a barlangban nyomozható vető iránya egybeesik.
Morfológiai adatok: A tölcsér közepes nagyságu, hosszabbik tengelye a völgy tengelyével egybeesik, D-i fala a tölcsérnek meredek, aljában a D-i oldalhoz közelebb a lapos aljzatban egy kisebb horpadás, melyből lefelé ember számára járható függőleges járat vezet /kibontott, a járat hamarosan egy kisebb teremben folytatódik, amelyből két elkeskenyedő hasadék vezet tovább, a járatok omladékosak, három meder vezet a tölcsérhez a völgy alján, kettő Ny-ról egy K-ről, a medrek nem mutatnak intenziv bevágódást.
Működése: Időszakosan aktiv.
Emberi beavatkozás: A veszprémi barlangkutató csoport bontotta ki /Markó L. 1960. Jakucs L. - Kessler H. 1962./, a Cholnoky J. Barlangkutató Csoport a kibontott járatot 1977-ben lezárta.

Gombás-tanyai 9. számu viznyelő /G-9./: 7., 8. ábrák

Helyzete: Mellékvölgy torkolatánál, nyelősor tagja.
Kőzettani adatok: Kevés talajjal keveredett kőtörmelék.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságu, a mellékvölgy tengelyének irányában megnyult tengelyü, alja lapos, ahonnan emberderék szélességü járat vezet a felszin alá a törmelékben, közvetlenül a felszinhez közel kiszélesedik,

a völgy kezdetétől meder vezet hozzá.

Működése: Időszakosan aktiv, völgyének vizei közvetlenül a Klein-pusztai-völgybe juthatnak.

Gombás-tanyai 8. számu viznyelő /G-8./:

Helyzete: A Hajag lábánál egy sik területen, nem tartozik a nyelősorba.

Kőzettani adatok: Erősen kitöltött finom üledékkel.

Morfológiai adatok: Kissé megnyult, csekély mélységü.

Működése: Inaktiv /?/

Emberi beavatkozás: Lehet, hogy ember által teljesen feltöltött, /részletes térképeken még jelölve van, holott ezt mélysége nem indokolja/ vagy mesterséges.

Gombás-tanyai 7. számu viznyelő /G-7./:

Helyzete: A Gombás-tanya melletti karsztos kiemelkedés lábánál, nyelősorhoz tartozik.

Kőzettani adatok: Orbitoleses középső kréta mészkőben nyilik.

Morfológiai adatok: Kis félkör alaku bemélyedés, melyhez az emlitett karsztos kiemelkedésről meder vezet.

Működése: Időszakosan aktiv.

Gombás-tanyai 6. számu viznyelő /G-6./: 11. ábra

Helyzete: A Gombás-tanyai-völgy felé lejtős térszin végében, melyet mindkét oldalról karsztos kiemelkedések határolnak, nyelősor tagja.

Kőzettani adatok: Mint az előző.

Morfológiai adatok: Nagy, kerek tölcséres, alja szabályos, valószinüleg sikká töltődött fel, D-i irányból jól fejlett meder vezet a tölcsérhez, torkolatánál a talaj alól kavicsok bukkannak fel.

Működése: Időszakosan aktiv.

Gombás-tanyai 5. számu viznyelő /G-5./:

Helyzete: Ugyanaz, mint az előző.

Kőzettani adatok: Krinoideas, brachiopodás alsó-kréta mészkőben nyilik, a tölcsér erősen kitöltött talajjal és lösszel, ebben sziklatömbök.

Morfológiai adatok: Nagy, kerek tölcsérü, asszimetrikus nyelő, ahol az ÉNy-i oldal lankásabb, mint a DK-i, a tölcsérben a DK-i oldalhoz közelebb méteres nagyságu beszakadás van a kitöltésben, amelyből részben eltömődött járat vezet a felszin alá, alig látható meder vezet a Hajagról.

Működése: Időszakosan aktiv.

Gombás-tanyai 4. számu viznyelő /G-4./:

Helyzete: Mint az előző.

Kőzettani adatok: Mint az előző.

Morfológiai adatok: Kerek, erősen feltöltött

Működése: Inaktiv /?/

Emberi beavatkozás: Szélében ásott kut nyomai.

Gombás-tanyai 3. számu viznyelő /G-3./:

Helyzete: Mint az előző.
Kőzettani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Kicsi, mély tölcsér, kissé ÉNy-DK-i irányban megnyult tengelyü, K-i oldal meredekebb, mint a Ny-i, néhány méteres, alig észrevehető meder vezet hozzá.
Működése: Időszakosan aktiv nyelő /?/

Gombás-tanyai 2/B. számu viznyelő /G-2/B./:

Helyzete: Mint az előző.
Kőzettani adatok: Mint az előző, és talaj.
Morfológiai adatok: Kicsi, ÉNy-DK-i irányban kissé megnyult, alja sikká feltöltött, DK-i részében egy kisebb beszakadás, melyből köves járat vezet lefelé, a nyelő ÉNy-i peremén egy méteres nagyságu kisebb bemélyedés.
Működése: Időszakosan aktiv.

Gombás-tanyai 2/a. számu viznyelő /G-2/a./:

Helyzete: Mint az előző.
Kőzettani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Kicsi tölcsér, alja sik.
Működése: Időszakosan aktiv.

Gyenes-pusztai 4. számu viznyelő /Gy-4./:

Helyzete: A Hajag lábánál.
Kőzettani adatok: Oldalában szálban álló kőzet, erősen feltöltődött, finom hordalékkal.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságu kissé megnyult tölcsérü, É-i oldala szabálytalan alaprajzu, csekély mélységü, alja erősen feltöltött.
Működése: Nem aktiv.

Gyenes-pusztai 9. számu viznyelő /Gy-9./: 7. ábra

Helyzete: A Klein-pusztai -völgy lankás völgyoldalában, melynek lefolyástalanságát növeli egy valószinüleg karsztos eredetü bemélyedés.
Kőzettani adatok: Felső-jura, lemezes, radioláriás, tüzkőréteges mészmárgában nyilik, erősen kitöltött lösszel és talajjal.
Morfológiai adatok: Nagy, szabálytalan tölcsér, melyben a kitöltés két szintje különithető el, az alsóban a kitöltésben méteres nagyságu beroskadás, melyből karvastagságu járat vezet a felszin alá, a tölcsérhez ÉNy-i irányból bevágódó meder vezet megmüvelt környezetből.
Működése: Időszakonként aktiv.
Emberi beavatkozás: Kitöltésének jelentős része közvetlen kaposolatban lehet a mezőgazdasági müveléssel.

II. TÁBLÁZAT

A KLEIN-PUSZTAI VÖLGY VIZGYÜJTŐ TERÜLETÉN TALÁLHATÓ VIZNYELŐK NÉHÁNY SZÁMSZERŰ ADATA

Viznyelő neve	t.sz.f.m. /m-ben/	vizgy.ter. nagys./km²/	vizgy.ter. szintkülönbsége /m-ben/	átlagos esés /vízbefolyásnál/	Megjegyzés
K-1	444	o,42	36,2	o,o36	-
K-2 K-3	447	o,13	22,o	o,o2	-
G-9	448	o,22	14,o 6o,o	o,o28 o,o6	a két felsőnél a Hajag lejtője nincs beleszámitva
G-8	464	o,1	46,o	o,o83	-
G-7	464	o,o3	21,5	o,o85	-
G-6	464	o,15	41,5	o,o69	utolsó adat a Hajag lejtőjére vonatkozik
G-5	47o	o,11	52,6	o,o68	mint az előzőnél.
G-4 G-3 G-2/a,b	476 478 478	o,o8	44,o	o,o88	mint az előzőnél.
Gy-1	454	o,o1	14,o	o,o56	utolsó adat a Klein-pusztai völgy oldalára vonatkozik.
Gy-2	456	o,o3	14,o	o,o56	
Gy-3	462	-	-	-	-
Gy-9	462	o,19	29,o	o,o64	-

G-7., G-8., és G-9 számú viznyelők közös vizgyüjtője: o,35 km².

III. TÁBLÁZAT

A HÁRSKUTI FENNSIK NÉHÁNY FORRÁSÁNAK ADATAI

Név	t.sz.f.m.	hozam /l/p/	$CaCo_3$/mg/l/	megjegyzés
Esztergáli-v. forrás/E.F./	-	o,696	17,5	megfigyelés alatt
Gerence balparti első forrás /G-1.F./	-	1,14	164,8	-
Gerence balparti második forr. /G-2.F./	462 m	-	167,3	a falu vizművét táplálja, mintavétel a tulfolyásból
Gerence jobbparti forrása /G-3-F./	458 m	-	177,3	-
K-1-es viznyelő vizfolyásának forráskörzetéből /K-1.F./	47o m	-	69,9	valószinü felbukkanásától kb.loo m-re történt a mintavétel.

IV. TÁBLÁZAT

AZ ÜRDÖG-ÁROK LEGJELLEMZŐBB BARLANGJAINAK ADATAI

Csoport neve	darab	szélességi index	
		adatainak szórása	adatainak átlaga
Csőszerü barlangok	13	o,47 - 1,74	1,o8
Átmeneti formakincsü barlangok	2	-	o,32
Hasadék barlangok	7	o,o4 - o,31	o,16

V. TÁBLÁZAT

A CSESZNEKI TERÜLET BARLANGJAINAK NÉHÁNY ADATA

Kő-árok barlangjai

Kő-árok 1. számu barlangja /K-1./: 12., 34., 35., 36. ábrák

Jellege:	Csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága:	401 méter
Szélességi index:	0,87 /átlag/
Morfológiai adatok:	omladékos folyosó
Genetikai megjegyzések:	a K-1., a K-3. és a K-5. számu barlangok egyetlen nagyobb üregrendszer maradványai.

Kő-árok 3. számu barlangja /K-3./: 34., 35., 38. ábrák

Jellege:	Csőszerü barlang ?
Tengerszint feletti magassága:	409 méter
Szélességi index:	-
Morfológiai adatok:	folyosó /függőleges helyzetü/ a falak két helyen is átszakadtak.
Genetikai megjegyzések:	ugyanaz, mint az előbbi

Kő-árok 5. számu barlangja /K-5./: 13., 34., 35., 40. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága:	408 méter
Szélességi index:	1,22 /átlag/
Morfológiai adatok:	folyosó, omlások pozitiv és negativ formái, a falakon csak cseppkőbekérgeződések.
Genetikai megjegyzések:	ugyanaz, mint az előbbi

Kő-árok 2. számu barlangja /K-2./: 34., 35., 37. ábrák

Jellege:	kőfülke
Tengerszint feletti magassága:	394 méter
Szélességi index:	1,23 /átlag/
Morfológiai adatok:	fagymunkálta falak
Genetikai megjegyzések:	fagyaprózódás

Kő-árok 4. számu barlangja /K-4./: 34., 35., 39. ábrák

Jellege:	kőfülke
Tengerszint feletti magassága:	399,5 méter
Szélességi index:	4,2
Morfológiai adatok:	fülke, mely folyosóba megy át, utóbbi két keskeny járatban folytatódik
Genetikai megjegyzések:	kisebb korróziós járat maradványa, felszinre nyiló végének szélesitésében a fagyaprózódás hatása a domináns.

Kő-árok 6. számu barlangja /K-6./: 34., 41. ábrák

Jellege:	kőfülke
Tengerszint feletti magassága:	389 méter
Szélességi index:	2,4 /átlag/
Morfológiai adatok:	fagymunkálta falak
Genetikai megfigyelés:	fagyaprózódás

Kő-árok 7. számu barlangja /K-7./: 34., 35., 42. ábrák

Jellege:	sziklaeresz
Tengerszint feletti magassága:	433,9 méter
Szélességi index:	10,4 /átlag/
Morfológiai adatok:	fagymunkálta falak
Genetikai megfigyelés:	fagyaprózódás

Kő-árok 8. számu barlangja /K-8./: 14., 15., 34., 43. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága:	414 méter ?
Szélességi index:	1,4 /átlag/
Morfológiai adatok:	kőfülke, egyenes mennyezetü folyosók
Genetikai megjegyzés:	torzó, roncsbarlang, az üstképződmények hiánya alapján nem valószinü a keveredési korrózió jelensége, a helyenként található kisebb mélyedések azonban korrózióról tanuskodnak, jelenlegi állapotát valószinüleg a völgyoldal lepusztulása által nyerhette el, inaktivvá válásában esetleg a közvetlenül mellette kialakuló mellékvölgy is szerepet játszhatott.
Elnevezése:	Bertalan K. /1955./ Kő-völgyi sziklaüreg, Roska M. /1950-53./ a Kő-árok 2. számu barlangja

Kő-árok 9. számu barlangja /K-9./: 34., 44. ábrák

Jellege:	-
Tengerszint feletti magassága:	417 méter ?
Szélességi index:	3,7 /átlag/
Morfológiai adatok:	omladékos terem, mely három irányban is a felszinre nyilik /ebből kettő beomlás/, a terem a felszin felé kőfülkében folytatódik, ellenkező irányban lapos folyosó
Genetikai megjegyzés:	a kőzethatáron /Bertalan K./ 1955./ képződött járat oldással csak rövid ideig fejlődhetett, a völgyoldali kialakulása által felszinre került roncs fejlődését a fagyaprózódás irányitotta /előterében kőfülke, sok törmelék, beomlások/, a függőlegesen felszinre nyiló ág még a barlang aktiv állapotában alakulhatott ki.
Elnevezései:	Bertalan K. /1955./ Kő-völgyi kőfülke, Roska M. /1950-53./ Kő-árok 1. számu barlangja

Kő-árok 10. számu barlangja /K-10./: 34., 45. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 406 méter
Szélességi index: 2,2 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülke, kicsi folyosó
Genetikai megjegyzések: csekély oldás, majd fagyaprózódás

Kő-árok 11. számu barlangja /K-11./: 34., 46. ábrák

Jellege: csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága: 365 méter
Szélességi index: 1,9 /kőfülke, átlag /0,59/ folyosó, átlag/
Morfológiai adatok: folyosó, cseppkőlefolyás, kőfülke
Genetikai megjegyzések: oldás, kifagyás

Kő-árok 13. számu barlangja /K-13./: 34., 47. ábrák

Jellege: csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága: 359 méter
Szélességi index: 1,27 /kőfülke, átlag /0,6/ folyosó átlag/
Morfológiai adatok: folyosó, ebből egy kürtő, kőfülke
Genetikai megjegyzések: oldás, kifagyás

Ördög-árok barlangjai

Ördög-árok 2/a. számu barlangja /Ö-2/a./: 48. ábra

Jellege: csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága: -
Szélességi index: 1,27 /átlag/
Morfológiai adatok: folyosó
Genetikai megjegyzések: oldásos eredetü, mely jelenlegi formáját a felszin lepusztulása által nyerte el, tehát torzó barlang

Ördög-árok 19/a. számu barlangja /Ö-19/a./: 49. ábra

Jellege: áltektonikus barlang
Tengerszint feletti magassága: 317 méter
Szélességi index: 1,32 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülkeszerü előtér, mely folyamatosan átmegy egy szabálytalan lapos terembe, utóbbi teteje omladékos, padozatát egy sziklatömb alkotja
Genetikai megjegyzések: a patak eróziós jellegü kőfülkét alakitott ki, melyet az omladékos lejtő egy sziklatömbje leosuszva még jobban elzárt

Ördög-árok 26/b. számu barlangja /Ö-26/b./: 50. ábra

Jellege: csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága: 362 m ?
Szélességi index: 0,38
Morfológiai adatok: folyosó, néhány kisebb üst, cseppkőkiválás a falakon /borsókák/, omladék
Genetikai megjegyzések: oldásos eredetü, torzó, a 28/a és a 28/b. számu barlangokkal egy nagyobb rendszer része lehetett

/járhatatlanul elkeskenyedő része a 28/a. számu barlang felé nyomozható, egymástól kb. 5-10 méterre nyilnak/

A Magos-hegy barlangjai

Magos-hegy 1. számu barlangja /M-1./: 54., 55. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága:	357 méter
Szélességi index:	4,35 /átlag, előtérrel együtt/
Morfológiai adatok:	folyosó, kifagyásos előtér
Genetikai megjegyzések:	oldás, kifagyás

Magos-hegy 2. számu barlangja /M-2./: 54., 56. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang ?
Tengerszint feletti magassága:	365 méter
Szélességi index:	0,69
Morfológiai adatok:	folyosó
Genetikai megjegyzések:	roncsbarlang, a 3. számu barlanggal közös üregrendszer maradványai lehetnek, mai állapotukat a Magos-hegy oldalának lepusztulásával nyerhették el

Magos-hegy 3. számu barlangja /M-3./: 54., 57. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang
Tengerszint feletti magassága:	365 méter
Szélességi index:	2,24
Morfológiai adatok:	folyosó
Genetikai megjegyzések:	mint az előző

Magos-hegy 4. számu barlangja /M-4./: 18., 19., 54., 58. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang ?
Tengerszint feletti magassága:	361,5 méter
Szélességi index:	1,5 /átlag, bejárat: 2,87, részben kifagyásos eredetü/
Morfológiai adatok:	egy kisebb terem, folyosó, falakon borsókő, két kijárat, az egyik széles, másik keskeny, utóbbi közelében az oldási nyomok még felismerhetők, sőt az egyik oldalfal is omladékos
Genetikai megjegyzések:	nagy genetikai jelentőségü, keskenyebb bejárata a barlang folytatása lehetett, a fennsik felé, biztos jele egy nagyobb üregrendszer hajdani létezésének, mely a Magos-hegy nagyarányu lepusztulásával semmisülhetett meg részben, a lepusztulás tényére és jellegére utal a Magos-hegy oldalát ellankásitó törmeléke a lejtő, keveredési korrózióra utalhat a keskenyebb bejárat közelében látható üst
Elnevezései:	Bártfai P. /1966/ Likaskő

Magos-hegy 5. számu barlangja /M-5./: 19., 54., 59. ábrák

Jellege:	csőszerü barlang ?
Tengerszint feletti magassága:	336 méter
Szélességi index:	1,42 /átlag/

Morfológiai adatok: két folyosó, a falakon borsókő
Genetikai megjegyzések: nagyobb rendszer maradványa a 6. és 7. számu barlangokkal, kialakulásukban a keveredési korrózió, elkülönülésükben a sziklafalnak főleg fagyhatásra bekövetkező pusztulása játszhatott szerepet
Elnevezései: Bertalan K. /1935, 1938./ Magos-hegy 1. számu Kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy V. számu barlang, népiesen Csapóné konyhája, Bártfai P. /1968./

Magos-hegy 6. számu barlangja /M-6./: 20., 54., 60. ábrák

Jellege: csőszerü barlang két szintben
Tengerszint feletti magassága: 340 méter
Szélességi index: 1,32 /átlag/
Morfológiai adatok: három folyosó, három fülke, kisebb üstök és egyéb oldási nyomok, függő cseppkövek, bekérgeződések, omladék
Genetikai megjegyzések: mint az előző
Elnevezései: Bertalan K. /1935. 1938/ Magos-hegy 2. számu Kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy III. számu kőfülke

Magos-hegy 8. számu barlangja /M-8./: 54., 62. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 338 méter
Szélességi index: 2,04 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülke, mely járhatatlanul elkeskenyedő járatokban folytatódik
Genetikai megjegyzések: kifagyásos eredetü, de a járatában az oldásnak is szerep jutott
Elnevezései: Bertalan K. /1935. 1938./ Magos-hegy 4. számu kőlik, Roska M. /1950-53/ II. számu kőfülke

Magos-hegy 9. számu barlangja /M-9./: 23., 54., 63. ábrák

Jellege: áltektonikus barlang
Tengerszint feletti magassága: 339 méter
Szélességi index: 2,15
Morfológiai adatok: kőtömbbel lezárt terem, két elkeskenyedő járat, néhány helyen némi cseppkőlefolyás, talán gyenge oldási nyomokkal
Genetikai megjegyzések: eredetileg kifagyásos eredetü kőfülke lehetett, oldásos jellegü járatok végénél, melyet a sziklafalról leszakadó sziklatömb lecsuszva elzárt
Elnevezései: Bertalan K. /1938/ Magos-hegy 5. számu kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy I. számu fülke

Magos-hegy 10/a. számu barlang /M-10/a./: 64., 54. ábrák

Jellege: sziklaeresz
Tengerszint feletti magassága: 342 méter
Szélességi index: 1,25
Morfológiai adatok: fagymunkálta falak
Genetikai megjegyzések: kifagyás

Elnevezései: **Bertalan K. /1955/ Magos-hegyi sziklaeresz, népiesen Kalapalja /Bertalan K. 1955/**

VI. TÁBLÁZAT

A KŐ-ÁROK NÉHÁNY KŐZETHATÁRON KIALAKULT, KARSZTOS EREDETŰ, INAKTIV BARLANGJÁNAK RELATIV MAGASSÁGA ÉS SZÉLESSÉGI INDEXE KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS

barlang neve	barlang relativ magassága	szélességi index
K-13	11,o méter	o,6
K-11	17,2 méter	o,59
K-1	22,5 méter	o,87
K-5	29,7 méter	1,22
K-8	48,5 méter	1,4
K-9	5o,o méter	3,7

VII. TÁBLÁZAT

AZ ÖRDÖG-ÁROK 28/a. SZÁMÚ BARLANGJÁNAK FELSŐ TERMÉBŐL ELŐKERÜLT MINTÁK VIZSGÁLATI EREDMÉNYE /Dr. Kordos László adatai/

Minta mélysége /cm-ben/	Minta anyaga	Minta faunája
1	Nummuliteszes kőtörmelék	Anura indet.-béka
2o	1 db kvarcitkavics	-
4o	Nummuliteszes kvarcit-kavicsos kőtörmelék	Gastropoda indet. -1 db.
4o	mésztufa törmelék	-
6o	Nummulites perforátusos mészkő	-
9o	Nummuliteszes kőtörmelék	Apodemus sp.-egér

IRODALOM

Bártfai P. 1966: Speleográfiai terepjelentés. - Kézirat, MKBT. Dok. Oszt.

Bendeffy L. 1967: A Bakony hegység geokinetikai viszonyainak földszerkezeti vonatkozásai. A Bakony természettudományi kutatásának eredményei IV. Veszprém.

Bertalan K. 1935: A Bakony barlangjai. - Turisták Lapja, pp. 131-134.

Bertalan K. 1938: A Bakony hegység barlangjai. - Turisták Lapja, pp. 153-155.

Bertalan K. 1955: Kiegészitése a bakonyi barlangok ismeretében. - Földr. Ért. pp. 55-62.

Bögli A. 1960: Kalklösung und Karrenbildung. - Zeitschr. für Geomorph. pp. 4-21.

Cholnoky J.: Csillagoktól a tengerfenékig, III. köt. - Franklin Társulat kiadványa.

Deák M. 1972: Magyarázó Magyarország 200000-es földtani térképsorozatához, L-33-XII. Veszprém, MÁFI kiadvány.

Fodor I. 1976: Ujabb adatok a barlangi légáramlásról. - Karszt és Barlang pp. 21-24.

Hajósy F. - Kakas J. - Kéri M. 1975: A csapadék havi és évi összegei Magyarországon a mérések kezdetétől 1970-ig. - Az Országos Meteorológiai Szolgálat Hivatalos Kiadványa, XIII. köt.

Hazslinszky T. 1968: A Bihar csodálatos karsztjelenségei. - Turista, 8. szám.

Jakucs L. - Kessler H. 1962: A barlangok világa - Sport kiadó.

Jakucs L. 197 : A karsztok morfogenetikája. - Akadémia kiadó

Juhász A. 1976: A földtani viszonyok és karsztosodás összefüggése a Bükk hegységben. - Karszt és Barlang, pp. 1-8.

Juhász J. 1976: Hidrogeológia. - Akadémia kiadó.

Kadic O. 1913: A barlangok elnevezéséről. - Barlangkutatás, pp. 136-166.

Láng S. 1952: Geomorfológiai kérdések: - Földr. Ért. pp.

Láng S. 1958: A Bakony geomorfológiai képe. - Földr. Közl. pp. 324-346.

Markó L. 1960: Beszámoló a veszprémi barlangkutató csoport 1954-1959. ill. 1960. évi munkájáról. - Karszt és Barlangkut. Táj. pp. 583-586.

Nagy T. 1977. II.: A barlangok világa. - Perozel Krónika, I. évf. I. sz. pp. 23-24.

Nagy T. 1977. II.: Hegymászó gyakorlat a Galya-szurdokban. - Perozel Krónika, I. évf. II. sz. pp. 15-16.

Rónai A. 1973: Negyedkori kéregmozgások térképe Magyarországon. - Geonomia, pp. 241-243.

Roska M. 1950-53: Ásatások a Bakony barlangjaiban az 1950-53-as években. - MÁFI évi Jel. 1950-53 ról, pp. 143-146.

Tihanyi P. 1976: Expedicio a Padison. /diavetitéses beszámoló/.

Tomor-Thiriing J. 1934: A Bakony - dudar-oszlopi "Sürü" hegycsoportjának földtani és őslénytani viszonyai. - "A Földtani Szemle" melléklete.

Veress M. 1976: Jelentés a Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1976-os évben végzett munkájáról. - Kézirat.

Veress M. 1977. I.: Adatok a dudari Ördög-árok barlangjainak morfogenetikájához. - megjelenés alatt a Veszprém megyei Muzeum Évkönyvében.

Veress M. 1977. II.: A siófoki Cholnoky J. Barlangkutató Csoport tevékenysége. - megjelenés alatt a DBMH módszertani kiadványában.

M. Áll. Földt. Int. Évkönyve XLVI. köt. 3. zárófüzet /A Bakony hgs. földt. térk./

Kadic O. 1913: A barlangok elnevezéséről. - Barlangkutatás, pp. 136-166.

Dr. Veress Márton

Összefoglaló jelentés a Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre Barlangkutató Szakosztályának 1977. évben végzett munkájáról

Szakosztályunk a már hagyományos munkaterületein dolgozott ez évben is. Égerszög-Teresztenye térségében a Solymári-Ördög-lyukban, a Hosszu-hegyen és kisebb térképező munkával a Vértes-hegységben.

Ezenkivül részt vettek tagjaink más csoportok munkáiban, az Aggteleki karszton és a Bükk-hegységben is.

Nagyobb munkáinkról külön jelentésben számolunk be. Ezek közül a Solymári-Ördög-lyuk igényelte a legnagyobb és a csoport részére ujszerü munkát. A lezárás munkáját és technikai megoldását 1. sz. mellékletünk tartalmazza.

A barlangban e munkát megelőzően és utána is dolgozott helyi csoportunk. A felmérést Hartig Miklós vezetésével folytatták. Ez évben 25 térképezőórával, 50 m ujabb szakasz felvétele készült el, igy összesen 800-900 m-es részről van vázlatosan kidolgozott, részletes, háromsiku térképünk. Ezenkivül az Ipoly és ITE termet egy rövid átbontással összekötötték, egy ujabb körjáratot létesitettek.

A lezárás után jelentős időt vesz igénybe az ügyelet tartása, egy-két rendkivüli időben jelentkező csoport vezetése. Külön elfoglaltság több tagunknak a bejáratok időnkénti ellenőrzése is.

A nyár folyamán átvizsgáltuk a barlang nagy vaslétráját is, mely eléggé kileng. Állapota még megfelelő, valószinüleg a csoport munkájával meg tudjuk erősiteni. A barlang látogatását, bár ekkor elég zavaró volt, a lezárási munkák alatt is meg kellett engedni. Felszerelt kutatók, néhány vidékről is, és le nem beszélhető mászkálók voltak. Ezek között egy sulyos baleset is történt.

A friss betonozást egy ideig őrizni kellett a rombolóktól. A Társulat által meghirdetett látogatási rendet ma már betartják.

A forgalom változatos. A lezárás után:

szeptember 4-én	14 fő
szeptember 18-án	10 fő
október 2-án	84 fő
október 20-án	16 fő
november 6-án	19 fő
december 4-én	29 fő
Összesen:	172 fő

kellően felszerelt kutató, turázó látogatott a barlangba az év végéig.

Az égerszögi területet már az év elején látogatták terepbejárás, vizmegfigyelés céljából kutatóink. A Szabadság-barlangnak tervezett rendszeres vizvizsgálat anyagi hiányok és a bonyolult eljárás miatt nem tudtuk megoldani, illetve elvégeztetni. A részletes terepbejárás, felmérés eredménye viszont uj vállalkozásra csábitotta az ifjuságot. Igy a jelentett terv eléggé módosult. A nyári táborról a 2. sz. melléklet számol be részletesen. Dokumentációjához mellékeljük a mult évek táborai alatt feltárt kisbarlangoknak ez évben elkészült térképeit. Ezek: a Borz-karszt-barlang és a Büdös-lyuk. Mindkettő a Keoske-kut közelében, már az elmult években részletesen jelentett barlang.

A Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang /zsomboly/ további feltárását néhány egy- és kétnapos kiszállással, de főleg a nyári tábor alkalmával végezték. Szervező és vezető Máté József főiskolai tanár, a barlangkutatásának elinditója és azóta is állandó vezetője. A munkáról, feltárásáról és az akna lezárásáról külön jelentést /3. sz./ ad. A barlang kibontott mélysége a Szablyár-csoport közremüködésével ma 26 m körül van. Részletes leirása, fotó és térképdokumentációi a Hosszu-hegyi II. és III. barlang adataival együtt a "Szabó József" csoportunk tudományos igényü különjelentésében található.

A Vértes-hegységben a kora tavasszal kétszer kétnapos kiszállással Horváth János, majd Móga János, Horváth János kutatók ellenőrizték és kiegészitették a korábban felmért kisbarlangok térképeit. A bejárás során részletes felszini vázlat készült a Meszes-völgy barlangzónájáról. Itt eddig 8 barlangot, üreget, mértünk fel, ezek közül 3 azonositható a "Vértes-hegység barlangjai" c. kiadványban közöltekkel.

Helyi fiatalok segitségével az Ugró-völgyben is felmértünk 5 üreget. Ezek közül is 3 azonositható. A Vértes-hegység barlangjairól eddig 19 db-nak térképét adtuk át a Társulat térképtárának. Most jelentett felméréseink még ninosenek kidolgozva. A felmérést folytatjuk. Nagyobb anyag összegyüjtése esetén egységes formában jelentjük.

A "Promontor" kutatócsoport és a Debreceni MHS Könnyübuvár barlangkutatóinak munkáiban Vidicsné és Lukács L. vettek többször részt. Igy januárban a 38-as sz. barlang feltárómunkáiban, a nyár folyamán a 404-es sz. barlang feltárásában és felmérésében. Augusztusban egy hétig dolgoztak a debreceniek bánkuti táborában, a Diabáz-barlang bontásán, térképezésén, s előtte a Hosszu-hegyen.

Horváth János

1. sz. melléklet

Jelentés

a Solymári-Ördög-lyuk lezárásról

A Solymári-Ördög-lyuk főbejáratának vasrács ajtaját és az un. "Pipa" bejárat fülkéinek külső rácsát a háboru alatt megron álták. Néhány egyéni lezárási kisérlet történt ezután, gy nge láncolakat, vagy szoritócsavaros megoldással, de ezek igen öövid ideig állták a rombolást.

A háboru óta a barlang legtöbbször nyitva volt és a szabad látogatással bármikor bejutó "természetrombolók" elég nagy kárt okoztak képződményeiben és még épitményeiben is. A nehezen járható, bonyolult labirintusban a kellő felszerelés és gyakorlat nélkül mászkálók, főleg fiatalok sokszor eltévedtek és több baleset történt. A barlang "előkelő" helyet foglalt el a baleseti krónikákban és még több nem is jutott a barlangi mentők, kutatók tudomására.

Kutatócsoportunk tagjai régóta járják a barlangot. 1972 óta rendszeres munkával, részletesen felmérik, térképezik. A Társulatnak leadott éves jelentéseinkben többször kértük a barlang lezárását.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal, majd a Hivatal Barlangtani Intézete tudomásunk szerint több éve tervezte a lezárást. A balesetveszély megszüntetése, a barlangnak és még feltárható ujabb részeinek megóvása, feltáró és felmérőmunkák biztositása érdekében 1977. február hónapban felajánlottuk a munka elvégzését. A munkaszerződés szerint a Barlangtani Intézet részéről szakértő Magyari Gábor, sportkörünk részéről a szerkezetek tervezője és a lezárómunka felelős irányitója Horváth János volt.

Mióta kutatóink foglalkoznak a barlanggal, a két régen lezárt, feltört bejáraton és két omladékos kuszón lehetett a rendszerbe bejutni. Az előzetes terv a két kuszó bejáratot megszüntette volna. A munka megindulása után azonban részben a Barlangtani Intézet, részben a Solymári csoportunk vezetőjének kivánságára a felső kuszóbejáratot is zárható ráosajtóval épitettük ki.

A szerkezetek tervezését, méretezését február hótól, a külső kőfejtő munkákat május hótól inditottuk. Mivel a felmérés a két kuszóbejárót még nem érte el, igy ezeken át a külszinen és a barlangban megjelölt végpontokkal rövid mérővonalat vezettünk, hogy a későbbi teljes felmérésbe beköthetők legyenek.

A felső akna bontását és falazását, az ajtók beépitését és az alsó kuszó betömését hétvégi kiszállásokkal és rövid állandó táborral junius 18. - julius 15-ig csoportunk elvégezte.

A tervezést, földmunkákat, kőzetvésést, anyagszállitást, falazást és a szerelőmunka nagyobb részét tagjaink térités nélkül, a szakosztály részére végezték. Az igen erős ráosszerkezeteket az Öntödei Vállalat készitette. Kevesebb, de a fontosabb szakmunkákat, szerelést, kőmüves munkát végeztettük fizetett szakemberekkel. De ők is igen mérsékelt munkabérrel a legnehezebb munkákat végezték.

Mivel szállitógéppel a barlangot eléggé megközeliteni nem lehetett, a szerkezeteket, épitőanyagot, vizet emberi erővel kellett a beépités helyére vinni. Igy különösen a felső kuszó aknaszerü kiépitése, ennek falazókö szállitása hordkerettel, igen nagy munkát igényelt. A kőanyagot a barlang alatti bánya hányójából, drótkötél-pályán csörlőztük a barlangbejárat alatti sziklafal kis párkányára, majd háton vittük a beépités helyére.

A szállitásra, föld- és betonozómunkákra, a három ajtó beépitésére forditott összes munkaidő kb. 700 óra volt.

A kőmüves szakmunkákat Bognár Tibor és Bognár Ferenc, régi kutatók végezték. A zárszerkezetek elkészitésével László Árpád, ezenkivül még más segitséggel is, Hartig Tibor végzett jelentős munkát. A terepi munkában Hartig Miklós, Halmágyi Ottó és Horváth János teljesitettek 100 munkaóra felett, de kutatócsoportunk legtöbb tagja fizikai ereje és szabadideje szerint kivette részét a munkából. Néhány vendégsportoló is segitett a szállitómunkákban. A tervezetthez képest megröviditették munkánkat a kölcsönzött benzinmotoros furó- és vésőgépek. Viszont nehezitette a félkész munka őrzésének szüksége és hogy e miatt a munkákat nem lehetett a legcélszerübben beosztani.

A lezárás technikai megoldása:

A barlang boltozatos, szálkőfalu főbejárati nyilásába a régi helyére egy igen erős 110 x 135 cm-es rács-ajtót épitettünk be. A rácsszerkezet 10 cm-es T és U profilu idomvasakból hegesztéssel készült. Felső perselye egy természetes üregecskébe, alsó csapja rögzitő acélszálakkal 30 cm mélyen a szálkőbe vésett lyukba lett betonozva. Zárására két 4,5 cm átmérőjü vas tolózár szolgál, mely a sziklafalba mélyen besülyesztett csőperselyekbe illeszkedik.

A zárszerkezet magja két Wertheim rendszerü zár, beépitése illetéktelen nyitási kisérlet és rongálás ellen többszörösen biztositott. A zár szándékosan ugy tervezett, hogy a speciális kulcsokon kivül, csak kisebb gyakorlattal nyitható. A zárbetét, meghibásodás esetén, a vastag védőlemez megbontása nélkül cserélhető.

Az ajtó alatt az üreg kitöltését a szálkőig lebontottuk és sürü vasdrót, betonacél vázra lebetonoztuk. Ez az alsó kibontást megakadályozza. Az acél és drótvázba az alsó csapot is bekötöttük. Ezenkivül az alsó csapház alatt lefelé a barlangba egy erős biztositó pánt lett beépitve, mely a csapot körülfogja. Az ajtónak, feltehetően igen hosszu használati idő utáni megsüllyedése, bekopása esetén, erre a pántra a csap köré alátétlemez szerelhető, vagy a csap előtt néhány cm betont kibontva a biztositópánt külső csonkja alátékelhető és az a megsüllyedést kiegyenliti. Az ajtó befelé a zárórudaknál és a függőleges sinek felső végén a szálkőre támaszkodik.

A külső lépcsőket, kis ülepitővel ugy képeztük ki, hogy a viz törmeléket már ne vigyen a barlangba és részben felfogható legyen.

A 2. sz. "Pipa" bejárat a főbejárattól ÉNy-ra, szintben 70 m-re kettős fülkéből függőlegesen induló deréknyi méretü szálkő kürtő alatt egy csuklón leereszthető vizszintes ráccsal oldottuk meg. A rács 110 x 70-es, 8 cm-es T idomvasakból hegesztett. Még vastagabb csuklórésze mélyen a hátsó hasadékba van vasszálakkal betonozva. A rács a kürtő külső sziklafalába két fülescsappal záródik. A két fület felülről egy bontható acélrud fogja össze, melyet erős lakat zár. A zárórészt alulról vaslemez takarja, csak gyakorlattal és sulya miatt csak két személy kezelheti.

A 3. sz. a főbejárattól Ny-ra, 95 méterre és kb. 9 m-rel magasabban az erdőben nyiló kuszóbejárót kisméretü, 50 x 45 cm-es rácsajtóval zártuk le. A bejáró kuszó a külső szintnél 1,5 m-rel mélyebben van. Itt köralaku 1,6 m felső nyilásu, befelé enyhén szükülő kővel falazott aknát épitettünk. Ennek aljáról ferdén felfelé nyilik az ajtó. Anyaga 8 cm-es, hegesztett T-vas. Füles csappal zár az akna aljának szálkő tömbjéhez. A részben fedett lakat a belső oldalról nyitható.

A kuszó első, omladékos kis fülkéjében, az ajtó mögött betonboltozatot épitettünk. Ebbe mélyen bekötöttük az ajtó két csuklóját. Az üreget a boltozat felett kitöltöttük,

kivülről az akna kőfala zárja. Az ajtó kerete vasbeton. Az akna falától és néhány méterre körülötte árkot bontottunk. Ezek a lefolyó vizeket elvezetik és megszüntetik a további feltöltődést.

A 4. sz. kuszóbejáratot, mely a főbejárattól kb. szintben Ny-ÉNy-ra, 31 méterre bontott bevágásból, omladékos szükülettel nyilott, megszüntettük. Nyilásától kb. 3 m-re, hol már állékony kőzetfalai vannak, a belső fülke előtt kis vasbeton gáttal elzártuk. Kivülről az üreget és részben a külső gödröt is földdel feltöltöttük.

A munkát julius 25-én vette át Saskó István, a Barlangtani Intézet igazgatója. Sajnos a két kisbejáratnak, akkor még ideiglenes, gyengébb lakatját, a müszaki átvétel napjára romboló elemek már lecsavarták. A lakatot a jelenleg kapható legerősebbre cseréltük és ezután a "Pipa" bejáró zárásának eredetileg tervezett, előbb leirt, rudszerkezete is elkészült. Igen erős, egyedi tervezésü lakatokat készitünk.

A főbejárati ajtón is tapasztalható igen aktiv "pusztitómunka" bizonyitja, hogy a barlangot a kezelésen kivül őriznünk is kell és a kártételek helyrehozására is fel kell készülnünk.

Ugy érezzük, hogy Szakosztályunk 1977. évi különleges barlangi munkája felér egy kisebb sikeres feltárással. Az Országos Természetvédelmi Hivatal által átutalt összegnek a készkiadásokon felüli munkabér része, a csoportnak már teljesen elhasználódott felszerelését pótolja és szerény anyagi alapot teremt a további feltáró munkához. De ennél fontosabb, hogy Sohőnviszky László és barlangkutató társainak első lezáró munkája után fél évszázaddal ujra technikai gátat emelhettünk a barlang pusztitói elé. Budapest egyik leglátogatottabb, még természetes állapotu barlangját megvédjük ugy, hogy a jószándéku érdeklődők, kutatók, megfelelő felszereléssel a barlangot továbbra is látogathatják és sok kalandvágyó fiatal testi épsége is megmarad.

A továbbiakban szakosztályunk erejéhez mérten a barlang berendezését, korlátokat, lépcsőket igyekszik kijavitani és a látogatást minél biztonságosabbá, kulturáltabbá tenni.

Horváth János

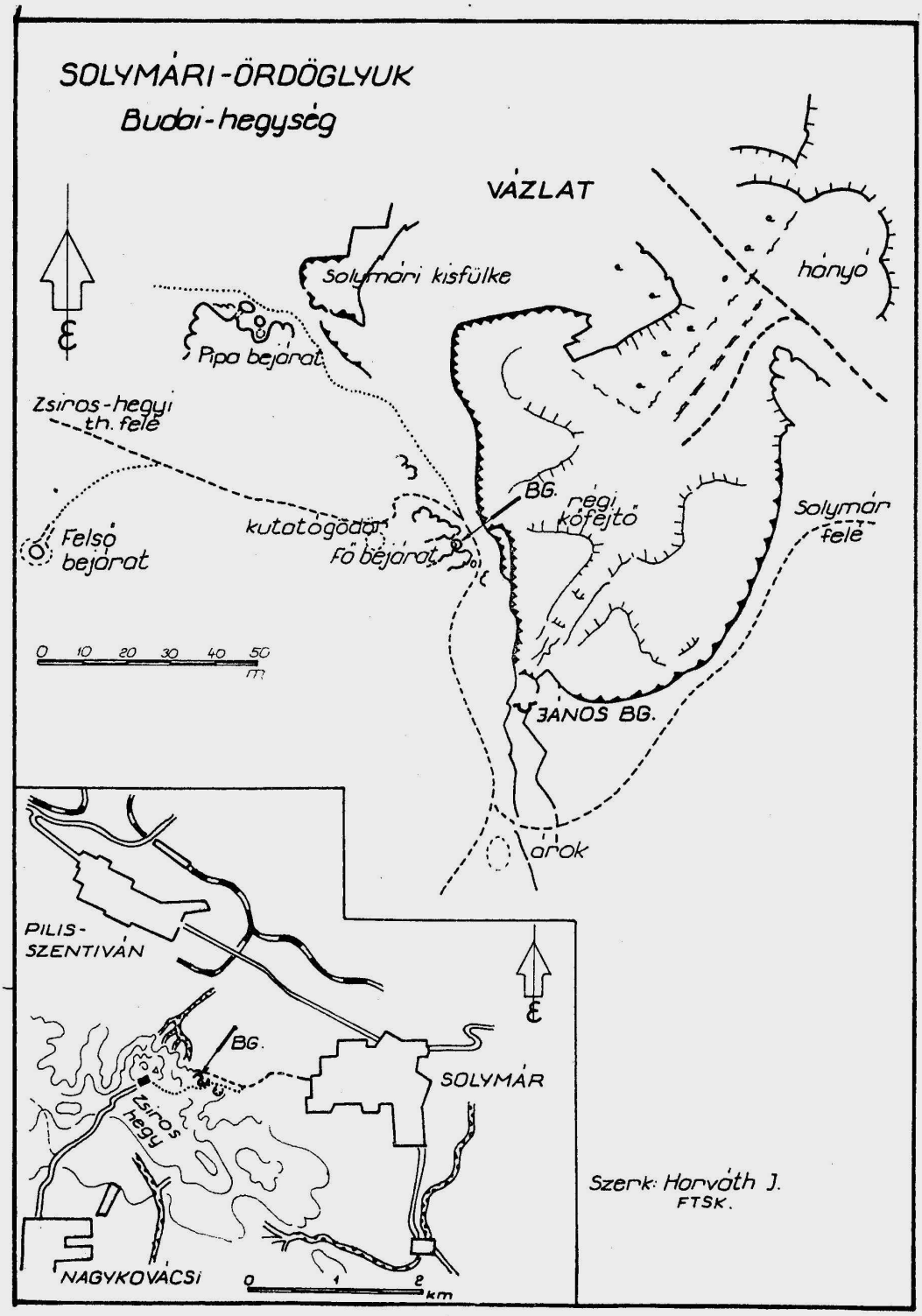
SOLYMÁRI-ÖRDÖGLYUK
Budai-hegység
VÁZLAT
Solymári kisfülke
hányó
Pipa bejárat
Zsíros-hegyi th. felé
BG.
régi kőfejtő
Solymár felé
Felső bejárat
kutatógödör
Fő bejárat
0 10 20 30 40 50 m
JÁNOS BG.
árok
PILIS-SZENTIVÁN
BG.
SOLYMÁR
Zsíros hegy
NAGYKOVÁCSI
0 1 2 km
Szerk: Horváth J.
FTSK.

2. sz. melléklet

Jelentés

az 1977. évi égerszögi kutatótáborról

Szakosztályunk rendszeres évi kutatótáborát augusztus 9-21-ig tartottuk Égerszögön. A tábor vezetője Freoska József, a terepi munkák vezetője Lukács László volt.

A kutatás fő célja a Szabadság-barlang Pokol-szakasza utáni feltételezett járatok feltárása és a barlang fotódokumentációjának kiegészitése volt. Ezenkivül részletes terepbejárást végeztünk, átvizsgáltuk a régi munkahelyeket, felmértük az ezekben esetleg ujra inditható kutatások felszerelés és anyagszükségletét. A feltárómunka mellett tovább javitottuk kutatóállomásunkat és annak berendezéseit.

Már az év tavaszán végzett terepbejárás alkalmával többek között egy jelentősebb beszakadást találtunk a Keoske-kut környékén. A nyári tábor alatt ezt próbaképp megbontottuk és a sikert igérő természetes formák miatt a munkaidőt és erőt tulnyomórészben erre a bontásra használtuk fel.

Az uj munkahely a Keoske-kuttól kb. 210°-ra és 280 méterre van a völgy bal, Ny-i oldalának 2/3 magasságában egy kis ellaposodáson. Itt három beszakadás található, ezek közül a K-it bontottuk meg. A bontásra tiz napot forditottunk. Négy napig kézzel, vödrözéssel történt a kitöltés kiemelése, majd az akna mélyülésekor csörlővel folytattuk a munkát. Két méter mélységben értük el a szálkövet, ettől kezdve teljes szelvénnyel bontottunk. 12 m mélységben légjáratot találtunk, ez fokozta a lelkesedést, munkakedvet. Minden időt és erőt kihasználva a tábor zárásáig 16 m mélyre jutottunk.

A szük helyen, a nehéz munkával a levegő gyorsan elhasználódott. A kitermelést folytatni csak ugy lehetett, hogy felhevitett nagy köveket engedtünk le a fenék közelében egy párkányra, s ez meginditotta a légmozgást, huzatot teremtett. Igy a tábor végéig a szükséges létszám dolgozhatott.

Az aknát a nyilásnál és a közelében fészkelő darazsak csipései miatt Darázs-barlangnak neveztük el.

Tehát a "Darázs-barlang" a fent leirt helyen, vékonylemezes, agyagosikos mészkőben mélyül. A csikok 2-3 cm vastagok. Az akna átmérője 1,5-1,8 m, benne kereszteződő törés figyelhető meg. Az eddig kibontott rész térfogata kb. 30 m³. A kitöltés eleinte humuszos, majd később agyagos. A kőtörmelék kevés, de többféle:

a/ A vékonylemezes, agyagosikos mészkő törmeléke szegletes.
b/ Gutensteini-mészkő enyhén gömbölyitett, negativ formákkal.
c/ Wettersteini, világos mészkő, erősen gömbölyitve /majdnem teljesen gömbölyü/.

A megkezdett uj kutatómunkáról a fotó és térképdokumentációt mellékeljük. A további kutatásra engedélyt kértünk. A terepbejárásokon kiegészitettük geológiai térképünket.

A régi munkahelyek átvizsgálásánál a következőket állapitottuk meg:

1/ Az előző években a Vizetes közelében mélyitett aknában dolgozni nem lehetett. Az akna magasan vizzel volt telitve. /A tavaszi bejáráskor kb. 40 m átmérőjü tó volt a töbörben, igy az aknát is beszámitva a vizmélység kb. 11 m volt./
2/ A Veszettárpás munkahely teljesen beomlott.
3/ A Borz-karszt-barlangba visszaköltöztak a borzok.

A tábor zárása előtt, a balesetek megelőzésére, a munkahelyeket lefedtük.

Lukács László

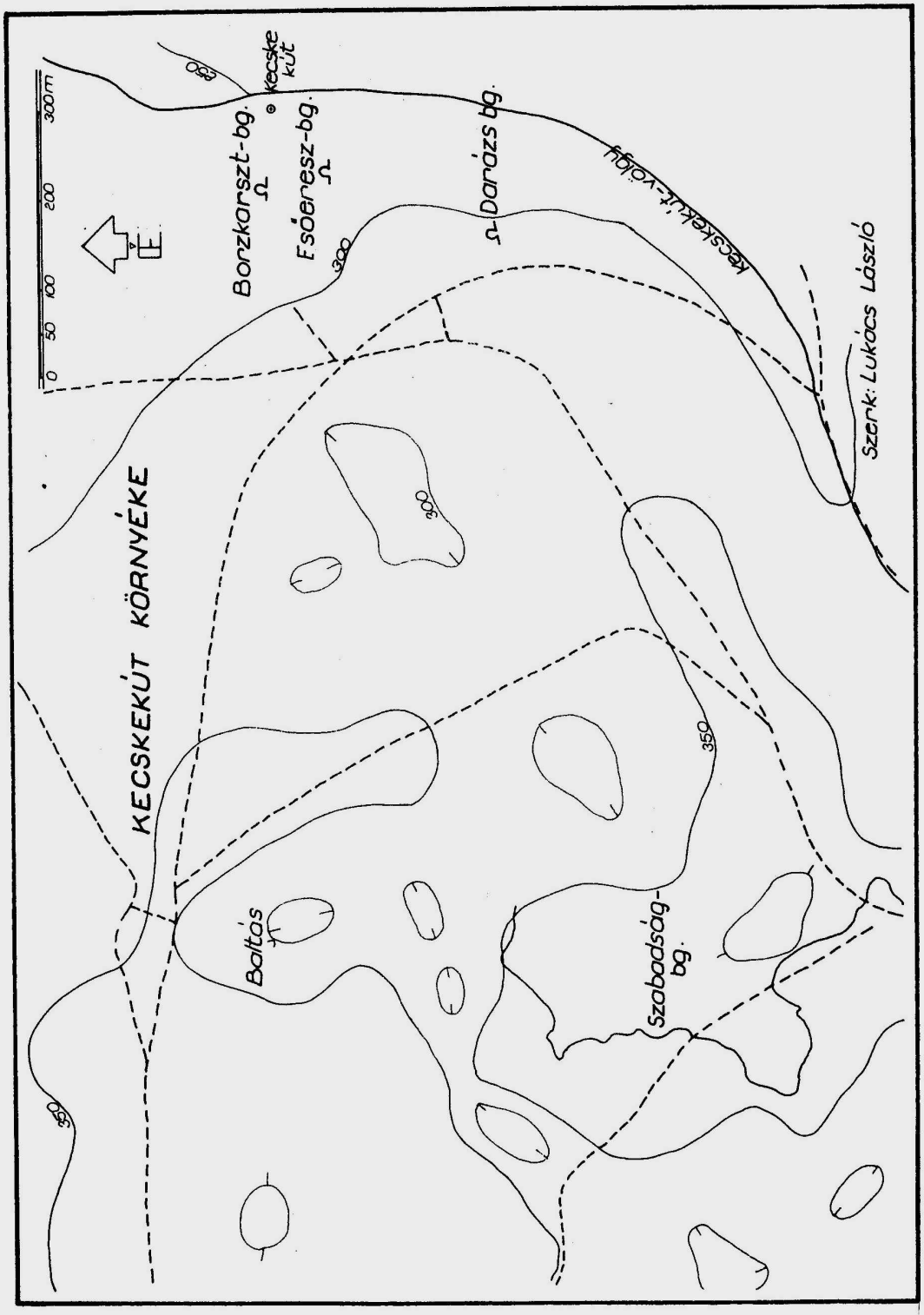
KECSKEKÚT KÖRNYÉKE
0 50 100 200 300m
E
Borzkorszt-bg.
Esőerész-bg.
Kecske kút
Darázs bg.
Kecskekút-völgy
Szerk: Lukács László
Baltás
Szabadság-bg.
300
350

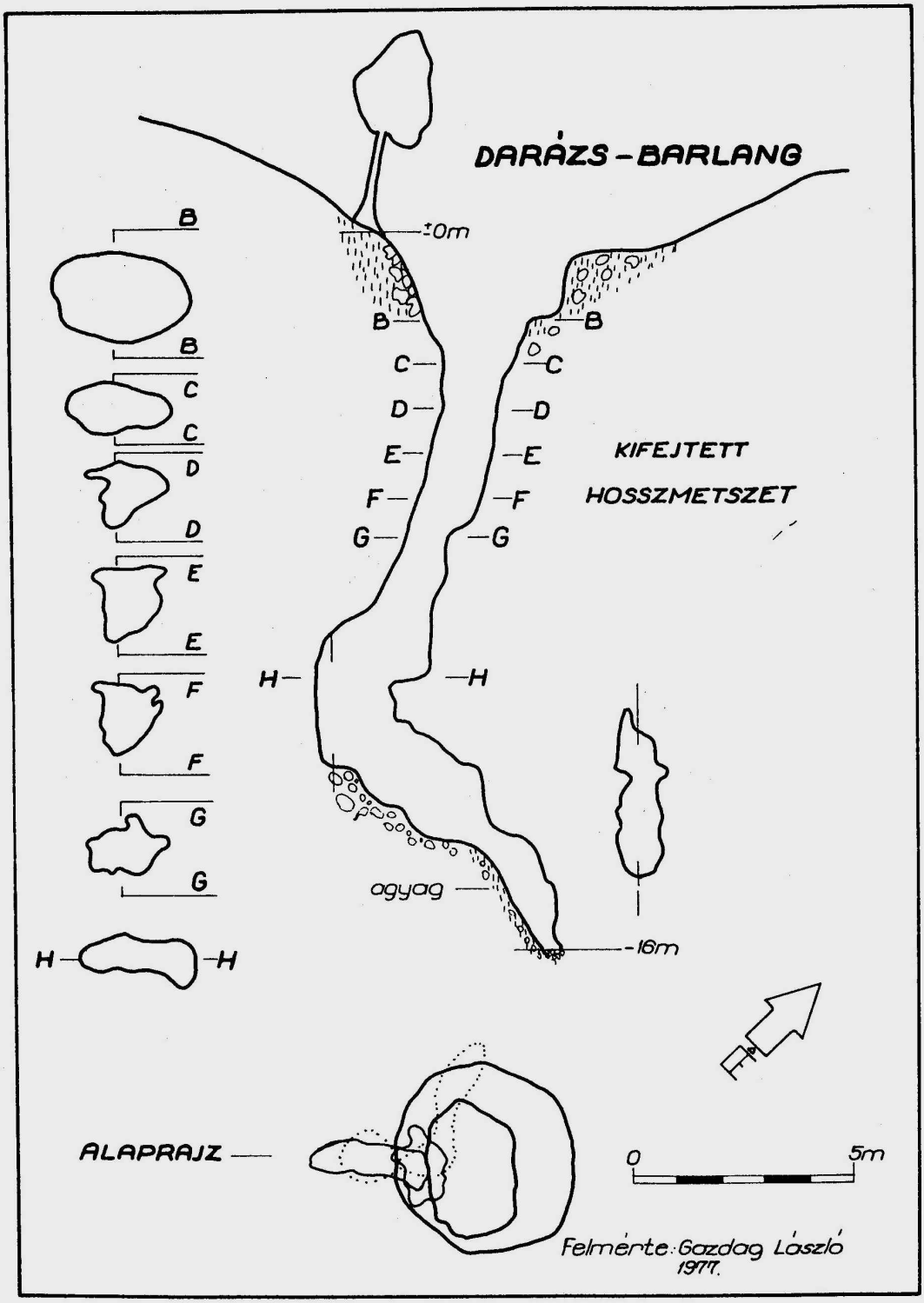
DARÁZS-BARLANG
±0m
B
C
D
E
F
G
H
KIFEJTETT
HOSSZMETSZET
agyag
-16m
ALAPRAJZ
0
5m
Felmérte: Gazdag László
1977.

BORZKARSZT - BG.

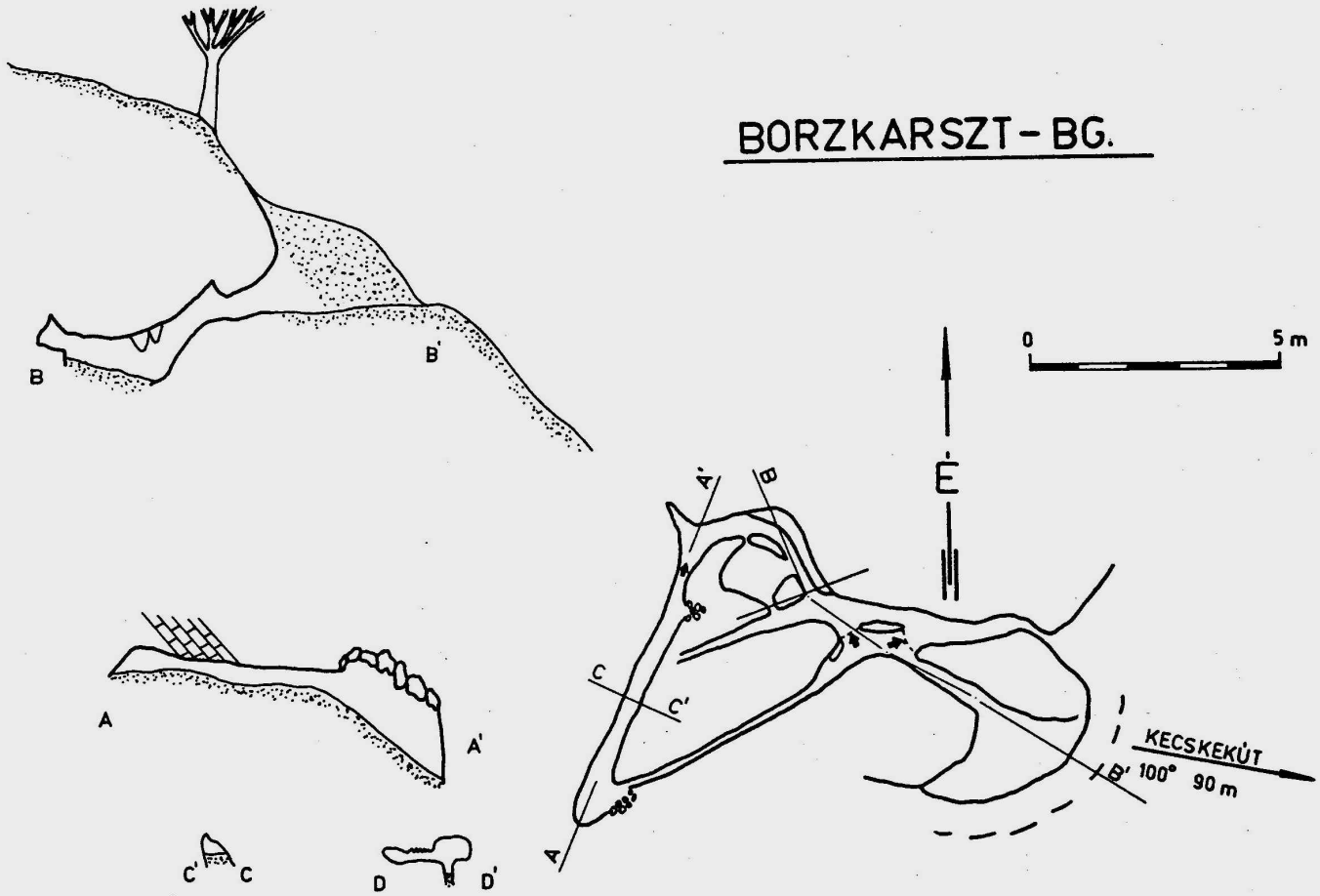

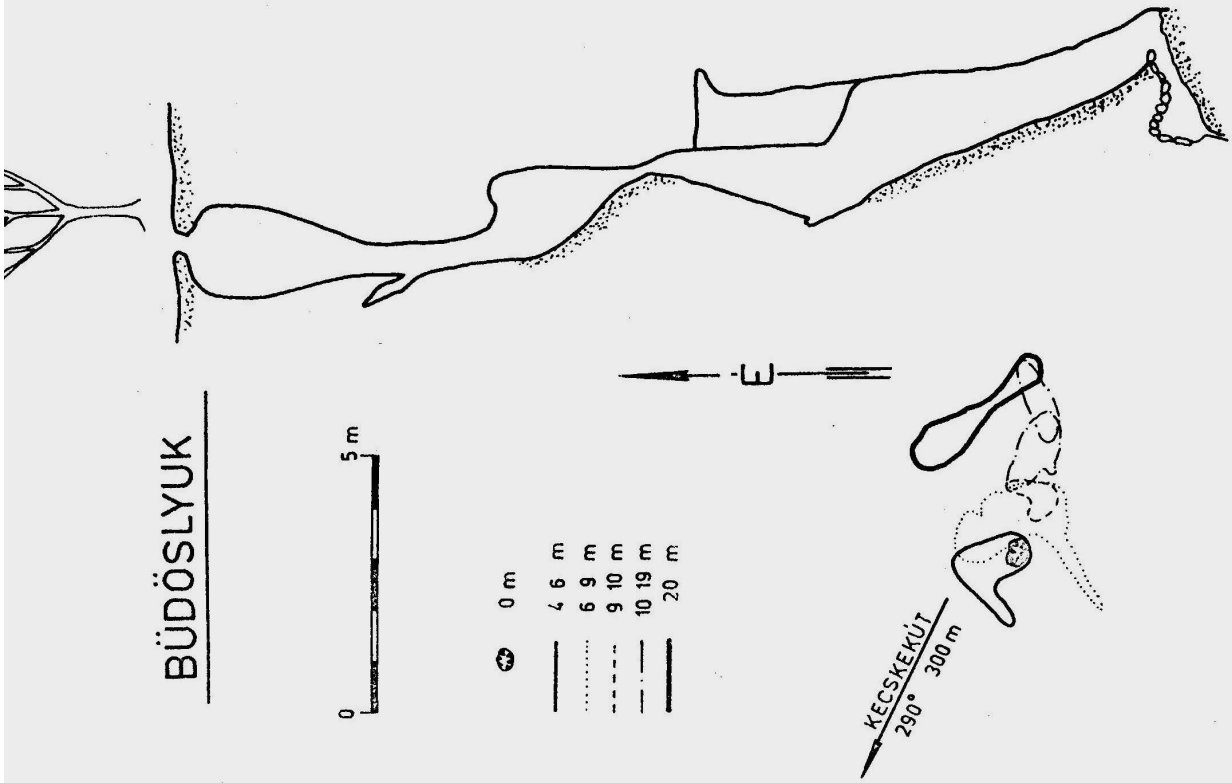

BORZKARSZT-BG.
BÜDÖSLYUK

3. sz. melléklet

Jelentés

a Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang feltáró táboráról 1977-ben

A Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang feltáró táborát 1977. julius 23-tól augusztus 6-ig rendeztük. A tábor vezetője Máté József főiskolai docens, helyettes vezetője Szablyár Péter kohómérnök.

A tábor résztvevői közül nyolcan állandó tábortagok voltak és még tizenöten 3-4 napot töltöttek a táborban, igy átlagosan naponta 12 fővel folyt a feltárás.

Folytattuk az elmult évben abbahagyott feltárást. A barlangot mintegy 3 méterrel mélyitettük, amihez kb. 75 tonna törmeléket kellett 20-25 m mélyről felszállitanunk. A fizikai munkát csörlővel és mozgócsigával könnyitettük, továbbá a barlang felett lejtősen szerelt drótkötélypályán szállitottuk a tartályba helyezett törmeléket. A feltárás közben gonddal mentettük a leleteket és átadtuk azokat /csontokat/ együttmüködő munkatársunknak, dr. Kordos Lászlónak vizsgálat és értékelés céljából.

A barlangfeltárás során nem találtunk ujabb járatra, csupán a korábban feltárt oldaljáratokat tehettük szabadabbá és egyuttal az azokban tervezett kutatást lehetségessé. A feltárt részek és a környék térképezését Szablyár Péter végezte két társunkkal, kiegészitve Horváth János korábban készitett barlangtérképeit.

A feltárás utáni órákban a három lyukat befedő védelmi rácsot szereltünk, betonoztunk. A bejárat ráosozatán megoldott ajtót anyáscsavarral zárjuk, amit csak villáskulccsal lehet kinyitni, és ezzel megóvjuk magunkat a lakatfeltörés kellemetlenségétől.

A tábor felszerelését és költségeit a győri Közlekedési és Távközlési Müszaki Főiskola és a Ferencvárosi Természetbarát Sportkör Barlangkutató Csoportja adta, illetve fedezte. A Pilisi Parkerdőgazdaság fogattal szállitotta a hegyre a felszerelést és vizet, a műhelyében elkészitette a lyukak lefedését szolgáló rácsozatokat.

Máté József

Az FTSK Barlangkutató Szakosztálya Szabó József Csoportjának 1977. évi kutatási jelentése

T a r t a l o m

	oldalszám
Bevezetés	131
Kutatási terv az 1977. évre	-
Az Ezüst-hegy - Kevély csoportban végzett kutatások	-
Az Ezüst-hegyi Szabó József-barlang vizsgálata	-
Morfogenetikai megfigyelések	-
Barlangi kitöltés vizsgálatok	-
Az üregek eredeti méreteinek rekonstruálása	-
A kitöltések anyagának vizsgálata	-
Kőzetoldási kisérlet nyomás alatti gőzben	-
A Kevély-nyergi-zsomboly és környékének vizsgálata	-
A zsomboly környéke felszini jelenségeinek vizsgálata	-
Barlangi kitöltés vizsgálatok	-
Az üregek eredeti méreteinek rekonstruálása	-
A kitöltések anyagának vizsgálata	-
Csepegés intenzitásának vizsgálata a Kevély-nyergi-zsombolyban	-
A mérések előzménye	-
A mérőrendszer kialakitása	-
Mérési tapasztalatok	-
A mérési eredmények kiértékelése	-
A Hosszu-hegy /Pilis-hgs./ barlangjainak vizsgálata	131
A Három-lyuku-zsomboly környéke felszini jelenségeinek vizsgálata	131
A terület barlangjainak leirása	132
A Három-lyuku-zsomboly	132
Hosszu-hegyi II. számu barlang	139
Hosszu-hegyi III. számu barlang	139
Barlangi kitöltés vizsgálatok a Három-lyuku-zsombolyban	-
Szórványos hőmérsékletmérési eredmények a Hosszu-hegy barlangjaiból	139
A Hosszu-hegy környékén tett megfigyelések	140
Ziribári-barlang	140
Hévizes tevékenység nyomai a Hosszu-hegy 485 és 483 m-es magassági pontjai között levő nagy homokkőbányában	-
Külföldi ut	-
Nemzetközi kapcsolatok	-
Kapcsolat hazai kutatókkal és intézményekkel	-
Kutatási eszközeink fejlesztése	-
Barlangtérképek készitésének fejlesztése	-
Optikai eljárás kidolgozása	-
A további kisérletek körvonalazása	-
Egyéb	-
Irodalom	-
I. melléklet	-
II. melléklet	-

Bevezetés

Csoportunk a Ferencvárosi Természetbarát Sportkör Barlangkutató Szakosztályában működik. Mivel csoportunk mindössze 3 fős, ezért kutatási tervünket is ugy állitottuk össze, hogy ezzel a kis létszámmal is teljesithessük azt.

Fő kutatási témánknak a barlang kitöltés vizsgálatokat választottuk, de ennek kaposán a vizsgált barlangokkal kaposolatos egyéb megfigyeléseinket is összegyüjtöttük, sőt a korábbi években végzett beszivárgás-mérés eredményeit is feldolgoztuk.

Kutatási jelentésünkben végzett munkánkat akartuk bemutatni, végleges következtetések levonására több kérdésben még nem vállalkozhattunk. Feltáró kutatást a Hosszu-hegyi Három-lyuku-zsombolyt feltáró - Szakosztályunk keretében működő - Győri Távközlési és Közlekedési Müszaki Főiskola munkájába bekapcsolódva végeztünk.

A Hosszu-hegy /Pilis-hgs./ barlangjainak vizsgálata

A Három-lyuku-zsomboly környéke felszini jelenségeinek vizsgálata

A Hosszu-hegy gerincét a 26. számu erdészeti karótól DK-re a III. számu barlang környékéig változó átmérőjü és mélységü bemélyedések tarkitják. A területet vizsgálók nem tulajdonitottak eddig különösebb jelentőséget ezeknek, mesterséges ered tet tulajdonitottak nekik /bombatölcsér, kőbányászás, mészégetés/.

A barlangok környékén tartott felszini bejárásaink során tüzetesebben megvizsgáltunk néhányat. A területet boritó sürü bozót nem enged áttekintést kapni a bemélyedések elhelyezkedéséről, ezért egy vázlatos felmérést készitettünk, melyre a barlangok alaprajzi területeit is feltüntettük.

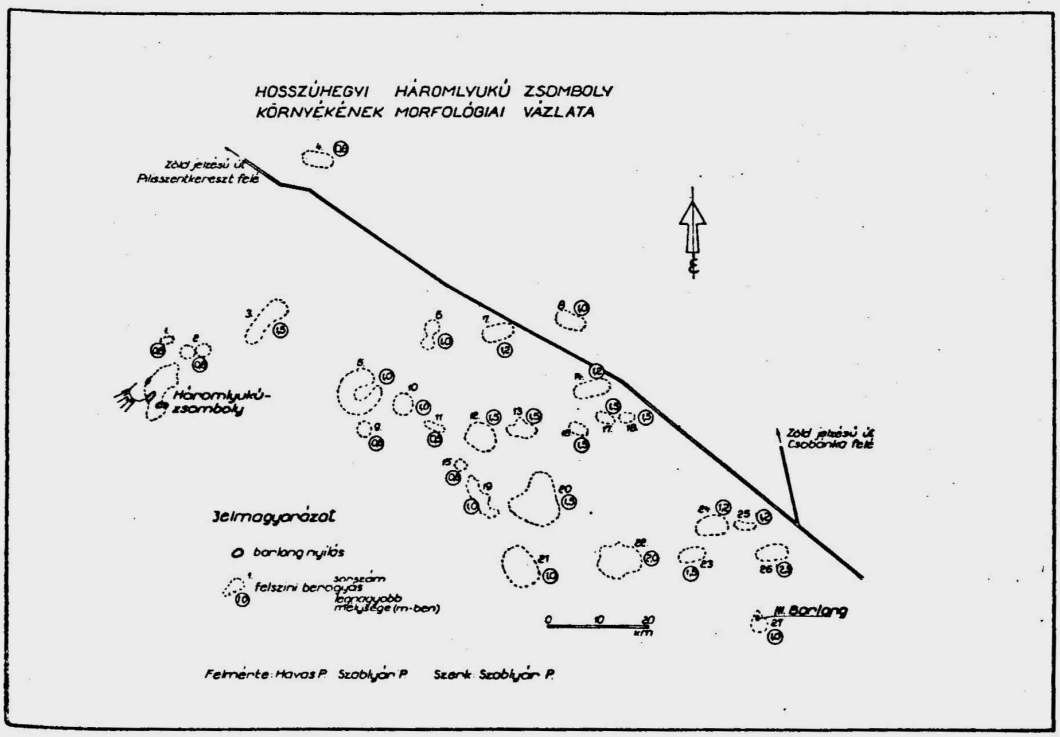

Ezen felmérés csak a Három-lyuku-zsombolytól DK-re eső területet mutatja, későbbiekben tervezzük a 26. számu erdészeti karó és a Három-lyuku-zsomboly közötti terület bemélyedéseinek felmérését is.

Felméréseink eredményeit és a terepi megfigyeléseinket összegezve a következőket állapithattuk meg:

- a bemélyedések nem mesterséges eredetüek. Ezt következőkkel indokoljuk:
  - a bemélyedések geometriai méretei különbözőek, a helyenkénti nagy átmérők és a környezet kőzetanyaga a bombatölcsér eredetét kizárja!
  - mészégetésnek nyomát sem találni a környéken /salak, szénmaradványok, égető boksák helye/, a kőbányászást nagy valószinüséggel kizárja, hogy Pilisszántó és Pilisszentkereszt közelében sokkal jobb minőségü alapanyagot adó kőbányák müködtek és müködnek ma is, a szállitási távolságról nem is beszélve.
- a bemélyedések elhelyezkedése irányokat jelöl ki:
  - a Három-lyuku-zsombolyban is érzékelhető 120-300°-os iránnyal jellem hetők a 3., 5., 9., 10., 15., 19., 21. illetve az ezekkel párhuzamos 12., 20., 22.
    A fentiekre merőleges irányban helyezkednek el az 1., 2., 3. az 5., 6., 7., 9., 10. a 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., valamint a 21., 22., 23., 24., 25., 26. sorszámu bemélyedések.
- a III. számu barlang a 27. sorszámu bemélyedésből nyilik. A barlang bejárat és környékén semmi nemü mesterséges beavatkozás nem tapasztalható!
- a Három-lyuku-zsomboly Medve-ágának végpontján lévő törmelékes agyagkitöltés méréseink szerint az 1. és 2. sorszámmal jelölt bemélyedések alatt helyezkedik el. A kitöltés leirásával a Barlangi kitöltés vizsgálatok a Három-lyuku-zsombolyban cimszó alatt részletesen foglalkozunk, annyit azonban itt is kiemelünk, hogy feltehetően a zsomboly 4. - eltömődött - nyilása van ezen törmelékkup felett.
- a 19. bemélyedés ÉK-i falán jól fejlett felszini karsztjelenségek tanulmányozhatók.

A terület barlangjainak leirása

A Három-lyuku-zsomboly

A zsomboly a Hosszu-hegy DK-i felén, a gerinctől DNy-i irányban a 11. és 14. ábra szerinti helyen nyilik. A barlangnyilások erősen karsztosodott térszinen nyilnak, jellegzetes karsztbokorerdővel benőtt területen. A bejáratok környéke már nincs eredeti állapotban, a barlangból kihordott agyag- és kőtörmelékből egy kb. 25-30 méter lejtőhosszuságu hányó alakult ki.

A zsombolynak, mint azt neve is jelzi, három bejárata van. Mindhárom bejárat, és maga az egész barlang sárgásrózsaszin szinü, erősen kristályosodott, kalciterekkel sürün átszőtt, felsőtriász dachsteini mészkőben alakult ki. A legészakibb, közvetlenül a zsomboly kürtője feletti nyilás kőzetanyaga a legjobb megtartásu, ennek következtében ez a nyilás a legkisebb átmérőjü /60-90 cm/. A következő - előzőtől D-re eső - nyilás körzetében a kőzet már sokkal mállékonyabb. Ezen nyilás és a legdélibb, lejtős bejárat közötti kőpillér erősen mállik, pusztul. E két utóbbi nyilást összekötő folyosó a zsomboly kürtőjébe torkollik, ezen betorkolással szemben erősen repedezett, korrodált falu beöblösödés alakult ki. Ezen beöblösödés kb. 30°-al D-felé dőlő aljából metsződik ki a zsomboly nagy kürtőjének ellipszis alaku szája. Az akna falai közel párhuzamosan, enyhén növekvő szelvénnyel haladnak lefelé. Falai simák, helyenként párhuzamos lefutásu oldásnyomok észlelhetők. Az akna Ny-i fala teljesen függőlegesen vezet /kb. 17 m hosszban - 1977. szeptem-

beri állapot szerint/ a zsomboly alját kitöltő törmelékig. A törmeléktől kb. 3 m magasságig jól tanu mányozhatók az egymással párhuzamosan lefutó, 25-30 cm átmérőjü, csőszerü oldásnyomok.

Az akna K-i fala kb. 7 m után eléri a zsomboly teremmé szélesedő alsó részét, mely nagy átmérőjü /4, 6, 8 m/ gömbüstök áthatásából alakult ki. Ezen oldott formák miatt fő irányok megfigyelése meglehetősen nehézkes.

A terem leirásánál az aknatalptól É-ról K-felé indulunk. ÉK-i irányban két, cseppkővel boritott domb között erősen elagyagosodott járat indul, melyet a barlangot feltáró Győri Közlekedési és Távközlési Müszaki Főiskola barlangkutatói "Medve-ágnak" neveztek el az itt található csontmaradványokra utalva. Ezen oldalág főtéje 30°-kal dől DNy-felé. A főtén, a bejárattól kezdődően, kb. 3 m hosszban 1-1,5 cm vastag kalcit réteg és a főtét képező szálkő között nagy mennyiségü barit kristály látható, a nagyobb kristályok élhosszusága a 2-3 cm-t is eléri, a táblák vastagsága 3-5 mm. A barit helyenként a kalcit szkalenoéderes és romboéderes kristályaira települ, ezek a baritkristályok azonban csak pár milliméter élhosszuságuak, igen vékonyak. Ez a főtére tapadó ásványkitöltés feltehetően akkor alakult ki, amikor a barlangnak ez a része teljesen ki volt töltve agyaggal. Erre enged következtetni az is, hogy ezen réteg alatt kb. 30 cm-rel az előzővel párhuzamosan, azonos dőlési irányban ismét egy kalcitos réteg következik, ez azonban már 8-10 cm vastag. Feltehető, hogy a járat alját képező agyagkitöltés még több hasonló kalcitréteget rejt magában. A jelenleg kb. 8 m hosszu járat alsó 3 méterén meglehetősen sok a fiatal, ma is élő cseppkő. Külön említést érdemel az oldalág bejáratától kb. 1,5 m-re található néhány heliktit. Az oldalág végét az előbb leirt II. számu kalcitréteg agyaggal és kőzetdarabokkal kevert törmeléke zárja le, ezzel részletesen még a barlangi kitöltésvizsgálatoknál foglalkozunk.

Az oldalág bejárata felett K-i irányban egy 45°-kal Ny-i irányba dőlő szálkő lejtő vezet a terem legmagasabb pontjához, ahol egy szálkő pillér /kb. 60 cm átmérőjü 1,2 m magas/ mögött egy 1 m átmérőjü, 4,5 m magas kürtő vezet függőlegesen felfelé, melynek DNY-i falán egy 20-40 cm átmérőjü cseppkőoszlop áll, mely a kürtő tetejéig felér. A szálkőpillér mellett ÉNy-i irányban is jelentős cseppkőképződmények figyelhetők meg. Ezek nagy része már inaktiv, sok közülük letört, elpusztult. Az aknatalpat ezen hátsó vakkürtővel összekötő képzeletbeli egyenesen, a távolság felezőpontjában a terem főtéjéből még egy függőleges akna vezet felfelé. Átmérője valamivel kisebb az előzőénél, de boltozata kb. azonos magasságban van azzal. Néhány aktiv cseppkőképződmény található benne.

Az aknatalptól D-i irányban nyilik a törmelékes talp másik termét alkotó beöblösödés. Ennek alját is a zsomboly törmelékkupja alkotja. A teremben a gömbüstös forma az uralkodó. A K-i fal mellett is egy kb. 80 cm átmérőjü kürtő vezet felfelé. Boltozata a két, előzőekben leirt kürtőkével azonos magasságban zárul. A terem D-i, DK-i falán néhány kisebb cseppkőképződmény érdemel említést.

Az előbb emlitett kürtő alatti falakat borsókő boritja. A borsókövek jó megtartásuak, felületükön utólagos oldás nyomai tapasztalhatók. A terem Ny-i sarkában pár méter hosszu, a jelenlegi törmelékszinttől számitott kb. 2 m mély kutatóakna vezet a törmelékkup alá. Az akna Ny-i falát alkotó szálkő itt is gömbüstös. Az akna aljáról egy omlás során keletkezett kürtő vezet a törmelékkup jelenlegi felső szintjére.

A barlang szerkezetéből /felszini nyilások, a nagy akna, a nagy- és oldalteremből nyiló vakkürtők/ a 120-300°, ill. az erre merőleges 30-210° fő törési irányok adódnak. Ezek jól megegyeznek a larámi orogén e területre jellemző fő törésirányaival.

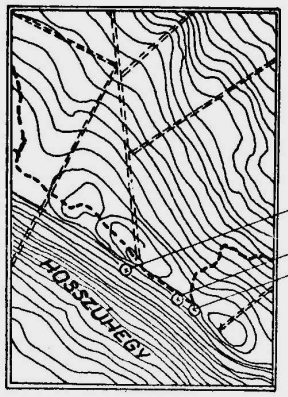

HOSSZÚHEGY (PILIS HG.)
BARLANGJAI

II. barlang
háromlyukú zsomboly
III. barlang

Jelmagyarázat

barlang,
magassági pont
nyiladék
zöld jelzésű túrista út

HOSSZÚHEGYI III. BARLANG

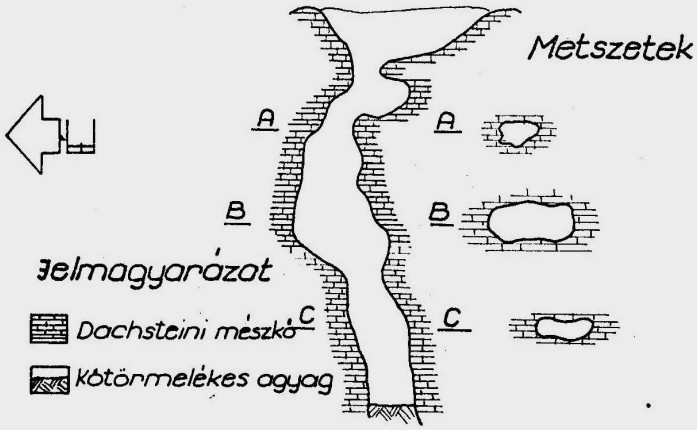

Alaprajz

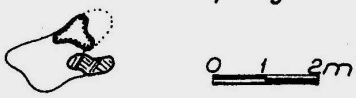

Felmérte: Havas - Szablyár
Szerkeztette: Szablyár

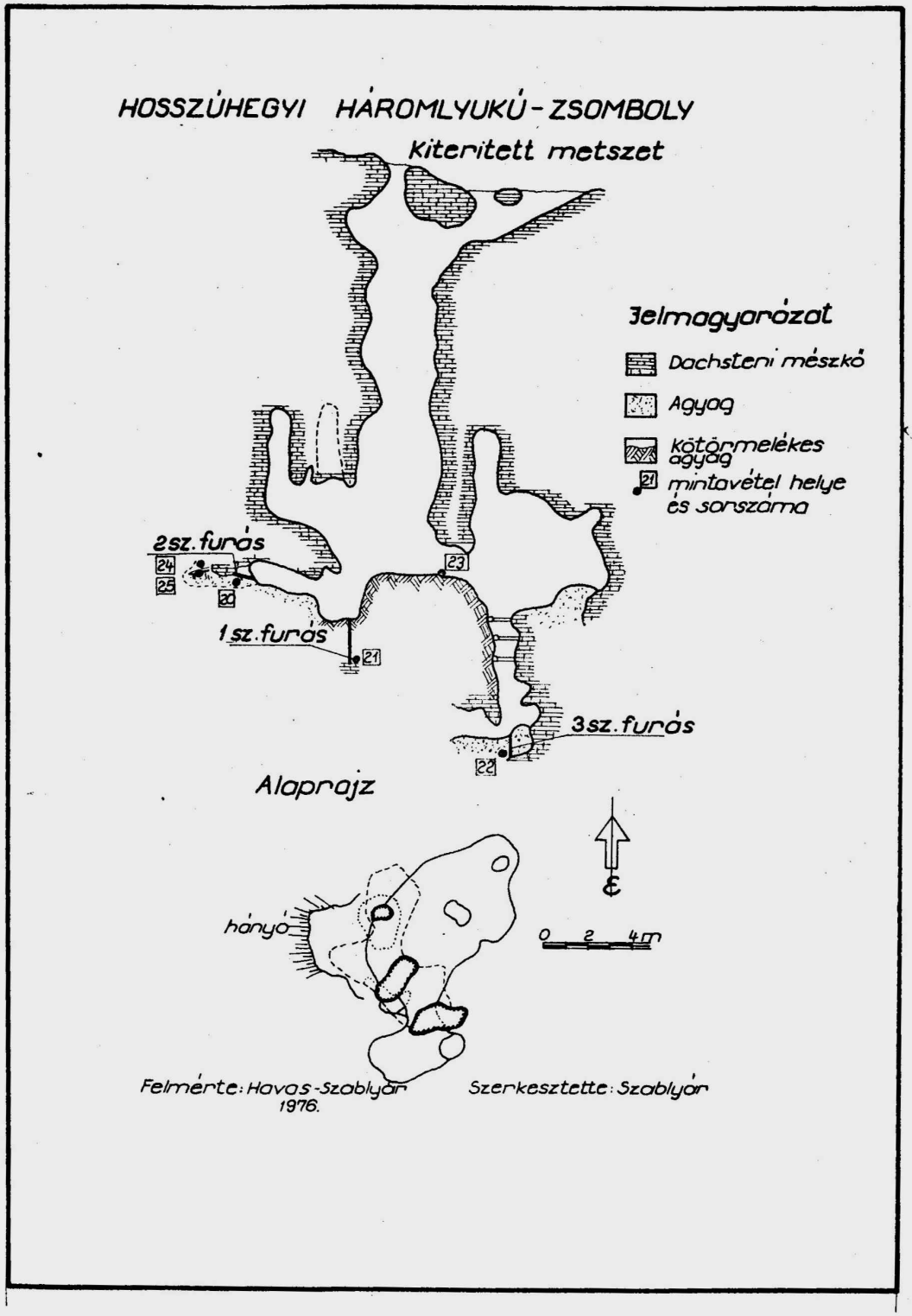
HOSSZÚHEGYI HÁROMLYUKÚ-ZSOMBOLY
Kiterített metszet
Jelmagyarázat
Dachsteni mészkő
Agyag
Kőtörmelékes agyag
21 mintavétel helye és sorszáma
2sz. fúrás
24
25
20
23
1sz. fúrás
21
3sz. fúrás
22
Alaprajz
hányó
0 2 4m
Felmérte: Havas-Szablyár 1976.
Szerkesztette: Szablyár

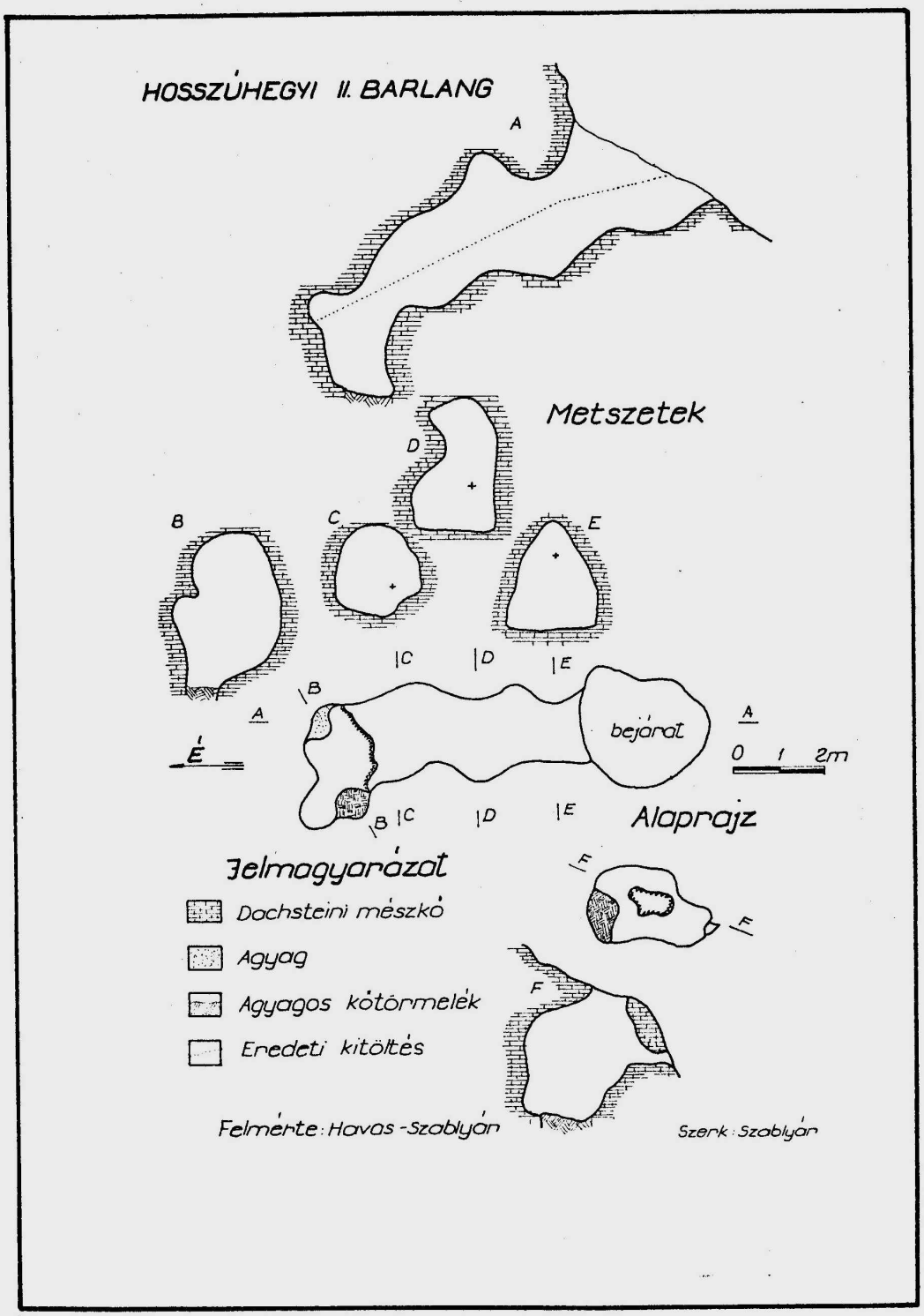
HOSSZÚHEGYI II. BARLANG
A
Metszetek
D
B
C
E
C
D
E
B
A
É
bejárat
A
0 1 2m
B
C
D
E
Alaprajz
Jelmagyarázat
Dachsteini mészkő
Agyag
Agyagos kőtörmelék
Eredeti kitöltés
F
F
F
Felmérte: Havas-Szablyár
Szerk: Szablyár

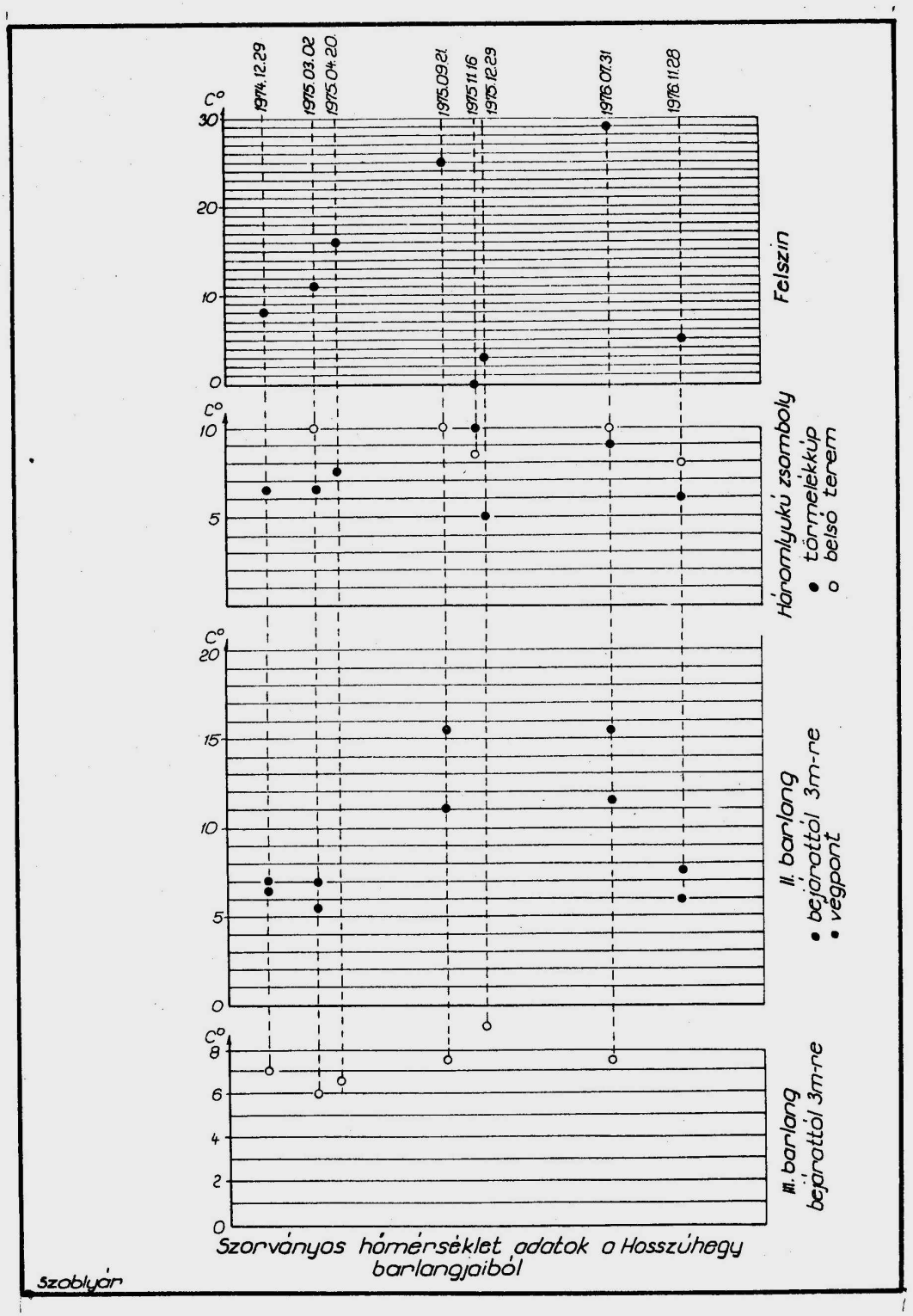

Szorványos hőmérséklet adatok a Hosszúhegy barlangjaiból

Szoblyár

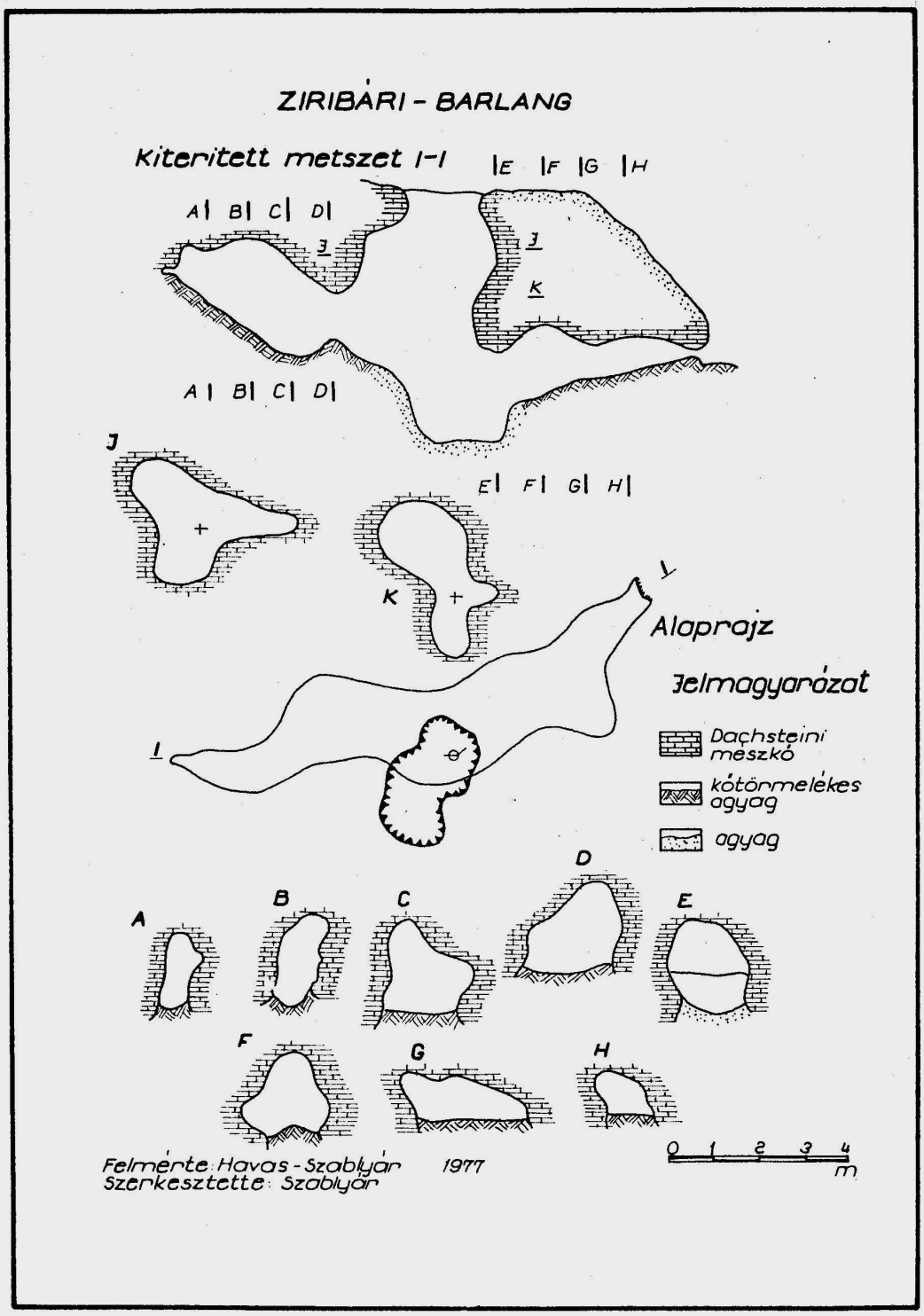
ZIRIBÁRI - BARLANG
Kiteritett metszet I-I
A B C D
E F G H
J
K
Alaprajz
Jelmagyarázat
Dachsteini mészkő
kőtörmelékes agyag
agyag
0 1 2 3 4
m
Felmérte: Havas - Szablyár 1977
Szerkesztette: Szablyár

A barlang arculatát a gömbüstök sokasága határozza meg. A barlang falai erősen korrodáltak, mély barázdák tarkitják. Különösen a D-i oldalteremben, annak is a vakkürtő alatti térségében figyelhetők meg erősen korrodált ujjhegybenyomatszerü, kagylós felületü falrészek. Ezen a területen találhatók az oldott, koptatott /?/ borsókő képződmények.

Hosszu-hegyi II. számu barlang

A barlang a Hosszu-hegy gerincén lévő 26. számu erdészeti karótól D-re, a 11. számu ábrán feltüntetett helyen, erősen karsztosodott térszinen nyilik.

A bejárat egy - a D-i oldalán lemetszett, kb. 3 méter átmérőjü - gömbüst, amely egy É-D-i irányu rövid folyosóba torkollik. Ez a bejárattól 7 m távolságban egy 2 m mély terepléposővel a barlang jelenlegi végpontját jelentő üregbe vezet. A bejárattól 5 m távolságban a folyosó boltozata alatt Ny-i irányban egy keresztirányu repedés vezet, amely kb. 1 m után ismét a főjárattal párhuzamos - rendkivül szük járatba torkollik. A szükület után feltehetően ismét nő a járat szelvénye /a szükület mögötti részen denevérek vannak!/.

A barlang kitöltését a 60-as évek elején Szitár Ferenc vezetésével kiemelték, az eredeti kitöltés szintjét az oldalfalakon egy festett csikkal megjelölték. A barlangban a gömbüstös formák dominálnak, borsókövet a barlangban nem találunk. A bejárat közelében néhány kisebb cseppkőképződmény figyelhető meg, ezek nagy része száraz, pusztul.

Említést érdemel a bejárattól Ny-ra nyiló kis üreg, mely egy kb. 2 méter átmérőjü, két helyen a felszinre felszakadt gömbüst. Az alsó kijáratot jelenleg kőtörmelék zárja le. Az üregben képződmények nincsenek, alját kőtörmelék boritja.

A barlang feletti sziklafalban néhány - ember számára járhatatlan - kisebb sziklaüreg figyelhető meg.

Hosszu-hegyi III. számu barlang

A barlang a Hosszu-hegy gerincén, a Három-lyuku-zsomboly közelében, a zöld jelzésü turistauttól néhány méterre nyilik, amint azt a 11. és 14. számu ábrák mutatják.

A barlang bejárata a 14. ábrán 27. sorszámmal jelölt berogyás É-i oldalán nyilik. A bejárati nyilás alatti kis üreg egy - a barlangot magába foglaló dachsteini mészkő pados rétegeit követő dőlésü rövid, ferde folyosóval egy 5 m mély aknához vezet. Az akna alját képező törmeléktől kb. 3 m-re a pados mészkő rétegekből egy párkány alakult ki, ettől kezdődően az akna szelvénye fokozatosan szükül, alját apró kőtörmelék boritja agyagba ágyazva.

Szórványos hőmérsékletmérési eredmények a Hosszu-hegy barlangjaiból

A mérési pontok az egyes barlangokban az alábbi helyeken voltak:

Három-lyuku-zsomboly: - törmelékkup teteje
- D-i oldalterem

II. számu barlang: - bejárattól 4 m-re
- végpont

III. számu barlang: - bejárattól 2,5 m-re.

A mérésre felhasznált hőmérők 0,5 C° osztásuak voltak /Higanyos/. A mérési eredmények rendszertelensége és viszonylag kis száma miatt elemzésük nem lehetséges.

Itt szeretnénk említést tenni a Három-lyuku-zsombolyban észlelhető huzat helyes értelmezéséről. Az 1974-ben kiadott Pilis utikalauz /4/ e barlangról szóló leirásában ez

áll: "Az omladék mellett észlelhető huzat további kutatásra biztat". A törmelékkup bontása közben, különösen a falak mellett időnként valóban megfigyelhető légmozgás, ez azonban időszakos. Valódi huzatról nem beszélhetünk, ezt igazolja a törmelékkupba mélyitett akna és a törmelékkup szintjéről induló oldalág végpontjain létesitett munkahelyek levegőjének kiszellőzetlensége.

Véleményünk szerint a zsombolyban hőmérsékletkiegyenlitődésre törekvő minimális légmozgás /átlagos hőmérsékletkülönbség a felszin és a törmelékkup szintje között 7,2 C°/ egy felszini légmozgásokból adódó időnkénti szivóhatással párosul. /A mérst hőmérséklet-értékeket a 15. számu ábra szemléleti./

A Hosszu-hegy környékén tett megfigyelések

A Ziribári-barlang

A Ziribár DK-i csucsától néhány méterre nyilik a kb. 2,5 m² felületü felszakadás. A lejárati kürtőben jól megfigyelhető az a K-Ny-i irányu repedés, amely a barlang kialakulásában döntő jelentőségü volt.

A lejárati kürtő egy törmelékkel és agyaggal kitöltött, erősen korrodált falu vizszintes járatba vezet. A felszakadás alatt kb. 1 m mély gödröt ástak az agyagkitöltésbe, a feltárt szelvényben sárga homoklisztapintásu agyagrétegek és rózsaszin szinü, zsiros tapintásu rétegek váltogatják egymást. A K-felé induló járat fala erősen korrodált, végét összecementált kőtörmelék, gyökerek átszőtt agyagkitöltés zárja le. Ny-i irányban néhány méter után a járat a felszinre vezet. Ennek a járatnak a falát jellegzetes fehér bevonat alkotja, kezdetleges borsókőképződményekkel. Ezt a felszinre vezető járatot barna erdei talaj tölti ki, feltehetően értékes őslénytani leletekkel. /A barlang vázlatos felmérését a 16. ábra mutatja/.

Szablyár Péter Havas Péter Sisák Zsolt

Beszámoló jelentés

a Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre "Delfin" Könnyübuvár Szakosztály Vizalatti Barlangkutató Csoportja 1977. évi munkájáról

Molnár János-barlang

Szakosztályunk hatodik éve foglalkozik a barlang feltárásával. Az elmult években közel 300 m hosszuságban sikerült behatolnunk a forrás járataiba. A kezdeti látván os eredmények után látszólagos visszaesés következett be a feltárás területén. Az 1975. és 1976-os években szinte semmi változás nem történt a barlang ismert hosszát tekintve.

Az eddig megismert járatok vizsgálata, térképezése és a merülések biztonságának növelése jelentette tevékenységünk fő irányát. A barlang akkori végpontja közel 30 méter mélységben volt a Malom-tó 104,7 m A.f.m-hoz viszonyitva. Ez a mélység komoly technikai és biztonságtechnikai felkészülést tett szükségessé.

Az 1977-es esztendő uj fejezetet nyitott a barlang kutatásának történetében. Már az év s kutatási terv részfeladatainak megbeszélésekor is komolyabb mérési és rendszertani vizsgálatok elvégzése mellett döntöttünk. Elhatároztuk, hogy hozzákezdünk a barlang és környező források komplex vizsgálatához és feldolgozásához. Ezt a munkát két év időtartamra ütemeztük és igy az 1977. évi jelentésünkben csak az eddigi vizsgálatok részeredményeiről tudunk beszámolni.

A munkánk során szerzett tapasztalatokat az alábbiakban foglaljuk össze:

A Molnár János-barlang a József-hegyi forráscsoport két kiemelkedő - legnagyobb vizhozamu - forrásának az Alagut- és a Boltiv-forrásoknak közös járatrendszere, s ezért csak a környező forrásokkal együtt vizsgálható. Megfigyeléseinket ezért kiterjesztettük a József-hegy lábánál fakadó többi forrásra is.

Területünkön feltörő vizek, a mindenkori erózióbázis, vagyis a Duna szintjén jelentkeznek. A tápterületen beszivárgó csapadékviz egy része a felszin közelében áramlik a megcsapolás helye felé. A másik része a mélység felé történő mozgása közben a normális földi hőáram következtében felmelegedve, a mélyreható törések mentén kerül ismét napvilágra. A kétféle viz szük területsávon történő megjelenése okozza, hogy a József-hegy lábánál szinte egymás mellett hideg, langyos és meleg források is fakadnak.

A Lukács és Császár-fürdő területén jelentkező forrásokat a feltörés helye szerint két csoportra oszthatjuk:

Első csoport: a Duna árterén, a kavicstakaró alól feltörő források. Ezen a területen helyezkednek el a mesterségesen létesitett vizkitermelő kutak is.

Másik csoport: közvetlenül a József-hegy lábánál a kőzet repedéseiből, járataiból kilépő források. Elsődlegesen ezekkel a forrásokkal foglalkoztunk.

A Frankel Leó ut és a József-hegy közötti területen négy forrást ismerünk, melyek a langyos források csoportjába tartoznak. A mélyből feltörő meleg és a felszin közelében áramló hideg karsztviz keverékét hozzák felszinre. Hőmérsékletük 20-29 C^{o} között változik.

Most pedig vegyük sorra a forrásokat:

Török-forrás: vize a Frankel Leó ut 54. sz. alatt, az ORFI kórházépület pincéjében egy mesterségesen kialakitott medencében gyülik össze.

Hozama: közelitőleg 6.000 m³/nap
Vizének hőmérséklete: 25 - 26 C°
Nyugalmi vizszintje: 104,7 m A.f.
A forrásmedencében két különböző hőmérsékletü viz keveredik. A kőzet repedéseiből - a medence DK-i sarkában - 21-22 C°-os, mig az ÉK-i oldalon 103,8 m A.f. magasságban nyiló járaton keresztül 26-28 C°-os viz tör elő.
Ez a forrásjárat könnyübuvár felszereléssel nyolc méter hosszuságban járható. Itt rövid szakaszon elszükül, bár a további járat már ismét járható méretü, feltárása a fürdő vizvédelmi érdekei miatt nem lehetséges. A forrás részletes feldolgozása folyamatban van.

Zug-szikla-forrás: a Malom-tó és a Török-forrás között, a Frankel Leó ut 52. sz. ház udvarán található.
Napjainkban nem üzemeltetik, járatai eltömődtek, eliszapolódtak, csak pangó viz található benne. 1936-ban, az akkor még áramló vizet dr. Papp Ferenc megfestette. A festett viz 30 perc után a Török-forrásban és a Dunában is jelentkezett. Jelenlegi állapotában vizsgálatok céljára alkalmatlan.

Malom-tó-forrásai: a Boltiv és az Alagut-forrás. A két forrás érdekessége, hogy vizük közös járatrendszeren, a Molnár János-barlangon keresztül közös vizgyüjtőbe, a Malom-tóba gyülik össze, de a forrásviz hőmérséklete különböző. A Boltiv-forrás 20,5 C°, az Alagut-forrás 23-24 C°-os vizet ad.
A források nyugalmi vizszintje: 104,7 m A.f.
A két forrás összhozama: 2.300 - 21.000 m³/nap.

A Fővárosi Fürdőigazgatósággal fennálló szerződésünk értelmében, rendszeres vizmintavételezéseket végzünk a barlang különböző pontjain. A feldolgozott vizminták azt mutatták, hogy a mélyebb részeket /-6 m alatt/ kitöltő viz a felszin közelében mozgó, csekély melegvizzel keveredett karsztviz, mig a felső járatok vize már nagyobb mennyiségben tartalmazza a mélyből származó melegvizet.

Mint már az előzőekben emlitettem, a Boltiv- és az Alagut-forrás vize nem azonos hőmérsékletü, és a vizminták eredményei is különbséget mutatnak. A Boltiv-forrásból vett minta az Óriás-terem vizével, mig az Alagut-forrás vize a felső járatok vizével egyezett. Magától érthetődően adódott a kérdés: Milyen uton jut el a viz az Óriás-teremből a Boltiv-forráshoz, és hol lép be a melegebb viz a felső járatokba?

A kérdés második felére könnyebb volt megtalálni a választ. Hőmérőket helyeztünk el a felső járatokban és a mért adatok alapján hamarosan felfedeztünk egy eddig érdektelennek tartott szük repedést az Óriás-terem bejáratánál, a hideg és melegviz határ közelében. Innen 25 C°-os viz lép be a rendszerbe, mely az Alagut-forráshoz kissé lehülve érkezik. A hasadék tágitásával néhány métert járhatóvá tettünk, de a nehéz körülmények miatt a feltárást egyelőre szüneteltetjük. Most már csak a hidegviz utját kellett megtalálni. Ez sokkal nehezebb feladat volt, mert áramlást nem észleltünk, és a nagyobb mélység, valamint a gyorsan zavarosodó viz is nehezitette a munkát.

A hosszu, sikertelen kutatás alatt arra a következtetésre jutottunk, hogy a Boltiv-forrás más irányból kapja a vizet. A barlang és a forrás között ugyan összeköttetés van, de csak szük, inkább repedés jellegü járatokon keresztül. Ez a feltevés azért látszott valószinünek, mert az Óriás-teremben felkavart viz néhány órával később megjelent a Boltiv-forrásban.

Ebben az időben aránylag ritkán, 2-3 hetente jártunk a barlangba. Ilyenkor a viz mindit tiszta volt. Január első napjaiban a vezetőkötél javitása közben vizáramlást észleltünk az Óriás-terem Ny-i falánál, -22 m mélységben. Honnan jön a viz? A kérdés el-

döntésére másnap ismét lementünk a barlangba.

Az Alagut-forrásból opálos vizben indultunk, de a járatok felső részén már tiszta volt a viz. A Dexion-bázistól kezdve a járat teljes szelvényében tiszta vizet találtunk. Az Óriás-terembe érve megdöbbenve fedeztük fel, hogy a viz itt tegnap óta semmit sem változott. A lezuhant sziklát /-15 m/ elérve ért az igazi meglepetés. Itt a viz tiszta volt. Mitől lehetséges ez a szakaszos tisztulás? Logikusan adódik a válasz, hogy ott volt tiszta a viz, ahol áramlás van a járatokban. Ha ez igy igaz, akkor az Óriás-terem felső szakaszán miért nem következett be a tisztulás, hiszen a hidegviz alulról /-22 m-ről/ áramlik be a járatokba. Ezek szerint a hidegviz más uton, általunk nem ismert járaton mozog. Plózer István említést tett az Óriás-terem alján K-i irányba nyiló keskeny repedésről. Lehet, hogy erre megy el a hidegviz!

Január 26-án lázasan készülődtünk, remélve, hogy magyarázatot találunk az észlelt jelenségekre. Pista megmutatta, majd beuszott az emlitett hasadékon. Vad, az eddigi járatoktól elütő formáju hasadékon mintegy 15 métert haladt, mikor kisebb terembe ért. Ezen a szakaszon valamikor sokkal gyorsabban áramló viznek kellett lenni. A sebesen mozgó viz a puhább kőzetet kikoptatta és igy alakultak ki ezek a bizarr formák. A teremből két irányba is volt továbbvezető járat, de a biztositás hiánya és a merülésre tervezett idő letelte miatt visszafordult. Pár nappal később, ismét az uj járatban voltunk és folytattuk a megkezdett munkát.

A kis teremből 16 méter után egy 3-5 m mggas, 6-8 m széles terembe jutottunk. A járat --37 m mélységben huzódik, alját finom, puderszerü iszap boritja, mely a legkisebb mozdulatra is felkavarodik és a látást erősen korlátozza. Kiérve a barlangból, meglepődve tapasztaltuk, hogy a Boltiv-forrásból erősen zavaros viz tör elő. Az uj járatban felkavart viz, eddig ismeretlen uton megelőzött bennünket. Lelkesedésünket, kutatási tevékenységünket nagymértékben növelte ez a felfedezés.

Ahogy a térkép készült, egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy megtaláltuk az utat, amelyen a viz az Óriás-teremből a Boltiv-forráshoz jut. A hiányzó 6 m-es szakasz egyelőre ember számára még nem járható.

Ezt az ujonnan feltárt járatot Plózer István - az azóta buvárbaleset következtében elhunyt barátunk és kutatótársunk - emlékére István-teremnek neveztük el.

A jelentős vizménység miatt ezen a szakaszon csak nagyon lassan tudunk a térképezési munkával haladni. Az 1977. évi beszámolónkban ezért nem tudjuk az uj szakasz térképét közölni.

A Fővárosi Fürdőigazgatóság megbizásából rendszeres időközönként vizhőmérséklet mérést végeztünk a barlang teljes hosszában. Mivel ebben az időben szinte naponta jártunk a barlangban, feltünt, hogy a viz hőmérséklete napról napra változik. Mivel a forrásokkal foglalkozó irodalomban több helyen is olvasható, hogy a Duna vizállása és a légnyomás változása is hatással van a forrásokra, méréssorozatot inditottunk.

Két hétig naponta jegyeztük a viz hőmérsékletét, a légnyomás változását, a barlangi levegő hőmérsékletét és relativ páratartalmát. Megállapitottuk, hogy a Duna vizszintváltozása a barlang vizének hőmérsékletét nem befolyásolja. A légnyomás a mérés ideje alatt szinte változatlan volt, igy hatását kimutatni nem tudtuk.

A viz hőmérséklete egy-egy mérőhelyen - az Óriás-terem és a Boltiv-forrás kivételével - tizedfokos, naponta változó eltérést mutatott /1-2. sz. ábra/. A kapott mérési adatokat a Fővárosi Fürdőigazgatóságnál Szalontai Gergely javaslatára összehasonlitottuk a Török-forrás terhelési adataival. /3. sz. ábra/ Kiderült, minél nagyobb volt a Török-

forrás terhelése, annál jobban csökkent a barlangi viz hőmérséklete.

A két grafikon egybevetésekor tapasztalható eltérések abból adódnak, hogy nem vettük figyelembe a környező források és a furt kutak terhelési adatait. A méréssorozatot, kibővitett méréshelyekkel az 1978-as évben megismételtük.

Mivel a barlangon keresztül kevert viz jut felszinre, természetes, hogy az erőteljesebb melegviz kitermelés a hidegviz előretörését vonja maga után. A fürdők védterületén furt melegvizet termelő kutak számának és a kitermelt viz mennyiségének növelése, csökkenti a forrásokhoz jutó melegviz mennyiségét és igy elősegiti a hidegviz uralomrajutását. Ez először a viz hőmérsékletének csökkenését, később a kémiai jelleg módosulását is okozhatja.

A hideg karsztviz utánpótlódása a vizkivétel közelében létrehozott néhány méteres leszivás esetén, a megnövekedett esés miatt megnő, hiszen a karsztviztartó oldalát csapoljuk meg. Az 1800-2000 m mélységből feltörő forróvizre ez a néhány méteres leszivás gyakorlatilag nincs hatással, esése nem növekszik észrevehetően, és igy hozama is lényegében változatlan. Ezzel magyarázható, hogy az 1850-es években Molnár János által, a barlangban mért 28-31 C^{o}-os vizhőmérséklet az évek alatt miért csökkent le 20-25 C^{o}-ra.

Az elmult évben hozzákezdtünk a barlang fotódokumentációjának elkészitéséhez. A vizalatti fotózás, a speciális környezet miatt nem hasonlitható össze a megszokott barlangi fotózással. A viz, mint munkát akadályozó körülmény, egymagában még nem jelentene lényeges akadályt. A buvár mozgása során azonban a járatok falán, illetve az aljzaton lerakódott iszap felkavarodik és a látást korlátozza, vagy szélsőséges esetben lehetetlenné teszi. Ezen oknál fogva a ténykedésre fordithető idő a száraz barlangokban megszokotthoz képest elenyészően kevés.

Komoly nehézség, hogy a kutatási területeink vize álló, illetve igen lassan mozgó és igy a zavaros viz letisztulása is hosszu időt vesz igénybe. Heti egy, esetleg két merülésnél többet lebonyolitani nem lehet.

Kisérleteket folytatunk a FOTOGRAMETRIÁS térképezési eljárás kidolgozásával is. Hozzákezdtünk a barlangban fellelhető ősállati maradványok gyüjtéséhez és meghatározásához.

Az esztrámosi Rákóczi-barlangokban végzett tevékenységünk

Az előzetes tervek alapján tisztázni kivántuk a Rákóczi-barlang I. sz. és II. sz. tava közötti összefüggés lehetőségét. Ezért párhuzamos merülést kivántunk végrehajtani a két tóban. A felszerelés beszállitása után kiderült, hogy a tavakban /karsztviz szintjében/ jelentős vizszint-emelkedés következett be. Méréseink alapján az 1976. novemberi szinthez képest 3,2 métert emelkedett a viz, valószinüleg az átlagosnál csapadékosabb tél miatt.

A II. sz. tavon létesitett bázisunkat az emelkedő viz megrongálta. Igy a párhuzamos merülést nem lehetett végrehajtani. Két buvárunk kisérletet tett az I. sz. tóból átjutni a II. sz. tóba, de a meddővel feltöltött járat bontása nem vezetett eredményre.

A II. sz. tó DK-i végében megkiséreltük a -32 méteres kürtő folytatását beuszni. A kürtő talppontjáról 15 C^{o}-os lejtésü, 8 m hosszu járatot találtunk, de a felkavarodó iszap miatt további vizsgálatokra lehetőség nem volt. Ülepedési sebességgel kapcsolatos vizsgálatokat végeztünk. Megállapitottuk, hogy az itteni körülmények között minimálisan 10-12 napra van szükség a tavak letisztulásához.

Mivel a zavaros viz komolyabb munkát nem tett lehetővé, a vezetőkötelek cseréjét végeztük el. A meglévő perlonkötelek helyett müanyag tömlőket huztunk be az ismert járatokba. A müanyag jelzővezeték használatát a "Nautilus" buvárok pozitiv tapasztalata

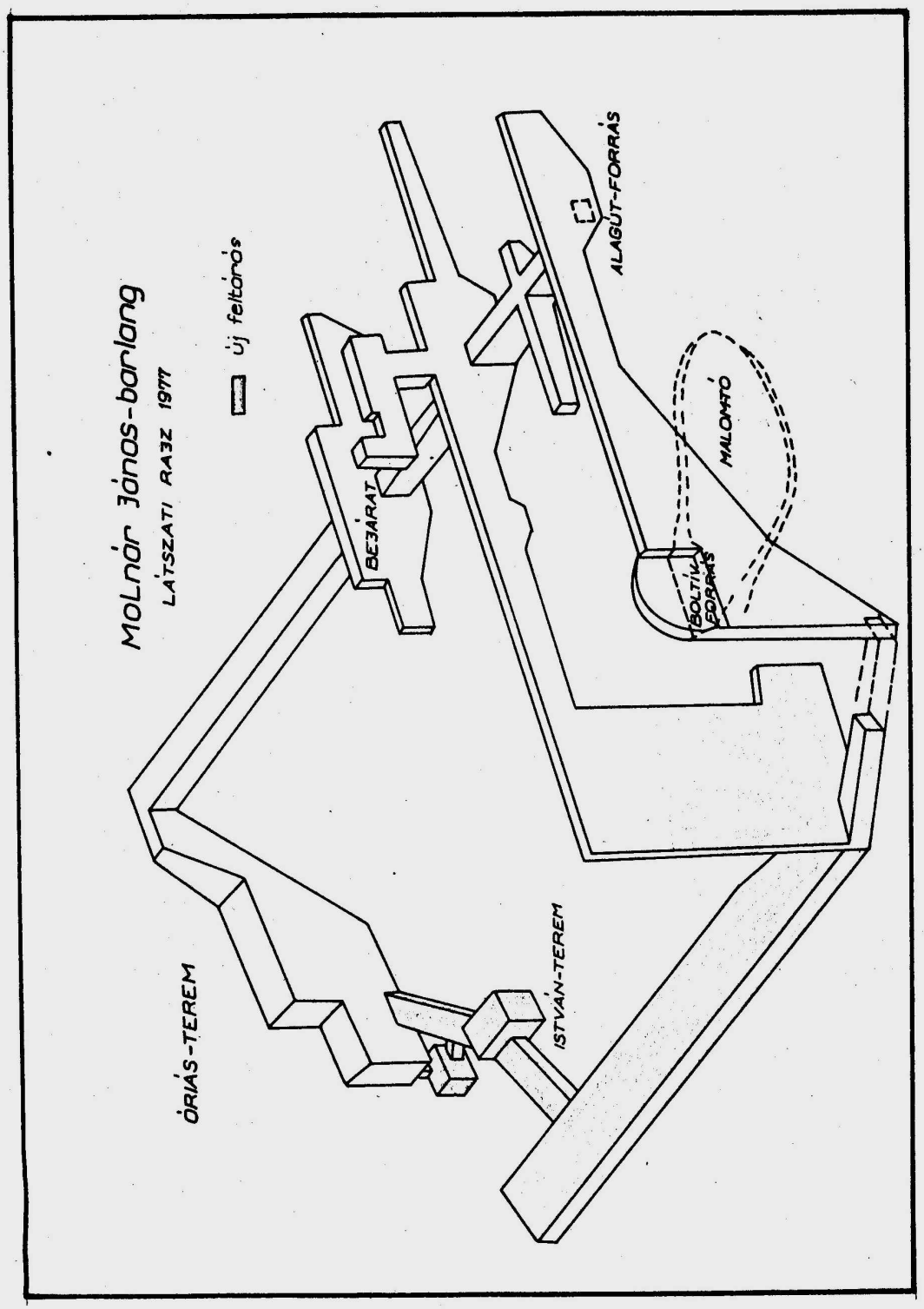
Molnár János-barlang
LÁTSZATI RAJZ 1977
új feltárás
BEJÁRAT
ÓRIÁS-TEREM
ISTVÁN-TEREM
ALAGÚT-FORRÁS
MALOMKŐ
BOLTIK-FORRÁS

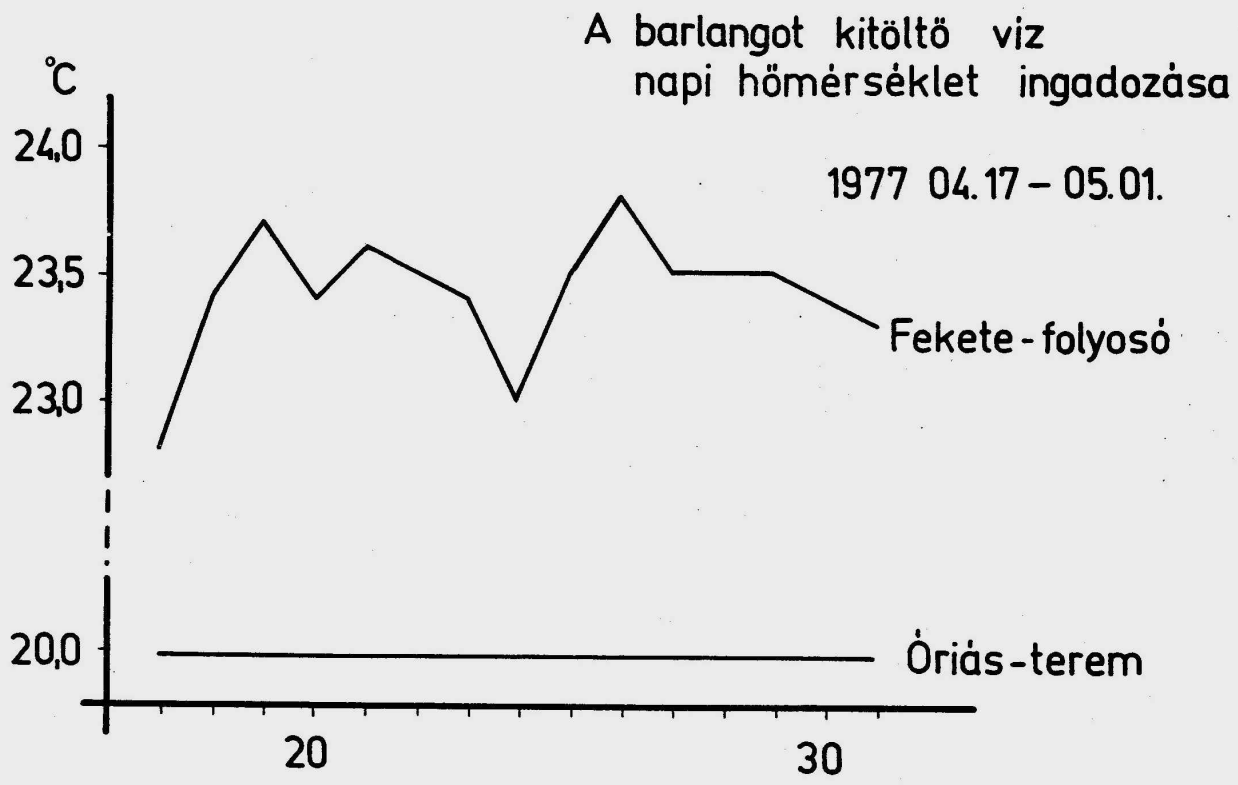
A barlangot kitöltö viz
napi hömérséklet ingadozása
1977 04.17 – 05.01.
°C
24,0
23,5
23,0
20,0
Fekete-folyosó
Óriás-terem
20
30

az ALAGÚT és a BOLTIV-FORRÁS
napi vizhőmérséklet változása
1977 04.17 - 05.01.

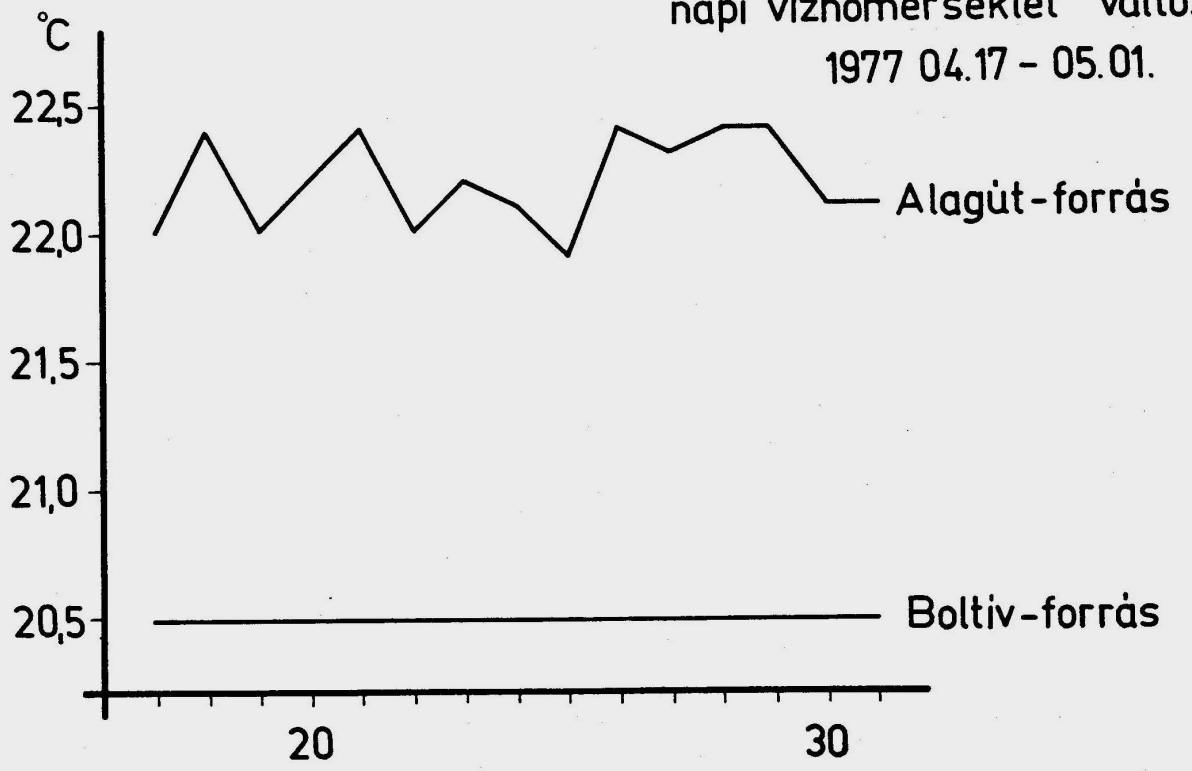

TÖRÖK - FORRÁS terhelési
- zárt zsilipállás - diagramm

1977 04.17 - 05.01.

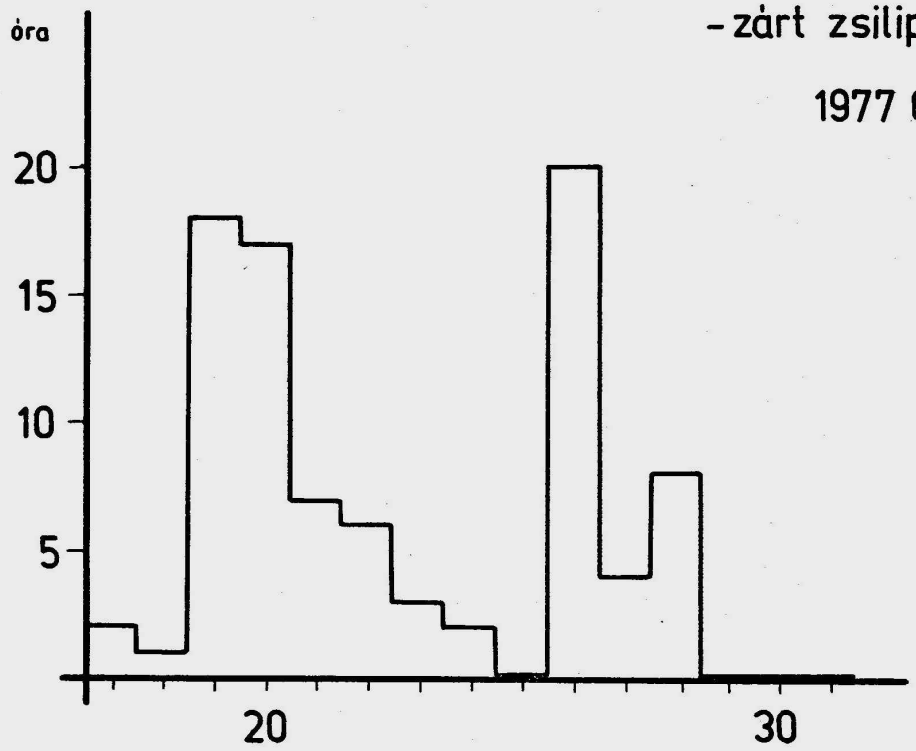

alapján alkalmazzuk. Hazánkban ezt a módszert először a Tapolcai Tavas-barlangban próbálták ki a gyakorlatban.

Merülést hajtottunk végre a bánya VII. szintjén, az 1950-es években hajtott lejtaknában, melybe 1954-ben vizbetörés következett be. Feltételezésünk szerint a viz egy barlangból kerülhetett a tárába. Ezt a barlangjáratot kivántuk megtalálni. 50 m hosszban jártuk be a tár viz alatti szakaszát, de az évek alatt összegyült mésziszap miatt a feltételezett barlang járatát megtalálni nem sikerült.

A barlangok tavaiból vizmintákat vettünk, melyeket a Fővárosi Fürdőigazgatóság laboratóriumában kielemeztek. A minták kiértékelése folyamatban van.

Hozzákezdtünk a barlangok fotódokumentációjának elkészitéséhez. Első lépésben a felszini járatok jellegzetes, a viz alatt is ismétlődő képződményeit dolgoztuk fel. Megállapitottuk, hogy a felszinen is fellelhető képződmények 5-6 méter mélységig a viz alatt is megtalálhatók. Feltételezésünk szerint a tavak vize valamikor csak addig a szintig borította a járatokat, ameddig e képződmények fellelhetők. A vizszint alatt hideg és hévizes eredetü képződmények együttesen találhatók. E jelenség létrejöttének magyarázata jelenlegi kutató tevékenységünk egyik részét képezi.

A buvárfelszerelések szállitása a barlangi járatokban igen komoly és veszélyes feladat. A közlekedés feltételeinek javitása érdekében további részeken épitettünk be állandó jelleggel vaslétrákat. Ezek a létrák elősegitik az amugyis pusztuló képződmények megóvását, mivel ezeken a szakaszokon a könnyebb mozgás miatt az akaratlan rongálás megszünt.

Szomoruan tapasztaltuk, hogy a barlang egyik ékessége, az "Ékszerdoboz" vandál pusztitás áldozata lett. Ezen nagyon csodálkozunk, mert tudomásunk szerint más csoportnak a barlangra kutatási engedélye nincs. Igy nehezen érthető, hogy a lezárt barlangba, felügyelet nélkül idegen személyek jutottak.

Őszi turánk alkalmával folytattuk a II. sz. tó feltárását. A "Vörös-tenger" ágból továbbjutási lehetőséget találtunk, 8 méter mélységben. Az uj szakaszt kb. 25-30 m hosszban beusztuk, de a biztonságos merülés feltételeinek hiányában a feltárást nem folytathattuk. Az uj szakasz 8-15 m mélységben huzódik, iránya a "Surrantós"-barlang felé mutat. A további feltárás technikai feltételek megoldása után könnyen lehetséges. Ehhez, az ismert szakaszon uszó kötélrögzitőt kell kiépitenünk.

Összefoglalva az évi munkánkat megállapithatjuk, hogy az aránylag szerény eredmények ellenére, egyre több buvárunk szerez gyakorlatot a nehezen megközelithető és az alacsony hőmérsékletü vizekben. Egyre szaporodnak az adatok erről a nehezen áttekinthető, vizzel boritott üregrendszerről.

Kalinovits Sándor

Jelentés

a tiszaföldvári Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

Szerkesztette: Varga Csaba

T a r t a l o m

Varga Csaba: Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi feltáró munkájáról

Varga Csaba: Különböző mérések, vizsgálatok a Hajnóczy-barlanban

Miklós Gábor: Jelentés a Hajnóczy barlangkutató csoport mikroklima csoportjának 1977. jul. 1. és 18. közötti munkájáról

Németh Gyula: Jelentés a mérőcsoport 1977. évi munkájáról

Pintér Márta: Jelentés a biológus csoport 1977. évi munkájáról

Varga Csaba: Egyéb események a csoport életéből

A Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi feltáró munkája

Alapos megfontolással választottuk ki a Hajnóczy-barlangban azokat a helyeket, ahol az 1977. évi táborunkban feltáró munkát kivántunk végezni.

Az I. sz. munkahely /lásd a mellékelt térképen/ mellett az szólt, hogy itt egy olyan betömődött kürtő van, amely egybeesik a tőle É-ra lévő, mintegy 38 m mély, két tagból álló kürtővel, s ugyanakkor annak a nagyméretü beszakadásnak az alján képződött, mely tőle D-re látható. Feltételezhető, hogy e kürtősorozat képezi a barlang konvergálási övezetét.

A legészakabbra lévő kürtőegyüttes fenékszintjére már eljutottunk, s bár menet közben bontatlanul hagytunk egy álfenéknek tünő szintet, pillanatnyi technikai felkészültségünkkel ott nem tervezzük a továbbhaladást. A D-i beszakadás - kb 17 m mély - járható, igy tehát a középen lévő kürtő kibontása mindenképpen indokolt.

A II. számu munkahely /lásd a térképen/ kiválasztásában döntő tényező volt, hogy egy inaktiv patakmeder szakasz egyik végpontját képezte. A feltárása választ adhat arra, hogy valóban a patakmeder morfológiai jegyei jelentkeznek-e az I. számu munkahelytől K-re. Ugyanakkor ki kell deriteni azt is, hogy ellenkező irányban meddig terjed e patakmeder.

I. számu munkahely

Hat-nyolc fő kezdte meg a Lenini Komszomolról elnevezett rész É-i fala alján lévő kürtő kibontását. A munkálatokat Domján János kutatásvezető-helyettes irányitotta. A munka kezdetekor a kürtő mélysége 1,5-2 m között volt. Keresztmetszeti jellemzők: É-D irányu tengelye 1,8-2,2 m, Ny-K irányu tengelye 2,5 m. A kürtő D-i falának a hajlásszöge 80° volt, mig az É-i visszahajtó falé kb. 100° volt.

A munkát kettes csoportokban végezték, két fő a fenéken vödrökbe termelte a törmeléket, két fő kezdetben csak kötéllel, később csigán átvetett kötéllel kihuzta a vödröt, mig kettő elvitte a kitermelt anyagot. A legtöbb problémát a kitermelt anyag elhelyezése okozta, mivel igen gyéren állt rendelkezésre "tárolóhely".

Kezdetben a "bányászok" kötéllel biztositva dolgoztak, védekezve egy esetleges be-

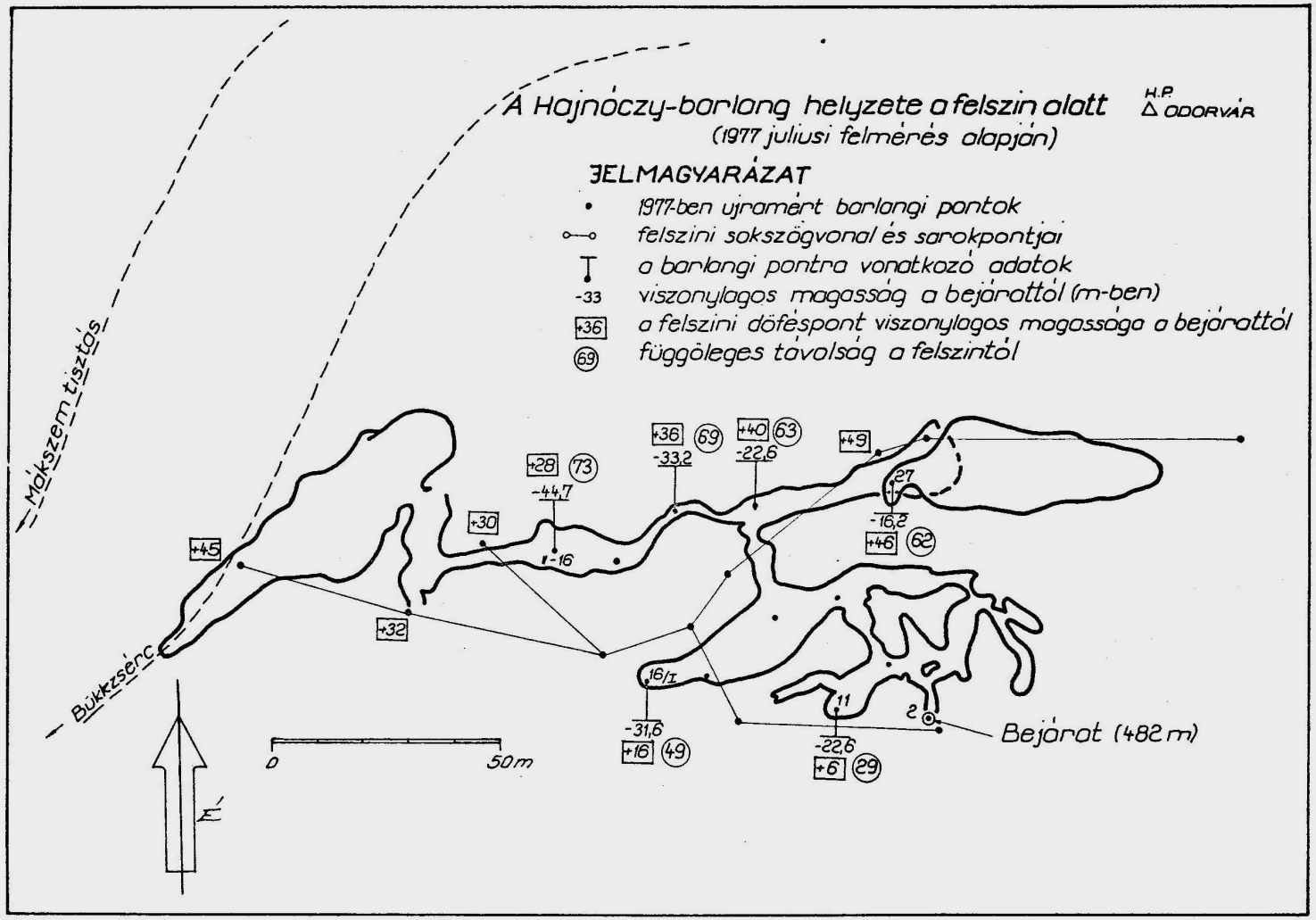
A Hajnóczy-barlang helyzete a felszín alatt
(1977 júliusi felmérés alapján)
H.P.
ODORVÁR
JELMAGYARÁZAT
1977-ben újramért barlangi pontok
felszíni sokszögvonal és sarokpontjai
a barlangi pontra vonatkozó adatok
-33 viszonylagos magasság a bejárattól (m-ben)
+36 a felszíni dőléspont viszonylagos magassága a bejárattól
69 függőleges távolság a felszintől
Mákszem tisztás
Bükkzsérc
+45
+32
+30
+28 73
-44,7
1-16
+36 69
-33,2
+40 63
-22,6
+49
27
-16,2
+46 62
16/I
-31,6
+16 49
11
-22,6
+6 29
2
Bejárat (482 m)
0
50 m
É

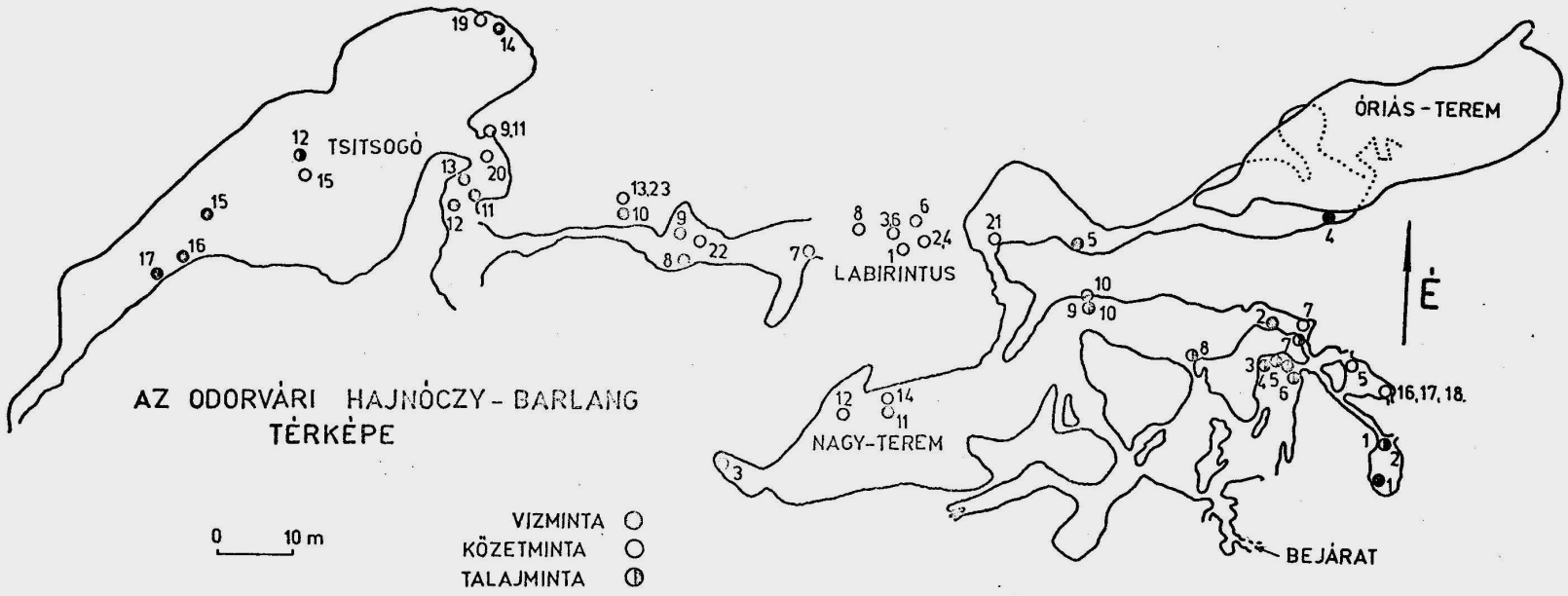
AZ ODORVÁRI HAJNÓCZY - BARLANG
TÉRKÉPE
TSITSOGÓ
LABIRINTUS
NAGY-TEREM
ÓRIÁS - TEREM
BEJÁRAT
É
0 10 m
VIZMINTA
KÖZETMINTA
TALAJMINTA

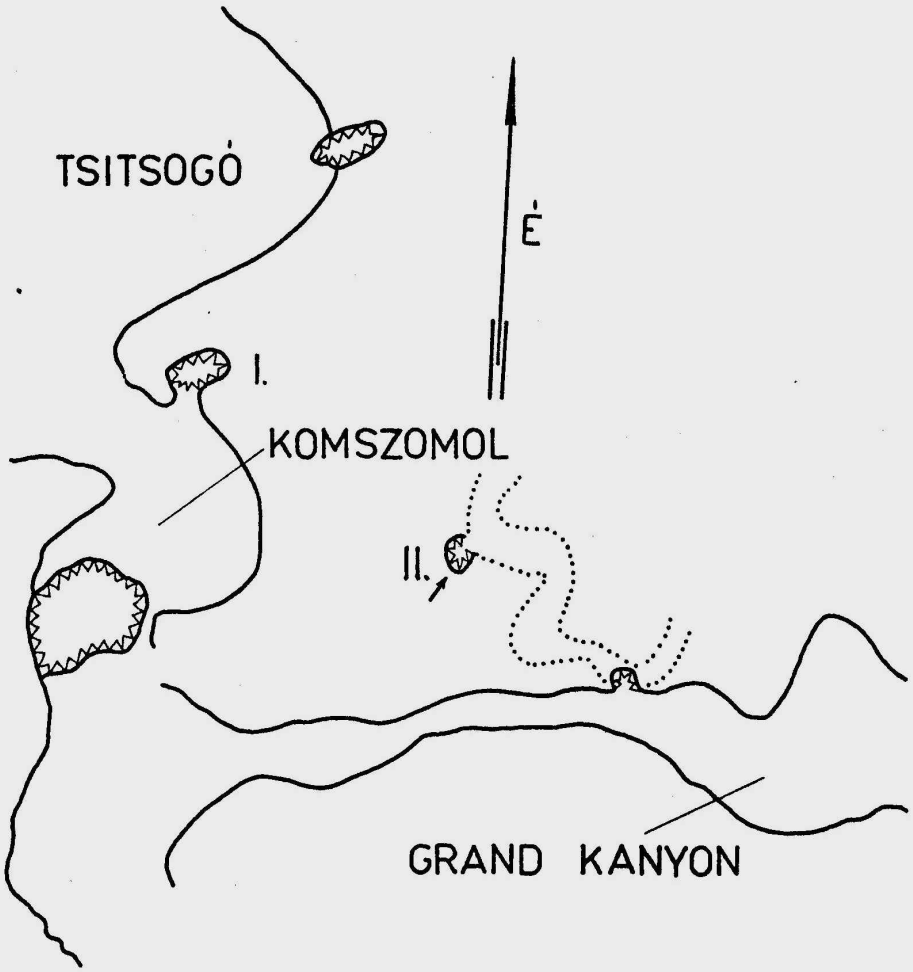
TSITSOGÓ
É
I.
KOMSZOMOL
II.
GRAND KANYON

szakadás ellen, de a későbbiek során ez szükségtelenné vált. A kürtő alján sem huzat, sem egyéb jel nem utalt arra, hogy tartani kellene egy beszakadástól. Morfológiai megfontolások alapján a kürtő fenékszintjét 18-22 m, vagy 32-36 m-es mélységben kell elérnünk.

A tábor során 9-10 m mélységig sikerült kibontani a kürtőt. Az megnyugtató, hogy szálkőben haladunk lefelé, s a kürtő lejtési adatai, valamint keresztmetszeti mutatói lényegesen nem változtak. Az 1978. évi nyári táborunk során egy nehézséggel kell megküzdenünk, a már korábban emlitett "tárolóhely" szükösségével.

A kürtő falán - hasonlóan a tőle É-ra lévő kürtősorozat falához - kipreparálódott szarukő gumókat találtunk. A barlangban mindössze ezen a két helyen találkozunk ilyen jelenséggel.

II. számu munkahely

A csoport másik munkahelye a Grand Kanyon É-i oldalán a 14-es pontnál nyiló Hufi-kürtő volt. E kürtő levezet egy, a viz által elhagyott patakmederbe. E járat pontositó térképezését 1977-ben elvégeztük, igy már határozottabb elképzelésünk van erről a járatról.

A nyillal jelzett kürtő alján sikerült É-i irányban továbbjutni egy agyagszifon kibontása után. A szifonból kitermelt kövek között igen finomszemcsés szürke homokot találtunk, amit vizsgálatra a MÁFI-ba küldtünk. A sikeres bontás után egy kb. 2x3x2 m-es üregbe jutottunk, melynek az alját vörös agyag boritotta. Egy szük hasadékon ismét egy, de már az előzőnél kisebb üregbe jutottunk, ahol a falon erőteljes eróziós nyomokat találtunk. Ez a rész feltehetően folytatása a korábban emlitett patakmedernek. Az összeköttetés felderitése az 1978. évi tábor feladata.

A bevezetőben emlitett feltevésünk is igazolódni látszik, ugyanis az agyagszifonon áthaladva K-i irányba tudtunk bontás nélkül továbbhaladni, de Ny-i irányban lehetőség van - némi bontás árán - a továbbjutásra. Igy lehetőség van arra, - feltevésünknek megfelelően - hogy közvetlen összeköttetés létesüljön az I-es és a II-es munkahelyek között.

A mérőcsoport 1977. évi munkája

Juliusi táborunkban elkezdtük egy uj alapsokszög felvételét a Hajnóczy-barlangban. A pontosság növelésére minden sokszögpontot a falba vésett lyukba, müanyag tiplibe hajtott facsavarral rögzitettünk. A csavarokra aluminium lapocskákat akasztottunk, amibe beütöttük a mérési pont számát. A méréseket 20' beosztásu függőkompasszal, függőivvel és 20 m-es acélmérőszalaggal végeztük. Összesen 47 mérési pontot helyeztünk el 298 m hosszon. Ezzel levittük a sokszöget a Romos-terem /11/, a Nagy-terem /16-5/ végébe, a Galéria felső végének közelébe /27/ és a Grand Kanyonba /11-16/. A nyert adatokkal helyesbitettük a térképünket.

A barlangi mérésekkel párhuzamosan a barlang feletti terepen is lefektettünk egy sokszögvonalat. Ennek pontjait egyrészt levert karókra, másrészt fatörzsek, vagy sziklák oldalára olajfestékkel felirt jelekkel rögzitettük. A felszini méréseket Wild To teodolittal végeztük. A két mérés összevetéséből most már el tudjuk képzelni a barlang helyét a felszin alatt.

A mérések hibáját kettős leolvasással és gondos munkával igyekeztünk csökkenteni, de a pontosságot még nem ellenőriztük, igy jelen adatainkat - elsősorban a barlangiakat - csak tájékoztató értékükeknek szabad tekinteni.

További feladataink:

1/ A sokszögvonal végigvezetése a barlangon

2/ A pontosság ellenőrzése és esetleges korrekciók végrehajtása

a/ Egy-egy pont felszinről történő bemérésével /mágneses módszer/

b/ A sokszögvonalak visszamérésével

3/ Keresztmérések végzése a járatokban

4/ A kapott adatok alapján megbizható térkép készitése a Hajnóczy-barlangról

5/ Az Odorvári-barlang térképének ellenőrzése és szükség szerinti helyesbitése

Méréseink végrehajtásában müszerek biztositávával, tanácsaival és a felszini sokszög felvételének vezetésével nagy segitségünkre volt Reményfy László mérnök ur, akinek segitségét itt is megköszönöm.

A Herman Ottó Karszt- és Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

A csoportunk az Ady Endre Művelődési Ház és a DVTK Természetjáró Szakosztályának keretében, az MKBT Észak-magyarországi Területi Osztály irányitása mellett dolgozik, végzi a feltáró, adatgyüjtő, mintavételezési tevékenységét. Csoportunk létszáma 28 fő, tagjaink főleg munkások és tanulók.

A csoport vezetését 1977. juliusától Szikszai Tibor vette át. Csoportunk életében mindig nagy szerepet kap a tábor. Ebben az évben 3 tábort szerveztünk. Tavasszal 4 napos tábort tartottunk Dorongóson. Nyári táborunkat az MKBT Észak-magyarországi Területi Szervezetével egyetértésben Bolháson rendeztük, julius 16-tól 31-ig. November 4-8 között szintén Bolháson táboroztunk. A táborok eredményeiről a feltáró tevékenységnél számolunk be.

Feltáró tevékenység

Dorongósi időszakos viznyelő

Dorongós tisztás É-i részében található. Közvetlen az Ilona kut felé vezető ut mellett helyezkedik el.

A kutatást indokolttá teszi, hogy a Dorongós tisztás nagy vizgyüjtő területtel rendelkezik, ez kedvező a viznyelő számára. Hóolvadási időszakban a viz a hótömböket hömpölyögve viszi bele a viznyelőbe.

A barlang feltárásával célunk a feltételezett Miskolc-Tapolcai források vizgyüjtö területének vizsgálata, valamint az alsóbb rendszerbe való bejutás. Aktiv vizes szakaszon festési vizsgálat elvégzése. A barlang felső szakasza erősen törmelékes jellegü, mindenütt tisztára mosott, agyagos eltömődés sehol nem található.

Tavasszal 4 napos tábort szerveztünk a feltárásra, a szálkőzetben való szükület átbontására. Ehhez segitséget kaptunk az EVIZIG-től /1 db kompresszort/. A szükület átvésése után 7 méter mély aknába jutottunk, amelynek alján egy ujabb szükület zárja el a továbbjutást. A szükületen át bedobott kő esésének a zaját 10 másodpercig lehet hallani. Reméljük, hogy az ujabb akadály elháritása után szabad járatokat találunk.

Borókási-tőbör területe

A Szinva-völgyétől Ny-ra fennsiki környezetben, az un. fennsiki mészkő területen található, közel 3 km²-nyi nagyságban. A fennsiki mészkő vonulat K-Ny-i csapással huzódik át a területen, a Bükk-hegység központi részéről egészen a Szinva-völgyig. Ebből a mészkőből fakad 5-35 ezer m³/nap vizhozamu Szinva főforrás is.

A borókási terület környezetében a fennsiki mészkő uralkodó rétegcsapás iránya mint emlitettük K-Ny-i és erre közel merőlegesek a haránttörések. Ezeket a főirányokat követik a felszin alatt és felett kialakult hidrogeológiai jelentőségü karsztformák.

A terület kutatását az indokolja, hogy a vizsgált borókási terület a Szinva főforrás vizgyüjtőjének legjelentősebb része. Mivel a Szinva főforrás fő szerepet kap Miskolc ivóviz ellátásában, ezért lényeges szempont annak a ténynek a megismerése, hogy a borókási területtől É-ra huzódó karsztvizduzzasztó kőzeteken milyen mértékben jut keresztül a főforrással már nem csapolt anizuszi mészkő területre. A területen lévő feltárásaink is ezt a célt szolgálják.

Feketesár II. számu-zsomboly

A barlang bejárati szakaszán kijavitottuk a meghibásodott ácsolatot. A végponton lévő teremből bontással 1,5 métert sikerült előrejutni. A régi felmérési jegyzőkönyv alapján elkészitettük a barlang térképét.

Mészáros Károly-barlang

A borókási töbrök ÉNy-i töbör sorában a második.

Feltételezéseink szerint a borókási területen ez a barlang volt legtovább nyitott, ezért itt van a legnagyobb valószinüsége annak, hogy viszonylag könnyen lehet lejutni a karsztvizszintre. A barlang mélysége jelenleg 10 méter, hosszusága 90 méter.

A barlangban lévő levegőmozgás minimális, ezért feltáró munkát csak rendkivül nagy körültekintéssel lehet végezni. Ebben az évben az inaktiv patakmeder agyagos eltömődését bontottuk, melyben sikerült 7,5 méter hosszan előrejutni.

Borókás IV-es-zsomboly

Tektonikus hasadékban keletkezett. A legmélyebb borókási barlang 140 méter mély. Rendkivül nehezen járható, vonalvezetése léposőzetes. A zsomboly cseppkövekben szegény, egyes részei aktivak. Jelenlegi végpontján szifon zárja el a továbbjutást.

A nyár folyamán vizszintsüllyesztést végeztünk. A szifon vizszintjét sikerült 4 méterrel mélyebbre helyezni, azonban ez még a továbbjutáshoz nem elegendő. A továbbjutáshoz még 1,5-2 méter süllyesztésre van szükség. A jelenleg elért vizszint nem jelenti a terület karsztvizszintjét.

A feltárt zsombolyból több helyen kürtő halad felfelé. Legjelentősebb az alsó szakaszon van, ahonnan állandó vizfolyás érkezik a kürtőből, a leszállások alkalmával vizhozam mérést végeztünk, mely 1-150 l/perc között változott, az időjárás függvényében. A betorkolló kürtő feltételezhetően a II-es zsombolyhoz ér fel.

A barlangban összefüggési és vizkémiai vizsgálatot végeztünk, amelynek értékelésére a későbbiekben visszatérünk.

Mexikó-völgyi-barlang

A barlang felfedezése a csoport nevéhez füződik. 1967-ben tárták fel. A Miskolc-Tapolcai források vizgyüjtő területén helyezkedik el. A források szennyeződési lehetőségének behatárolása teszi indokolttá a kutatást.

Ladini mészkőben keletkezett barlang. A mészkő erősen tört és gyürt, igen nagymértékben limonitos bevonatu. A tektonikai vonalak meglehetősen szabálytalanok, mert az álló sikoktól az egészen laposig mindenféle előfordul, ez indokolja a barlang kusza járatainak keletkezését. Jelenlegi mélysége 80,20 méter, a felmért összhosszuság 700,50 méter.

Több helyen végeztünk feltáró munkát, ahol a járatok irányának meghatározása történt. A végpont szálsziklában elszükül, további feltárás azonban lehetséges. A mérési adatok alapján 25 méter szükséges az aktiv vizes szakasz eléréséhez. A barlang feltárását, a dokumentáció növelését tovább fogjuk végezni.

Ilona-kuti-barlang

A felszini megfigyelés nagy barlangot igér, bejárata bükki viszonylatban nagy szelvénynyel indul. A feltárást rendkivül megnehezíti a több tonnás kövek kitermelése, szétverése. Az ehhez szükséges felszerelést ritkán tudjuk beszerezni. A továbbjutáshoz a továbbiakban még nagyarányu kutatómunka szükséges.

Szeleta-zsomboly

A Szeleta-barlang mellett található. Időszakos viznyelő. A zsomboly triász mészkőben keletkezett. A feltárást a végponton végeztük 110 méter mélységben. A szálkőzet vésése rendkivüli erőfeszitést igényel, az előrejutás igen lassu, csak centiméterekben mérhető. A kutatást minden körülmények között folytatjuk.

Mély-völgyi-lyukak

A terület barlangjainak, kőfülkéinek, lyukainak azonositása történt. Ezeket egy alapvonalra raktuk fel.

Táborbeli tevékenység /jul. 6-31., nov. 4-8./

Bolhási-viznyelő-barlang

A nagyfennsik közepén találjuk. A völgyek összegyüjtött vizét az anizuszi mészkőnek vezetve alakult ki a Bolhási-viznyelő-barlang. A területet átszelő ut É-i oldalán, fehér, jól rétegzett anizuszi mészkő jellegzetes megnyilvánulásait figyelhetjük meg, az időnként előbukkanó mészkőfejek formájában. D-re ladini agyagpala, tufitos homokkő és tüzkövés mészkő betelepülések találhatók. Az anizuszi összlethez képest gyengén karsztos terület.

A barlangot 1953-ban az MHT zsombolykutatói tárták fel. Az elmult években több csoport kisérletezett a barlang szifonsorának átbontásával, de tartós eredményt nem tudtak elérni, mert amit egyik nap bontottak, azt a viz másnapra visszatemette. Ennek a ténynek az ismeretében elhatároztuk, hogy a barlang aknarendszerét viztelenitjük a tábor időtartamára. Első feladatunk a már meglévő, de rossz állapotban talált gát kijavitása, megerősitése volt.

A megfelelő biztonság érdekében ugy döntöttünk, hogy még egy gátat épitünk a barlang bejáratától kb. 6 méter távolságra. Ennek a biztonsági gátnak lett volna a feladata egy esetleges felső-gátszakadás esetén a vizet addig tárolni, amig a lent dolgozó kutatók elhagyják a veszélyes zónát.

A gátrendszer mögül a vizet szivattyu segitségével emeltük át az ut másik oldalára, és vezettük el semleges területre. Biztositani kellett a felszin és a munkahely közötti állandó összeköttetést is, amit a honvédségtől kölcsönkapott tábori telefonnal és a szükséges mennyiségü vezetékkel oldottuk meg. Igy már megfelelő biztonsággal kezdhettünk neki a feltárásnak. Meg kellett oldani azonban egy másik évtizedes problémát is, a kibontott szifonsor törmelékes anyagának tárolását. Ezt fóliazsákos depózással oldottuk meg, ezzel sikerült megakadályoznunk a szifonok ujra eliszaposodását, a viz visszaengedése után. Ezzel a bontási módszerrel dolgozva egy 30 méter hosszuságu szifonsor átbontását követően egy kisebb terembe értünk. A teremből a járat 3-felé ágazott. Az egyik ág szikla szükületének átbontásával 40 méter hosszuságu, cseppkövekben gazdag barlangágat sikerült feltárni, melyet Lantos-ágnak neveztünk el. A terembe visszatérve pár métert tudtunk szabadon előreheladni a patakmederben, utána ismét egy hordalékos eltömődés állta utunkat. Ez ellen inditottunk támadást novemberi táborunkban. Ismét alkalmaztuk a fóliazsákos depózást. 10 méteres szakasz átbontása után erős huzatot észleltünk és ujult erővel folytattuk a munkát. Erőfeszitésünket siker koronázta. A feltárt barlangszakasz szépsége minden fáradságunkat feledtette. Az uj ágat Mészáros-ágnak neveztük el. A barlangág hosszusága az eddigi mérésünk szerint 510 méter. A patakmederben ismét hordalékos eltömődés állja utunkat. Ennek a bontásához hozzákezdeni nem tudtunk, mert a szivattyunk meghibásodott, javitását alkatrész hiány gátolja.

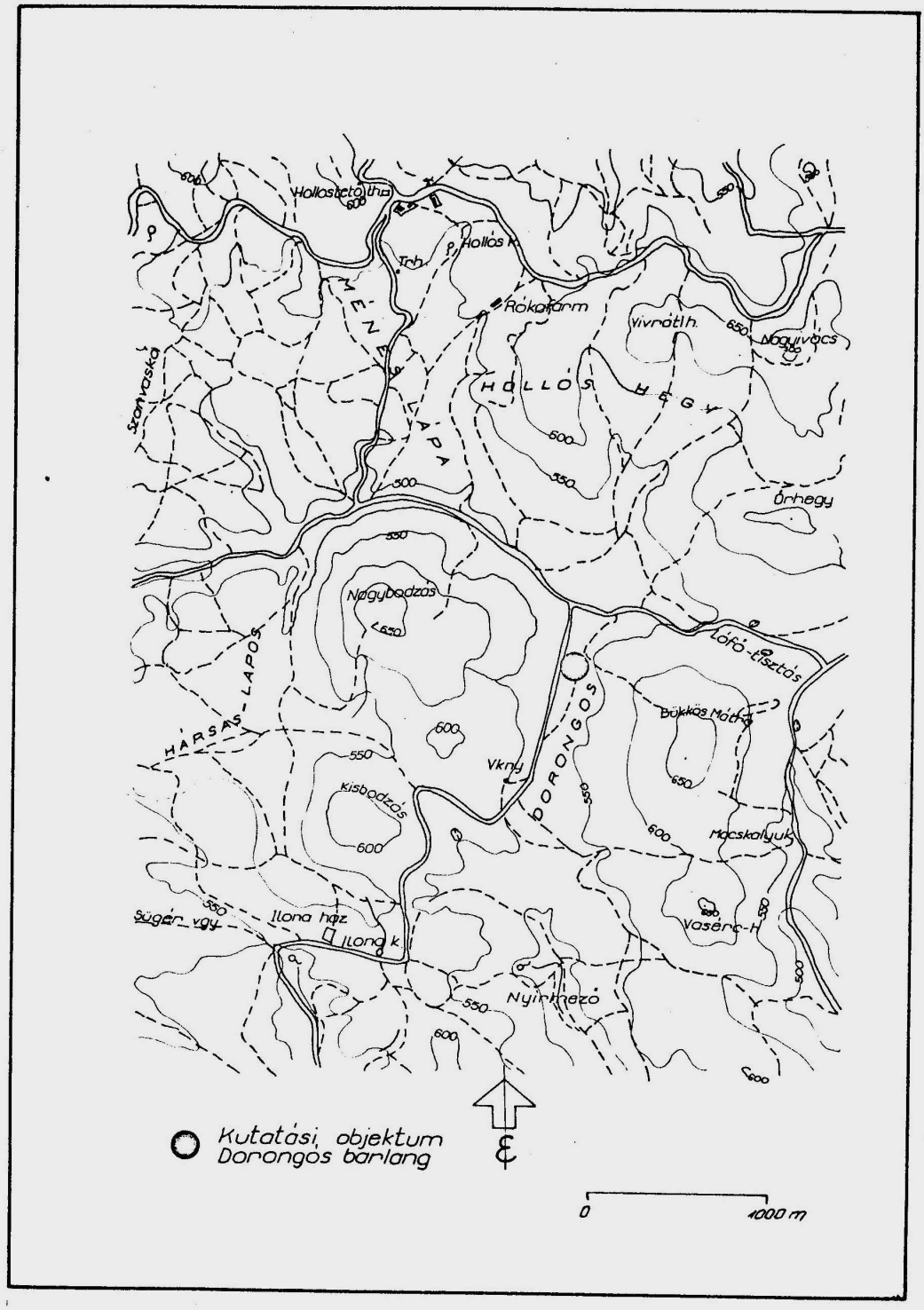
Hollostetőth.
Hollós k.
Trh.
Rókafarm
Vivrátlh.
Nagyivacs
MÉNES LAPA
HOLLÓS HEGY
Szarvaská
Órhegy
Nagybodzás
Lófő-tisztás
HÁRSAS-LAPOS
DORONGOS
Bükkös Mátra
Vkny
Kisbodzás
Macskalyuk
Vasérc-h
Sügér vgy
Ilona ház
Ilona k.
Nyírmező
Kutatási objektum
Dorongos barlang
0
1000 m

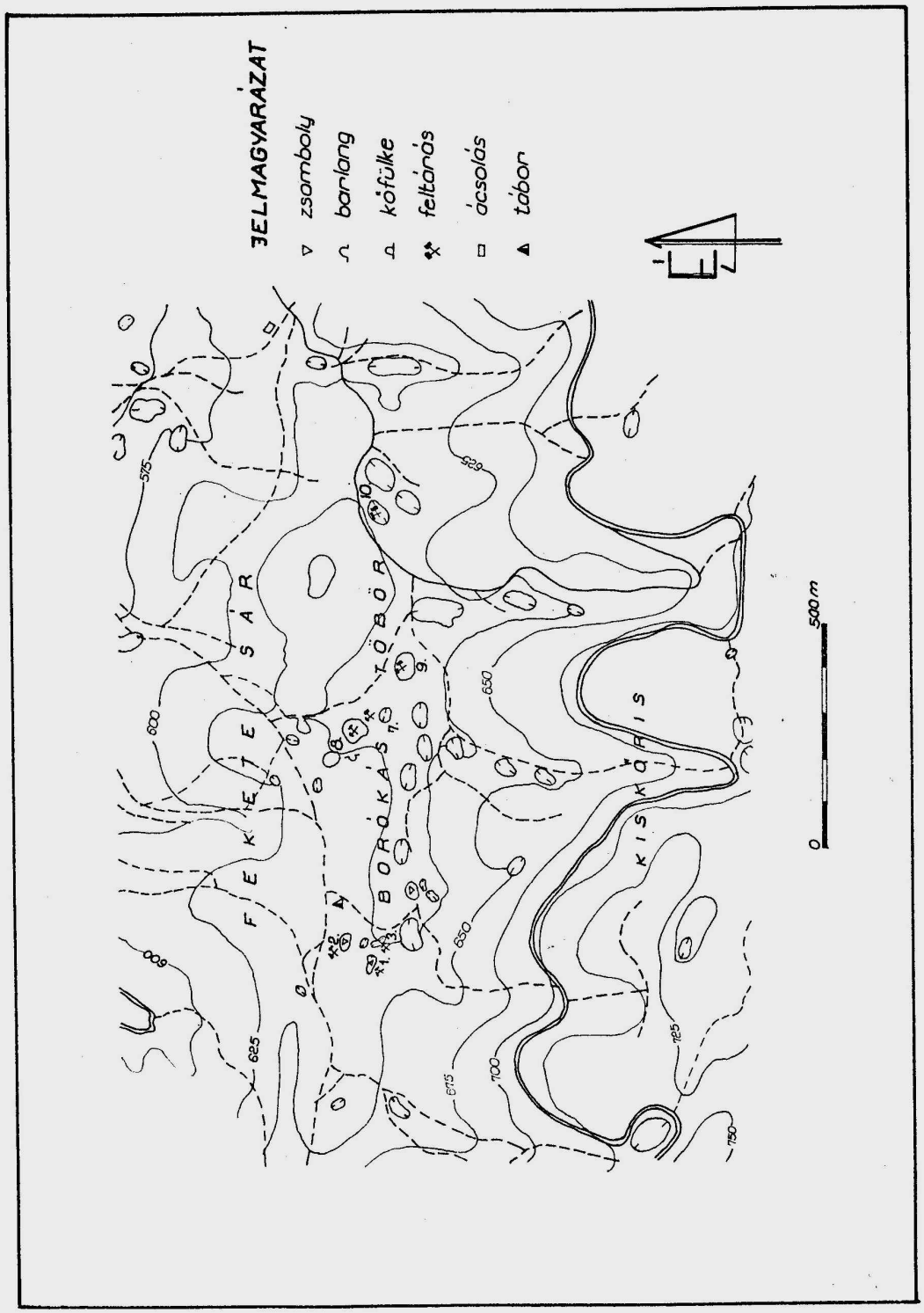
JELMAGYARÁZAT
zsomboly
barlang
kőfülke
feltárás
ácsolás
tábor
FEKETE SÁR
BORÓKÁS TÖBÖR
KISKŐRIS
0
500 m
575
600
625
650
675
700
725
750

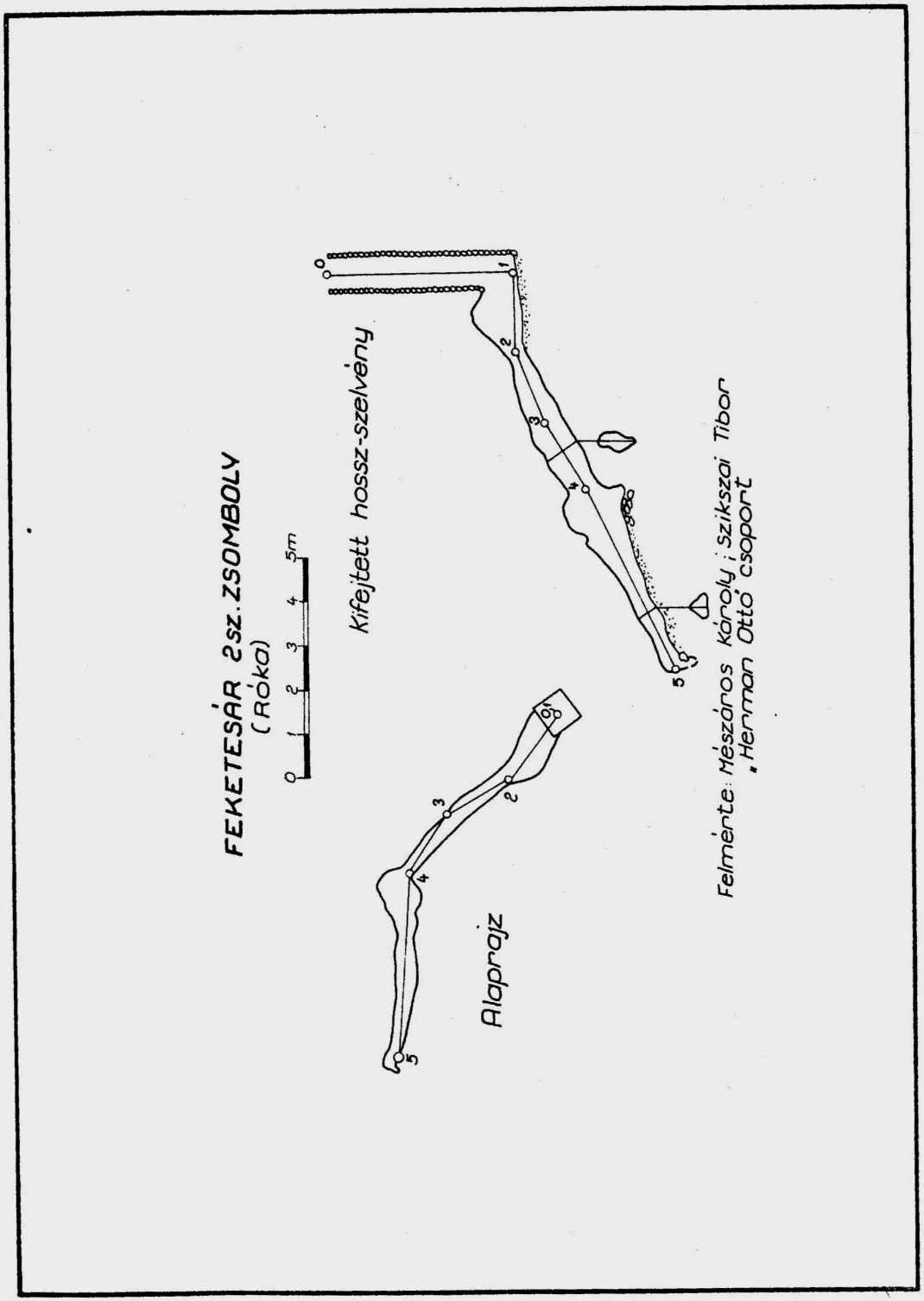
FEKETESÁR 2sz. ZSOMBOLY
(Róka)
0 1 2 3 4 5m
Kifejtett hossz-szelvény
Alaprajz
Felmérte: Mészáros Károly i szikszai Tibor
„Herman Ottó csoport

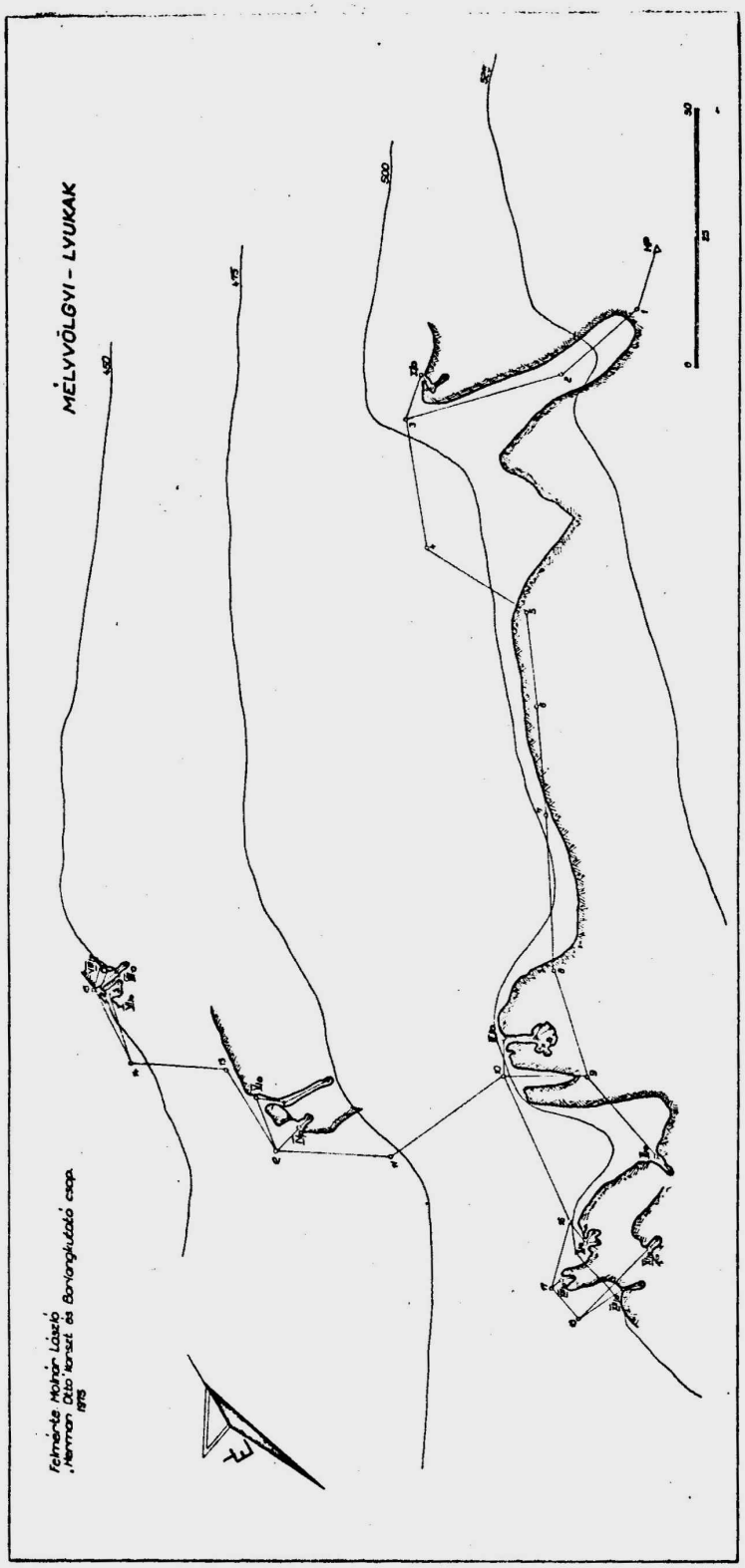
MÉLYVÖLGYI - LYUKAK
Felmérte Molnár László
Herman Otto Karszt és Barlangkutató csop.
1975

A BOLHÁSI VÍZNYELŐ - BARLANG alaprajza

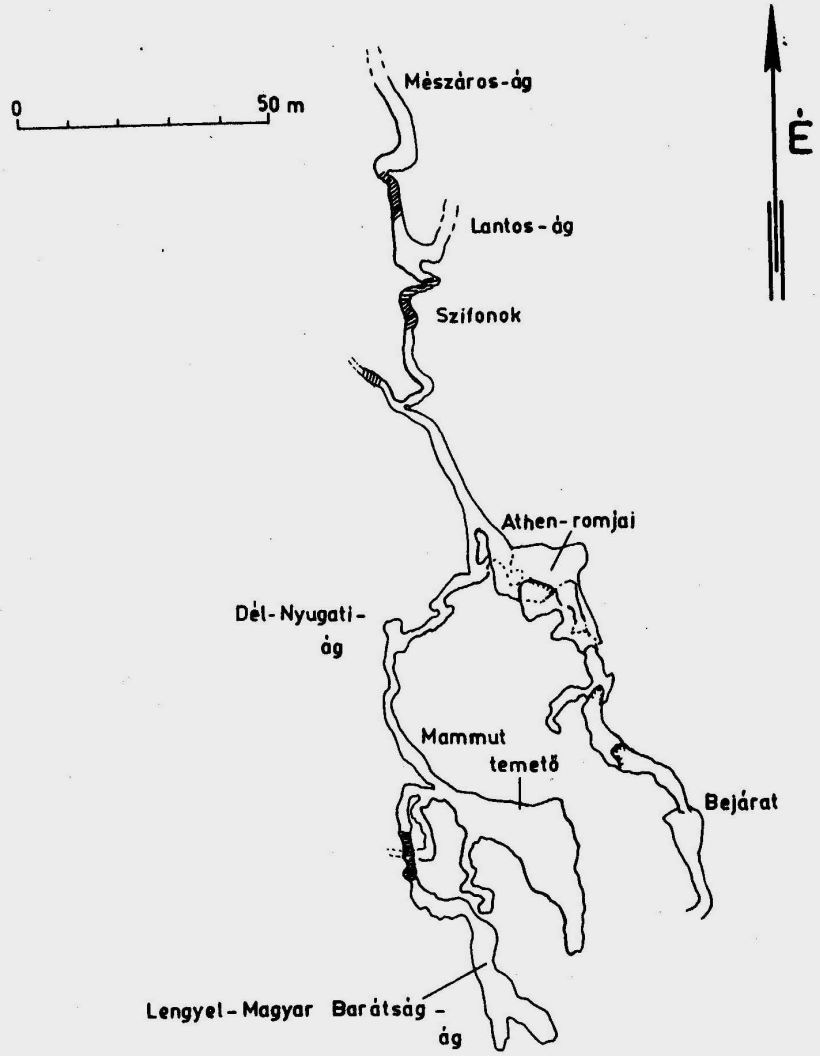

Sajnos az uj ágról készült szines fotódokumentációt mellékelni nem tudjuk, mert az OFOTÉRT az igért határidőre nem készitette el azokat.

A barlang védelmének érdekében a bejáratot kénytelenek voltunk lezárni, mert általunk ismeretlen, magukat barlangásznak nevezett egyének a képződmények pusztitásához kezdtek.

Szirén-barlang

Átépitettük a barlang beomlott bejárati szakaszát. Megkezdtük a barlang térképezését, bemértük azt a pontot, ahonnan a legcélszerübb egy uj bejárat nyitása.

Felső-Sebesvizi-nyelő

A Szinva főforrás vizrendszeréhez tartozó időszakos viznyelő a mészkő és a porfirit határán haladó bontásunkkal 8 méter mélységig jutottunk.

Barlangfeltárási tevékenységhez kapcsolt megfigyelések, anyagvizsgálatok

Folytattuk az előző években megkezdett mintavételezési tevékenységet, anyagvizsgálatot. Anyagvizsgálataink kiterjednek a különböző tipusu karbonátos kőzetekre és barlangkitöltésekre. Ezek alapján vizsgáltuk a különböző kőzetek oldékonyságát, a barlang kialakulásának idejét. Folyamatosan végezzük a térképezési tevékenységet, az ujabb feltárások felmérését, illetve a már meglévő térképek korrigálását, utánmérését.

A barlangok képződményeiről fényképeket készitettünk /leginkább diákat/, amelyek a csoport anyagában megtalálhatók. A nyári tábor alatt meteorológiai mérőállomást létesitettünk.

Karszthidrogeológiai mérések

Ebben a témakörben az alábbi vizsgálatokat végeztük:

1/ Viznyelők működési idejének megfigyelése, a befolyó vizek kémiai elemzése
2/ Barlangi viz megfigyelések, vizsgálatok
3/ Összefüggés vizsgálat
4/ Források vizmintagyüjtése, biológiai, kémiai elemzése

Viznyelők működési idejének megfigyelése, a befolyó vizek kémiai elemzése

Folytattuk az előző évben megkezdett megfigyelésünket 13 időszakos viznyelőnél. Az eddig kapott adatok még kiegészitésre szorulnak, hogy azok értékelhetők legyenek. A tavaszi időszakban vizmintákat vettünk, ezeket megelemeztük. A kapott adatokból vizkémiai adatsorokat kivánunk kialakitani.

Barlangi vizmegfigyelések, vizsgálatok

A barlangi vizek vizsgálatát biológiai és kémiai szempontból végeztük. Kémiai vizsgálatok értékelését a kevés mintaszám miatt nem tudjuk elvégezni.

A Borókási IV-es szifonából 1977. április hóban vett minta vizkémiai vizsgálatának adatai:

Ca: 55,0 mg/l; Mg: 14,77 mg/l; k+Na: 5,75 mg/l; Fe: 0,10 mg/l; NH_4: 0,20 mg/l; HCO_3: 164,70 mg/l; Cl: 10,0 mg/l; SO_4: 57,64 mg/l; NO_2: 0,10 mg/l; NO_3: 3,80 mg/l; összes kation: 75,82 mg/l; összes anion: 236,24 mg/l; O_2: 1,28 mg/l; Lugosság: 2,70; kémhatás fenolftaleinre: 18,0; karbonátos keménység: 7,56 nk°, összes keménység: 11,13 nk°, száraz maradék: 312,06 mg/l; pH: 6,90; Mn: 0,00 mg/l.
A vizsgálatot végezte: Majoros Lászlóné, okl. vegyész.

A biológiai vizsgálatok röviden összefoglaljuk:

Az elmult évben 30 forrás, illetve barlangi viz vizsgálatát végeztük el. Főleg márciusban, áprilisban és augusztusban gyüjtöttük a mintákat. A tavasszal vett vizminták nagy része viznyelőkből származott. Közös jellemzőjük volt az állati ostorosok, gyökérlábuak és csillók gyakori előfordulása. Mivel az algák nagyobb elszaporodása általában tavaszvég, nyár és kora ősz hónapjaira esik, ezért algákat csak ritkán találtunk, azok is főként bentonikus kovamoszatok voltak.

A források közül a Diabáz és Vesszős forrásokat vizsgáltuk. Mindkettőben találtunk szerves szennyeződésre utaló élőlényeket. Az augusztusi vizminták olyan helyről származtak, amelyeket biológiai szempontból tavaly is vizsgáltunk. Igy lehetőségünk nyilt a két vizsgálati eredmény összehasonlitására, a kettő között lényeges eltérést nem tapasztaltunk. A felsőtárkányi Szikla-forrás élővilága változatos: csillók, ostorosok, gyökérlábuak, és kerekes férgek mellett ostoros moszatok és kovaalgák fordultak elő. A Kis-somforrás néhány egysejtü állatot tartalmazott, vize aránylag tisztának tekinthető. Dorongós I-II-es az egysejtü állatokon kivül algákat is tartalmazott. Több törzs is képviseltette magát: zöld, kék és kovamoszatokat találtunk a vizében. Az Ilona-kuti-forrás és zsomboly vizének népességösszetétele hasonló. A zsomboly vizében megtalálhatók azok az algák is, amelyek a felszini vizfolyásban elszaporodtak.

Összefüggési vizsgálat

Csoportunk egyik kutatási területe a borókási tőbrök, ahol több barlangot is sikerült feltárni. Legjelentősebb a IV-es zsomboly, melyben aktiv vizfolyás van, mely összefüggés vizsgálatra alkalmassá teszi. Áprilisban a VITUKI megbizásából vizfestési vizsgálatot végeztünk. A barlang szifonjában lévő vizhez 10 l fluoreszceint öntöttünk, a szifonhoz folyó viz 140 l/perc volt, ami megfelelő öblitést biztositott.

Megfigyeléseket az Anna /I., II., III./ forrásnál, Soltészkerti kifolyónál, Szinva /középső, felső/ forrásnál végeztünk. A nyomjelzett viz a Szinva középső forrásánál 3 nap mulva jelentkezett, s ott 6 napig volt észlelhető. A többi megfigyelt forrásban a festékanyag nem volt észlelhető. A viznyomjelzés bizonyitotta azt a feltevésünket, hogy kutatási területünk a Szinva főforrás vizgyüjtő területén van.

Források vizmintagyüjtése, biológiai, kémiai elemzése

A források vizmintagyüjtését folytattuk. Ezekből kémiai és biológiai vizsgálatokat végeztünk. A kémiai jellegek különleges összehasonlitásokat, értékeléseket nem mutatnak, illetve nem tesznek lehetővé. A biológiai vizsgálatok értékelését a barlangi vizeknél adtuk.

Csoportunk 1978-ban is folytatni kivánja feltáró, adatgyüjtő és mintavételezési tevékenységét.

Szikszai Tibor

A Kertészeti Egyetem Természetbarát Szakosztály keretén belül működő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

Tekintve, hogy a csoport nemrég alakult, igy ez év folyamán turáinkat a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Barlangkutató Csoportjával együtt végeztük.

Az alábbi jelentésünkben ismertetett turákon a gödöllői csoporttal együttesen általában 8-10 fővel vettünk részt.

Január: Alsó-hegyen a 404-es sz. barlang és a Nász-lyuk felkeresése.

Február: A Tátrában tett hegymászó turánk keretén belül a Poprádi Barlangkutató Csoport segitségével a Bialovska-völgy két barlangját kerestük fel.

Április: Alsó-hegyen a Rejtek-zsomboly és a Széki-zsomboly bejárása, fotódokumentáció készitése, valamint a Meteor-barlang felkeresése.

Május: Mecseki felszini tura során különböző karsztjelenségek tanulmányozása /Orfüi-viznyelő/, valamint az Abaligeti-barlang megtekintése.

Junius: Alsó-hegyen a Baglyok-zsomboly 100 m mélységig történő bejárása.

Augusztus: A Bükkben lévő Bánkuti-turistaház mellett megrendezésre kerülő barlangkutató táboron történő részvétel, amelynek keretén belül lehetővé vált a Diabáz-barlang teljes bejárása.

Szeptember: Romániában a Retyezát-Godeanu-Tarcul hegységrendszerek gerincvonulatának bejárása.

Október: A Király-zsomboly és a Bolhási-viznyelőbarlang bejárása.

November: A Béke-barlang, a Baradla-barlang Retek-ágának és a Vass Imre-barlang bejárása, valamint a szlovákiai Ochtinai-aragonitbarlang felkeresése, és megtekintése turavezetővel.

A fenti turákon kivül az év folyamán a budapesti Mátyás-hegyi-barlangban, Pál-völgyi-barlangban, valamint Ferenc-hegyi-barlangban és a Budapest határában található Hétlyuk-zsombolyban több alkalommal turákat végeztünk állóképességünk és technikai ismereteink fejlesztése végett.

Dr. Nagy Sándor

Beszámoló a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály 1977. évi tevékenységéről

Általános statisztikai adatok:

Szakosztályunk az 1977-es évben négy csoportban /ebből egy hegymászó-magashegyjáró csoport/ összesen 74 fővel dolgozott. Az 1977-ben javasolt 5 fővel együtt 45 a felnőtt MKBT tagok száma. A beérkezett 104 turajelentés alapján 63 munkaturát, 14 "nyilt" barlangturát, 7 felszini sziklamászó gyakorló turát, 6 külföldi hegymászóturát és 3 kutatótábort rendeztünk. Részt vettünk 10 találkozón, illetve ünnepi turán, s egy külföldi hegyi mentésen. Megmozdulásainkon részt vett 1113 tag és 117 vendég. A szakosztály tagjai között 21 alapfoku turavezető, 4 ezüstjelvényes turavezető, 1 magashegyi turavezető van és 14 tagunk végzett az elmult években alapfoku hegymászó tanfolyamot. 1977-ben 9500 társadalmi munkaórát dolgoztunk a táborok és munkaturák alatt.

A kutatómunka munkahelyenkénti részletezése

Törekvés-barlang

Az 1964-ben felfedezett /Lendvay Á., Sauer F., Soltész L./ és kibontott kisebb üreget 1973-ban kezdtük el feltárni. A munka kezdeti szakaszában lőszerek kerültek elő, emiatt a feltárást egy időre leállitottuk. Az ezt követő években a feltételezett paleontológiai leletek és deponálási nehézségek miatt nem volt kielégitő a feltárókutatás hatásfoka. Ebben az évben 4200 vödör anyagot bontottunk ki és deponáltunk folyamatos ellenőrzés mellett. Szép gömbfülkék után 11 méter mélységben már látványos - hidrotermális eredetü - kristályokkal boritott mészkőtömbök között dolgoztunk. A jelenleg 13 méter mély barlangot az idén három alkalommal térképeztük. Térkép készült a tavaszi kutatótábor végén - majd miután egy társaság engedély nélküli feltárást végzett, s ennek során mintegy 3 m³ anyagot eltávolitott a barlangból - felmértük nyári táborunk előtt is. Őszi kutatótáborunk végén elkészitettük a harmadik térképet is. Az OTvH Barlangtani Intézetétől kértük a barlang lezárási engedélyét, mert távollétünkben az ideiglenes jelleggel lezárt barlangot állandóan feltörték.

A határolt rétegek rövid leirása

0 - 0,3	méterig:	humuszos, mészkőtörmelékes réteg recens csontmaradványokkal
0,3- 1,5	" :	humuszos réteg mészkősziklákkal, recens csontmaradványok
1,5 - 3,1	" :	tömör agyagos-löszös réteg monstre sziklatömbökkel
3,1 - 5,2	" :	tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal", sziklatömbökkel
5,2 - 5,3	" :	mészkőkavics-homok réteg
5,3 - 7,2	" :	tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal", sziklatömbökkel
7,2 - 7,4	" :	mészkőkavics, homok és kvarckavics réteg
7,4 - 11	" :	tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal"
11 - 13	" :	tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal" és feltüntek az első kristályokkal boritott mészkőtömbök

A mészkő és kvarckaviosok jelenléte egyértelmüen hidegviz munkájának eredménye. A kaviosrétegek feletti, közötti és alatti agyagos-löszös összlet egy kevésbé aktiv fáciens finomabb lerakódása - révén keletkeztek, melynek áthalmozódása - esetleg többszöri áthalmozódása - révén keletkeztek, váltak ki a mészgumók. Maga a barlang hidrotermális eredetü forrásbarlang.

A barlang rétegeinek vizsgálatát dr. Kordos László végezte. Fáradozásáért ezuton is köszönetet mondok.

Hófehérke-barlang

Eltömődött bejáratát 5 méteres hordalékréteg alól ásták ki Földi Tibor vezetésével a kutatók. A barlangba 1977. november 6-án jutottak be, a több szükület kibontása után pillanatnyilag 9-10 méter mélységben dolgoznak. A várható további munkálatokra való tekintettel tekintélyes ácsolatot és depót készitettek.

Tatabányai-Bányász-barlang

A Turul-parkerdőben lévő rendkivül omlásveszélyes barlang biztositása és eltömése sürgős és halaszthatatlan feladatunk volt. Az omlásban elhelyezkedő bejárat és a követő szakaszok mintegy természetes "lavinaguritóként" funkcionáltak, s állandóan veszélyeztették a lent dolgozókat. Szécsényi László vezetésével a veszélyes szakaszt kutatóink több helyen zárták, majd a kirándulókra való tekintettel bejáratát eltorlaszolták.

Szőllősi-Arany-lyuk

A több ponton nyelő barlang vizvédelmét megoldottuk a befolyó vizek határozott elvezetésével. A gyors anyagszállitás érdekében a járatokat több helyen tágitottuk. Feltáró kutatása megindult.

Rejtett-barlang

Próbabontást végeztünk ebben a kis forrásbarlangban is. Év végéig eltávolitottunk 970 vödör anyagot. A láthatólag lefelé mélyülő barlang kutatási engedélyét kérni fogjuk.

Névtelen-nyelők

Kibontottunk 1500 vödör hordalékot. Felszini szürőgátsort épitettünk.

Pilis-nyergi-viznyelőbarlang

Sajnos az idén alig-alig tudtuk részünket kivenni az itt folyó munkából. Szervezetten két alkalommal dolgoztak itt a Pilis-csoport tagjai, de hosszutávon csak Szécsényi László és Tóth Csaba vett részt a dorogi kutatókkal közösen végzett feltárásban.

Ajándék-barlang

Több erőgyengitő depót épitettünk a nagy lejtőszög miatt. Mintegy 5 m³ kőtörmeléket távolitottunk el a barlangból. A bejárat környékét biztositottuk.

A továbbiakban kérem figyelembe venni Gáspár József jelentését az 1977. évi kutatótáborokról.

Egyéb munkák

Lendvay Ákos vezetésével felmérések folytak a Szőllősi-Arany-lyuk, a Törekvés-barlangokban. Ezen kivül három kisebb üreg felmérése megtörtént.

Tihanyi Péter és Lendvay Ákos a 4630-as kataszteri egységen belül elhelyezkedő karsztjelenségek topográfiai helyzetét állapitották meg.

Fotódokumentációs készült - illetve kiegészült - a Szőllősi-Arany-lyuk, Törekvés-, Lengyel-, Vértes László-barlangokról /belső felvételek/.

Felfestettük a 4630-as kataszteri egységen belül fekvő barlangok bejáratára a kataszteri számokat/sárga alap, fekete szám/. 1978-ban a barlangok belső szakaszába is felfestjük a számokat. Elkészítettük és a sárga alap felfestésével már meg is inditottuk

a 4610-es kataszteri egység feldolgozását.

Az év első felében rendszeres meteorológiai mérés folyt a Vértes László-barlangban, a Szőllősi-Arany-lyukban, a Törekvés-, Ajándék-, Klastrom-barlangokban.

1977-ben semmiféle sérülés, baleset nem fordult elő. 300 példányban sokszorositottuk Balesetvédelmi utmutatónkat, melyet még 1970-ben dr. Dénes György lektorált.

Lendvay Ákos

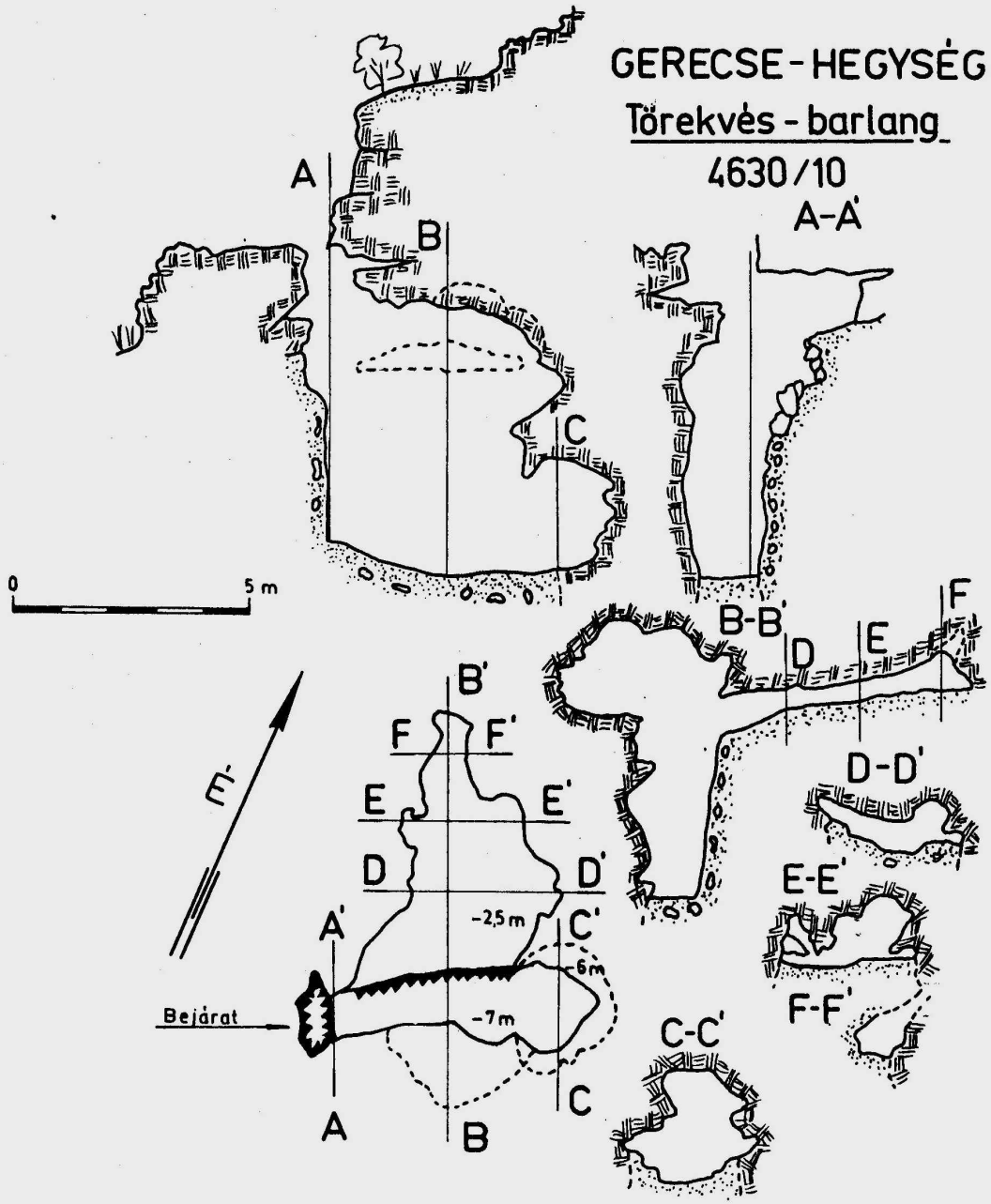

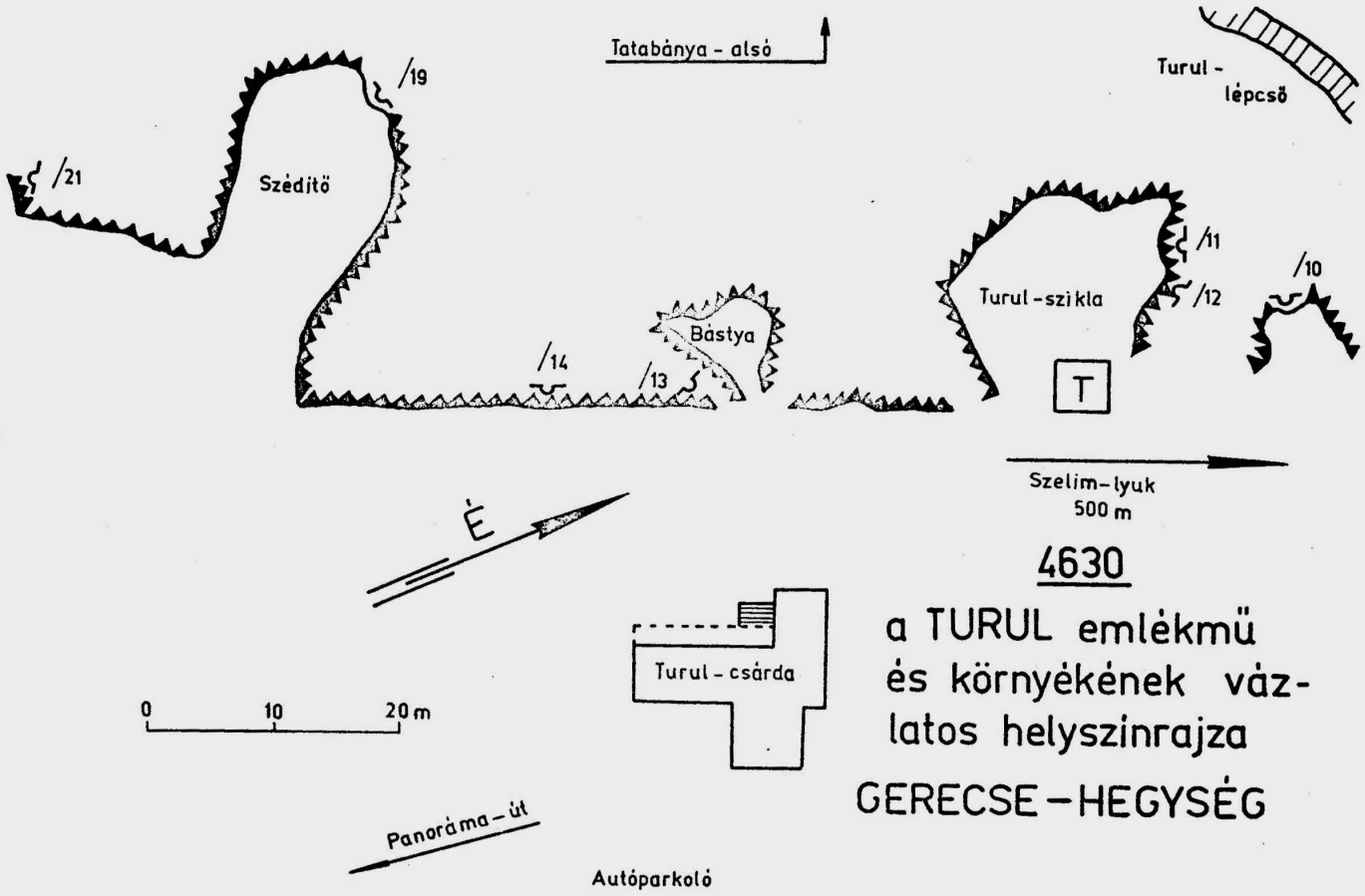

4630

a TURUL emlékmü és környékének vázlatos helyszinrajza

GERECSE-HEGYSÉG

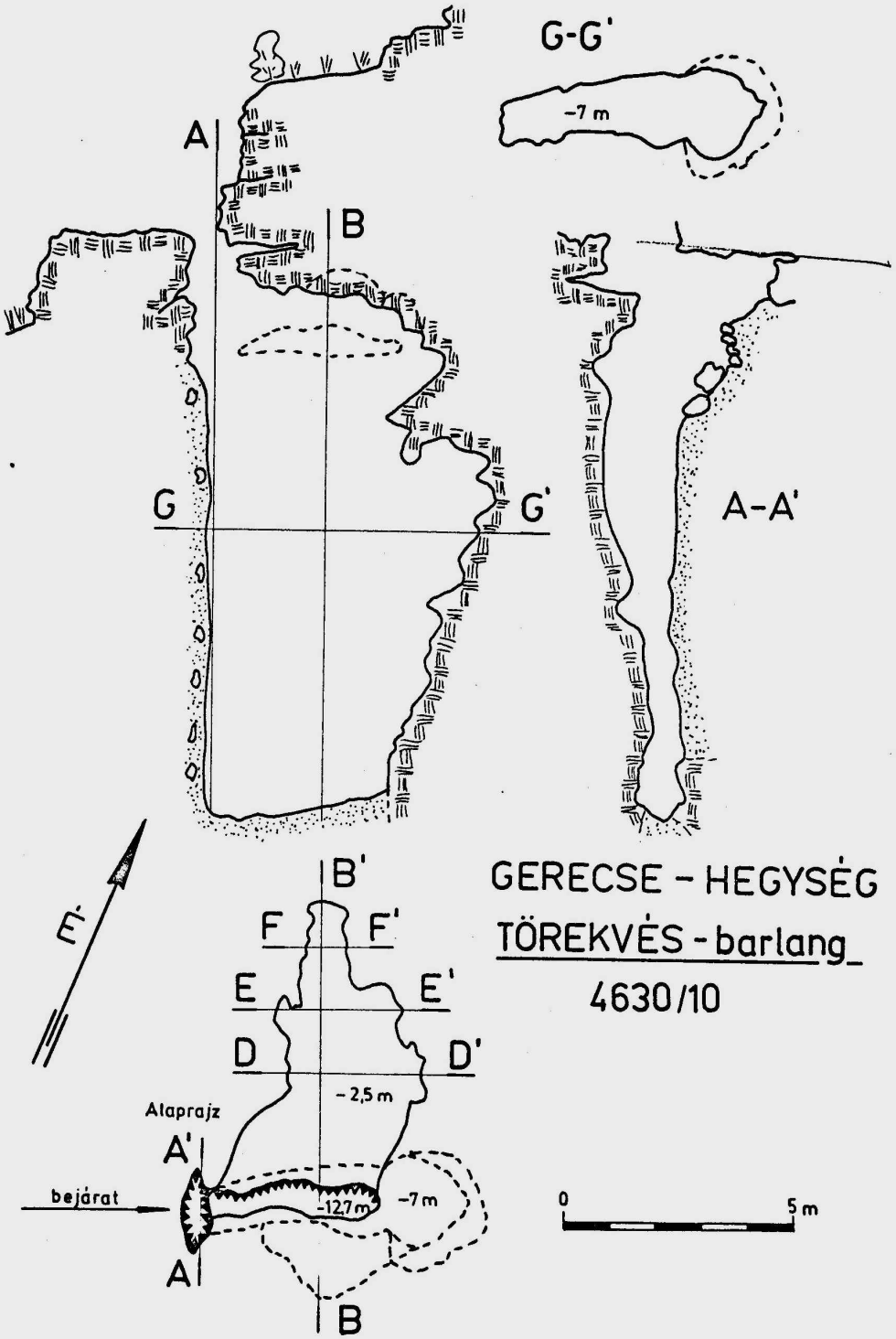

GERECSE - HEGYSÉG

TÖREKVÉS - barlang

4630/10

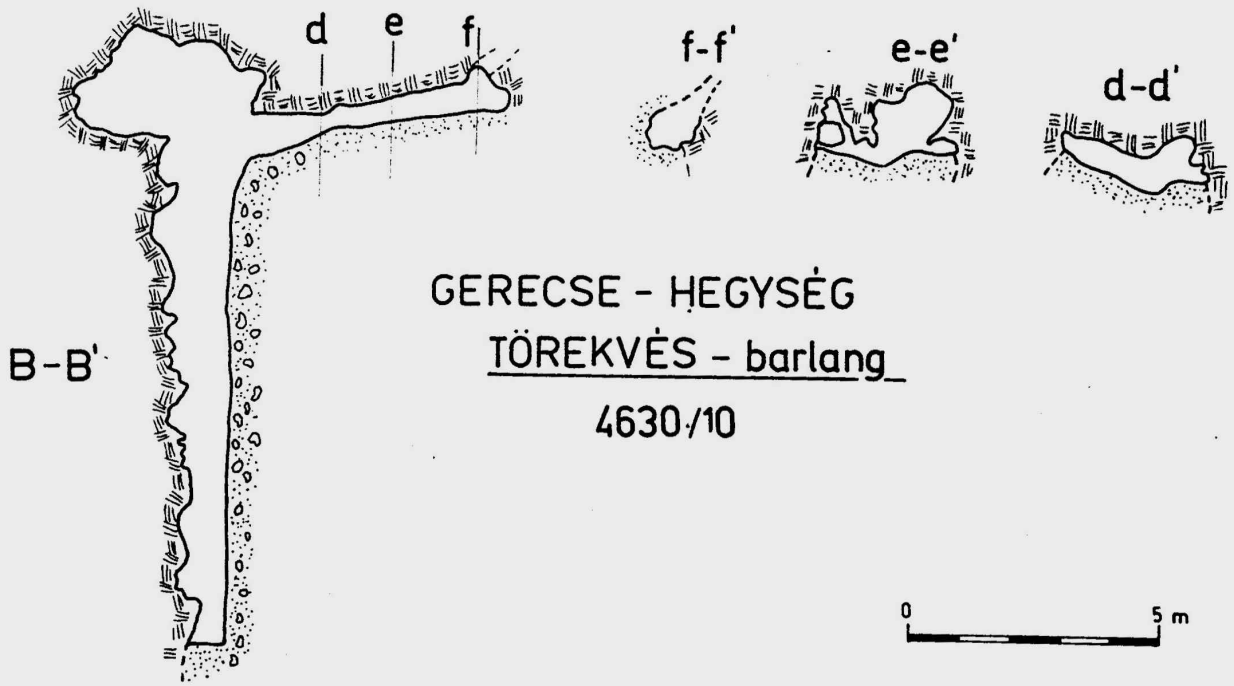

GERECSE - HEGYSÉG

TÖREKVÉS - barlang

4630/10

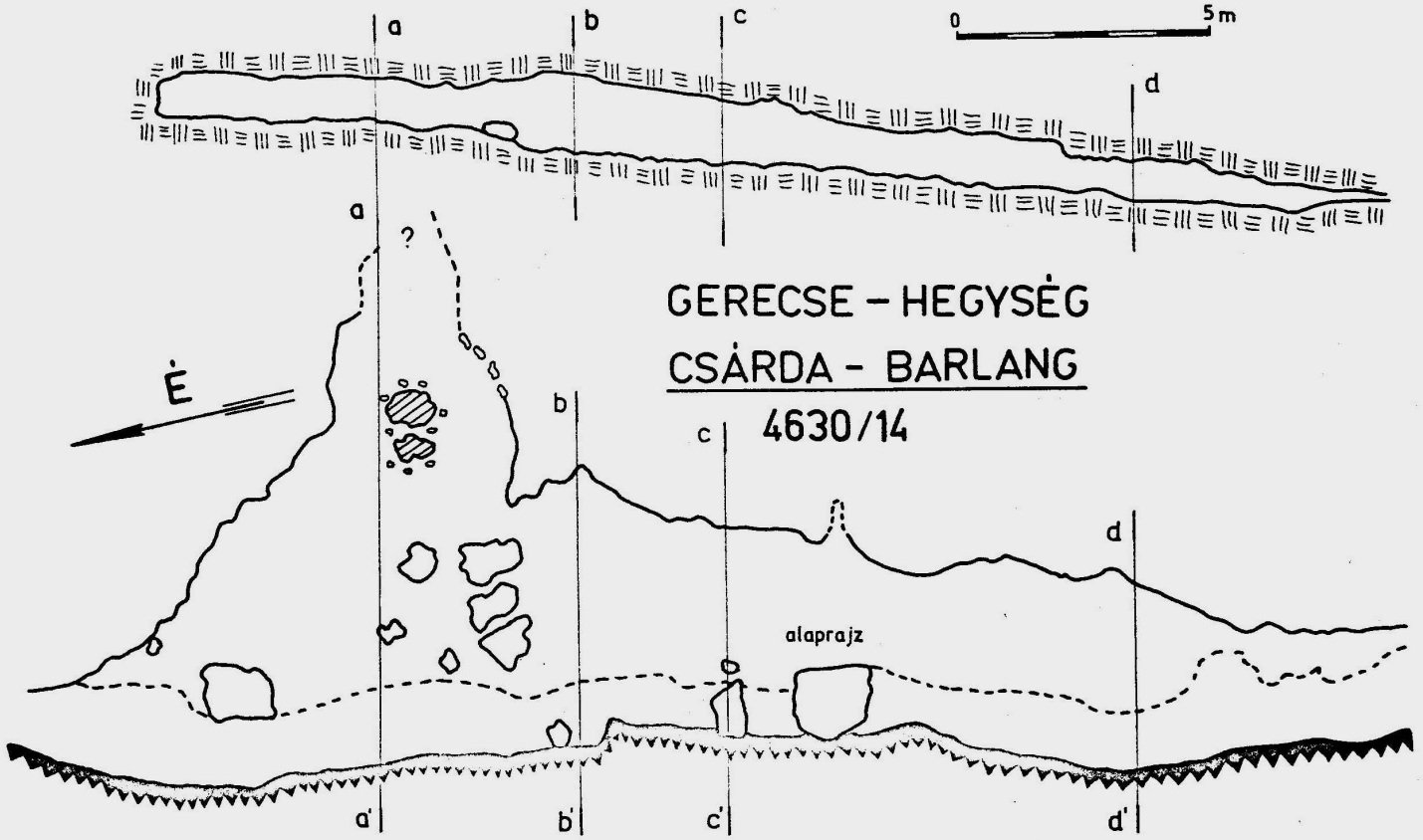
GERECSE – HEGYSÉG
CSÁRDA - BARLANG
4630/14
É
0
5m
a
b
c
d
a'
b'
c'
d'
?
alaprajz

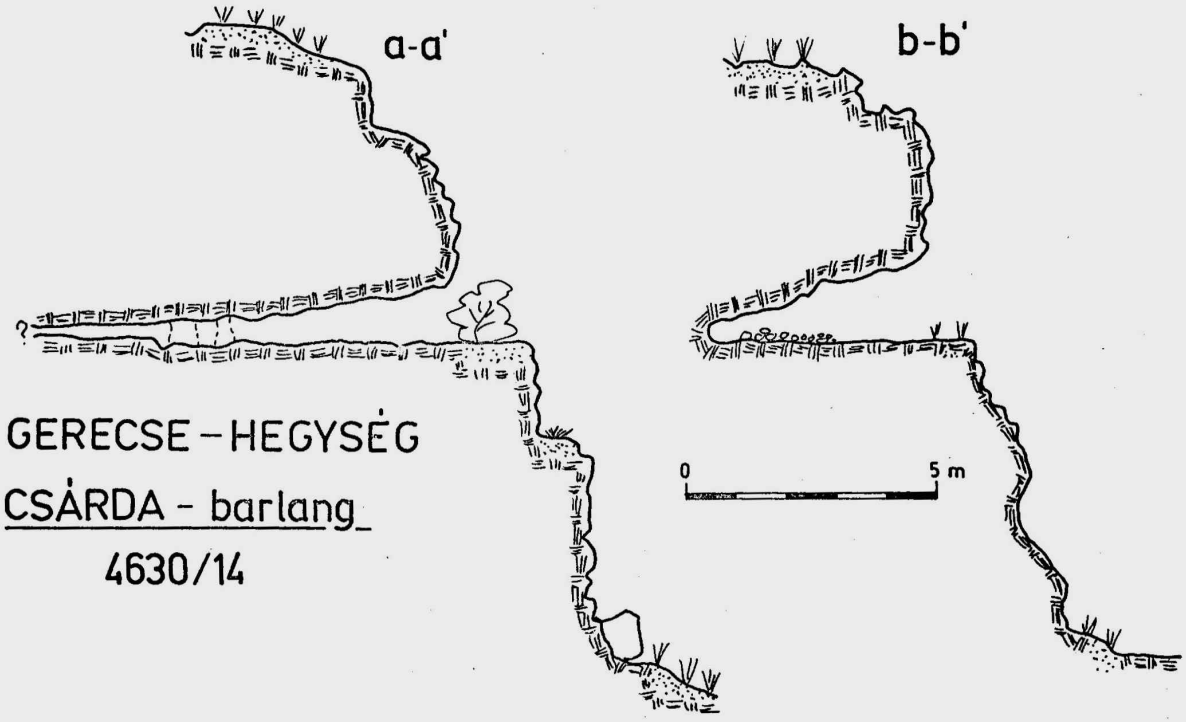

GERECSE – HEGYSÉG

CSÁRDA - barlang

4630/14

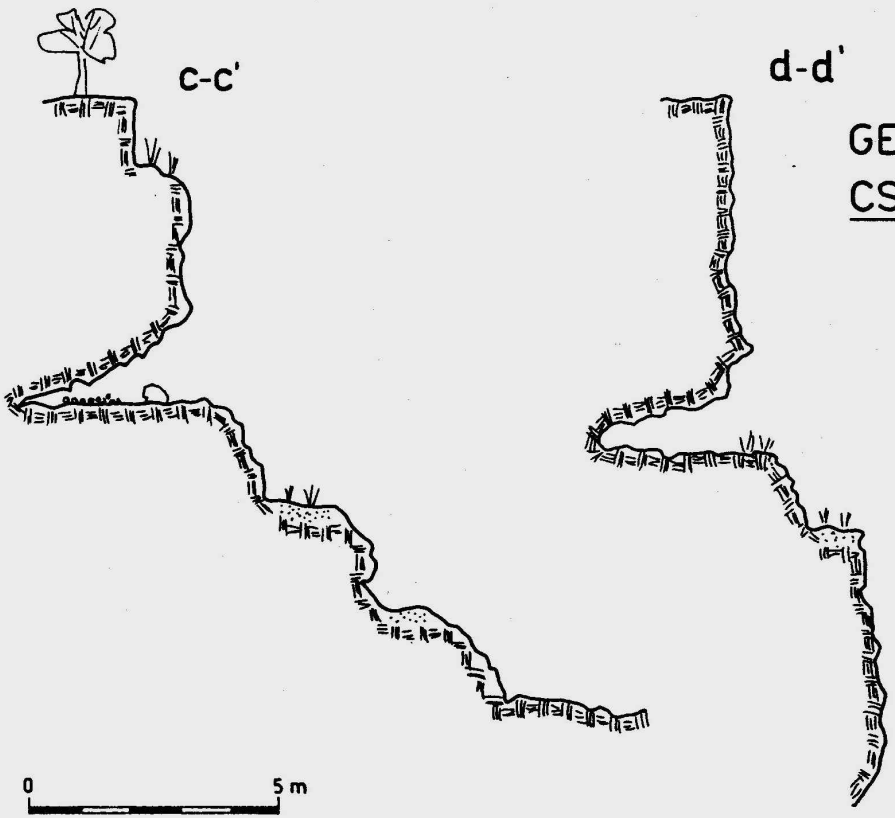

GERECSE - HEGYSÉG
CSÁRDA - BARLANG
4630/14

GERECSE-HEGYSÉG

Rejtett-barlang

4630/19

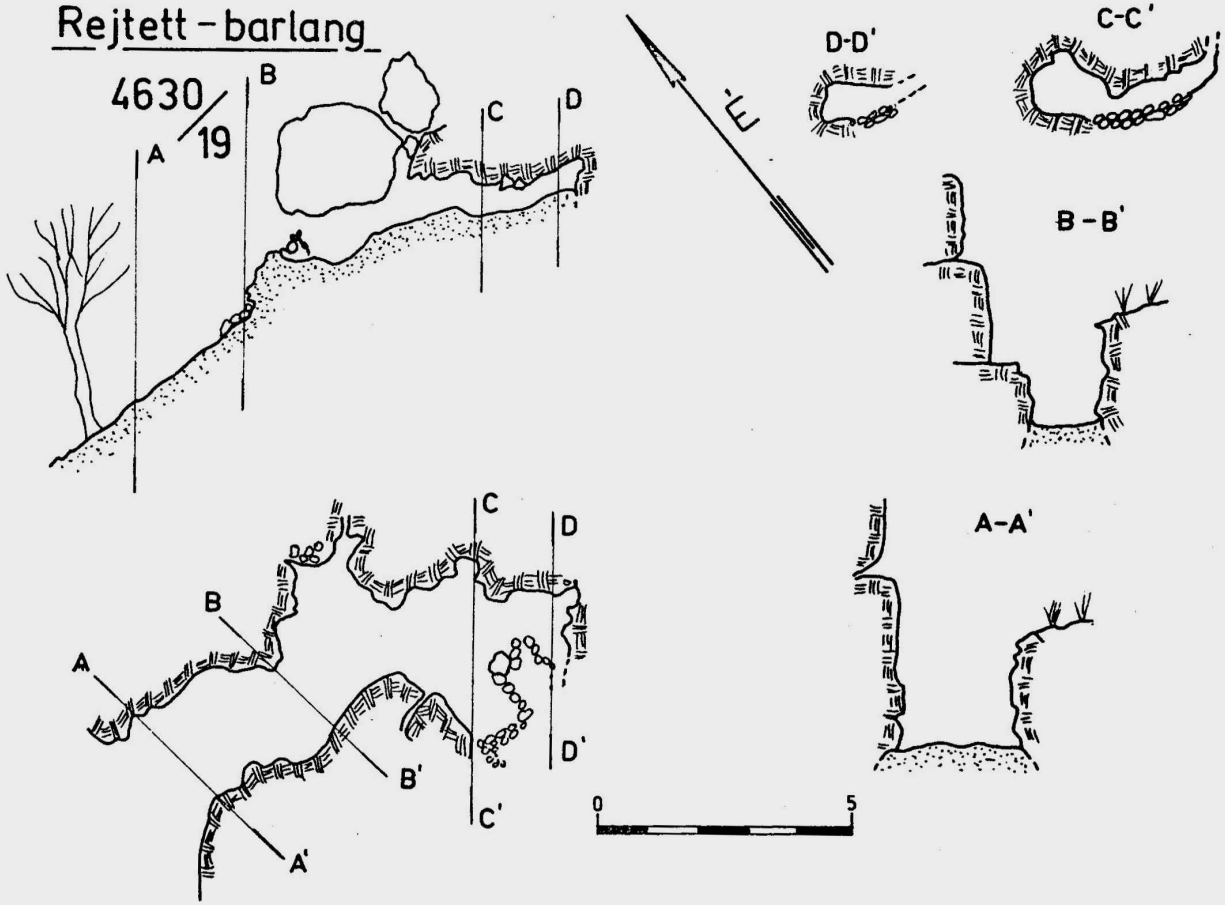

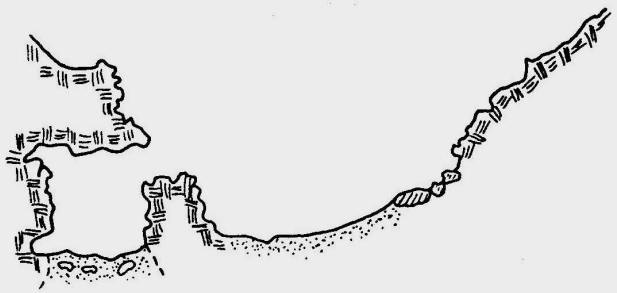

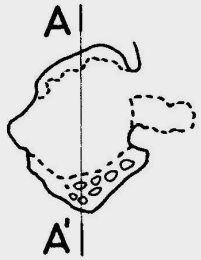

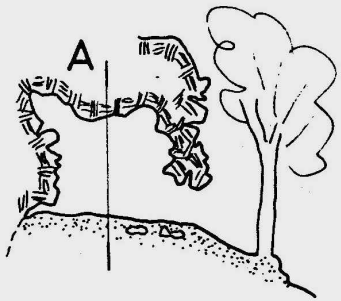

A–A'

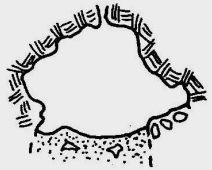

GERECSE - HEGYSÉG

Lófej - barlang

4630/21

1. sz. melléklet

A Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Gerecse" csoportjának 1977. évi jelentése

A csoport az 1977-es évet nem a legjobb előjelekkel kezdte el. Oka az év végi és év eleji katonai behivások, melyek 6 igen aktiv taggal csökkentették a produktiv látszámot. /Sajnos az önhibájukon kivül passziv tagok létszáma várhatóan 1978 közepéig még nőni fog. Egyenes következménye ez annak, hogy a csoport egy bizonyos korosztály tagjaival hirtelen erősödött meg, 1973-1974-1975-ben. Igaz viszont az is, hogy 1978 második felétől a leszerelések megindulása "hullámhegyre" emelheti a csoportot./

Szécsényi László, a csoport vezetője az év elején kénytalan-kelletlen tatabányai kutatóházunkra forditotta a legtöbb energiát. Januártól március végéig a házat 5, azaz öt alkalommal törték fel! Szinte felesleges leirnom, hogy karbidlámpák, hálózsákok, kötelek, szerszámok egy-egy ilyen betörés után nem maradtak a házban ... Ugyanebben az időben a Törekvés-barlang bejáratát is felfeszitették - s mint az már tavaly is több alkalommal előfordult - ellopták és eltörték a lent elhelyezett hőmérőket, higrométereket, minimum-maximum hőmérőket. Ezután került sor a tavaszi kutatótáborra. Szécsényi László irányitásával a Törekvés-barlang feltárását végeztük. A munkálatokat mindvégig nehezitette, illetve lassitotta, hogy minden egyes vödör anyagot a felszinen át kellett vizsgálni, továbbá, hogy a 8 méter mély aknából több mázsás sziklákat kellett kiemelni, s a meredek lejtőn csuszásmentesen elhelyezni. A tábor végére olyan pozíciót értünk el, hogy elkezdhettük volna egy vizszintes táró hajtását. Tartottuk magunkat azonban a barlang kuaatásvezetője, Lendvay Ákos utasitásához, miszerint a barlangban 15 méteres mélységig csak lefelé bontunk. Igy aztán - tanulva a mult évi és idén év eleji barlangfeltörésekből - energiánkat a barlang lezárására forditottuk. Egy teljes napig dolgoztunk a barlang liztonságos lezárásán. A 30-40 cm átmérőjü fatörzseket több mint két km távolságból cipeltük a barlanghoz, s 20-25 tövig bevert ácskapoccsal rögzitettük egymáshoz őket. Az igy elkészült több mázsa sulyu ácsolat alkalmasnak látszott, hogy a barlang állandó lezárásáig az alkalmilag összeverődött garázda elemeket, vagy tapasztalatlan fiatalokat távol tartsa a barlang belsejétől. /Lendvay Ákos szakosztályvezető 1976-ban kérte az OTvH-tól a barlang lezárásának engedélyezését, majd kérését 1977-ben megismételte./ Nem igy történt! Távollétünkben a barlangot feltörték, s azzal érvelve, hogy balesetveszélytől mentesitik a parkerdőt, gőzerővel bontották az akkori talpszintről induló, látszólag vizszintesbe átmenő fülkeszerüséget ... Szerencsénk volt, hogy a társaság "szaktanácsadója" nem tekinthető szakembernek, mással nem is magyarázható, hogy miért nem lefelé inditották meg a bontást. Sikerült még idejében leállitani ezt az engedély nélküli "fiókásatást", bár az abszolut laikus beavatkozás csak kárt okozott. Kibontottak ugyan mintegy 3 m³ anyagot, de jellemző módon, mivel kicsit meghajolva kellett volna dolgozniuk, leccsákányozták, megcsonkitották az egyébként nagyon szép formáju gömbfülkét. Mindezeket fotókkal, térképekkel bizonyitani is tudjuk. Azt már szinte nem is érdemes megemliteni, hogy ez a szintársulat bizony nem állt oda vödrönként ellenőrizni az anyagot. Az igazi megpróbáltatások azonban csak azután vártak a csoportra. Annak ellenére, hogy bizonyitani tudjuk tanukkal és fotókkal, hogy a barlang le volt ácsolva 1976 szeptembere óta, csak bizonyos emberek állandóan feltörték, cselekményük indoklására azt hozták fel, hogy "Lezártuk a balesetveszélyes barlangot." /csoda-e, hogy a Gerecse és Fényes Elek csoport tagjai párhuzamot vontak a kutatóház feltörése, kirabolása és a barlang bejáratának többszöri felnyitása között ...?/ De még, ha fel is tesszük, hogy ez igy igaz, vajon mi okból kezdték meg oly rettentő erővel a barlang bontását? Még egy momentum,

ami azt hiszen erre az ügyre jellemző. Napirenden és különböző szinten mondják nekünk, hogy "nem mindegy kinek a neve kerül a márványtáblára". Le kivánom szögezni, hogy a szakosztály és a csoport tagjainak e z be sem jutott a "márványtábla". De ha már a márványtáblánál tartunk, igenis nem mindegy, hogy kinek a neve kerül rá! Azoké-e, akik a legnehezebb körülményeket, a legkönyörtelenebb munkát vállalva évek óta lekiismere esen szakszerüen dolgoztak a barlangba vagy azoké, akik a hivatalos ut hosszabb kifutását kihasználva a készbe akarnak besétálni ..

Ez a "kutatásvita", amely következetesnek egyáltalán nem nevezhető, azt vonta maga után, hogy az egészségileg, idegileg egyaránt megviselt Széchényi Lászlót kénytelenek voltunk leváltani. Széchényi László leváltása aztán tovább gyengitette a kutatásvita által egyébként is megoszlott csoportot. Tényként szögezhető le ugyanis az, hogy a mai fiatalok nagyon érzékenyen reagálnak az igazságtalanságra. Azt pedig különösen nem hajlandók elviselni, hogy éppen akkor ne legyen igazuk, amikor igazuk van.

A szakosztály vezetősége ugy határozott, hogy hagyományaink, a 15 év alatt végzett tevékenység miatt első a gerecsei terület. A Pilis-csoportot tehát az év hátralévő részében a Gerecse-csoporthoz kapcsolta, s egyidejüleg Széchényi László helyére ideiglenes jelleggel Gáspár Józsefet nevezte ki csoportvezetőnek. Még Széchényi László irányitásával zártuk le a Tatabányai-Bányász-barlangot, amely valóban veszélyt jelentett a fiatalokra és mit sem sejtő kirándulókra nézve.

Irányitásommal - 5 méter vastag hordalékot átásva - jutottunk be a Hófehérke-barlangba az első szakaszba. A várható munkákra való tekintettel depót és erős ácsolatot épitettünk, s kialakitottunk a közelben egy táborhelyet. A várhatólag 30 m mély barlangban pillanatnyilag 8-10 m mélységben dolgozunk. Tag aink munkát végeztek még az Arany-lyuk vizmentesitésénél, és próbabontást végeztek a 4 éve megtalált un. Rejtett-barlangban is.

Jelentős mértékben segitettük a "Fényes Elek" csoport kataszterezési munkáit. A terület egyes részein csoportunk tagjai festették fel az azonossági számokat is. Szakosztályunk mindhárom tatabányai táborában részt vettünk. Nem kétséges, hogy a Pilis-csoporttal karöltve végzett munkánk nagymértékben hozzájárult a Szakosztály munkatervében foglaltak végrehajtásához.

Halom utcai klubunkat a csoport tagjai idejükhöz és beosztásukhoz mérten kielégitő mértékben látogatták. Rendezésünkben 4 előadás hangzott el.

Földi Tibor

2. sz. melléklet

A Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Fényes Elek" csoportjának 1977. évben kifejtett tevékenysége

Törekvés-barlang

Az év folyamán a Gerecse csoport segitségét folyamatosan igénybe véve dolgoztunk ezen a munkahelyen. 13 méteres mélységben, elszükülő keresztmetszetben fejeztük be az ezévi feltárást. A továbbjutás kérdése ÉK-felé 2-3 méteren belül el fog dőlni. A barlang kutatását, az üledék kiemelését mindvégig gondos ellenőrzéssel végeztük, emlitésre méltó lelet, - leszámitva a humuszrétegből kibontott recens csontokat - nem került elő. Réteg- és anyagmintákat, az előkerülő csontokat folyamatosan eljuttattuk a Földtani Intézetbe, dr. Kordos Lászlóhoz. Meglepetésünkre az OTvH ennek ellenére nem adta meg a kutatási engedélyt. A barlangba 1977-ben három kutatótábort telepitettünk, a térképét a feltárásnak megfelelően 3 alkalommal elkészitettük.

Szőllősi-Arany -lyuk

A barlangba az év első negyedében szinte nem lehetett lemenni. Folyamatosan nyelte - ráadásul több ponton - ebben az időszakban a vizet. Első lépésben a felszinen a vizeket határozott mederbe tereltük, igy elértük azt, hogy a barlang nagy részében nem kell 10-15 cm mély sárban kuszni. A második félévben több helyen tágitottuk a kuszodákat, s ehhez bizony már szálkövet kellett vésni. Felmérése befejeződött. Bontását év végén elkezdtük.

Névtelen-nyelő

1500 vödör anyagot bontottunk ki különösebb eredmény nélkül. Talán 1978-ban eredményekről is be tudunk számolni.

Egyéb tevékenység

A Gerecse 4630. sz. kataszteri egységén belül lényegében befejeztük a kataszterezés második fázisát is. A bejáratokhoz sárga alapra fekete számmal felfestettük a kataszteri számokat. 1978-ban a barlangok belső szakaszába is felfestjük majd ezeket.

Tihanyi Péter a barlangi fotózásban, s a karsztjelenségek felszini pontositásában jeleskedett. Tóth Ilona a meteorológiai méréseknél és a felméréseknél vállalt a munkából oroszlánrészt. Aránylag sok /7 alkalommal/ terepbejárás volt a területen adatgyüjtési céllal.

Problémáink az idén sokasodtak. A szakosztály kezelésében lévő kutatóházat 5 alkalommal fosztották ki. Március végéig a Törekvés-barlang bejáratát 3 alkalommal találtuk nyitva ...

A csoport tagjai 17 előadást tartottak a Kőbányai Ifjuási Házban.

Lendvay Ákos

3. sz. melléklet

Jelentés a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Pilis" kutató-csoportjának 1977. évi munkájáról

Csoportunk az 1977-es évben nagy lendülettel kezdett a munkatervben rögzitett kutatási tervek megvalósitásához. A január-februárban végzett "nyilt turák" hatására a csoport létszámban még tovább erősödött, a sok munkatura után bizony jólesett végre b rlangot isjárni. Jó hangulatban kezdődtek meg tehát a munkák az Ajándék-barlangnál márciusban. Két kétnapos munkatura alatt a bejárat alatt huzódó meredek lejtőre erőgyengitő depókat épitettünk, majd egy harmadik munkatura alkalmával biztositottuk, körbekeritettük a barlang bejáratát. Ki kellett cserélni az évekkel ezelőtt készitett állványzatot is. Ezután vette kezdetét a barlangban lévő omlás kőanyagának kitermelése. Óvatosan kellett a köveket kiemelnünk, mert hatalmas sziklák egyrészt egymást, másrészt a barlang mennyezetét támasztották alá. Az omlás bontása során két kézigránátot találtunk. Ezek eltávolitása a barlangból nem volt leányálom, s mire a barlangtól 50-60 méterre sikerült egy bozót közepén biztonságba helyezni, bizony beleizzadtam. Ezután kettőzött óvatossággal folytattuk a munkát. Nagy cseppkődarabok, oszloposarnokok tekintélyes mennyiségben kerültek ki a törmelékből. Mindez egyrészt arra mutat, hogy az omlást robbanás /lőszer!/ okozta, másrészt, hogy ez a robbanás meglehetős képződményekkel rendelkező barlang további járatait torlaszolta el. Május végéig 5 m³ anyagot emeltünk ki a barlangból.

A dorogi kutatóknak ebben az évben szinten alig tudtunk segitséget nyujtani a Pilis-nyergi-viznyelőben. Szervezetten két alkalommal vezettünk a nyelőhöz turát, s nyári kutatóláb rukban Tóth Csaba részt vett. Ugy az Ajándék-barlangban, mint a Pilis-nyergi-viznyelőben 3-3 alkalommal végeztünk hőmérsékletméréseket.

A Gerecse-csoport vezetőjének betegsége no meg a tatabányai munkák erősitése miatt a csoport tagjai a második félévben a létszámban erősen megfogyott Gerecse-csoport tagjaival együtt dolgoztak. Igy részt vettek a nyári és őszi kutatótáborban is. Egyéb programjaink szorosan kapcsolódtak a szakosztályi klubhoz. Az ott elhangzott előadások közül nyolcat mi rendeztünk.

Gáspár József

Kutatási jelentés az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Barlangkutató Csoportjának 1977. évben végzett barlangkutató tevékenységéről

A Magyar Honvédelmi Szövetség Debreceni Könnyübuvár Klubjának Barlangkutató Csoportja 1977. évben Bánkut térségében,az Alsó-hegyen, valamint a Bükk hegység nagyobb karsztforrásaiban végzett gyakorlati feltáró és elméleti kutató tevékenységet.

Barlangkutatási munkák Bánkut térségében

1977-ben folytatták az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Klub tagjai Bánkut térségében a megkezdett munkáikat, szokás szerint a budapesti Promontor SE barlangkutatóival együttmüködve.

Feltárási munkák

A legszámottevőbbb, bár méterekben nem jelentős 1977-es feltárási eredmény a Bánkut 1. számu beszakadás megbontásával feltárt barlang volt. A barlang az "Egyes" nevet kapta, mivel ez a bánkuti viznyelő és beszakadás sor Ny-felőli első tagja.

Egyes-barlang

Az objektum a Borovnyák és Lyukas-gerinc közt induló völgy DK-i oldalában, a Bálvány D-i oldalában lévő nagy rét szélén található.

A barlang egy, a meredek hegyoldal és a lapos völgy határán lévő, közel szabályos kör alaprajzu tölcsér alaku mélyedés alján, oldalról nyilik. Mivel a tölcsér alaku mélyedés felső pereme csak kb. 20 cm-rel van a völgy idomvonala felett, nagyobb esőzések, hóolvadások idején, ha a viz gátat rak le utjában, az elgázolt viz be tud folyni a tölcsérbe. Jól fejlett vizbefolyás azonban nem figyelhető meg a tölcsér alaku mélyedés peremén, vagy oldalán.

A barlangjárat ferdén vezet lefelé. Mennyezetét és oldalait szálkő alkotja, járattalpát kőtörmelék. A járat elsődleges formáit felszinközeli voltának megfelelően erősen módositották a kifagyások. Az alsó részén megfigyelhető elsődleges lekerekitett oldási formák a Diabáz-barlang Szép-ágának formáival megegyezőek.

A bánkuti 1. számu beszakadáson kivül ez évben a Vizbeverem-beszakadásra és a Kőbánya, valamint a Csipkéskut-i viznyelő lett tovább bontva, illetve megbontva, egyelőre számottevő ujabb eredmény nélkül.

Elméleti tevékenység

A Bánkut térségében folytatott feltáró munkák, megfigyelések és mérések eredményeképpen a térség karsztobjektumairól szerzett fontosabb megismeréseket az ismeretek mai állása szerint az alábbiakban vázoljuk.

Feltételezhető, hogy a terület valamennyi, nem mesterséges eredetü, tölcsér alaku bemélyedése egykori eltömődött viznyelő. A feltételezés helyességét igazolja, hogy:

- a bánkuti 1. számu beszakadás megbontásával sikerült lefelé vezető, oldott formákat mutató barlangba jutni,
- a Diabáz-barlang jelenlegi bejárata egy lefolyástalan völgy végében, annak mélypontján nyilik, ahol a viz elnyelődik, tehát a legszabályosabb viznyelő száj. E barlang szájától Ny-ra egy teljesen eltömődött viznyelő tölcsére van, szintben kevéssel a Diabáz-barlang szája felett. A felmérések szerint a barlangban a Hajóköteles-akna felett felfelé induló eltömődött járatok mind ez alá az eltömődött viznyelő alá

esnek.

A fenti feltételezésünk figyelembevételével feltünő, hogy a területen egymáshoz közel milyen sok ma is müködő és eltömődött viznyelő található. Megállapitható, hogy három olyan területrész van, ahova a mai és egykori viznyelők koncentrálódnak:

- a Borovnyák és a Lyukas-gerinc közötti nyeregtől Ny-ra,
- a Borovnyák és a Lyukas-gerinc közötti nyeregtől ÉK-re kiinduló völgyek alsó felében,
- és a Borovnyák DK-i oldalában lejövő völgy közepén.

A három viznyelő csoporton kivül esve e területen csak két objektum található önállóan, az 1. és a 8. számu, azaz az Egyes-barlang és a Hegyes-beszakadás.

A BOROVNYÁK ÉS A LYUKASGERINC KÖZÖTTI TERÜLET ELVI VIZELVEZETÉSE

ÁRVIZI VIZHOZAMOKNÁL

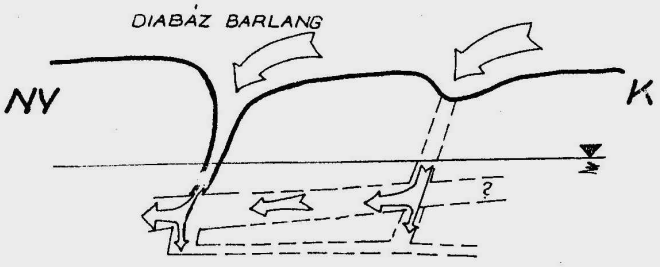

NORMÁL VIZHOZAMOKNÁL

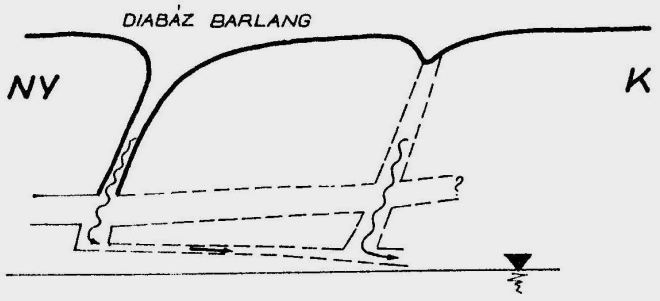

——— ismert járatok
- - - - feltételezett járatok

A Diabáz-barlang vizszintes ágában K-felől árvizek idején befolyó viz befolyási iránya, a szállitott hordalék kőzettani összetétele alapján feltételezhető, hogy a Diabáz-barlang vizszintes ágában árvizek idején K-felől befolyó viz valamelyik, a Diabáz-barlangtól K-re elhelyezkedő viznyelőtől jön, esetleg a Bánkut-Nagymező közötti erdészeti ut melletti viznyelőtől /Bánkut 7. sz./.

A Diabáz-barlang alsó, kb. KNy-i irányu vizszintes ágában a viz két uton jut be:

- a barlang ma ismert járatain keresztül változó hozammal, de állandóan,
- és időszakosan, árvizekkor a vizszintes ág K-i végén folyik be viz, és megy el Ny-felé.

A vizszintes ág K-i végén befolyó viz által behordott agyagos kavics kavicsanyaga tulnyomólag kevéssé kerekitett, vulkáni eredetü kőzetanyag. A kavicsok anyaga megegyezik a Diabáz-barlang járatain keresztül behordott kavics anyagával, bár annál kissé finomabb szemcsenagyságu. Igy tehát csak valamelyik, a Borovnyák és a Lyukas-gerinc közötti völgyben, a vulkáni kőzet és a mészkő réteghatár közelében lévő és az alatta lévő barlang - mely a Diabáz-barlangéhoz hasonló földtani helyzetben van - hozhatja vizét a vizszintes ágra. Egy máshol elhelyezkedő viznyelő nem tudna szinte kizárólag vulkáni kőzetanyagu kavicsokat behozni.

Feltételezhetően a Diabáz-barlang alján lévő K-Ny-i irányu vizszintes ág egy idősebb patakmeder, mely napjainkban csak árvizi vizhozamok idején vezet vizet Ny-felé. Jelenleg a vizek - nem árvizi vizhozam esetén - egy kissé mélyebb szinten folynak el K-felé.

A Diabáz-barlang vizszintes ágát K-felől árvizek idején tápláló viznyelő alatti barlang hidrológiai viszonyainak a Diabáz-barlangéhoz hasonlóan kell lennie, mert hidrológiai viszonyai is megegyeznek a Diabáz-barlangéval. Ez alapján ebben a barlangban is kell lennie egy állandó hozamu vizfolyásnak, melynek árvizi vizhozamai kb. a Diabáz-barlang hasonló időszaki vizhozamaival kell megegyezzenek.

A Diabáz-barlangon végigfolyó patak az alsó vizszintes ágba bevágódott, megnyult alaprajzu akna alján folyik el Ny-felé indulva egy keskeny, kb. 8 dm^2 keresztmetszetü csőszerü járatba. Szintben kb. 4 méterrel magasabban van a vizszintes ág, melyben a "feltételezett" viznyelő felől nem árvizi hozamoknál nincs vizbefolyás. A "feltételezett" nyelő nem árvizi vizhozamainak az alsó ágra kell folynia.

Barlangkutatási munkák az Alsó-hegy térségében

1977 tavaszán, terepbejárás közben a Kastélykerti-forrás és a Tapolca-forrás csoport között "találtuk meg" a Halastavi-forrást, mely - bár jól fejlett karsztforrás -, a VITUKI kataszterében nem szerepel.

Halastavi-forrás

A forrás az Alsó-hegy meredeken letörő lábának támaszkodó hegylábi törmelék tövében fakad. A hegylábi törmelék előtt körülbelül 20 m átmérőjü kerek mocsaras terület van, melynek hegy felőli oldalán három helyen tör a felszinre a forrás viz. A különböző helyeken feltörő vizek hőmérséklete 0,1 °C eltérésen belül megegyezik. A mocsaras területről egyetlen árokban folyik el az összegyült viz.

Szélsőségesen nagy csapadékok idején a forrás rendes fakadási szintje felett a hegylábi törmelék körül is viz tör a felszinre egy árokban.

A forrás mögött a hegyoldalban a hegylábi törmelék után dolomit következik, egy körülbelül 50 m széles sávban a felszinen, majd csak ezután következik a mészkő. A dolomit igen kevéssé, mig a mészkő igen jól karsztosodott.

A Halastavi-forrás barlangja /Kongókő-barlang/

A Halastavi-forrás felett a hegyoldalban időszakos patakmeder, száraz időben árok huzódik fel, s végződik el hirtelen. Az árok végződésénél, a legmagasabb szintü feltörési pontnál, a vizfeltörés utját követve lehajlott függőleges akna egy barlangjáratba lyukadt. Mint utólag megállapitható volt, a viz a szálban álló, közel függőleges dolomitfal és a nekitámaszkodó hegylábi törmelék határán tört fel.

A forrásbarlang jelenleg egyetlen teremből áll, melyen a forrás vize - kisebb vizhozamoknál - patakként folyik keresztül. A patak nagyobb hozamánál a viz visszaduzzad, a viz kitölti a termet.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrásban 1977 október hónapban végzett kutatások

Az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Klub a Miskolci Vizmüvek Fürdő és Csatornázási Vállalat 321/47/1977. számu megrendelője alapján feltárást, vizsgálatokat és munkákat végzett a Miskolc-tapolcai thermál-forrásban.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrás leirása, különös tekintettel a forrás viz alatti karsztjárataira

A thermál-fürdő épületeivel szemben állva, annak baloldalán, a fürdő épülete melletti félig fedett udvar hegy felőli részén két akna nyilik:

- az udvar hegy felőli - bejárattal szemközti - végében egy kisebb,
- az udvar bejárat felőli végében pedig egy nagyobb

keresztmetszetü akna van, melyben viz észlelhető. /Lásd a 2. alatti mellékelt helyszinrajzot/.

Jelen állapot szerint viztermelés csak a nagyobbik aknából történik, illetve csak a nagyobbik aknába vannak viztermelő csövek beengedve.

Hegedüs Ferenctől kapott tájékoztatás szerint - aki annak idején az aknák kialakitásának munkáit irányitotta - a nagyobbik aknából ember által járható karsztjárat vezetett a viz alá, amelybe ők akkor több méterre szabad tüdővel lemerültek, de ennek végét nem látták.

A jelenlegi állapot szerint a nagyobbik aknából semmilyen irányban sem vezet ember által járható méretü karsztjárat. Az azonban egyértelmüen megállapitható, hogy az akna hegyfelőli oldalán alul egy karsztjárat indult, amely azonban jelenleg - feltehetőleg robbantási - kőtörmelékkel majdnem teljesen ki van töltve.

A viz az aknába a karsztjáratot kitöltő kőtörmelék közül áramlik be. A karsztjárat megbecsülhető méretei olyanok, hogy nem lehetetlen, hogy ez lehetett a Hegedüs Ferenc által emlitett ember által járható járat.

Az aknában, annak a termál-fürdő épülete felőli oldalán - amely oldal müanyag zsákokba öntött betonnal van felfalazva - a fugák közül és bal oldalán egy repedésből oldalról, részben felülről is van vizbeáramlás.

A kisebbik akna alját - amelyet egyértelmüen robbantási kőtörmelék fedett - Czakó László viz alatti felderités közben megvizsgálta és ugy találta, hogy a törmelék alatt a hasadék ujból kiszélesedik. Az akna alját kitöltő törmelék eltávolitása után egy kb. 20 cm széles hasadék vált szabaddá. A hasadék kitágitása után vált lehetővé a viz alatti karsztjáratba való behatolás.

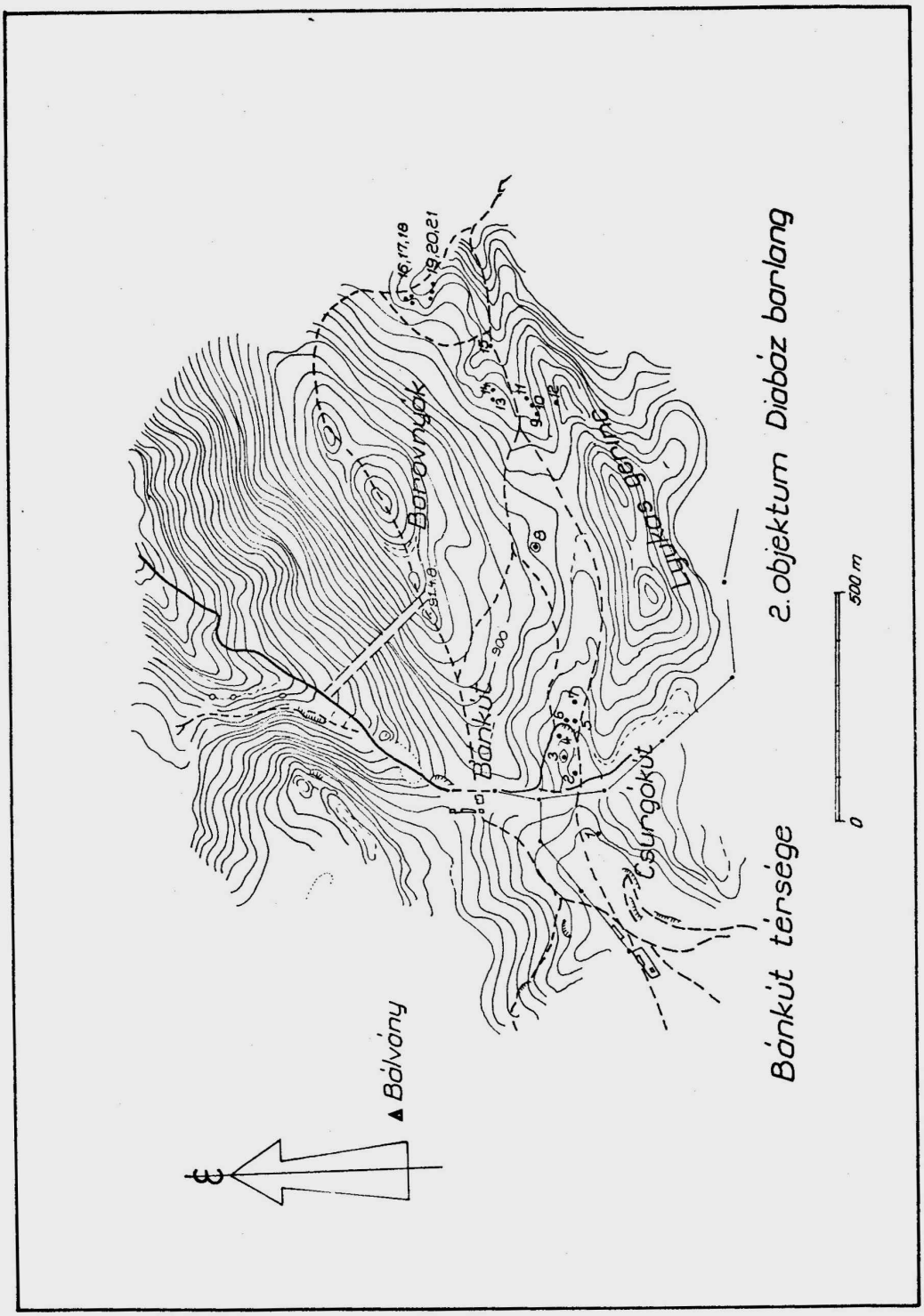
Bánkút térsége
2. objektum Diabáz barlang
Bánkút
Csurgókút
Barovnyák
Lyukas gerinc
Bálvány
0
500 m

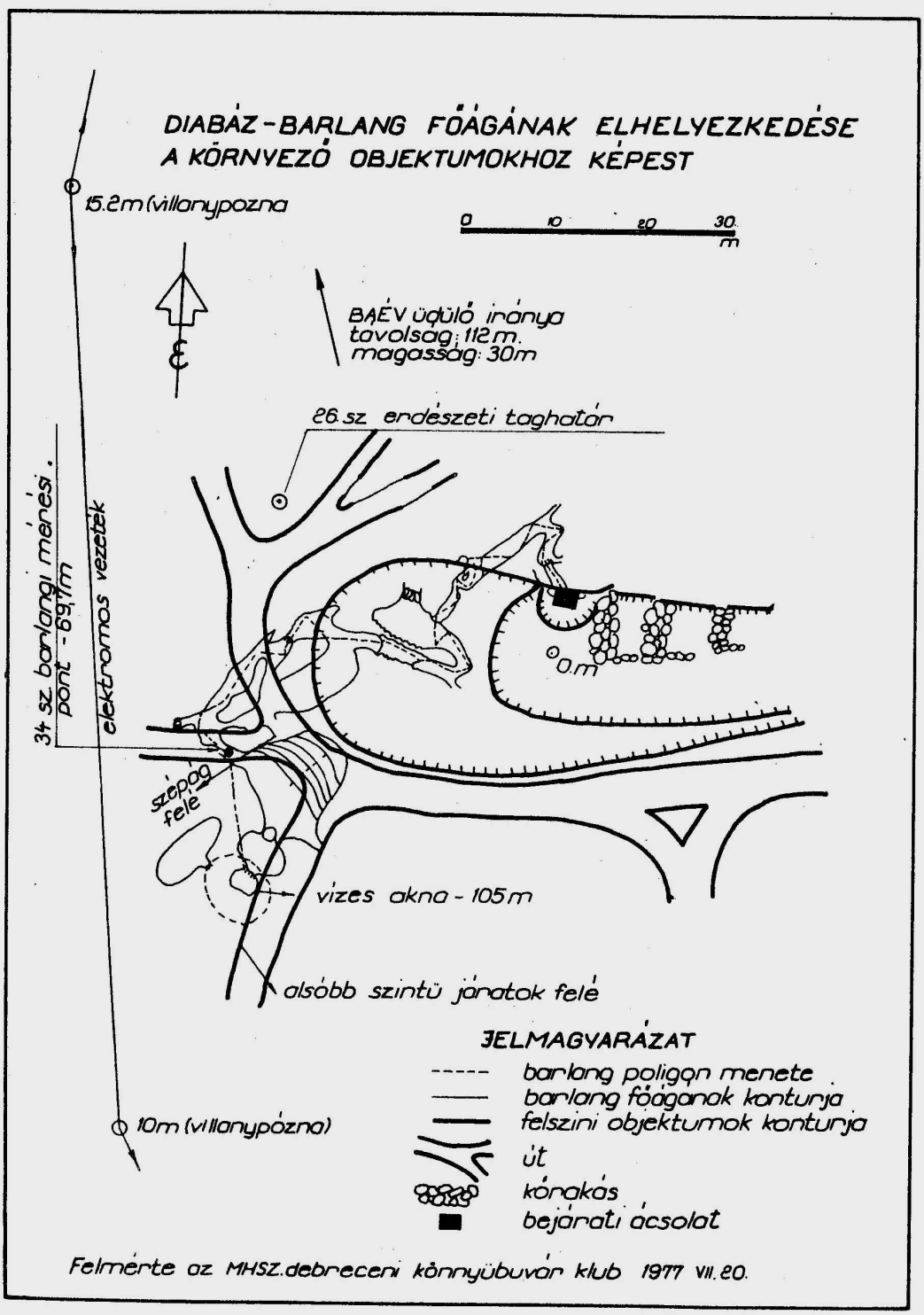
DIABÁZ-BARLANG FŐÁGÁNAK ELHELYEZKEDÉSE
A KÖRNYEZŐ OBJEKTUMOKHOZ KÉPEST
15.2m (villanypózna
0 10 20 30 m
BAÉV üdülő iránya
távolság: 112 m.
magasság: 30m
26.sz. erdészeti taghatár
34 sz. barlangi mérési pont - 69,1m
elektromos vezeték
0.m
szépség felé
vízes akna - 105m
alsóbb szintű járatok felé
10m (villanypózna)
JELMAGYARÁZAT
barlang poligon menete
barlang főágának konturja
felszíni objektumok konturja
út
kőrakás
bejárati ácsolat
Felmérte az MHSZ.debreceni könnyübuvár klub 1977 VII.20.

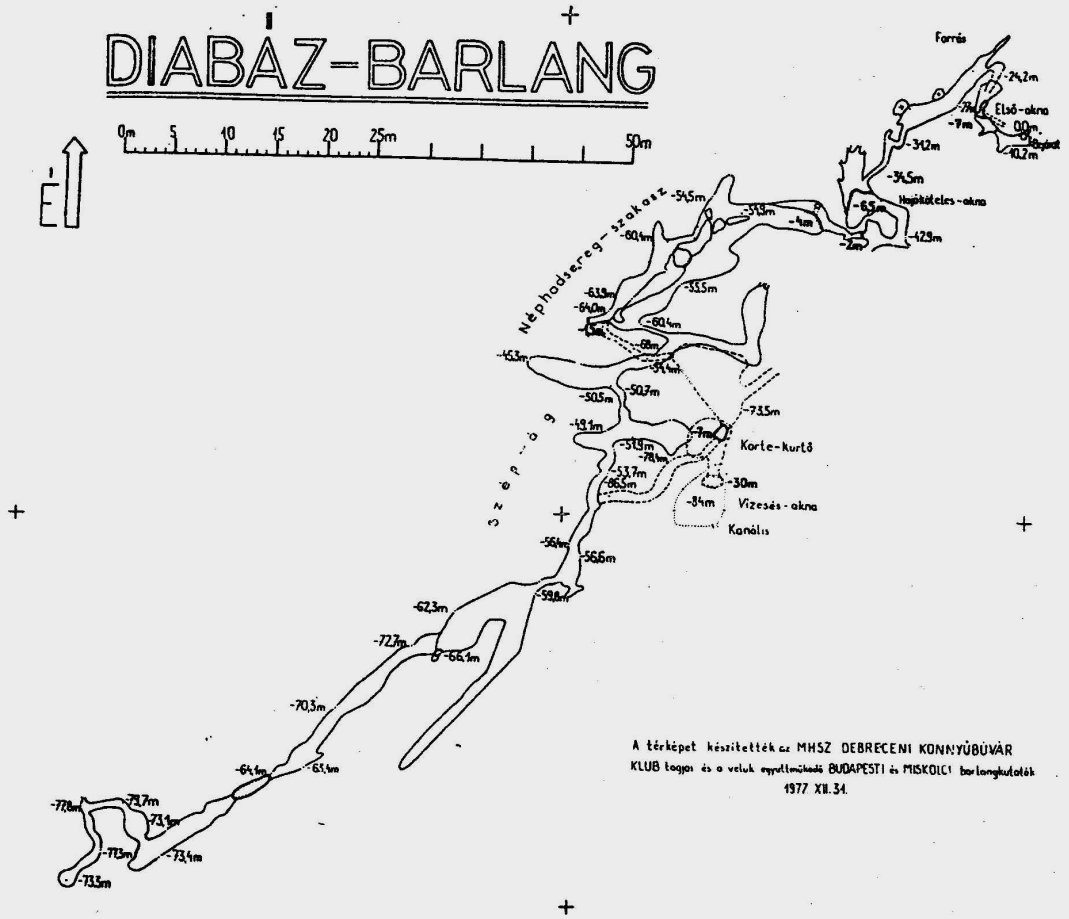
DIABÁZ-BARLANG
0m 5 10 15 20 25m 50m
É
Forrás
Első-akna
Hajókötelés-akna
Néphadsereg-szakasz
Szép-ág
Korte-kurtó
Vizesés-akna
Kanális
A térképet készitették az MHSZ DEBRECENI KONNYŰBÚVÁR
KLUB tagjai és a veluk együttmükedő BUDAPESTI és MISKOLCI barlangkutatók
1977 XII.31.

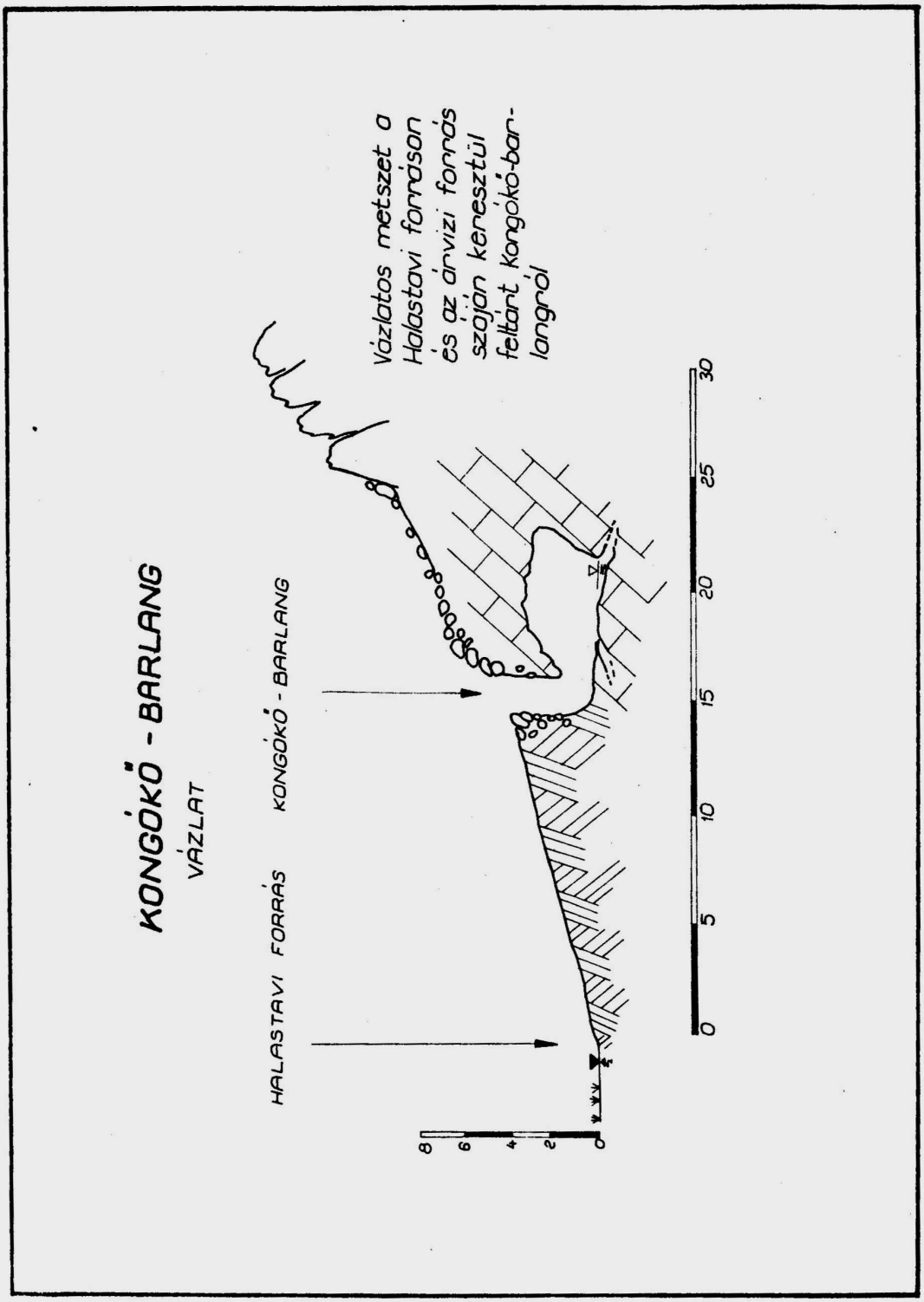
KONGÓKŐ - BARLANG
VÁZLAT
HALASTAVI FORRÁS
KONGÓKŐ - BARLANG
Vázlatos metszet a Halastavi forráson és az árvizi forrás szájon keresztül feltárt Kongókő-barlangról
0
5
10
15
20
25
30
0
2
4
6
8

A kisebbik akna tulajdonképpen egy É-D-i csapásirányu, közel függőleges vizszint feletti karsztjáratra lett telepitve. A vizszint feletti karsztjárat falait 50-80 cm átmérőjü félgömb alaku bemélyedések - gömbfülkék - tagolják. A falakat képződmények nem boritják. A viz feletti karsztjárat aljából, pontosabban a kisebb akna aljáról egy kisméretü nyilás vezet az alsó, nagyobbméretü viz alatti járatokba. A hasadék a viz alatt is megtartja felszini csapásirányát, dőlési iránya Ny-i, dőlésszöge átlagosan 70°, lefelé fokozatosan kitágul.

A hasadék szélein beékelődött és fennakadt épitési törmelék párkányokat alkot. A hasadék D-i oldalán lévő fennakadt törmelék mennyisége a több, mert itt egy beékelődött gerenda megtartotta a lehulló törmeléket. -7,1 méter mélységben - az akna peremét 0 méternek tekintve - a hasadék középen kiszélesedik 1,2 m-re és kürtőszerüen folytatódik lefelé. -9,5 m mélységben a kürtő alján törmelék zárja el a lefelé való továbbjutást. A falak ivéből, a járat összjellegéből itélve a hasadék lefelé hasonló - ember által jól járható - méretekkel folytatódik. A járat alját kitöltő törmelék, részben épitőanyagból - faragott riolittufa épitőkőtömbökből, téglákból - részben mészkő anyagu éles kőtömbökből - áll /durva szemü 1-20, átlagosan 5 cm átmérőjü/, mely törmelék homok-szemcsenagyságu törmelékkel kevert. A kitöltés anyagi összetétele egyértelmüen jelzi annak kivülről bekerült voltát.

A hasadék kürtőszerüen kiszélesedő aljáról a hasadék É-i oldalán egy K-i irányu felfelé forduló, felfelé egyre szélesedő karsztjárat vezet. A karsztjárat alját szögletes mészkő törmelék tölti ki. A törmeléklejtő K-felé a járat mennyezetéig huzódik fel.

Az akna alján lévő szükülettől 1,34 m-en keresztül az É-D-i csapásirányu hasadék falait cseppkőképződmények: cseppkőbekérgezések és függőcseppkövek boritják. Lejjebb a hasadék falai képződménymentesek, helyenként éles felszinü oldott mészkőfalak.

A viz az É-D-i irányu /csapásirányu/ hasadék kürtőszerüen kiszélesedő alján D-i irányból a hasadék sikja mentén alulról kb. 45°-ban áramlik be. A hasadék a kürtőszerüen kiszélesedő résztől D-re - ahonnan a viz beáramlik - járhatatlanná szükül, de a belátható kb. 3 m hosszuságu szakaszon jól észlelhető, hogy lefelé kiszélesedik, de törmelék tölti ki a hasadékot. A kürtőszerü rész alján a törmelék közül is észlelhető kismértékü vizbeáramlás.

<u>A forrásjáratok viz alatti formáiból levont következtetések</u>

Ismereteink szerint a függőcseppkövek kizárólag csak légteres járatban keletkezhetnek. Mivel a kisebbik akna jelenleg viz alatti É-D-i csapásirányu hasadékaiban függőcseppkövek vannak, fel kell tételezni, hogy valamikor ez a járatszakasz szárazon volt, azaz a forrás vizszintje lejjebb volt 123,4 m.A.f. lehetett a forrás fakadási szintje. Azt azonban, hogy mikor lehetett ez az alacsonyabb forrás-fakadás szint a formakincséből megmondani nem lehet, adott esetben kizárólag a cseppkő kora ad erre támpontot. /Jelenleg Magyarországon cseppkő kormeghatározásokat a VITUKI-ban tudnak végezni. Megitélésünk szerint a termál-fürdő területén, ahol ma is történik cseppkőképződés, ilyen kormeghatározásra ideális körülmények vannak./

Tekintve, hogy a termálforrás vizének hőmérséklete függ a forrás fakadási szintjétől, célszerü lenne irodalmi adatok alapján a régi vizszintekhez tartozó vizhőmérsékleti adatokat meghatározni.

Az É-D-i csapásirányu hasadékba részben felülről, részben alul, oldalról jelentős mennyiségü törmelék folyt le, illetve a törmeléklejtők ma is folyamatosan csusznak befelé, a vizbeáramlás felé. Ez a törmelékmozgás - mivel eltömi a beáramló viz utját -

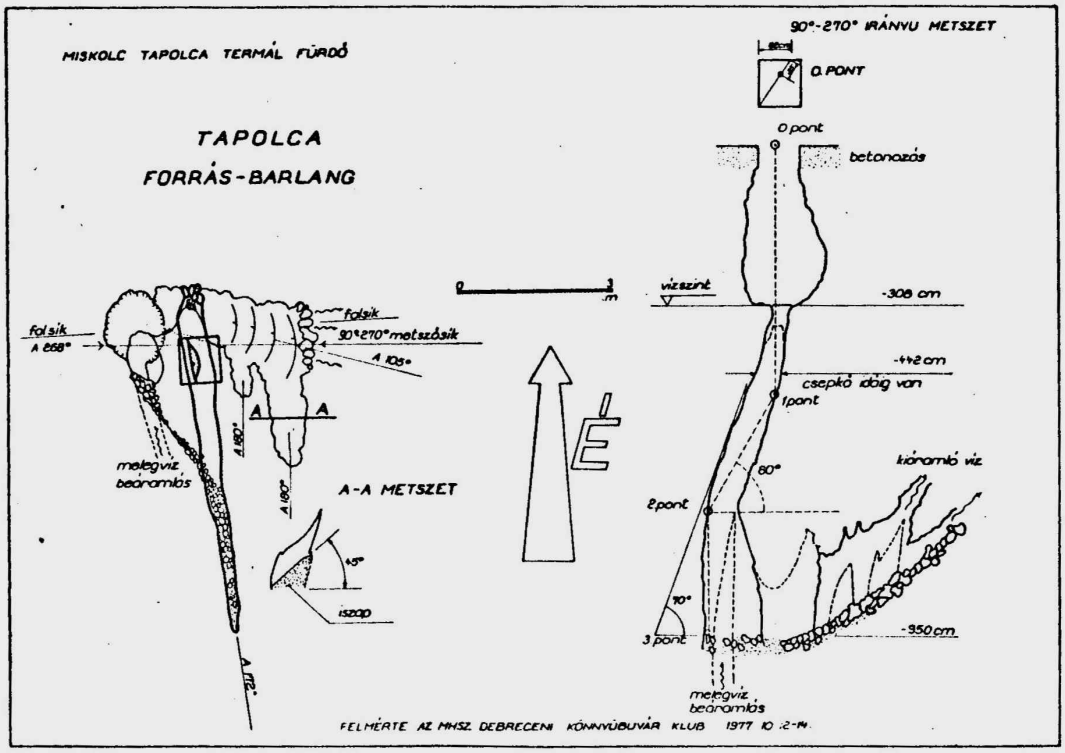
MISKOLC TAPOLCA TERMÁL FÜRDŐ
TAPOLCA
FORRÁS-BARLANG
90°-270° IRÁNYU METSZET
0 PONT
0 pont
betonozás
vízszint
-308 cm
-442 cm
csepkő idáig van
1 pont
2 pont
3 pont
80°
70°
kiáramló víz
-950 cm
melegvíz beáramlás
falsík
A 268°
falsík
90°-270° metszősík
A 105°
A 180°
A 172°
A-A METSZET
45°
iszap
FELMÉRTE AZ MHSZ DEBRECENI KÖNNYŰBUVÁR KLUB 1977 10 12-14.

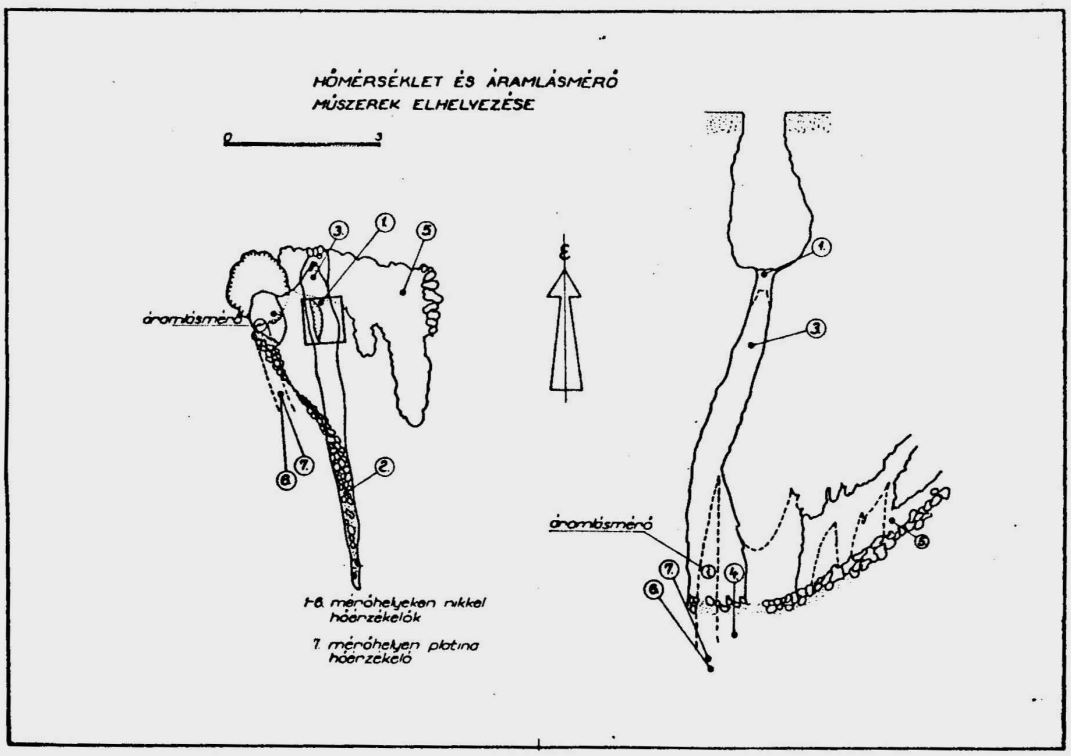
HŐMÉRSÉKLET ÉS ÁRAMLÁSMÉRŐ
MŰSZEREK ELHELYEZÉSE
áramlásmérő
áramlásmérő
1-6. méróhelyeken nikkel hőérzékelők
7. méróhelyen platina hőérzékelő

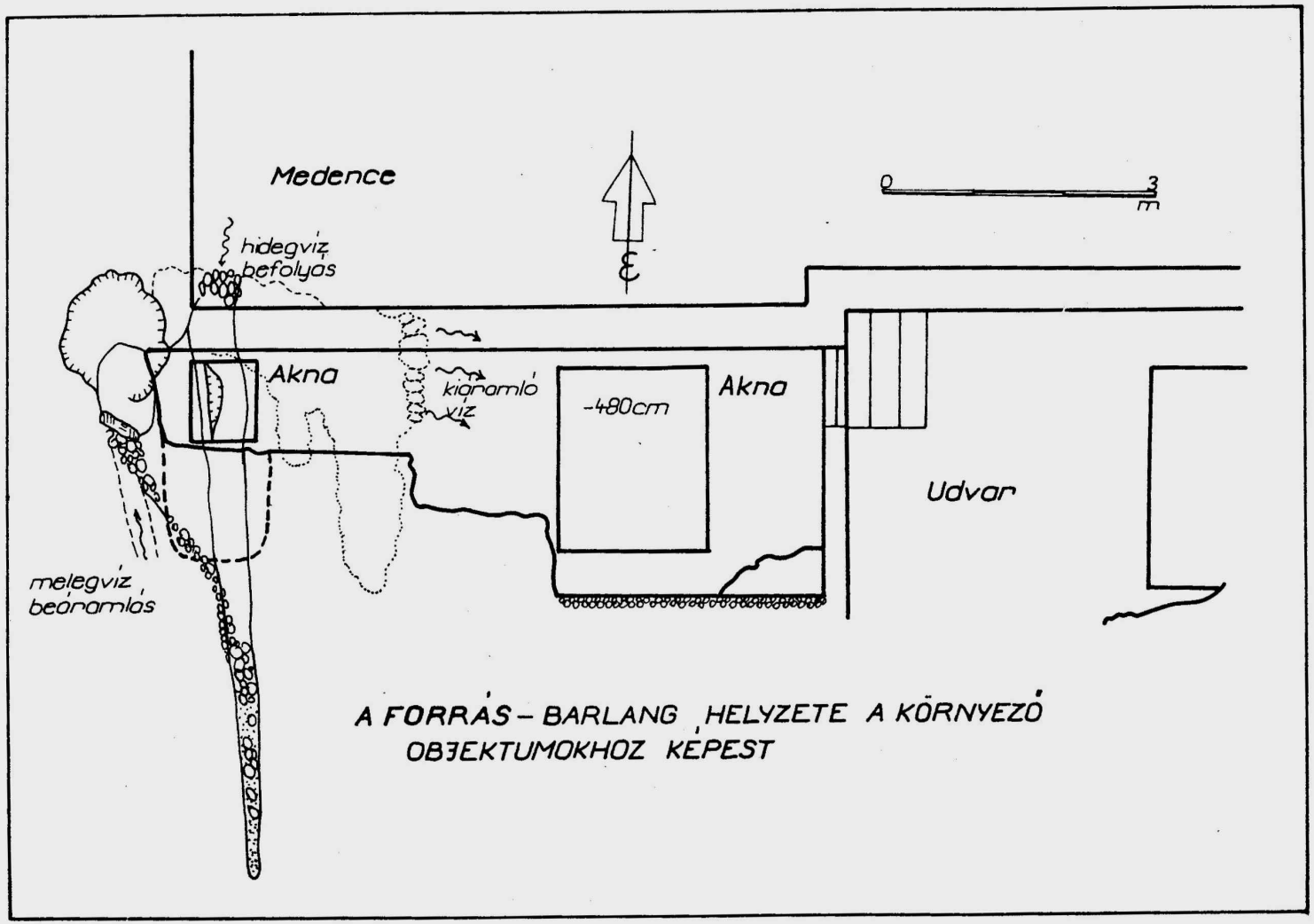

A FORRÁS – BARLANG HELYZETE A KÖRNYEZŐ OBJEKTUMOKHOZ KÉPEST

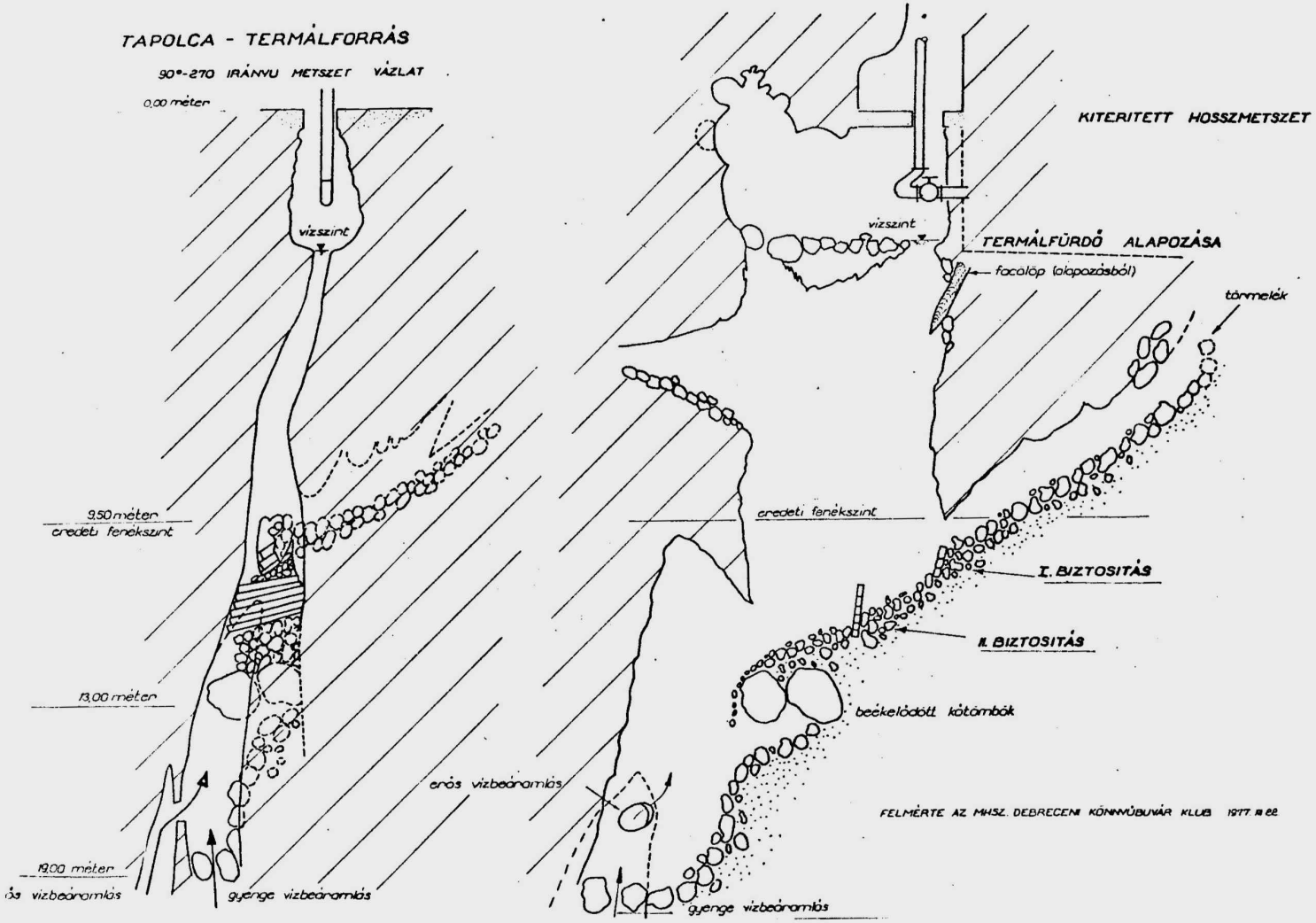
TAPOLCA - TERMÁLFORRÁS
90°-270 IRÁNYU METSZET VÁZLAT
0,00 méter
vízszint
9,50 méter
eredeti fenékszint
13,00 méter
erős vízbeáramlás
19,00 méter
ős vízbeáramlás
gyenge vízbeáramlás
KITERITETT HOSSZMETSZET
vízszint
TERMÁLFÜRDŐ ALAPOZÁSA
facölöp (alapozásból)
törmelék
eredeti fenékszint
I. BIZTOSITÁS
II. BIZTOSITÁS
beékelődött kőtömbök
gyenge vízbeáramlás
FELMÉRTE AZ MHSZ. DEBRECENI KÖNNYŰBUVÁR KLUB 1977 III 22.

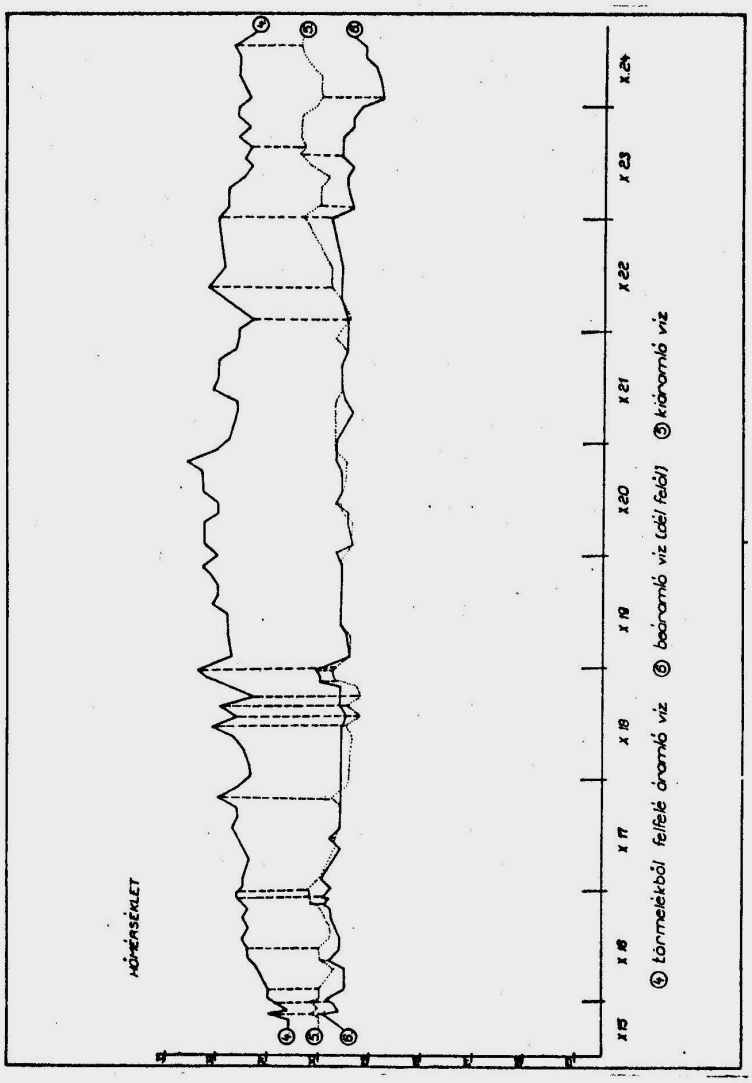
HŐMÉRSÉKLET
④ tármelékből felfelé áramló víz
⑤ beáramló víz (dél felől)
③ kiáramló víz
X 15
X 16
X 17
X 18
X 19
X 20
X 21
X 22
X 23
X 24

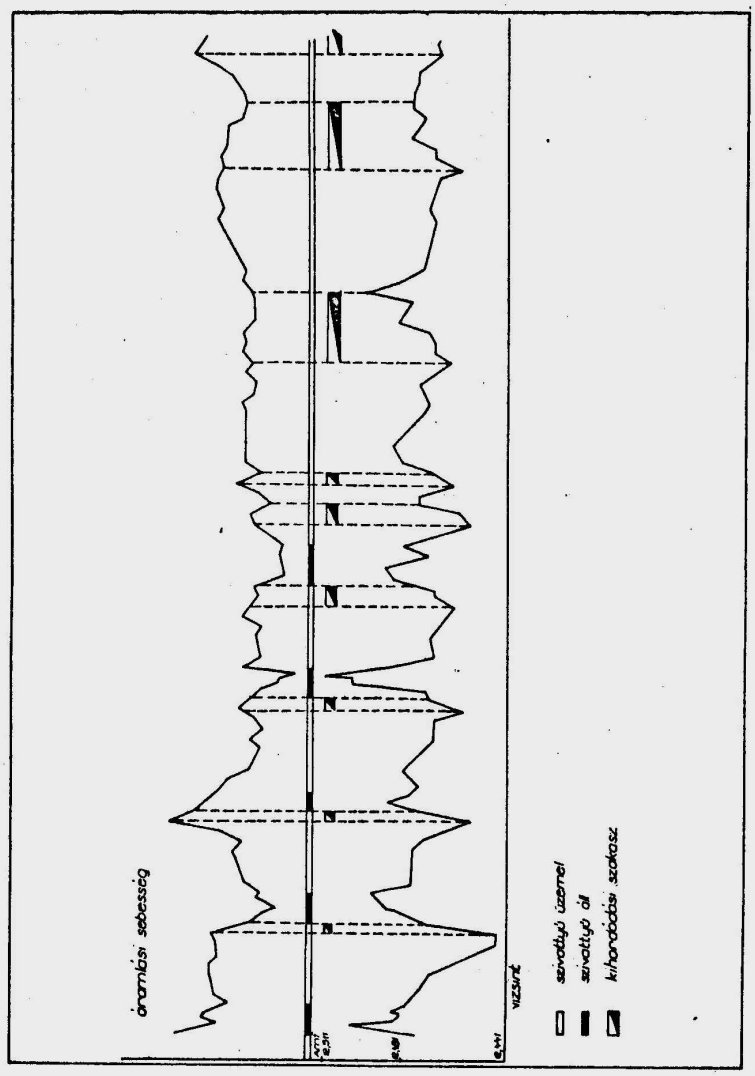
áramlási sebesség
vízszint
szivattyú üzemel
szivattyú áll
kihorgadási szakasz

feltétlenül akadályozza a vizbeáramlást. Ma már jórészt a befolyó törmelékkel eltömött egykori jelentősebb vizvezetőjárat tényét igazolja, hogy az É-D-i csapásirányu hasadék kürtőszerüen kiszélesedő alját kitöltő törmelék közül - a nagy ellenállásu törmeléken keresztül - is megfigyelhető kismennyiségü vizbeáramlás, holott ugyanott van a kis ellenállást jelentő hasadék is, ahol a viz főtömege beáramlik. A forrásjárat eltömődése biztosan a forrás hozamára, valószinüen hőmérsékletére is előnytelenül hat ki. Ezt mindenképpen meg kell szüntetni.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrásban végzett további feltárások

Az 1977 októberében végzett kutatások és mérésekből levont következtetések alapján 1977. december 12-23-ig elvégeztük a forrásjárat kitisztitását és a viz utját elzáró törmelék nagy részét kitermeltük.

Az eredeti fenékszint 9,5 m mélységben volt az akna peremétől mérve, s munka befejezése után jelenleg a barlang mélypontja - ahonnan a viz elemi erővel tör fel - 19 m mélységben van /16-18 m vizmélység/.

A munka során rajtunk kivülálló okok miatt a süritett levegős zagyszivattyunkat csak igen rövid időre használhattuk, mivel a szivattyu müködésével kapcsolatos ivóviz kiesést Miskolc ivóviz helyzete nem engedte meg. A munkát igy nagyrészt kézierővel, vödrözéssel végeztük.

Az alsó nagyméretü, lefelé táguló aknában 4 m-t bontottunk lefelé, az anyagot folyamatosan a felszinre termelve. A fenékszintnek 13,5 m mélységbe való lebontása után nyilt meg egy uj, az eddiginél nagyobb méretü, ferdén lefelé meredeken lejtő járat. Ennek végpontja 6 m-rel mélyebben volt.

Munkánk során folyamatosan informálódtunk a Tapolcai Vizmünél a forrás vizhozamának alakulásáról. A munka megkezdéséig a kitermelt viz mennyisége fokozatosan csökkent. A munka megkezdése után, december 12-től a forrás hozama - tájékoztatásuk alapján - fokozatosan nőtt. Ezt a barlangban mi is tapasztaltuk. A megbontott törmelékréteg kitermelésével arányosan a viz a törmelék közül a köveket is emelgetve, egyre nagyobb energiával tört fel.

Az elért 19 m mélységben a forrás elemi erővel tör fel, egy 43 x 28 cm átmérőjü, ovális sziklalyukból, amelybe az erős áramlás miatt csak igen nagy erőfeszités árán sikerült valamelyest benézni. A lyuk mögött tágas, lefelé vezető járat látszik. A járat alján a behullott kőtörmelékek alól is van kisebb intenzitásu vizbeáramlás /lsd. térképvázlat/.

A Szinva-forrás vizalatti karsztjáratainak feltérképezése, valamint a Szinva-forrás árvizi tulfolyójának hidrogeológiai felderitése

A Szinva-forrás vizgyüjtő aknájából az ugynevezett "Szárnyas-tetejü" épület alatti aknából 337,28 m-en nyiló tároval keresztezett viz alatti barlangot és a 332,8 m-en nyiló mesterséges tárót megvizsgálva a következőket állapitottuk meg:

- A 332,8 m-en nyiló alsó tároval egy hasadék mentén kialakult felfelé fokozatosan keskenyedő járat lett keresztezve, a hasadéknak azon a részén /felső részén/, ahol a hasadék annyira összeszükült, hogy ember által már nem járható.
- A 337,28 m-en nyiló felső tároló oldala egy barlangjáratot keresztezett. A barlangjárat ember által még éppen járható méretü. A barlangjárat egy 216°/80° dőlésirányu /dőlésszögü/, a réteglapokkal párhuzamosan elhelyezkedő sik mentén alakult ki, 30-125 cm, átlagosan 80 cm szélesen. A barlangjáratban a 337,5 m-en induló szint /a

felső tároló belső talppontja/ alatt elért legnagyobb relativ mélység 15 m volt, azaz abszolut értékben 322,5 m. E szint alatt is vezet a járat tovább lefelé, azonban itt 15 m mélységben lévő szükületen - amely azonban egyértelmüen látszik, hogy ismét járható méretü lesz a járat - biztonsági szempontból már nem mentünk át. Bevilágitva látható, hogy a járat eredeti irányát tartva függőlegesen lefelé tart, de végpontját látni nem lehet. Ez a távolság 8 m-nél mindenképpen nagyobb.

- Megállapitottuk, hogy 337,5 m-nél magasabb vizállásnál - amikor a felső tároló küszöbén már át tud folyni a viz - a felső tároval keresztezett hasadékból folyik ki a viz és nem az alsó tároval keresztezett hasadékból. Ta tósan kb. 340 m környéki vizállásoknál az alsó tárólban annyira lecsökken a viz áramlása, hogy a közelálló vizben a lebegtetett anyag lerakódik.

- A felderités során megvizsgáltuk a Szinva-forrás árvizi tulfolyóját. Mivel ugy találtuk, hogy lehetőség van az árvizi tulfolyóban lévő törmelék átbontásával vizzel kitöltött járatba való bejutásra, az árvizi tulfolyó alját kitöltő kőtörmeléket megbontottuk. A 339,5 m - 335,0 m-ig terjedő omladék átbontása után szálban álló mészkőben lévő barlangjáratba sikerült bejutni, melyet a leszivástól függő mértékben viz töltött ki. A barlangjáratba 325,7 m-ig sikerült függőónt leengedni. A barlang két egymást keresztező hasadékszerü járatból áll: az egyik járat a réteglapokkal párhuzamos kb. 216°/80° dőlésirányu /dőlésszög/ sik mentén, mig a másik egy kb. ÉK-DNy-i csapásirányu függőleges sik - feltehetőleg törés - mentén alakult ki. A barlangjáratban a viz gyengén 2 mm/másodperc sebességgel délkeleti irányba áramlott. Ebben az ujonnan feltárt, vizzel kitöltött barlangjáratban nem végeztünk vizalatti felderitést annak ellenére, hogy ez müszakilag lehetséges és a viz alatti járatok elegendő szélesek /80-150 cm/, mert az ujonnan átbontott szakasz betonnal való aláfalazásos biztositásáig az átbontott szakasz rendkivül omlásveszélyes.

Viz alatti felderitéseink eredményeként a következőket mondhatjuk:

- -320 m-ig biztosan, de még eddig ismeretlen értékkel e szint alatt is vannak vizzel kitöltött járatok. Azt azonban, hogy a leszivási szint 12-15 m-rel való süllyesztésével milyen térfogatu tározó térből nyerhető viz, csak a gyakorlatban leszivással lehet tisztázni.

- Figyelembe véve a karsztos üregek szakaszos fejlődését a Bükk-hegység tömegének kiemelkedését, nem valószinü, hogy az egymás alatt következő kőzetsávokban azonos mennyiségben legyenek üregek. Ezért nem látszik jogosnak egy x-vastagságu kőzetsávból leszivott y-mennyiségü viz alapján egy 2x vastagságu kőzetsávból 2y vizmennyiség leszivását feltételezni.

- Az alsó tárólban talált, viz által behordott kavicskitöltés alapján biztosan állitható, hogy a Szinva-forrás mögött nagyobb - kb. az István-lápai-barlang méretü - járatok huzódnak, melyeknek a viz alatti járatokon keresztül való felderitése lehetségesnek tünik.

<u>A Garadna-forrásban végzett merülésekről</u>

A Garadna-forrás vize a Miskolc-Mályinka közötti országut alá hajtott mesterséges tároló végpontján lép ki a hegyből. Kisebb vizhozamoknál megfigyelhető volt, hogy a forrás a fekete szinü werfeni mészkő hasadékából tör elő. Annak ellenére, hogy a forrás hasadéka rendkivül keskeny, megkiséreltük a lemerülést a viz alatti járatokba. A járat rendkivül keskeny voltából adódó nehézségek miatt többszöri kisérlet és technikai finomitás után végül sikerült a hasadék kezdetétől - a tároló végpontjától - 6 m távolság-

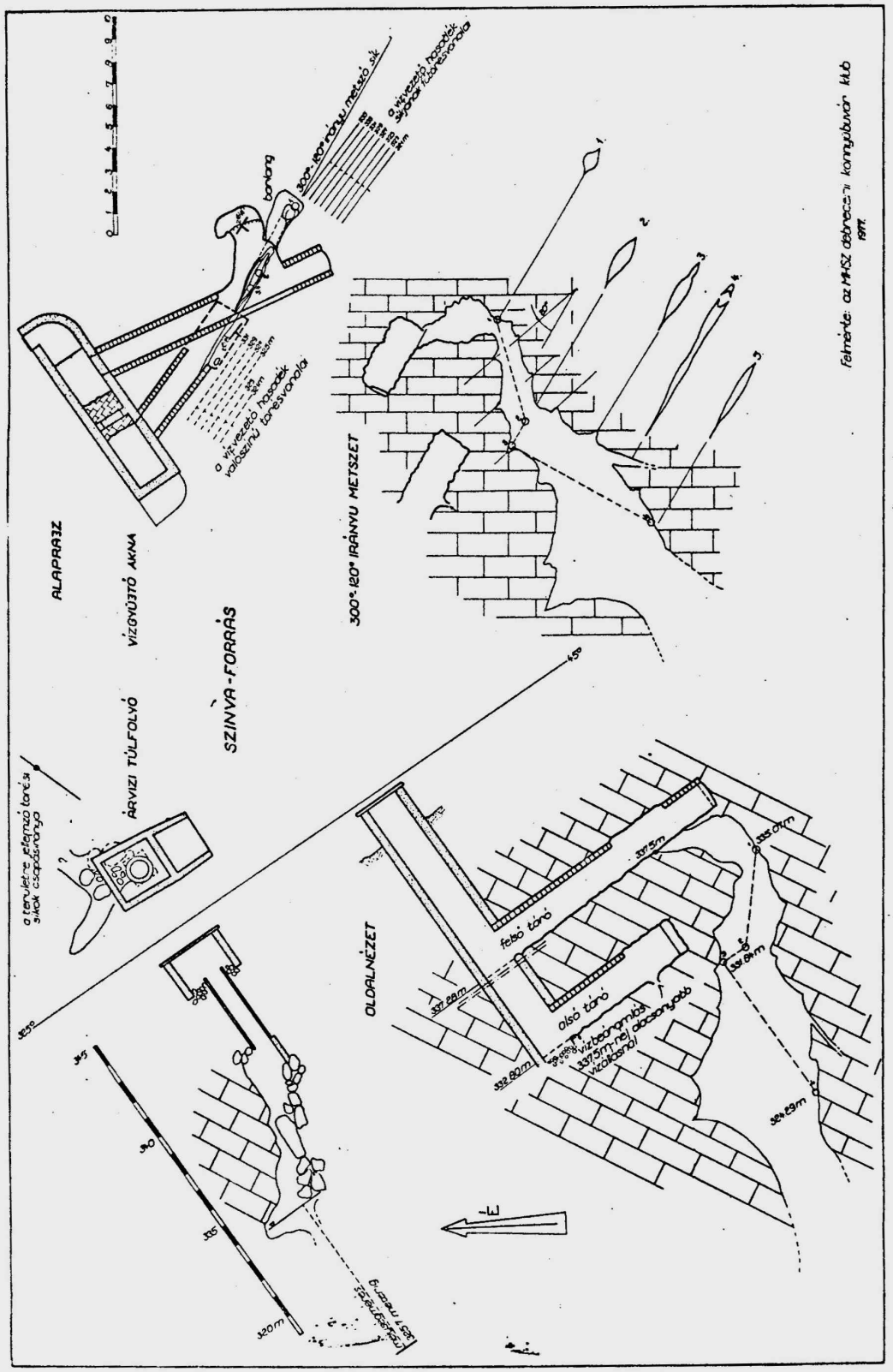
ALAPRAJZ
VÍZGYŰJTŐ AKNA
SZINYA-FORRÁS
300°-120° IRÁNYU METSZET
ÁRVIZI TÚLFOLYÓ
OLDALNÉZET
felső tároló
alsó tároló
a víz vezető hasadék valószínű torésvonalai
a víz vezető hasadék sikjanak futórésvonalai
a tenulete jellemző torési sikok csapásiránya
300°-120° irányu metszó sík
bontang
Felmérte: az MHSZ debreceni könnyűbuvár klub 1977.

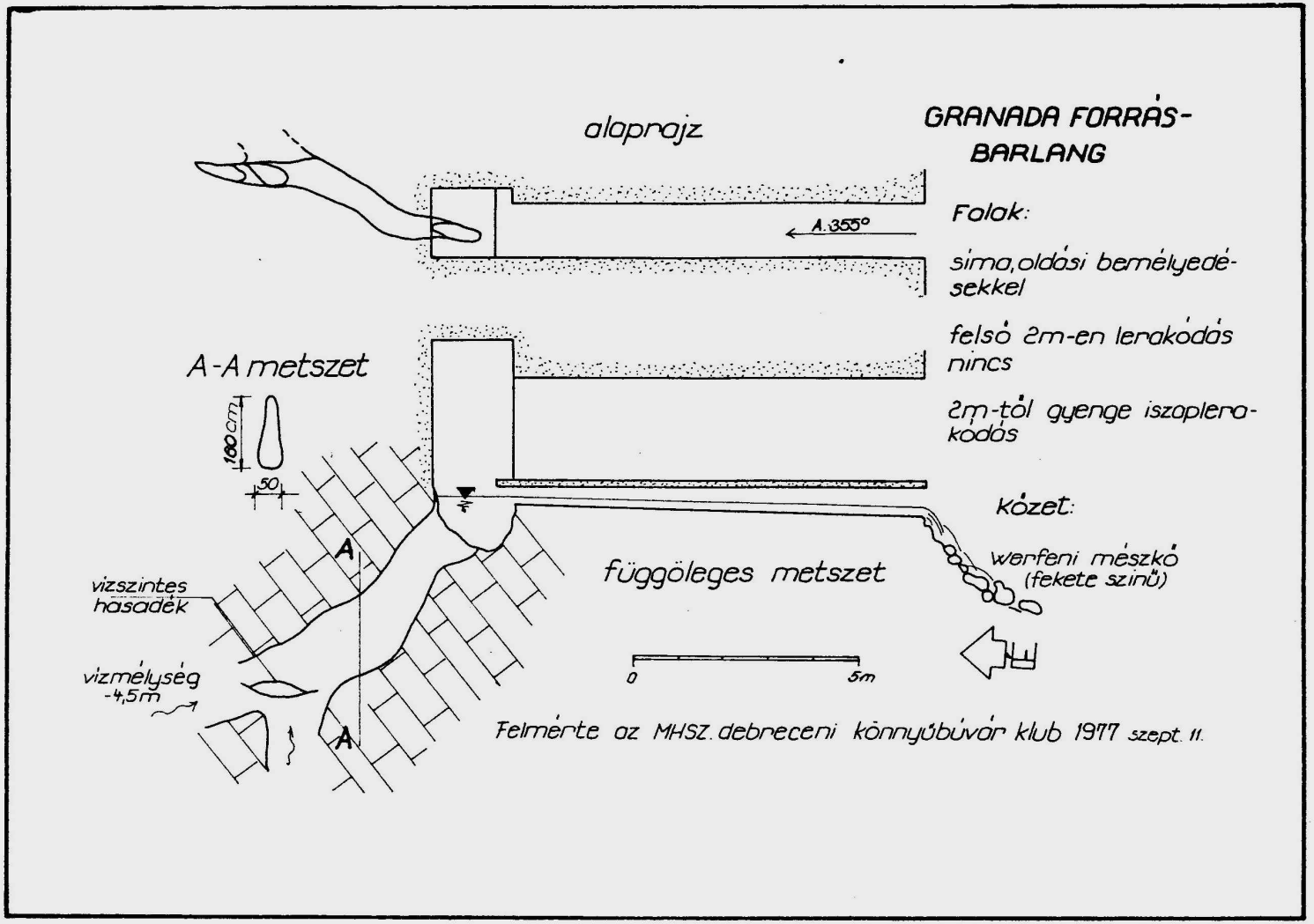
GRANADA FORRÁS-
BARLANG
alaprajz
A.355°
Falak:
sima, oldási bemélyedé-
sekkel
felső 2m-en lerakódás
nincs
2m-tól gyenge iszaplera-
kodás
A-A metszet
100 cm
50
Kőzet:
werfeni mészkő
(fekete szinű)
vízszintes
hasadék
vízmélység
-4,5m
A
A
függőleges metszet
0
5m
Felmérte az MHSZ. debreceni könnyűbúvár klub 1977 szept. 11.

ra és 4,5 m mélységbe lemerülni, ahol egy szűkület végérvényesen elzárta a továbbjutás útját.

A víz alatti járat ovális keresztmetszetü, sima falu, eleinte 30, később 50 cm széles, kb. 150 cm magas hasadék, mely 6 m után két ágra válik.

A forrás víz alatti járatainak kutatása megfelelő technikai háttérrel - sűritett levegős szerszámokkal, robbantással - megoldhatónak látszik.

Szenthe István Czakó László

A Mecseki Karsztkutató Csoport évi jelentése 1977. évről

Szerkesztette: Rónaki László

T a r t a l o m

	oldalszám
1. A csoporttevékenység alapja	202
2. A munkaterv és teljesitése	202
a/ A csoport tudományos tevékenysége	-
b/ Továbbképzés	-
c/ Csoportrendezvények	-
d/ A csoport tagjainak előadásai - pályázati részvétel és publikációk	-
e/ Kapcsolattartás a belföldi csoportokkal és szakbizottságokkal	-
f/ Külföldi csoportokkal való kapcsolatok	-
g/ A feltáró kutatás	-
3. A tudományos jellegü munkák eredményei	203
a/ Az Abaligeti Cseppkőbarlangban 1976-77. évben végzett sokszögelési munkák	203
b/ A felszin alatti vizszintingadozások regisztrátumainak értékelése	-
c/ A Zsolnay gyári források hidrológiai vizsgálata	-
d/ Karsztvizfeltárások és további lehetőségek Orfü környékén	-
e/ Az 1977. évi viznyomjelzések	-
4. A terepi feltáró és kataszterező munka eredményei	205
a/ A Ny-Mecsek nem karsztos képződményei	205
b/ Az Abaligeti-barlang vizgyüjtőterülete	214
c/ A Kispaplika-forrás vizgyüjtőterülete	214
d/ Vizfő-forrás vizgyüjtőterülete	214
e/ A Tettye-forrás vizgyüjtője	215
f/ A Ny-mecseki nagy karsztforrások vizgyüjtőterületén kivüli karsztos objektumok	216
5. Csoportélet	

1. A csoporttevékenység alapja

A csoport fenntartó szerve a Mecseki Ércbányászati Vállalat. A tagok többsége a vállalat dolgozója. A csoport kutatási területe és tudományos programja a vállalat érdekeltségi területével és bizonyos vizsgálataival jól egyeztethető. Igy főleg a Kutató-Mélyfuró Üzem Hidrogeológiai csoportjával történő együttműködés jelentős, mert a korszerü üzemi müszerpark és egyéb lehetőség az üzemvezetőség segitőkészsége révén mindkét részről gyümölcsöző eredményeket hoz. A feltáró kutatáshoz egyéb üzemek /III. sz. és II. sz. bányaüzem/ segitsége mondható jelentősnek.

A vállalat Szakszervezeti Bizottsága tette lehetővé, hogy a csoport a Müvelődési Házban otthont kapjon. A Vállalat Igazgatóságának támogatását élvezve jutott el csoportunk olyan kedvező körülmények megteremtéséhez /pl. kutatóház/, melyek a hatékony csoportmunka alapját képezik.

2. A munkaterv és teljesitése

a/ A csoport tudományos tevékenysége

A karsztobjektumok kataszterezése, feltérképezése a terv szerint folytatódott. Ilyen jellegü kutatási jelentéseket az alábbi tagok készitettek:

Bodrog József	10 db
Előd Szaniszló	7 db
Rónaki László	10 db
Pál János	1 db

A "Szabó Pál Zoltán" kutatócsoport megszünésével csoportunkhoz csatlakozott kutatók utolsó évi munkájuk eredményét reprezentáló barlangfelmérési adatokat /Abaliget I. és II. Ny-i oldalág/ rendelkezésünkre bocsátották a jelentésben közzétételre.

E kataszterező munkánk eredményeként jelent meg 1977-ben a Karszt és Barlang 1976. I-II. sz. /p. 25-28./ egy dolgozat Rónaki L.: Pincebarlang a pécsi Tettye-karsztforrás mésztufájában" cimmel. A Tettyén és Abaligeten további nem karsztos barlangüregek felfedezéséről számolhatunk be a 4. fejezetben.

Az Abaligeti-barlangban nagypontosságu sokszögmenetet mértünk giro teodolit alkalmazásával, melyről Pál János készitett részletes jelentést /ld. 3. fejezetben/. A barlang fotogrammetrikus térképezésére kisérleti jelleggel készitett stereo fotopárok közül egyet itt is bemutatunk. Az értékelése még nem fejeződött be.

A karszthidrológiai megfigyelések ugyanosak tervszerüen folytak. Ezek közül a vizszint regisztrátumokon megfigyelt szeizmikus hatások /földrengések, suvadások/ észlelése érdemel különös figyelmet. E témában elért kezdeti megfigyeléseinket /a romániai földrengés és azt követő két másik rezgés hatása a felszin alatti vizszint változására/ a Sopronban április 28-29-én rendezett Geofizikai Vándorgyülésen /ELGT/ Gerzson István: A geofizikai mérőmódszerek gyakorlati alkalmazása c. előadásában ismertette. Az eddigi megfigyeléseink eredményeit dr. Kassai Miklós által kigyüjtött adatokkal feldolgozva a 3. fejezetben mellékletekkel együtt közöljük.

A VITUKI-ban folyó országos tricium vizsgálati programba kaposolódva a mecseki területen mintagyüjtést, valamint a karsztvizhozam változásának regisztrálását végeztük a tricium vizsgálatok megfelelő későbbi értékeléséhez /ld. mintavételi térkép és az Abaligeti-barlang vizhozam görbéje/.

A tervezett geológiai vizsgálatok keretében főleg a tektonikus litoklázisok mérését végeztük minden térképezett barlangüreg kataszterezési munkájának szerves részeként.

Egyéb - nem tervezett munkákat is végeztünk. Igy az irányitott robbanó töltetek /kummulativ töltet/ vizsgálata során az enyhébb hatásu brizáns paxit felhasználási lehetőségét értékeltük.

Megbizásos munkaként csoportunk a Baranya megyei Tanács Tervező Vállalata részére elkészitette a "Pécsi porcelángyári forrás hidrogeológiai vizsgálata" c. munkát, melynek két mellékletét e jelentéshez is csatoltuk. Speciális munkákra került sor a Központi Földtani Hivatal megbizásából Mórágyon a kőbányákban. Egy szakvélemény készült az Orfü térségében eddig történt karsztviz feltárásokról, a Baranya megyei Tanács kivánságára, aminek lényegét a 3. fejezetben közreadjuk.

b/ A feltáró kutatás

A csoport megalakulása óta mindig kihangsulyoztuk, hogy a feltáró kutatás a tudományos munkaprogram segitését célozva kaphat szerepet. Az 1975-ben megerősödött operativ részleg önálló feltáró tevékenységre is alkalmassá vált. Több kis nyilás megbontásával az év folyamán esetenként jelentős méretü barlangüreg feltárására került sor /pl. Spirál-nyelő, Agancsos-zsomboly/. A tudományos szempontból is érdekes feltárások mint a "Csontos-zsomboly" és a nem karsztos barlangüregek /a pécsi Tettye és Abaliget területén/ az évi feltáró kutatás értékes eredményei. Ezekről a 4. fejezetben részletes áttekintést adunk.

Az év folyamán 49 kutatónapon 1.000 munkaórát teljesitettek a résztvevők operativ munkában /átlagosan 3,5 fő/nap/.

3. <u>A tudományos jellegü munkák eredményei</u>

a/ Az Abaligeti-cseppkőbarlangban 1976-77. évben végzett sokszögelési munkák

A pörgettyüs /giró/ teodolitok gyakorlati megjelenése a poligonmérés pontosságának fokozásában forradalmi változást hozott a föld- és bányamérő munka területén. A pörgettyüs teodolit terepen, bányában, vagy akár barlangban az azimut meghatározására szolgál. Az időjárástól, napszaktól, mágneses anomáliáktól és külső elektromos hatásoktól függetlenül szolgáltatja a csillagászati északi irányt és az egyes irányok csillagászati azimutját. /Az általunk Abaligeten használt müszer Gi-b_1 giró max. $\pm$ 15 másodperc középhibával./ A giró teodolit használata - tudomásunk szerint - barlangban hazánkban elsőként az Achilles-viznyelő és az Abaligeti-cseppkőbarlangban végzett sokszögvonal mérésénél fordult elő.

Mindkét helyen a Mecseki Érchányászati Vállalat Bányamérési Osztály dolgozóinak közreműködésével Shwarcz Dénes tagtársunk végezte a tájékozó irányok meghatározását. /Az Achilles-nyelőben használat Gi-d_1 tipusu rátét giró teodolit leolvasási pontossága $\pm$ 30'', ami km-enként $\pm$ 15 cm középhibát jelent./

Nem számitva Bokor Elemére 1922-23-ban végzett első felmérését, azóta három egymástól független sokszögvonalmérés történt az Abaligeti-barlangban. Bokor Elemér óta az első mérést 1961-ben Rónaki László kezdeményezésére a MÉV Kutató-Mélyfuró Üzem geodéziai csoportjával Székely Márton végezte.

A poligon inditása előtt egy beton alappontot helyeztünk el a barlangbejárat 1. pontjától 29,073 m-re, melyet a kiskőhegyi, az abaligeti templom és a 102. sz. háromszögelési pontokkal kapcsolva a poligon tájékozását biztositotuuk. /A kőpontot később a feltöltéssel - tereprendezés - eltemették./ A poligon fix pontjait a betonjárdába süllyesztett 10 mm átmérőjü recés szegfejek, illetve hatlapfejü csavarok képezték. Ezek számozását fehér szinnel a szomszédos sziklafalra festettük. A poligon

utolsó pontját a /37. sz. pont/ "Nagy dóm"-ban a Bokor-féle poligon 417-420 méterének közelében az "Emeleti-terem"-hez vezető léposő előtt, annak Ny-i sarkához közel /csorfej/ helyeztük el. A poligonmérést Dahlta 020 tip. /6'' leolv. érzékenységü/ müszerrel végeztük.

E mérést követően a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal Barlangkutató Csoportja Vass Béla vezetésével ujabb poligonmérést végzett, de nem a már állandósitott pontok felhasználásával, hanem végig uj pontok elhelyezésével /ø 4 szeg/ piros számfelirással. Az 1. sz. pontot a bejárat előtti 3 léposőfok közül az alsónak szélén besüllyesztett /kiálló részén elgörbitett/ csavar képezte. Ennek magassága /a Vizügyi Igazgatóság által szintezve/ 207,425 m A.F. A 38. sz. poligonpontot a "Nagy Dómban" az általunk elhelyezett 37. sz. /fehér/ ponttól 25 cm-re /225° irányban/ állandósitották a betonba süllyesztett szeg köré bevésett kereszt, és azt keretező négyzettel. A 42. sz. pont az "Emeleti-terem"-ben vezető léposősor legfelső fokán Ny-i végén, a szélétől 40 cm-re van. A mérést Vass Béla MOM-GAMMA tip. müszerrel /1 perces leolvasási érzékenység!/ végezte. A poligont nem kapcsolta az országos rendszerhez. Eddig tehát a barlangban a poligon végén tájékozó iránymeghatározás nem volt.

A korábbi mérések ismeretében ugy döntöttünk, hogy egy kielégitő nagy pontosságu poligonmérést végzünk a korszerü müszerek felhasználásával, mely poligon már alkalmas lehet a további részletmérések bázisául.

A két korábbi mérés alkalmával elhelyezett talppontokat a megtalálásuk és a felállási célszerüség alapján kiválasztva használtuk fel sokszögpontoknak. Az uj méréshez felhasznált pontokat piros szinü átszámozással jelöltük a sziklafalakon és a betonban a pont köré keresztjelet véstünk. Az azonositásához készült vázlatrajzokból egyértelmüen megállapitható a felhasznált fixpont helye és száma /ld. MKCs 1976. évi jelentése, p. 6-7./.Kezdőpontként a barlang bejáratánál elhelyezett 1. sz. ponttól 51,850 m-re a Pécsi Geodéziai Vállalat által meghatározott V. rendü háromszögelési pontot vettük figyelembe, amelyről több tájékozó irány mérhető.

Az 1. pontot a barlang előtti léposőlejáraton, a fedlap mellett, a Vass-féle 1. ponttól É-ra, 1,7 m-re bevéséssel jelöltük. Az utolsó álláspontként az "Emeleti-terem" ben lévő pontot használtuk fel, ahonnan még két pont, a 43. /korlát/ és a 44. /sziklaél a "Pálma" cseppkő mellett/ megirányzásával - utóbbi távolságmérés nélkül - a barlangi poligon felmért redukált összhossza 447,119 m. A szögmérés Pál János Wild-T2 tipusu, egy másodperc szögleolvasó képességü teodolittal végezte. A sokszögpontokra /a szögmérés pontosságának fokozására/ a müszerhez tartozó kivilágitott jeltárcsákat helyeztünk és a méréseket végig kényszerközpontosan végeztük. A törésszögeket minden állásponton két fordulóban és két távosőállásban mértük. A végleges törésszögnek a kettő számitott középértékét fogadtuk el. A feladatot nehezitette az egyes oldalak rövidsége, ezért fokozott figyelmet kell forditani a pontraállás és az irányzás pontosságára.

Az egyes sokszögoldalak hosszának meghatározására a ferde hosszakat komparált invar mérőszalaggal milliméter élességgel, oda-vissza mértük. A ferde hosszak vizszintesre való redukálásához a magassági szögeket 2 fordulóban és két távosőállásban tizedmásodperc leolvasással előre és hátra mértük. Az egyes sokszögpontok magasságának a meghatározására a magassági körön végzett két leolvasás számitott középértékét figyelembe véve, trigonometriai magasságméréssel számitottuk. A magasságszámitás is oda-vissza történt, és a végleges magasságnak a két számitott érték számtani középértékét fogadtuk el. A magassági szint kiinduló értékül a Vass Béla 1. sz. pontja, a Vizügyi Igazgatóság által levezetett A.f. magasságszint szolgált. /A mellékleten körrel jelölt pont./

Az egész vonalat mindkét végén tájékozott sokszögvonalként tudtuk számitani, mivel a kezdőponton több tájékozó irányt mértünk és középtájékozási szöget számitottunk. A végponton pedig giró teodolittal végeztük a tájékozó iránymeghatározást. A szögzáróhiba ugyan megközelitette a megengedett hibahatárt, de ha figyelembe vesszük azt, hogy a sokszögvonal 44 oldalból áll és az egyes oldalak átlagos hossza 11,601 m, akkor az elfogadható és jónak mondható.

A szögzáróhibát valamennyi törésszögre egyenletesen elosztva kaptuk az egyes oldalak végleges irányszögeit. Ezekkal az irányszögekkel a számitott oldalvetületekből kaptuk az egyes pontok x, y koordinátáit, amelyeket már véglegesnek fogadtunk el. A mérés a MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal Földmérési Főosztályának 40094/0973 sz. utasitásának betartásával készült.

4. A terepi feltáró és kataszterező munka eredményei

A tényleges kataszteri adattömegből itt valójában csak igen kevés információ adalékot közlünk, ezzel utalva az év folyamán egyes objektumoknál végzett tevékenységre.

a/ A Ny-Mecsek nem karsztos képződményei

A Tettyei-mésztufa-barlang ld: Karszt és Barlang, 1976. I-II. f. p. 25-28.

A Kővágószőlősi-tároó ld: Pécsi Müszaki Szemle, 1963. VIII. évf. 1. sz. p. 1-2.

és 04. A Jakab-hegyi-barlangüregek /Ny-i és K-i/ ld: Karszt és Barlang, 1964. II. f. p. 56-58.

Abaligeti-sziklaerosz homokkőben
Ezévben bejelentés révén találtunk rá a miocén lazakötésü, durvaszemü és kaviosos homokkő rétegfejeinél / = 190/48°/ az 1 m aláhajlásu, 3 m hosszu alakzatra, és a további szomszédos képződményekre.
Ugyanott 40 m-re É-ra Rókalyuk-szerü barlang 3 m mély.
Ugyanott, előzőtől 110°-ra 15-20 m távolságban Sziklafülke = 190/40° réteglap mentén 1 m mély, 1 x 0,3 m méretü.

Barlangocska ugyanott 15 m-re É-ra, mohos sziklaomladék között nyilik a 6 m hosszu, lejtős, 260/19° irányu 1 m magas és 1,5 m max. szélességü üreg. A keresztmetszete a rétegdőlés irányában bővül. Az üregben sok pók van.

Barlangrom található az előzőtől mintegy 20 m-re, ahol a réteglapok mentén teknőszerüen kipreparálódott 20 m hosszu alakzat Ny-i végén mélyülve a 23 m-nél fülkében végződik. Ez alatt a 18 métertől induló /230/42°/ irányu, 1,5 m széles, 5 m hosszu üreg látható a = 170/60° homokkő rétegek között. A barlang és fölötte lévő fülke mintegy 12 m³-es üreget jelent.
E homokkő barlangok helyét csak az utóbbi szám feltüntetésével adjuk az objektumok térképén /ld. melléklet/.

A tettyei Márga-barlang a Tettye u. 77. sz. garázs alapozás földmunkáinál találtuk /Soós J.né/ ez évben a 10 m³ térfogatu, 8 m ferde hosszu, rendkivül különleges barlangot. A 295/40° irányu üreg helyenként 2-2,5 m széles, egyébként 0,4-1,2 m magas. A = 330/20°-os vizzáró agyagmárgában kialakult barlang vizföldtani és genetikai szempontból figyelmet érdemel.

Barlangüreg ugyanott, előzőtől D-re a Tettye u. 75. hsz. épitése közben bukkantak rá. Kb. 2 m³ térfogatu lehetett, az elmondás alapján. Eltömték.

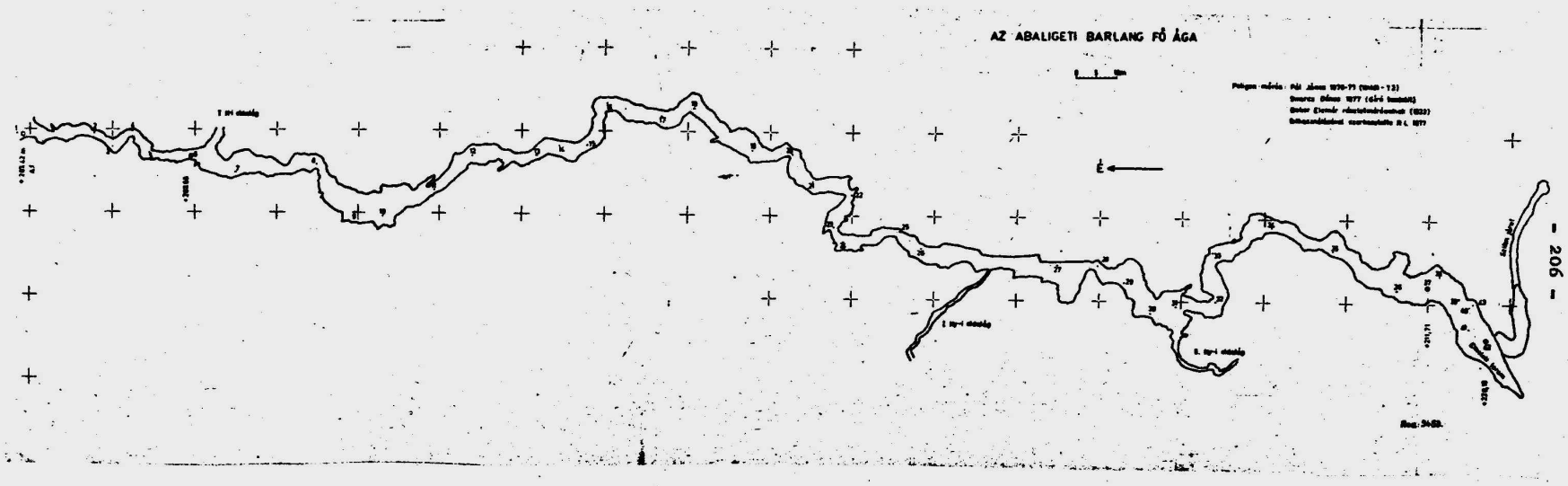
AZ ABALIGETI BARLANG FŐ ÁGA
É

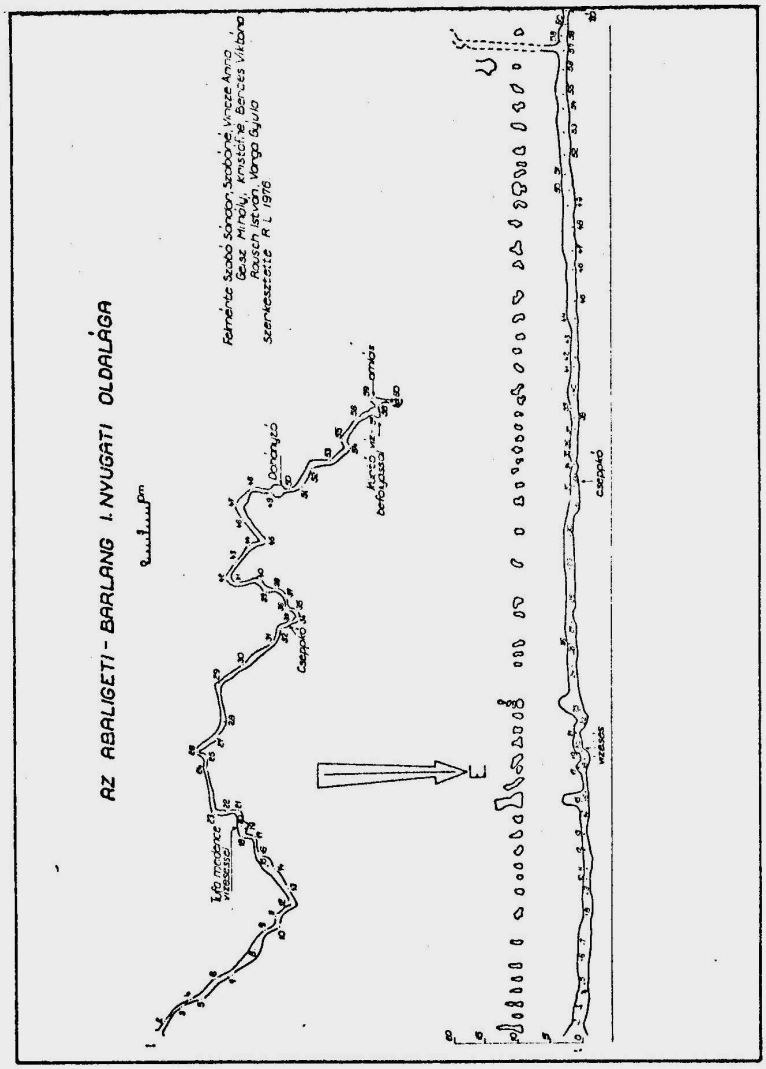
AZ ABALIGETI - BARLANG I. NYUGATI OLDALÁGA
Felmérte Szabó Sándor, Szabóné, Vincze Anna
Gesz Mihály, Kristófné, Bences Viktória
Rausch István, Varga Gyula
Szerkesztette R. L. 1976
Tufa medence vízesessel
Cseppkő
Dohányzó
Kuntó víz befolyással
amlás
E
vízeses
cseppkő

AZ ABALIGETI BARLANG É NYUGATI OLDALÁGA

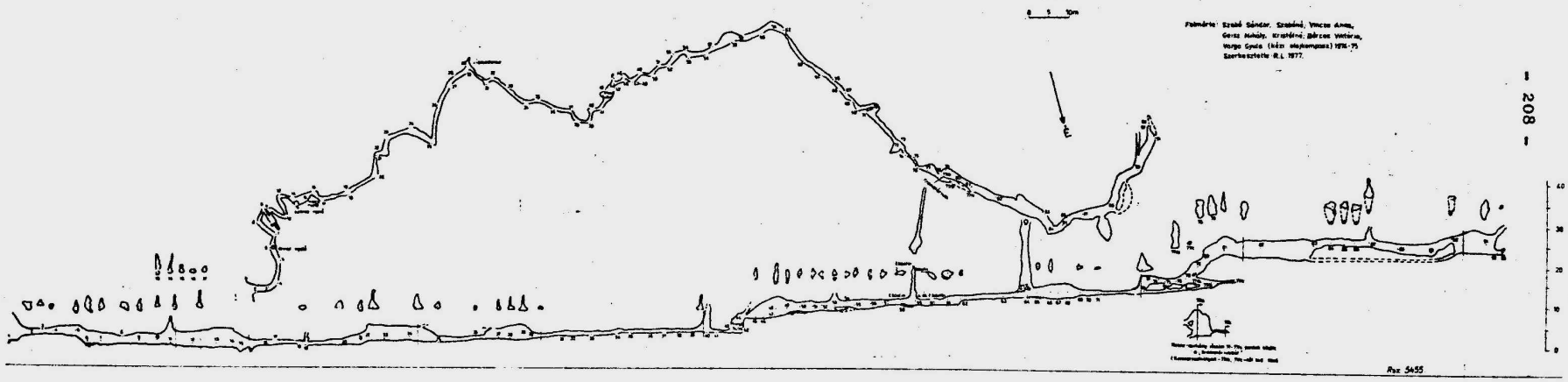

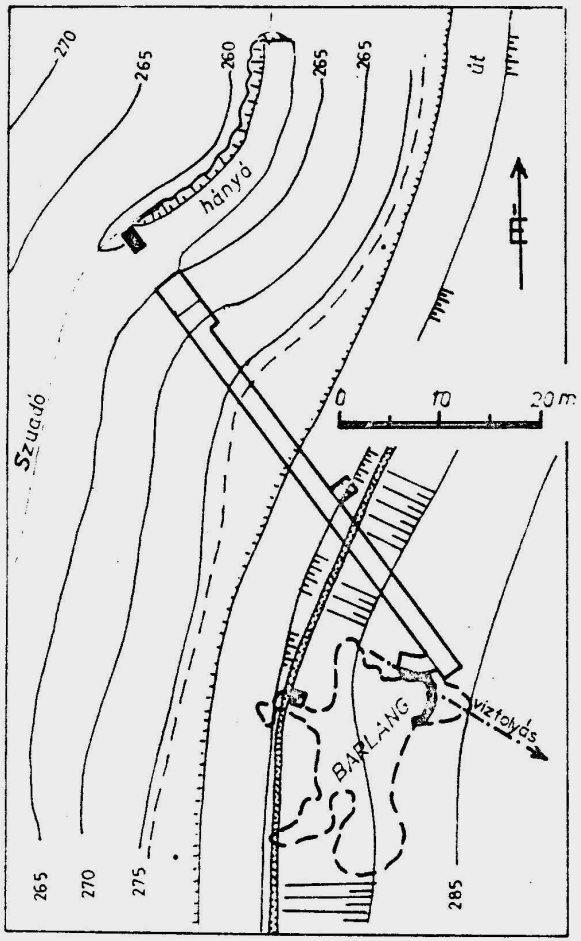

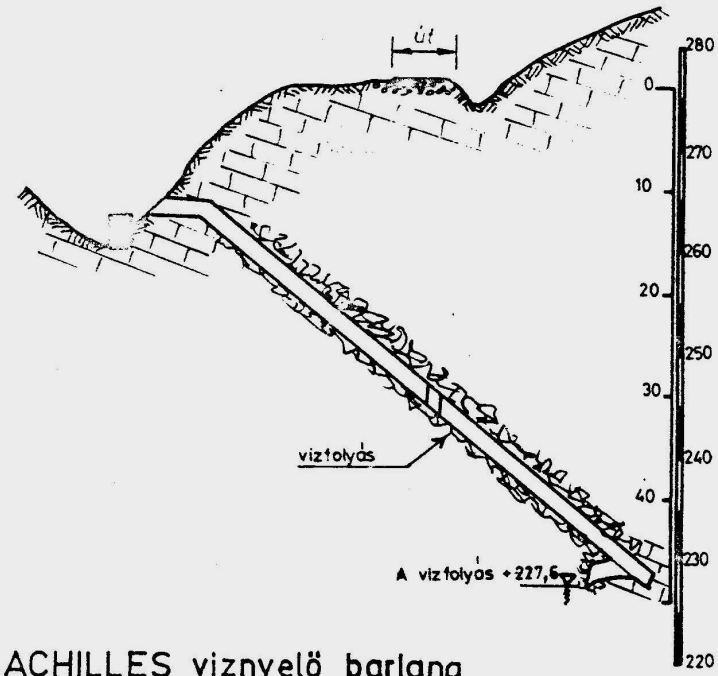

Az ACHILLES viznyelö barlang lejtaknája

A MECSEKI ÉRCBÁNYÁSZATI VÁLLALAT MUNKÁJA 1975 VI—XI. ig

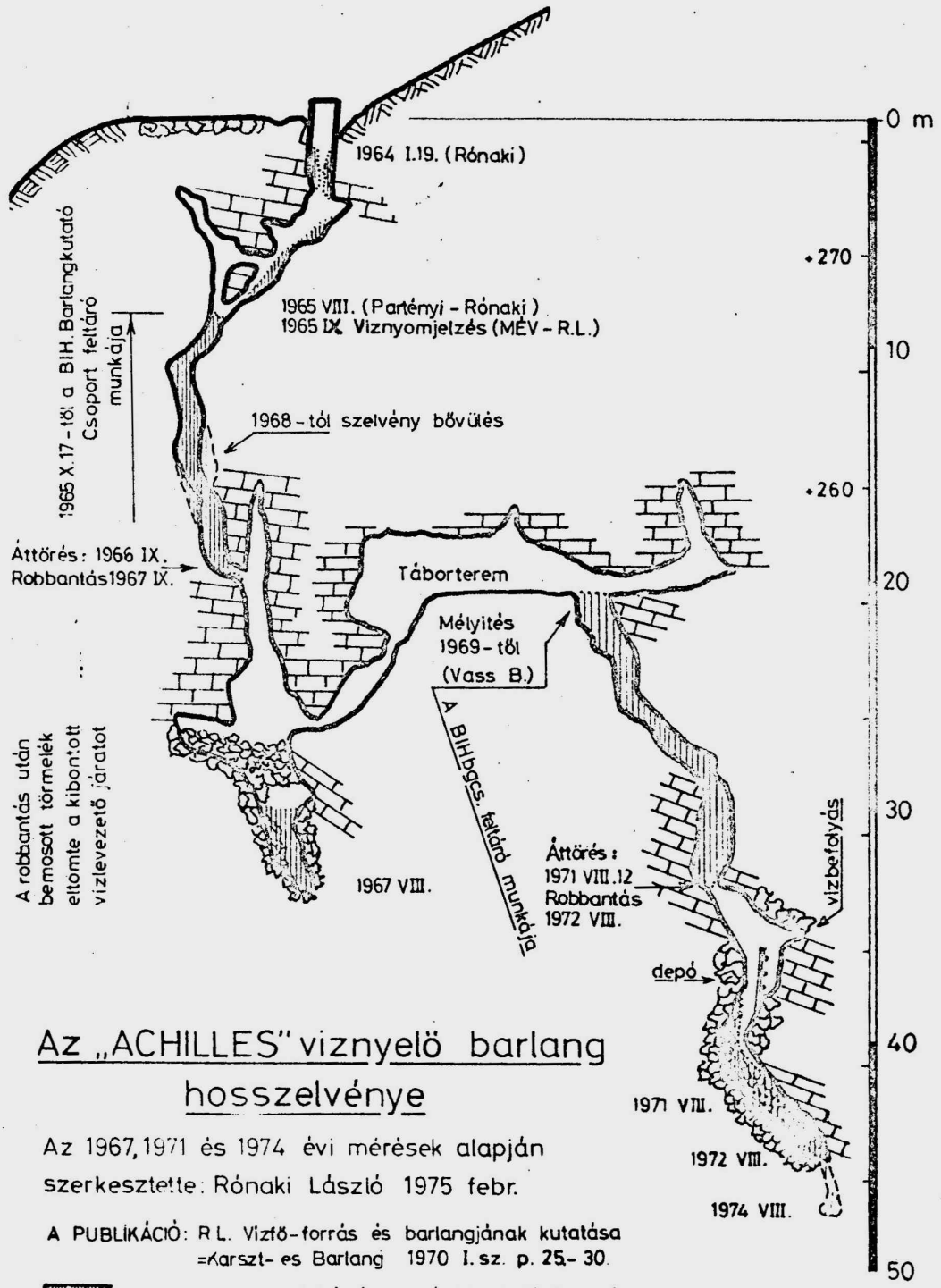

Az „ACHILLES" viznyelö barlang hosszelvénye

Az 1967, 1971 és 1974 évi mérések alapján szerkesztette: Rónaki László 1975 febr.

A PUBLIKÁCIÓ: R.L. Vízfő-forrás és barlangjának kutatása =Karszt- es Barlang 1970 I. sz. p. 25.- 30.

A kitermelt uraçkitöltés (agyag és kőomladék) jelölése

MADÁRKA - ZSOMBOLY

RÓNAKI L — BALÁZSOVITS J. 1972 IX. 30.

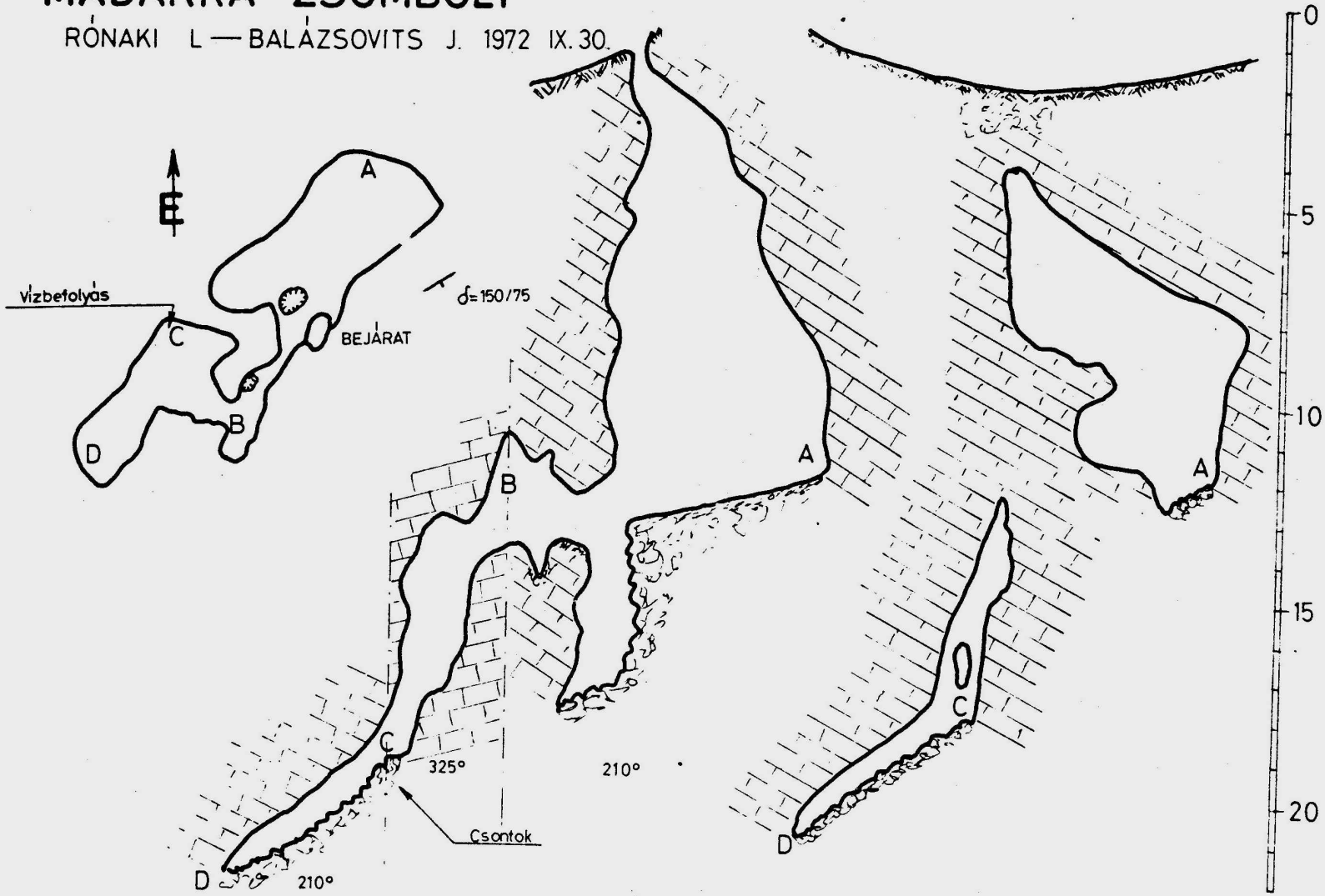

CSONTOS - ZSOMBOLY

Felmérte: RÓNAKI L — BORSOS T 1977 X. 23.

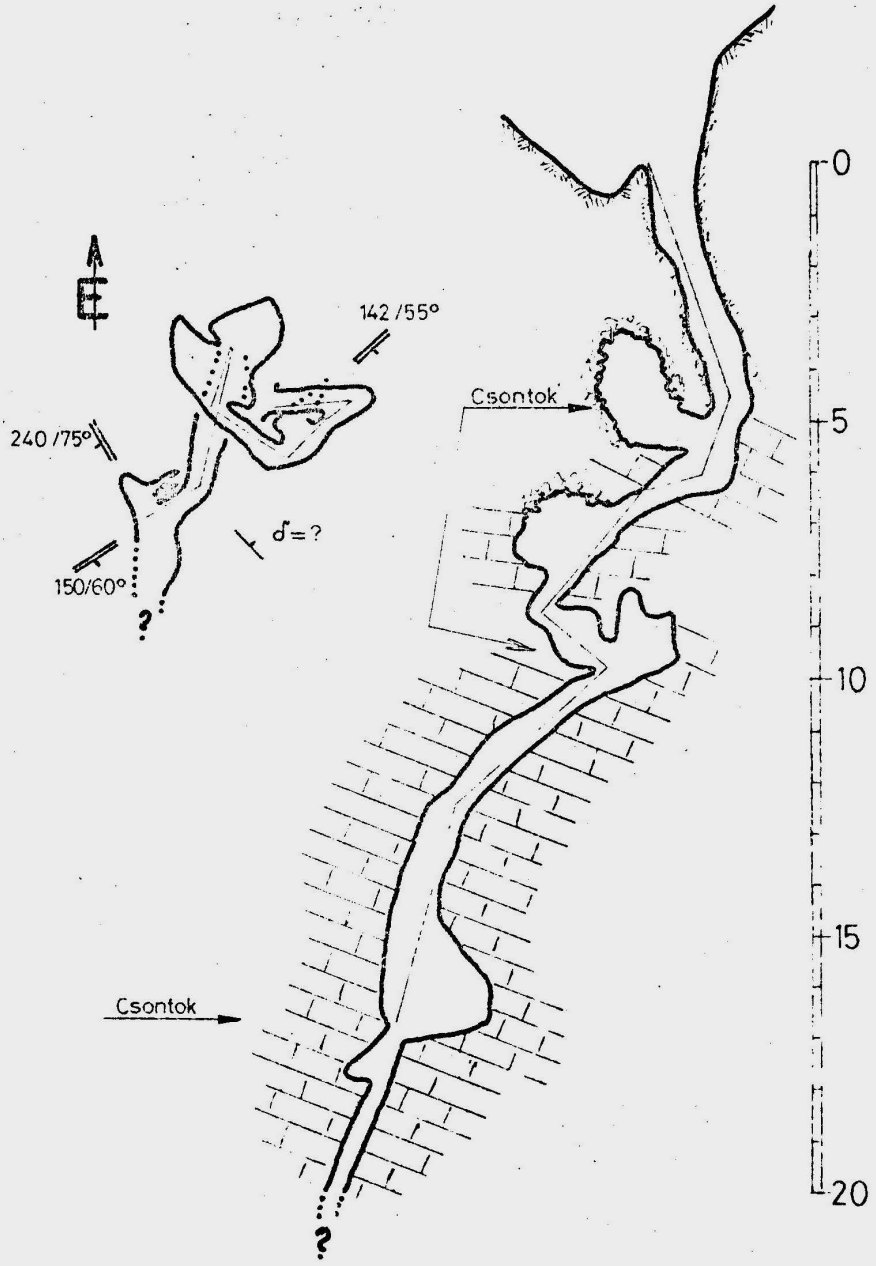

A LEGMÉLYEBB MECSEKI BARLANGOK VÁZLATOS SZELVÉNYE
1977

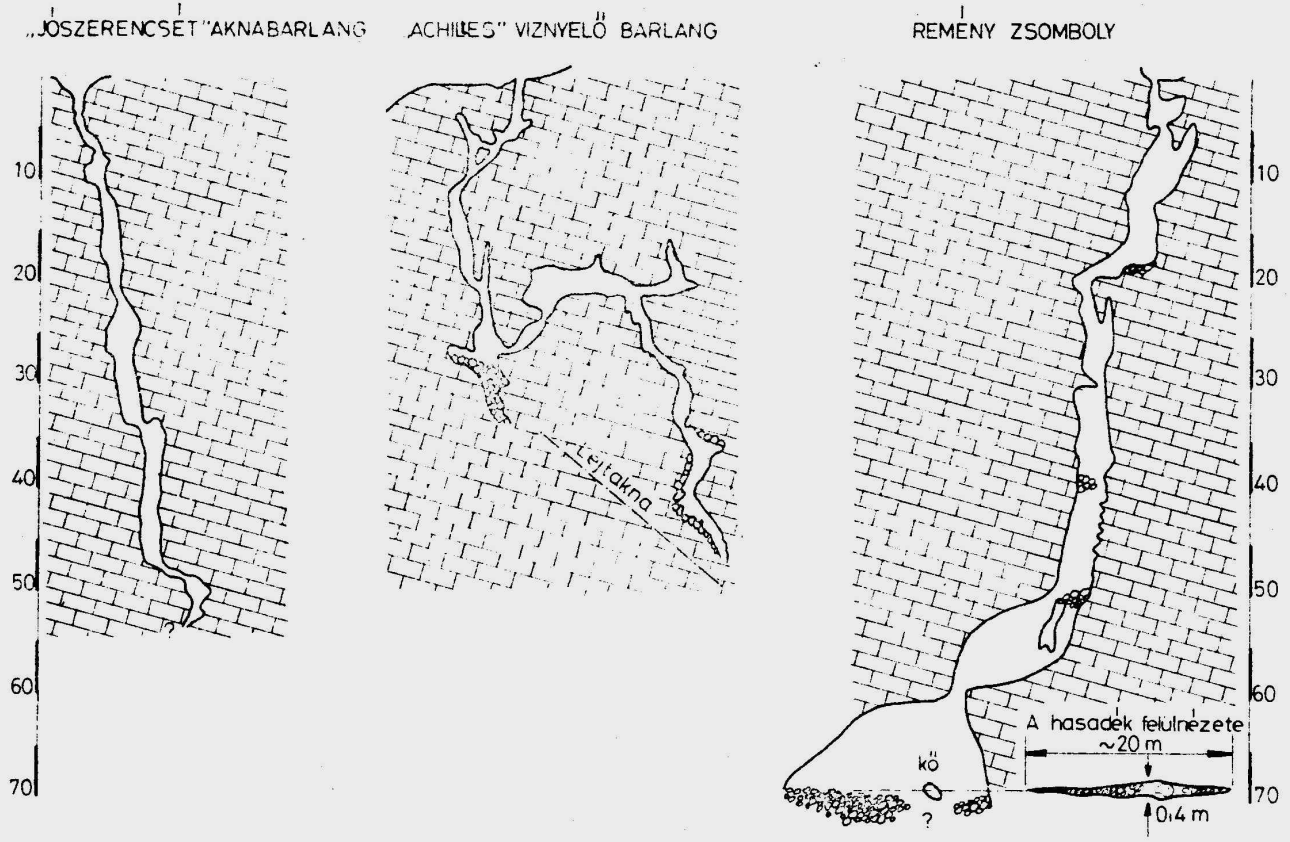

Üregecske ugyanott. Előzőtől D-re a partfal lefaragásakor feltárult 0,5 m mély üreg a közvetlenül szomszédos, ennél kisebb méretü üregecskékkel jól láthatóan az előző anyagrétegével azonos rétegben képződött.

b/ Az Abaligeti-barlang vizgyüjtőterülete

Abaligeti-barlang, befejeztük a tervezett nagypontosságu poligonmérés giró teodolitos tájékozását. /leirást ld. előző fejezet/. Elkészitettük a Szabó P. Zoltán csoport által felmért adatok felhasználásával M = 1:100 méretarányban az I. és II. Ny-i oldalág térképét a szelvényeivel. Ezek kicsinyitett változatát 1:400 méretarányban itt mellékeljük.

A Török-pince-viznyelőbarlang, az előző évi feltárás folytatásaként ujabb 10 m előrehaladással az eddig ismert összhossz 111 m, kb. 275 m³ légtérrel. A jelenlegi végpont 1 - a folyosó fenékvonalától 5 m magasságig felszakadt üreg, aminek Ny-i oldalán agyagrézsü van. Az elöntést jelző uszadék anyag 1,5 m magasságig látható. Az üregbe már a BTH barlangkutató csoport is eljutott mintegy 10 évvel ezelőtt, de azóta a folyosó iszappal csaknem teljesen elzáródott. /Elődi Sz./

c/ A Kispaplika-forrás vizgyüjtőterülete
Kutatófurásban a XXIX. sorszámmal jelölt viznyomjelzés helye.

d/ Vizfő-forrás vizgyüjtőterülete

Vizfő-forrás-barlangja, az 1960-ban feltárt patakos barlangban rendkivül vastag mangán kéreg bevonatokat /10 cm!/ figyeltünk meg. /Karszt és Barlang 1962. II. p. 53./ Ez akkor szurokfekete, csillogó felületeket alkotott a sziklafalakon és a cseppköveken. Az 1972-től folyó forrásfoglalási munkák során /Komlói Vizmü részére/ a barlang klimája - feltehetően baktériumos - mangánkiválásra káros befolyást gyakorolt, mert az év során végzett megfigyeléseink szerint a mangánkéreg matt, sötétbarna szinüre változott.

Aganosos-zsomboly, ez évben megbontott szük lélegzőnyiláson keresztül, mintegy 100 m³-es üreg feltárása történt meg kb. 25 fm-el mintegy 16 m függőleges mélységig /Bodrog J./. A bomérése folyamatban.

Jószerencsét-aknabarlang, 1973. évben elvégzett bemérés alapján 1:100 méretarányban készült térkép és szelvény kicsinyitéséből itt mellékelünk egy összehasonlító szelvénysort.

Mohás-zsomboly /nem tévesztendő össze a Mohos -szikla-zsombollyal!/. Nehéz munkával megbontott szük nyiláson 3 m mélység elérése után a feltárás robbantás nélkül reménytelenné vált.

Spirál-nyelő, a Büdöskuti-völgyben mederalji nyelőt bontottunk meg, mely jelentős munkaráforditással eddig mintegy 250 m³-es kb. 30 m mély. A tektonikus litoklázisok szövevényében kidolgozott üregrendszer eddig feltárt összhossza kb. 60 m. /Bodrog J./ Felmérése folyamatban van. A nevét adó első 6 m-es szük járat után kibővülő tektonikus hasadékban cseppkövek is vannak. A beépitett 10 m-es kötélhágcsón lejutunk egy párkányra, ahonnan labirintus-szerü folytatás követhető le és fel. Lejjebb, oldaljáratban vizmosásnyomok és vékony mangános kérgeződésü homokkő kavicsok. A nyelő alján egyreinkább elszükülő litoklázisokban folyik a bontás.

József-lyuk, az előző évben végzett munkáról a korábbi jelentésben beszámoltunk. Ez év elején a barlang felmérése megtörtént, a szükséges részletes dokumentálással.

A Pécsi Tanárképző Főiskolától dr. Mayer József felkeresett bennünket, hogy a tervezett biológiai kisérleteihez alkalmas barlangot bocsássunk rendelkezésére. Többek között ezt is megszemlélte és számára megfelelő. /A kutatóházunk is ennek közelében van./

Remény-zsomboly, a mult évben feltárt legmélyebb mecseki zsombolyban idén csak a 20 m közelében lévő szükület kitágitását végeztük. Igy az elérhető legmélyebb ponton a szükséges robbantások kivitelezéséhez a munkahely megközelitése lehetővé vált. A zsomboly egyébként tulajdonképpen egy nagy tektonika óriási litoklázisa mentén képződött. /Ld. mellékelt vázlatos szelvényt./

Kári-lyuk, mintegy 15 fm feltárással kb. 15 m mélyre jutottunk a 20 m³ térfogatu üregb n. Az agyaggal zárt fenék egy 300-120° csapásu függőleges hasadékb n van /Előd Sz./

Név nélküli zsomboly, a köteles zsomboly közelében a müuttól kb. 30 m-re kibontott szük nyiláson 7 m-ig lehetett leereszkedni a /Ø 1,8 m-es/aknába. A kőtörmelékkel záruló üreg bontásra érdemes. /Bodrog J./

Név nélküli nyelőlyuk, a Spirál-nyelőtől Ny-ra 200 m-re a völgy alján mintegy 6 m mélységig sikerült bontással lejutni. Az üreg kb. 10 m³ térfogatu. /Bodrog J./

Denevéres-zsomboly, a szük lélegzőnyilás kibontásával sikerült 7 m mélységig lejutni. A kb. 15 m³ térfogatu üreg legnagyobb terme a fenéken 1,8 m magas, 3 x 2 m alapu, K-Ny-i irányu. Agyagdugó zárja el a továbbjutást. /Bodrog J./

Csontos-zsomboly, a Vizfő-forráshoz közel bejutási lehetőség után kutatva friss beszakadást találtunk a dolina alján. Ezt megbontva kb. 17 m mélységig sikerült leereszkedni egy tektonikus hasadékba, mely elszükülve tovább folytatódik. A huzat is észlelhető. Itt nagymennyiségü mammutcsontot találtunk. /Előd Sz./ A leletbejelentés után dr. Kordos László a helyszint megtekintette /január 27./. Előzőleg a munkaruhát levetve sikerült mélyebbre lejutni a szük hasadékban , aminek bontása robbantással oldható meg. /Bodrog J./ A barlang dokumentálásával készült térképet mellékeljük.

Achilles-viznyelő, a BIH barlangkutató csoport munkahelye. Itt mellékeljük a lejtakna kihajtásakor készitett térképeinket.

Szellőző-lyuk, a dolina alján 75-255° csapásu, függőleges hasadék mentén a föld kiásásával mintegy 3 m mélységig tudtunk lejutni. Folytatása látszik. /Előd Sz./

Madárka-zsomboly, a már korábban feltárt szük bejárati nyilásu zsombolyban idén járatbővitő munkát folytattunk. Eközben egy "1950"-es feliratot találtunk /Kevi L.?/ és csontleletet hoztunk felszinre. /Előd Sz./
Már 1973-ban történt felméréskor /ld. mellékelt térkép/ feltünt a sok csont. Ezekből 2 darabot a MÁFI-ba juttattunk /Partényi Z./ és d Kretzoi M. meghatározása szerint ezek 1. mammuthus primigenius zápfog lemez 2. Bos primigenius, vagy B. priscus felső bal 3. zápfog.

B.R. B-5-ös zsomboly, erősen korrodált sziklák tövében a lyuk körül mintegy 0,5 m³ föld kitermelése után, 2,5 m mély, 70° dőlésü aknában egy 20 cm-es hasadék kibontásával 3,5 m hosszu, 1,5 m magas, 0,5 m széles lejtős üregbe jutottunk, melynek bontása szükséges. /Bodrog J./

e/ A Tettye-forrás vizgyüjtője

Szabó P. Zoltán-zsomboly, a fenéken felgyült csontleleteket megtekintette dr. Kordos László.

f/ A Ny-mecseki nagy karsztforrások vizgyüjtőterületén kivüli karsztobjektumok

A XV. sz. viznyomjelzés helye.

A XII. sz. viznyomjelzés helye.

A XXIII. sz. viznyomjelzés helye.

A Nyáras-völgyi időszakos forrás.

Az Abaliget 5. sz. kutatófurás.

Nyáras-forrás

Szarvas-kut

Orfü 20. sz. furás /vizkut./ /1967./

Sárkánykut-forrás

Toplica-forrás

Sárkány-forrás

A XXIV. sz. viznyomjelzés helye.

A XXVIII. sz. viznyomjelzés helye.

Bolhás-barlang, leirása publikálva: "Beszámoló az MKBT 1975. I. félévi tevékenységéről" p. 40.

Ugyanitt kőfülke /publikáció mint fent/.

Ugyanitt Bányatető-barlang /publikáció mint fent/.

Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász Sportkör Barlangkutató Csoportjának 1977. évi kutatótevékenységéről

Érvényes kutatási engedéllyel jelenleg a Bükk-hegység, Nagy-fennsikjának két közelfekvő peremi területére, az Alsó-sebesi-forrásbarlangok és a Garadna-főforrás árvizi tulfolyójának térségére rendelkezünk.

1/ Az Alsó-sebesi-forrásbarlangok feltárására irányuló munkálataink a tárgyi időszakban az alábbiak voltak:

A hóolvadást követően elkezdtük a rézsükből kutatóárkainkba hullott kőtörmelék kitisztitását. Ezt követően a hétvégeken állandó jelleggel, s ezen felül 4 alkalommal 3-3 napos expedíciókat szerveztünk, melyek során a két forrásbarlang előterének szükséges tereprendezését lényegében elvégeztük. Junius végén sikerült első alkalommal kompresszort szereznünk, s igy elkezdhettük a két forrásbarlang bejárata előtt elhelyezkedő sziklaküszöb szintjének süllyesztését.

A munka azzal vette kezdetét, hogy a vizkifolyás irányában a sziklaküszöb előtti mederszakaszt két méterrel megmélyitettük, hogy a küszöb felszedésekor a vizkifolyás biztositva legyen. E munkálatok révén kutatóárkunk hossza jelentősen megnövekedett. A többszöri kompresszorozás eredményeként végül is a küszöb elszedését követően a barlang végponti szifonjáig történő kitöltés kitermelésével mintegy 20 cm-es vizszint süllyesztést értünk el. Ezzel a barlangi végpont vizes szifonig gyakorlatilag nyitottá vált. A szifonig terjedő szakasz kitisztitása révén a barlangrész karaktere szépen kirajzolódott. Kitünt, hogy elsősorban a barlang falainak eróziós jegyei érdemelnek különösebb figyelmet.

A szóbanforgó szifon szük méretei miatt eddig csupán 3 kutatótársunknak sikerült ezen átcsusznia. Egybehangzó véleményük szerint a barlangi járat a szifonon tul folytatódik. A további feltárást jelenleg csupán az akadályozza, hogy e járat kezdeti szakaszát, - feltehetően omlásból adódó törmelék - szinte teljesen feltöltötte. Két kutatótársunk véleménye szerint 10-15 m³-nyi anyagot kell várhatóan ezen járatból kitermelnünk, s ezt követően szabaddá válhat az ut a barlangrendszer nyitott emeleti szakaszai felé. E feladat elvégzése jelenleg azért nem hajtható végre, mivel a szifon mögötti területen a törmelék lerakására nincs lehetőség.

Egyértelmüvé vált tehát, hogy a további feltárás érdekében a szifon méreteit oly mértékben meg kell növelnünk, hogy ezen a törmelék kivödrözése lehetővé váljon, másrészt pedig, hogy egy hirtelen lezuduló nagyobb csapadék esetén is a visszavonulás utja biztositott legyen. Mivel a szifonban történő sziklavésést az időközben megemelkedett vizszint miatt 7-8 C°-os vizben fekve kellett végeznünk, igy ezen munka igen nagy erőpróbát jelentett számunkra. Tárgyi év végéig gyakorlatilag a szifon szük felét birtuk kellő méretüre kitágitani.

A munkálatok során néhány méternyire a szifon előtt teljesen feliszapolt oldaljáratot fedeztünk fel, melyet Várszegi Sándor és Várszegi Zoltán 5 m hosszuságban bontott ki, s "Vakond-ág"-nak nevezett el. Mivel ezen oldalág erős emelkedéssel a barlang bejárata felett mintegy 20 m-nyire nyiló kisebb barlangüreg felé tartott, igy ugyancsak e két kutató a korábban érdemtelennek minősitett üreget alapos megkutatásnak vetette alá. Végül is többnapos bontási tevékenység révén az üreg Ny-i sarkából induló hasadék-aknát találtak, melyben mintegy 14 m mélységig sikerült lejutniuk, s igy néhány méternyire megközelitenük a Vakond-ág végét.

Az év második felében a Ny-i elhelyezkedésü forrásbarlang feltárására is szintén igen jelentős erőfeszitéseket tettünk. A két barlangszáda között elhelyezkedő küszöbrész szintjét átlagosan 130 cm-t sikerült süllyesztenünk. Az árokrészből s ennek rézsüjeiből és magából a barlangüregből adódó nagymennyiségü kőzettörmelék depóhelyre történő elszállitása szintén igen nehéz feladatok elé állitotta kutatócsoportunk tagjait. A vizszintsüllyesztés révén végül is a hasadékjellegü barlangot mintegy 7 m hosszuságban sikerült járhatóvá tennünk. Jelenleg a barlangból kifolyó viz jó méternyire a bejárható szakasz talpszintje alatt helyezkedik el. Az összeköttetést azonban - a járat teljes hosszában - csupán tenyérnyi szélességü hasadék biztositja. Ezen szük szakaszok átbontása - megfelelő technikai segédeszközök alkalmazása esetén is - szinte kilátástalannak tünik, de adott esetben még igy sem tünik egészen biztosnak, hogy a befektetett nagy munka meghozná-e végső soron az itt várt eredményt.

A problémát azonban - ennek ellenére - néhány kérdés tisztázását megelőzően ugy tünik, mégsem lehet végérvényesen nyugvó pontra juttatni. Nevezetesen a barlangszáda előtti kutatóárokba történő vizbeáramlás, nagyobbrészt nem a feltárt barlangjárat irányából, hanem ettől kissé nyugatabbra történik. Nem látszik ezért kizártnak, hogy a fakadó vizmennyiség egy mélyebb szintről induló, s eddig ismeretlen nagyobb méretü járatrendszerből is táplálkozik. A kérdés eldöntését nyári táborunk idejére várjuk, mikor is - ismételt kompresszorozással - a sziklaküszöb szakasz-szintjét ujabb 100-150 cm-rel tovább kivánjuk süllyeszteni. Ennek révén - véleményünk szerint - már megnyilhat az ut a Bányász Csoport korábban feltárt cseppkőbarlangja, a Szivárvány-barlang felé.

A két forrásbarlang és előterének geodéziai felmérését, s a különböző jellegü vizsgálatok végzését elkezdtük. Kutatóárkainkból, s ezek rézsüjeiből, valamint a barlangi delta szakaszokból kitermelt és elszállitott kőtörmelékes anyag mennyisége - becslésünk szerint - már meghaladja az 1000 m³-t, s igy a helyi ismerettel is rendelkező szakemberek véleménye szerint, ilyen nagy volumenü - társadalmi alapon kezdeményezett - barlangfeltáró tevékenység, melyet a Bányász kutatócsoport végez, a bükki barlangkutatás történetében eddig példa nélkül áll.

Fenti munkáinkon kivül ugyancsak e területen - egyik terepbejárásunk alkalmával - Szántai György kutatótársunk a vizfolyás irányában haladva, a völgytalp felett mintegy 45 m magasságban - a diabáz vonulattól É-ra elhelyezkedő alsó anizusi dolomitosmészkőpásztában - kisebb üreget talált, melyet néhány méter hosszuságban járhatóvá bővitett.

Következőkben a feltárást Várszegi Sándor kutatótársával közösen folytatta, s végül is a rendkivül impozáns hasadékbarlangot - mely feltáróitól a "Nimród"-barlang elnevezést kapta - 55 m hosszuságig sikerült feltárniuk.

Véleményünk szerint a Nimród-barlang - szépsége mellett - a fiatalabb kutatógárda technikai képzésére, sportolók edzésére, stb. kiválóan alkalmas, s ezért ilyen irányu kiépitését indokoltnak látjuk. A jelenlegi végpontot agyag eltömődés zárja, melynek átbontása további meglepetéseket is tartogathat számunkra.

2/ A Garadna-forrás árvizi tulfolyójának megkutatását - az ut szintjében - a meredek völgy betorkolásánál keletkezett beöblösödésben kezdtük el. Két darab 100 cm mélységü kutatóárkot hajtottunk a törmelékben a szálkőzet felé, az általunk feltételezett árvizi-tulfolyó irányába. Ezen kisérlet - mint kiderült - inproduktivnak bizo-

nyult, s ezért megfelelelő deponálóhely sem lévén, ezeket kénytelenek voltunk visszatömni. Ugy tervezzük, hogy 78. év nyarán és őszén ujabb irányokban és lényegesen nagyobb mélységben ujabb kutatóárkot mélyitünk a lejtőtörmelékbe.

Terveink realizásálását viszont igen megnehezíti az a tény, hogy a tél folyamán a megkutatandó területre - nem tudni mi célból - eddig ismeretlen vállalat gépkocsiszámra dolomitzuzalékot rakott le. Ennek eltávolitása erőinket meghaladja, igy a - további kutatások folytatása érdekében - a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága segitségét fogjuk kérni. Az itt feltárható barlangról annyit sikerült megtudnunk, hogy ez évekkel ezelőtt az ut alá behajtott és a későbbiekben kifalazott tároó végpontjától induló szifonból előtörő viz utjának felderitésére a Miskolci Vizmüvek buvárokat kért fel. A merülések során egyelőre annyit sikerült tisztázniuk, hogy a szifon néhány méterig légzőkészülékkel bejárható, a járatot kettéosztó, s igy egyben a jelenlegi végpontot is jelentő vastag sziklabordáig.

Jaskó László Várszegi Sándor

A NME MEAFC Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport évkönyve 1977.

Szerkesztette: Lénárt László - Majoros Zsuzsanna

T a r t a l o m

	oldalszám
Mellékletjegyzék	-
Bevezető	-
Csoportunk tagjai	-
Csoportunk helye a hazai barlangkutatásban	-
- Brnei találkozó /Csatlós Lóránd/	
- Tési barlangnap /Gyurkó Péter/	
Anyagi bázisunkat megteremtő munkák	221
- Kepogózás, cseppkőlemosás	221
- Barlanglezárás	230
- Csepegésmérés	230
Terepi aktivitásunk /statisztikával/	231
- Tudományos tevékenységünk	231
csepegésmérés	231
barlangklimatológiai mérések	231
denevérszámlálás	231
barlang-geodéziai mérések	232
barlangi üledékszelvényezés	232
geofizikai mérések	232
- Bejáró turák	-
- Dokumentációs turák	-
- Tábor 1977	-
Jubileumi találkozók	-
Előadásaink	
- A Szamentu-barlang kutatástörténete /Szeremley Szabolcs/	233
Publikációink, jelentéseink	232
Hazai és külföldi kapcsolataink	-

Anyagi bázisunkat megteremtő munkák

A BAZ. megyei Idegenforgalmi Hivatal ez évben is bőségesen ellátott minket munkával. 1977. január, februárban az István-barlang kopogózásos felülvizsgálatát, valamint a Nagy Kupolacsarnok Megfagyobb Vizesés nevü cseppkőképződményének letisztitását végeztük. Augusztus, szeptember során ugyanitt a Kutyalyuk nevü természetes bejárat lezárási munkálataival biztak meg bennünket. A VITUKI megbizásából ez évben is folytattuk a csepegésméréseket a Létrási-vizesbarlangban.

1/ Kopogózás, cseppkőlemosás

A rendszeres, ellenőrző kopogózási munkákat ez év elején végeztük el. A megbizhatatlannak tartott kődarabok eltávolitását a legegyszerübb barlangi módszerekkel hajtottuk végre.

A kopogózással egyidőben a Megfagyobb Vizesés teljes lemosását is vállaltuk. Ennek keretében gyökérkefével, drótkefével próbáltuk a kőre rakódott guanót, port, s az ezen megtelepült moha és moszatbevonatot eltávolitani. Ez csak részben sikerült, ugyanis sok helyen már vékony cseppkőréteg fedte a növényzetet, igy igen szép /?/ biológiai szinezékkel lett tarkább a barlang. Másrészt a vékony cseppkőlemezek közé nem fért be surolóeszköz, igy a cseppkőközöket nem tudtuk letisztitani. Harmadrészt az oldalfalakról és a főtéről lelógó vékony cseppkövek nem birták volna el a viszonylag durva mechanikai tisztitást. Ennek ellenére a Megfagyott Vizesés lényegesen szebben és tisztábban ragyog munkánk végeztével, mint eredetileg. /Megjegyzendő, hogy ebben a lillafüredi tüzoltóparancsnokságnak is része volt, ugyanis a sikálás után vizágyuval végigmosták a falat, s a fellazitott boritóréteg nagy része is eltávozott./

Munkánkról szakvéleményt készitettünk, melyben a mohásodás elleni védelemre és a tennivalókra is kitértünk.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal kérésére a cseppkőlefolyás melletti falon, melyet igen intenziven világit meg két reflektor, a dusan tenyésző páfrányokat meghagytuk. Eltávolitása nem növelte volna a barlangrész szépségét, viszont a levegőbe kerülő spórák a bezöldülést fokozzák. Az első teremben, idegenforgalmi szempontból javasoltuk az agyaglejtőn és a falon meglévő moha-haraszt vegetáció meghagyását.

A két munka elvégzésére 8 alkalommal, összesen 23 fő vonult ki. Időben ez 287 óra, illetve 64 kiszállás volt. Az átlagnál többet végzők neve a következő:

Lénárt László	27,5/6	Burdiga Ottó	12,5/2
Tokár Ferenc	24,5/6	Mázik Erzsébet	15,5/4
Kiss Attila	20,5/5	Szalay Ferenc	11,5/1
Mélypataki Zoltán	17,5/5	Trajter Tamás	11,5/1
Majoros Zsuzsanna	17/4	Csontos János	11/5
Gonda Gyula	16/4	Fáy Márton	10,5/3

A tört számlálója a letöltött munkaórát, nevezője a munkában való részvétel számát jjelöli.

A szervezés előkészitését és a szakvéleményadás munkálatait Lénárt László, Tokár Ferenc és Szombati Veronika végezték. A munkáért kapott 5000 + 8000 Ft és az eltöltött munkaórák tanulsága szerint 45,3 Ft/óra munkadijat jelent a csoportnak.

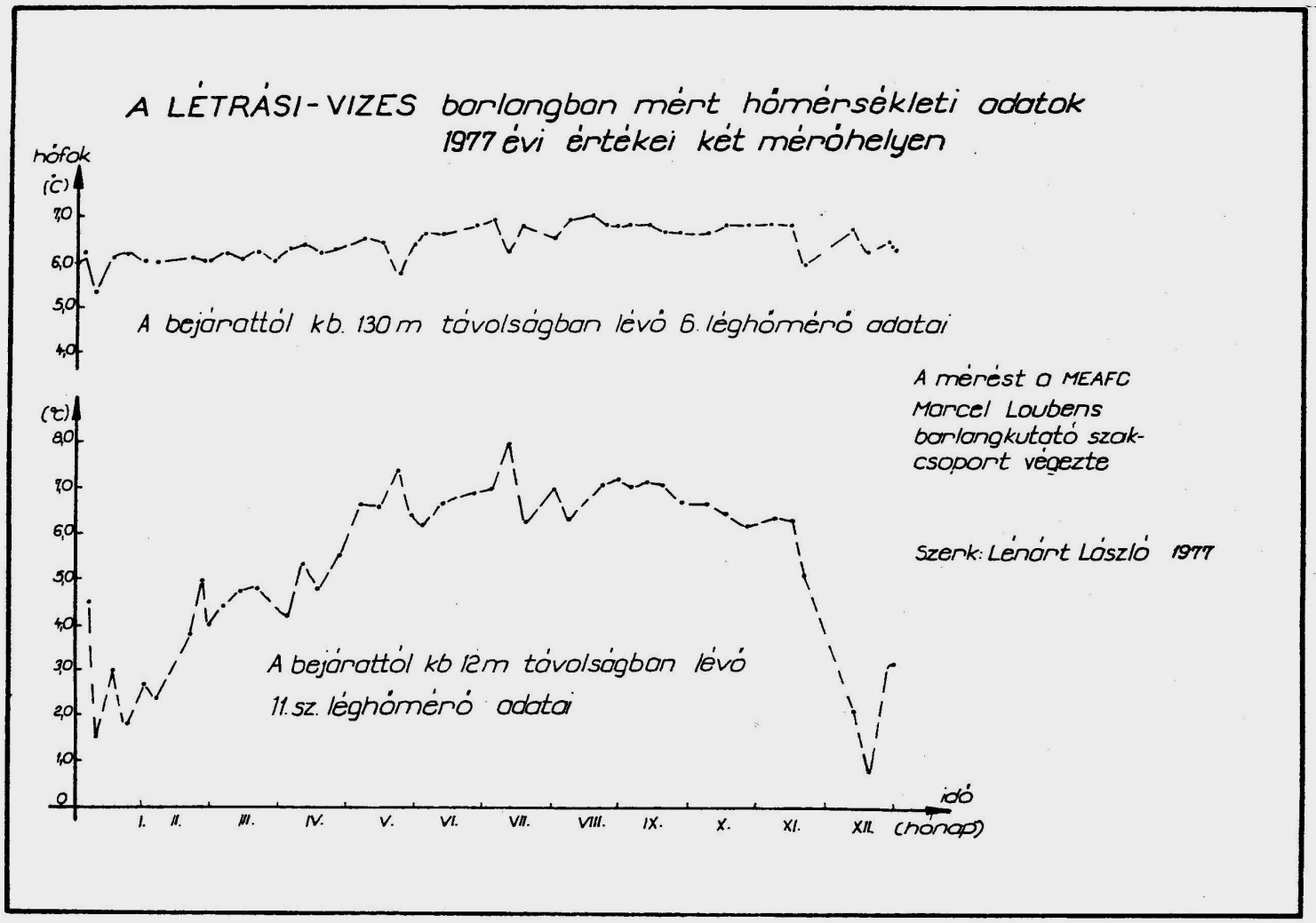
A LÉTRÁSI-VIZES barlangban mért hőmérsékleti adatok
1977 évi értékei két méróhelyen
hőfok
(°C)
7,0
6,0
5,0
4,0
A bejárattól kb. 130 m távolságban lévő 6. léghőmérő adatai
A mérést a MEAFC
Marcel Loubens
barlangkutató szak-
csoport végezte
Szerk: Lénárt László 1977
(°C)
8,0
7,0
6,0
5,0
4,0
3,0
2,0
1,0
0
A bejárattól kb 12 m távolságban lévő
11. sz. léghőmérő adatai
idő
I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. (hónap)

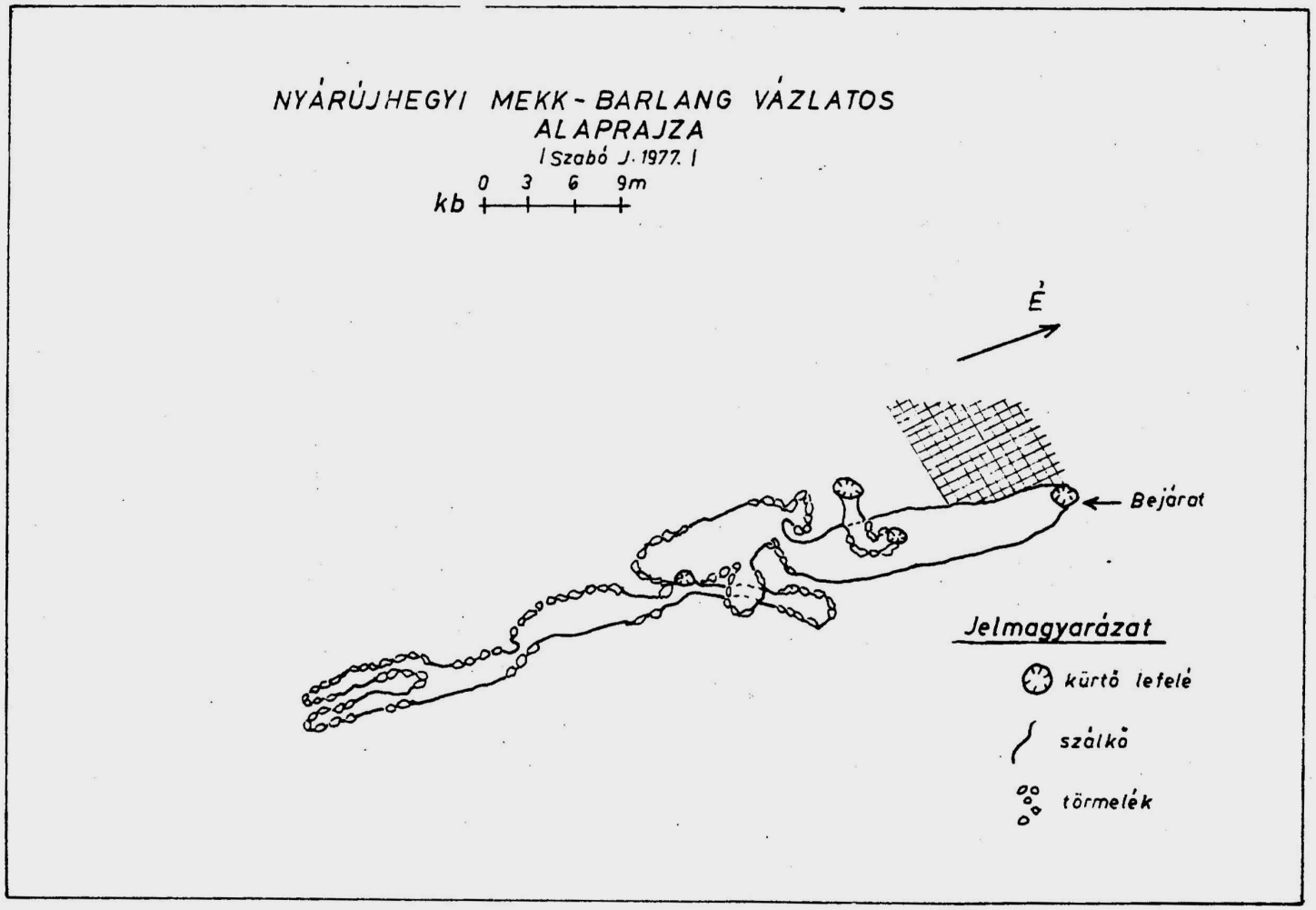
NYÁRÚJHEGYI MEKK-BARLANG VÁZLATOS ALAPRAJZA
/Szabó J. 1977./
kb 0 3 6 9m
É
Bejárat
Jelmagyarázat
kürtő lefelé
szálkő
törmelék

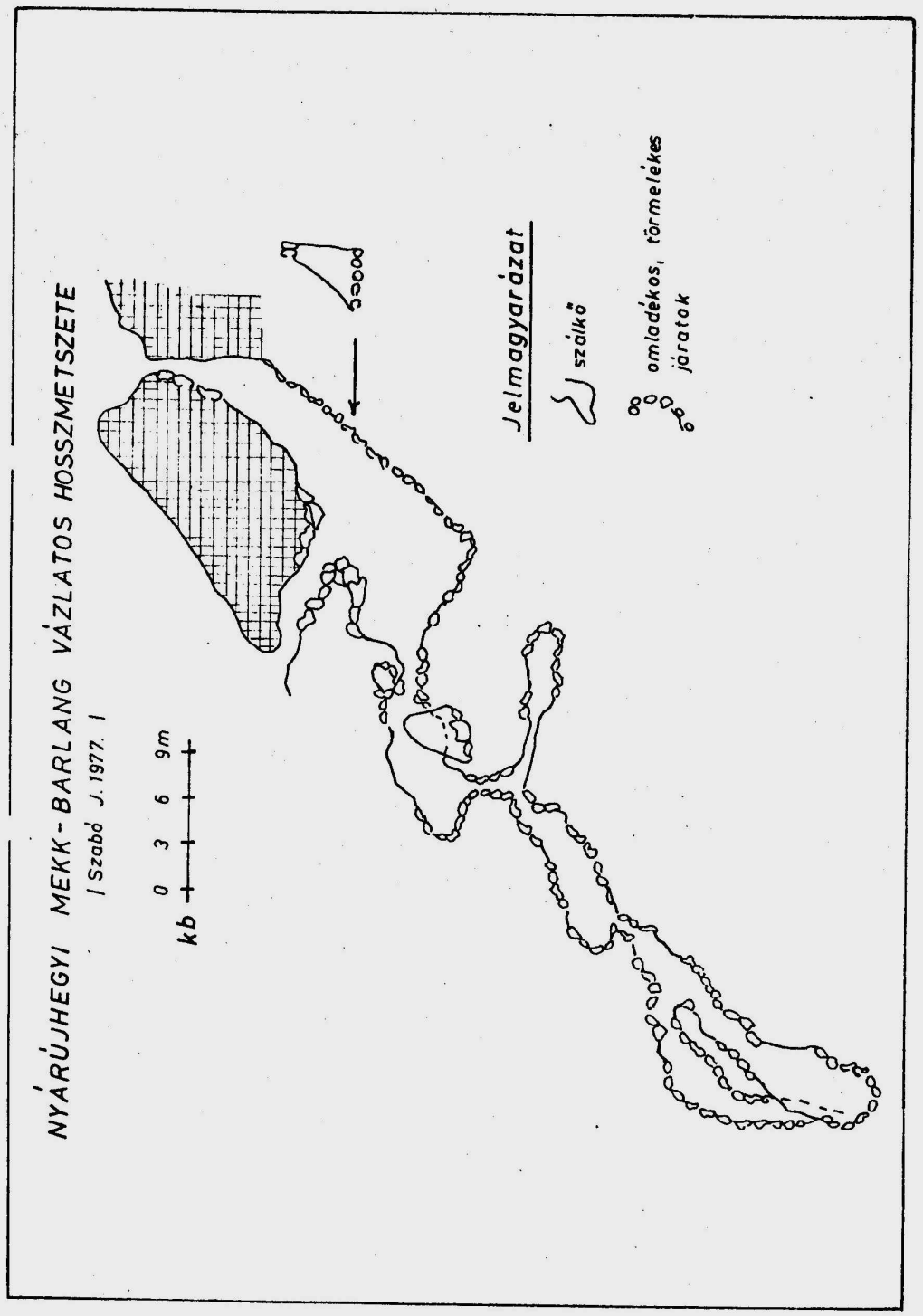
NYÁRÚJHEGYI MEKK-BARLANG VÁZLATOS HOSSZMETSZETE
/ Szabó J. 1977. /
0 3 6 9m
kb
Jelmagyarázat
szálkő
omladékos, törmelékes járatok

LENGYEL - barlang

0 2 m

Felmérte: MAJOROS ZSUZSANNA
DANYLUK ERIKA 1976. X. 10.
HAJDU MÁRIA

Szerkesztő: MAJOROS ZSUZSANNA 1977.

É

Jelmagyarázat

+9. mérési pont jele, száma;
-12,03 a pontnál a talajfelszín mélysége a 0. pont alatt [m]

szintvonal

omladék

eltömődés

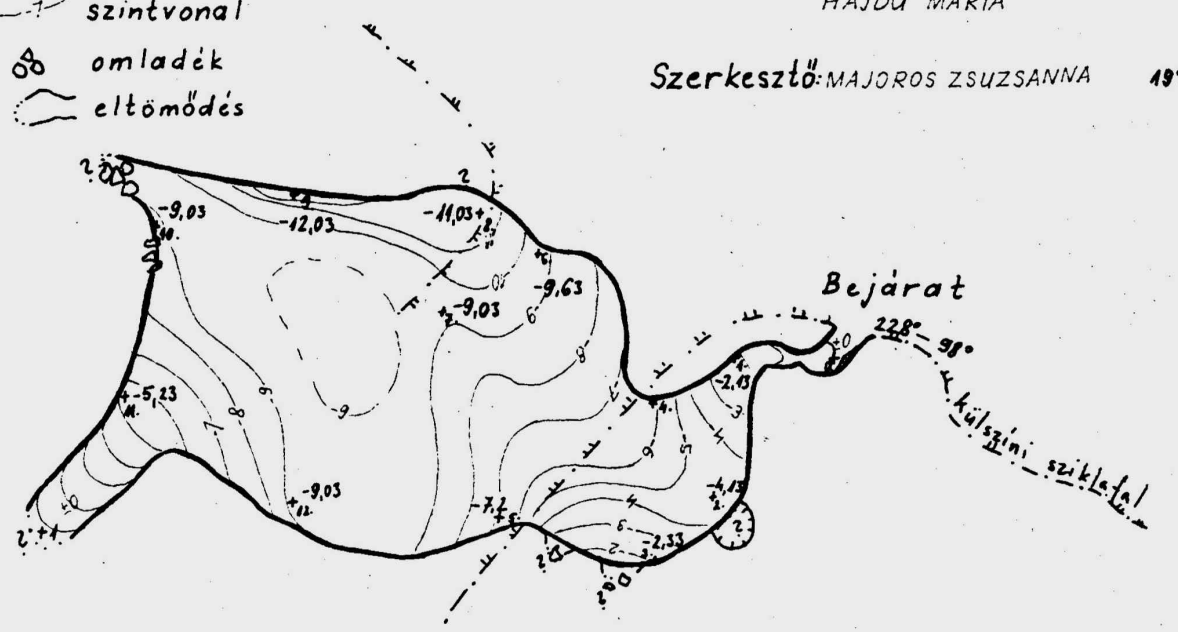

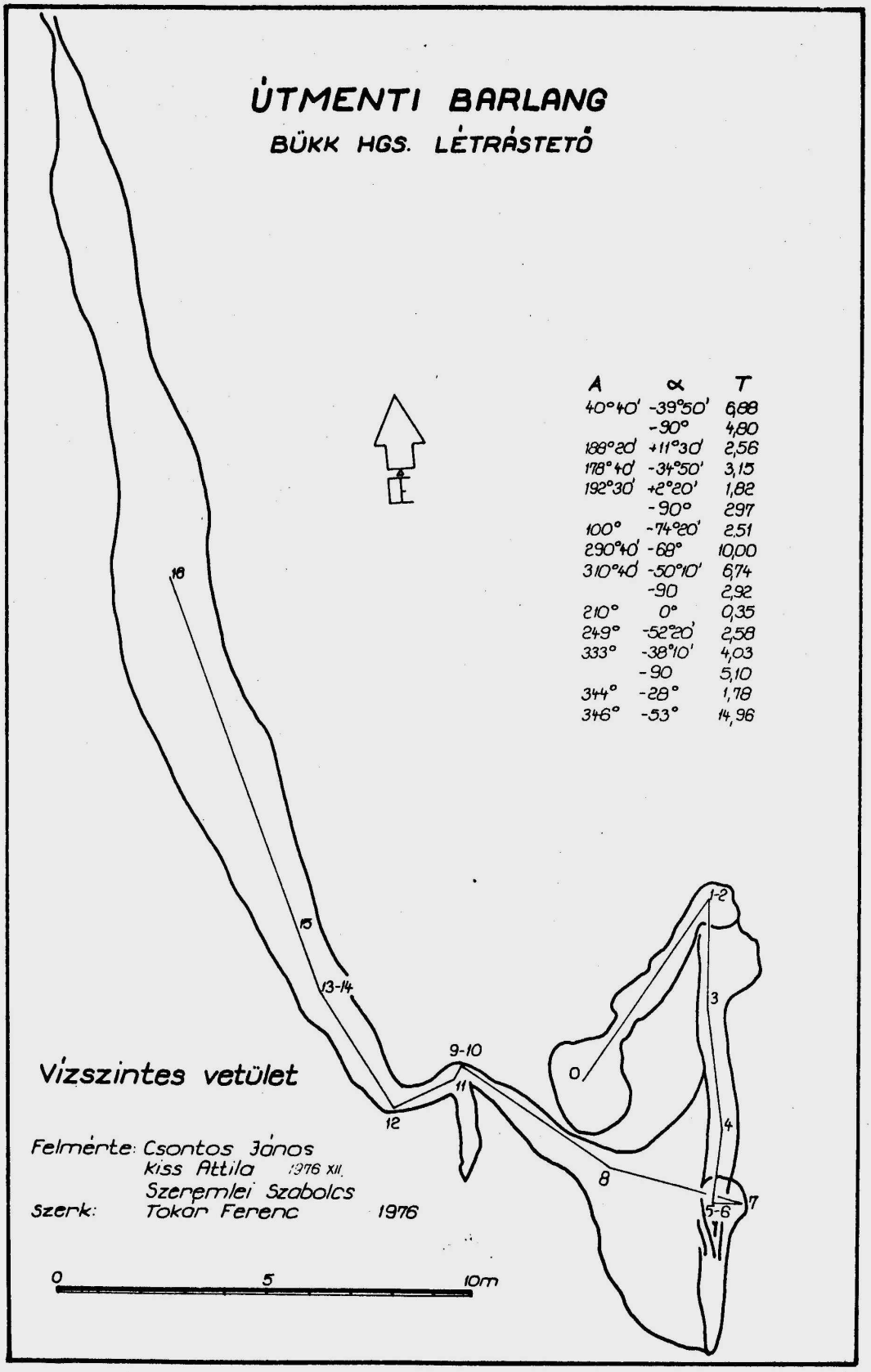
ÚTMENTI BARLANG
BÜKK HGS. LÉTRÁSTETŐ
A α T
40°40' -39°50' 6,88
-90° 4,80
188°20' +11°30' 2,56
178°40' -34°50' 3,15
192°30' +2°20' 1,82
-90° 2,97
100° -74°20' 2,51
290°40' -68° 10,00
310°40' -50°10' 6,74
-90 2,92
210° 0° 0,35
249° -52°20' 2,58
333° -38°10' 4,03
-90 5,10
344° -28° 1,78
346° -53° 14,96
E
16
15
13-14
9-10
11
12
0
1-2
3
4
8
5-6
7
Vízszintes vetület
Felmérte: Csontos János
Kiss Attila 1976 XII.
Szeremlei Szabolcs
Szerk: Tokar Ferenc 1976
0
5
10m

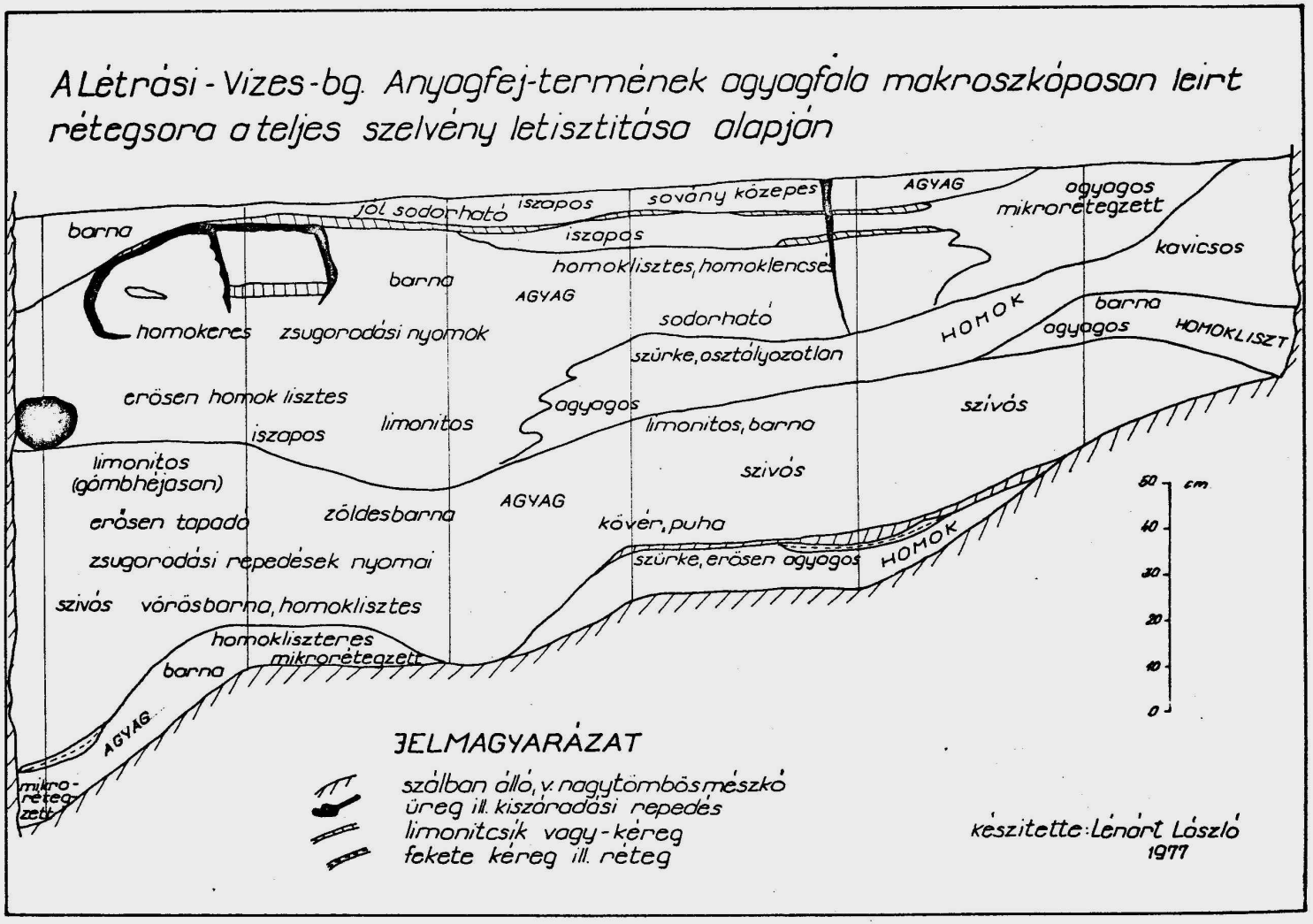
A Létrási - Vizes-bg. Anyagfej-termének agyagfala makroszkóposan leirt rétegsora a teljes szelvény letisztitása alapján
barna
jól sodorható
iszapos
sovány közepes
AGYAG
agyagos mikrorétegzett
iszapos
homoklisztes, homoklencsés
kavicsos
barna
AGYAG
homokeres
zsugorodási nyomok
sodorható
HOMOK
barna
agyagos
HOMOKLISZT
szürke, osztályozatlan
erősen homok lisztes
agyagos
szivós
iszapos
limonitos
limonitos, barna
limonitos (gömbhéjason)
szivós
AGYAG
erősen tapadó
zöldesbarna
kövér, puha
zsugorodási repedések nyomai
szürke, erősen agyagos
HOMOK
szivós
vörösbarna, homoklisztes
homoklisztes
mikrorétegzett
barna
AGYAG
mikro-réteg-zett
cm
80
40
30
20
10
0
JELMAGYARÁZAT
szálban álló, v. nagytömbös mészkő
üreg ill. kiszáradási repedés
limonitcsík vagy-kéreg
fekete kéreg ill. réteg
készitette: Lénárt László
1977

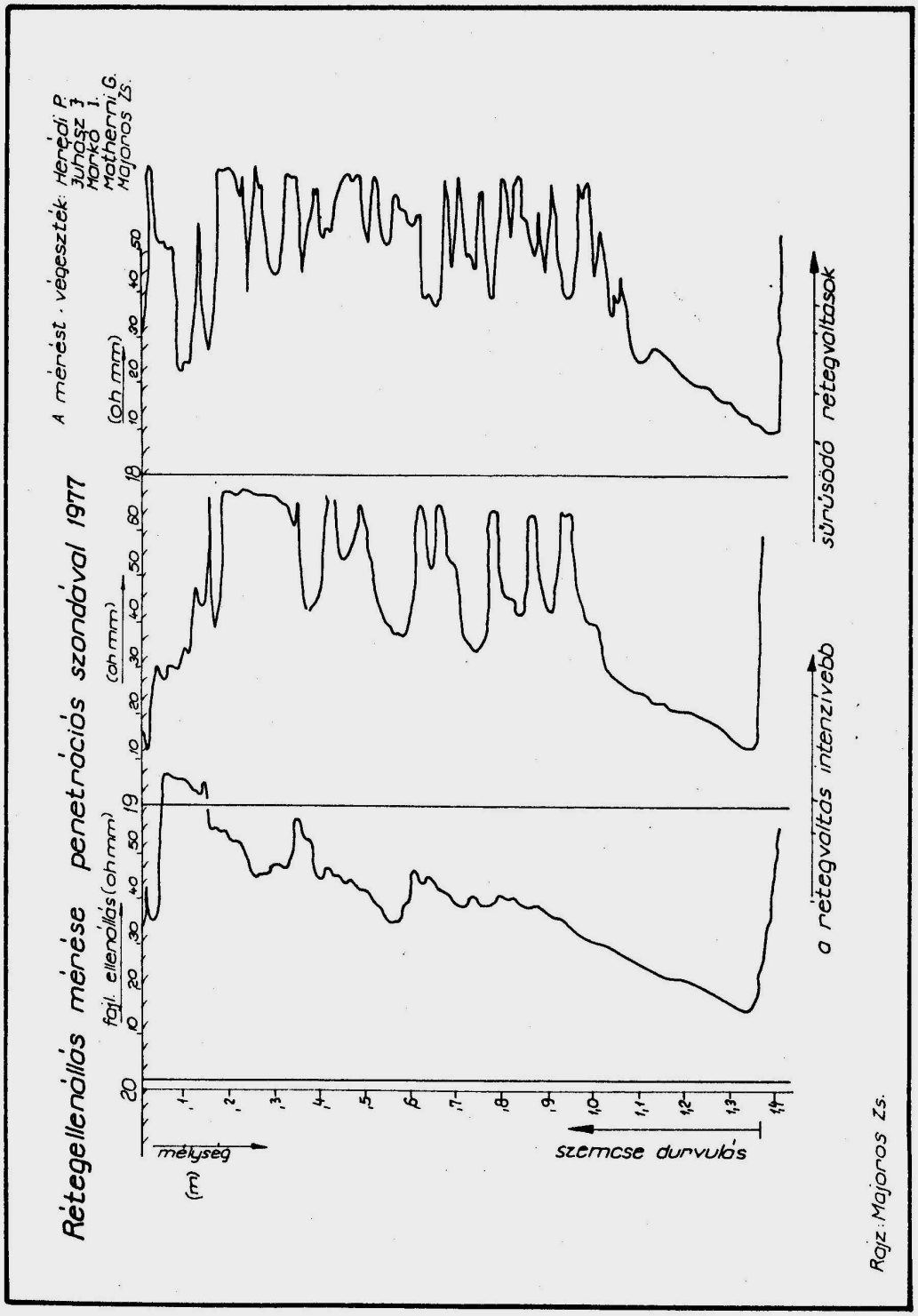
Rétegellenállás mérése penetrációs szondával 1977
A mérést végezték: Herédi P.
Juhász J.
Marko I.
Matherni G.
Majoros Zs.
fajl. ellenállás (ohm mm)
(ohm mm)
(ohm mm)
(m)
mélység
szemcse durvulás
a rétegváltás intenzívebb
sűrűsödő rétegváltások
Rajz: Majoros Zs.

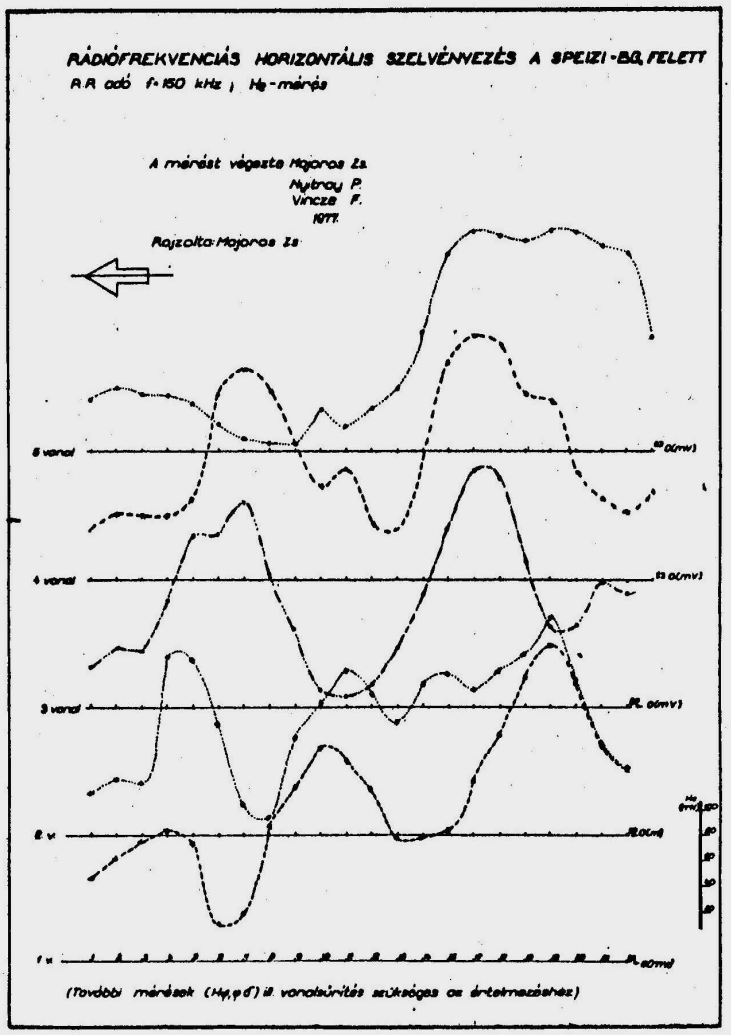
RÁDIÓFREKVENCIÁS HORIZONTÁLIS SZELVÉNYEZÉS A SPEIZI-BG. FELETT
R.R. adó f=150 kHz ; He-mérés
A mérést végezte Majoros Zs.
Nyitray P.
Vincze F.
1977.
Rajzolta: Majoros Zs.
5 vonal
4 vonal
3 vonal
2 v.
1 v.
(További mérések (Hφ,φ♂) ill. vonalsűrítés szükséges az értelmezéshez)

2/ A Kutya-lyuk lezárása

A Bükki Nemzeti Park kifogásolta, hogy a Kutya-lyuk jelenlegi lezárásán át nem tudnak a denevérek közlekedni. Az Idegenforgalmi Hivatal nyilászárója saját céljuknak - a barlang illetéktelenek elöli biztonságos lezárása - sem felelt meg, igy egyértelmüen indokolt volt a bejáratot biztonságosan, a denevérek számára járhatóan lezárni.

Az Idegenforgalmi Hivatal megbizásából elkészitettük a két, egymást részben fedő, sodronnyal boritott vasrácsot. A megadott méretre szabott vasanyagot a Kutya-lyuk nevü kürtő falába mélyitett üregekbe cementeztük be, majd a vaspántokat a helyszinen ráhegesztettük. Az igy elkészitett vasrácsot merev, kislyuku acélhálóval boritottuk, hogy a felülről behulló /bedobált/ kődarabok a barlangba ne jussanak be. A denevérek a két rács között bőségesen elférnek, igy mindenki kivánságának eleget tettünk a lezárással.

A beszerelésért csoportunk 7000 Ft-ot kapott. Összesen 138 órába telt a munka elvégzése, igy 50,5 Ft/ó átlagkeresethez jutottunk. A munkában 15 fő vett részt, 11 alkalommal, ami 45 kiszállásnak felel meg. A feladatot csoportunk következő tagjai végezték:

Lénárt László	23/7	Gyurkó Péter	8/4
Vincze Ferenc	21,5/6	Majoros Zsuzsanna	7,5/2
Csorba János	13,5/4	Tóth Zoltán	5,5/2
Mélypataki Zoltán	13/5	Kiss Attila	5/2
Szabó József	12,5/4	Répási Lajos	3,5/1
Somodi László	9/2	Kasza István	3/1
Tokár Ferenc	8,5/3	Vendég	3/1
Csontos János	2/1		

3/ Csepegésmérés

Az 1971-ben elkezdett méréseket az 1977-es évben is folytattuk. 6 mérőhelyen, hetente mértük a kicsepegett viz mennyiségét. Volt rá példa, hogy egy-egy hét kimaradt, de arra is, hogy egy héten több mérés történt. Igy aztán heti átlagban az 1 méréssorozat csaknem mindenkor megvolt. A VITUKI a tárgyévben is átvette az adatainkat. Eredetileg havi 3 méréssorozatban állapodtunk meg, s ezt tudtuk is biztositani, bár mindenkor törekedtünk a heti mérésekre.

A mérések elvégzésére 50 alkalommal, 93 csoporttagunk /30 fő és 24 vendég/ szállt le, azaz több esetben a barlangi bemutató tura előtt a méréseket is elvégeztük, s igy azt is bemutattuk a vendégeknek. A méréssorozat elvégzésére kb. 175 órát forditottunk, az igy kilátásba helyezett 20000 Ft összeg /mely egy része 1978. elején fog megérkezni/ és a ráforditott idő aránya 114,3 Ft/óra. Ugy tünik, elég alacsony óraszámmal sikerült a feladatot megoldanunk. Csak az a probléma, hogy egy egész évben minden hétvégére kellett minimum két embert összeszedni, s ez sokkal nehezebb mint egy 60 órás munkára "befüzni" 50 barlangkutatót. Másrészt ez a barlangban eltöltött tiszta idő. Ha külön csak a mérésért megy a csoport a Miskolc-Lillafüred-Létrástető és vissza idő is beszámitandó.

A csoportunk 30 tagja által végzett méréseket a következők végezték legnagyobb részben:

Lénárt László	14	Koroknay József	4
Majoros Zsuzsanna	8	Hevesi Béla	4

Gyurkó Péter	8	Mélypataki Zoltán	4
Kiss Attila	7	Máriássy Ferenc	3
Gonda Gyula	6	Trajter Tamás	3
Fáy Márton	3		

11 fő 2-2 alkalommal, 8 fő 1-1 alkalommal.

Terepi aktivitásunk

Csoportunkhoz 1977-ben 165 kutatási jelentés érkezett be, amelyen 213 munkaalkalmat dokumentáltunk. A birtokunkban lévő adatok állt össze az alábbi kép:

	Turák száma	Résztvevők száma /vendégekkel/	Munkaóra
Kut. engedélyes barlangjaink:	94	367	1559
Ezen belül:			
- Létrási-vizesbarlang	76	282	1059
- Szepesi-barlang	7	45	323
- Egyéb barlang	11	38	177
Nem általunk kutatott barlang	56	256	1198
- a Bükkben	44	191	1008
- másutt	12	65	190
Hazai barlang összesen:	150	623	2757
Külföldi barlang	40	98	414
Barlang összesen	190	721	3171
Felszinről induló bontás	10	38	254
Bejáró és sziklázó tura	13	42	621
Összes tevékenységünk	213	801	4046

Munkánkat hétvégeken, hétközben /István-barlangi munkálatok/ és nyári, téli táborban végeztük a Bükkben, illetve egyéb hazai barlangokban. Külföldi barlangkutatásunk bolgár, cseh, lengyel és svájci barlangkutató táborokban vendégként való részvételt jelentett.

Tudományos tevékenységünk

Az 1977. évi tudományos /terepi/ tevékenységünk meglehetősen szerénynek mondható. Mindössze a következő méréseket, megfigyeléseket végeztük el a jelzett időben.

Csepegésmérés: A Létrási-vizesbarlangban 6 helyen, heti mérések formájában. Az adatokat egyrészt előadásban dolgoztuk fel, másrészt a VITUKI-nak adtuk át.

Barlangklimatológiai mérések: a Létrási-vizesbarlangban 10 léghőmérő és 2 vizhőmérő adatait hetente rögzitjük. A két távolabb /a barlang belsőbb termeiben/ elhelyezett hőmérőt alkalmanként olvassuk le. Ugyanigy az egyes leszállások során regisztráljuk a Szepesi-barlang "Baldachinjánál" lévő hőmérő adatait.

Denevérszámlálás: A csepegésmérés utvonalán a denevérek tömörülését, illetve egyedszámait vizsgáljuk a hőmérséklet függvényében. Érdekes, hogy az egyes denevércsoportok száma időben változik, azaz nő a csoport vagy fogy. A törvényszerüség megállapitására több mint 7 éves adatsorunk van már.

Barlanggeodéziai mérések, térképkészités: Néhány kisebb barlang /Nyárujhegyi MEK-barlang, Panoráma-barlang, Kő-lyuk-gallyai-barlang/ felmérését végeztük el. Emellett a tavaly felmért Lengyel-barlang térképét készitettük el, valamint a "Zsombolyosoktól a Marcel Loubens csoportig" cimü kiadványunk térképanyagát rajzoltuk át megfelelő méretüre.

Barlangi üledékszelvényezés: A Létrási-vizesbarlangban a Zebra-folyosó végén levő agyagfelhalmozódást - melynek a földtani rétegsorát már régebben elkészitettük - elektromos penetrációs szondával vizsgáltuk meg. A jelzett geofizikai mérőeszköz egy 2 mm-es elektróda-távolságu ellenállásmérő. Ez már 2 cm-es réteget is igen jól elkülönit. Az észlelési adatsort erősités után regisztrálóval folyamatosan rögzitjük. A hely kiválasztását a szondatest hossza /2 m/ szabta meg, továbbá, hogy a szonda kimondottan csak agyagréteghez jó - abba tud behatolni. Igy egy mikro-torlat üledéket ismertünk meg, melynek rétege a kereszteződő barlangjáratok váltakozó üledékszállitása miatt csak kismértékben korrelálhatók egymással. További vizsgálatok elvégzését tervezzük más barlangokban is, s a szonda méretét kivánjuk csökkenteni 0,5-0,7 m-re.

Az Agyagfej-terem végében több méter magas agyagfal található. Ennek rétegsorát leirtuk és lefényképeztük, mintákat vettünk belőle különböző - mérnökgeológiai, vizraktározási, derivatográfos - vizsgálatok céljára.

Eddig több barlangi mintát elemeztünk a felsoroltak szerint, de értékelésére csak nagyszámu mintán elvégzett vizsgálat után kerülhet sor. A mintákból dr. Kordos Lászlónak is küldtünk őslénytani vizsgálat céljaira.

Geofizikai mérések külszinen: A Speizi-barlang környezetében végeztünk rádiokip méréseket. Célunk a Nagy-terem felszini vetületének lehatárolása, illetve a felmenő kürtőre való rábontás, ugyanis a jelenlegi odavezető szakasz életveszélyes.

A mérések egy része elkészült. Ismételten mértünk a Jávorkuti ut mentén a Létrási-vizes-, a Kismogyorós- és a jelenleg még ismeretlen Tavi-barlang felett.

Publikációink, jelentéseink

Az 1977-es év kisebb publikációkban meglehetősen szerény volt. /Ennek részben az is oka, hogy az MKBT 1977-ben csak angol nyelvü számot és egy évkönyvet tudott kiadni./

Csoportunkat viszont anyagilag és időbelileg is igen megterhelte az önállóan kiadott "Zsombolyosoktól a Marcel Loubens csoportig" cimü kiadvány. Ez a füzetecske csoportunk 25 éves történetét próbálta rögziteni a meglehetősen hiányos irásbeli nyomok alapján. Emiatt csak arról mertünk irni, amiről biztos, irott adatunk volt. Ha bárki ujabb adatokat tud nyujtani - akár miskolci szintü közös munkában - már fel tudjuk használni.

A 92 oldalas, szép kiállitásu /az Egyetemi Nyomda érdeme/ könyvecskében 23 térképvázlatot, több statisztikai összeállitás közlünk.

A tartalomjegyzék a következő:

Barlangász himnuszunk
Történeti rész
Személyi adatok
Barlangkutatóink névsora
Átlagon felüli aktivitás
Vezetőink
Jutalmak, elismerések
Barlangos esküvők

Barlangfeltárás, barlangjárás
- Barlangfeltárások
- Barlangok, ahol jártunk

Adatrögzités
- A feltárt jelentősebb barlangjaink térképei
- Térképjegyzék
- Denevérmegfigyeléseink
- Barlangkutatók ismeretterjesztő és tudományos előadásai
- Ujságoikk, rádió, film
- Szakmai publikációink

Fontosabb adatok
- Fontosabb táboraink
- Viznyomjelzéseink
- Tevékenységünk számokban

Forrásmunkák
- Naplók
- Jegyzőkönyvek, jelentések
- Kéziratok

Ez évben jelent meg a Nehézipari Müszaki Egyetem gondozásában Lémárt László "Hidrogeológiai kirándulások a Bükkben" c. egyetemi jegyzete. A szövegben számos utalás, leirás történik a barlangokról. A jelentősebb bükki barlangok közül a Létrási-vizes-, Szepesi-/akna/, Istvánlápai-, Bolhás-, István-, Tapolcai-Termál-, Szeleta-barlangok térképei találhatók meg. Emellett csepegés és barlangklimatológiai diagramok, forrásadatok, földtani szelvények és egyéb ábrák, mellékletek szerepelnek a Bükk karsztos területeiről.

1977-ben több jelentést adtunk le illetékes helyeken. Az Idegenforgammi Hivatal részére az István-barlangi munkákkal kapcsolatban a kopogózásról, a Megfagyott-Vizesés lemosásáról és a Kutya-lyuk lezárásáról adtunk jelentést, illetve szakvéleményt.

Az OTvH-nak a Szepesi- és a Kismogyorós-barlangok lezárási tervét adtuk át. /A lezárást a sportkör pénzügyi kötöttségei miatt nem tudtuk elvégezni./

A MEAFC-nak éves előzetes jelentésünket december elsején adtuk le.

Az MKBT-nak a következő évi munkatervünket, illetve a főtitkári beszámolóhoz szükséges 4 évi tevékenységünkről szóló jelentést küldtük meg december közepén.

A III. Szpeleoterápiai- és Klima Ankéton elmondott előadásunkat az MKBT-nak /publikációs reménnyel/ megküldtük. A havi müsorfüzet "Hirkártya" nevü rovatával eddig egyszer éltünk, de ez a szám feltétlenül több lesz 1978-ban.

<u>A Szamentu-barlang kutatásának multja</u>

A MTESZ-ben 1977. március 9-én elhangzott előadás/

Balogh Tamás, Szabadkai Béla 1951-ben /Balogh T. visszaemlékezése szerint/ jártak a barlangban. Esős idő volt, igy csak az első kürtő aljáig jutottak, utjukat állta a viz és a törmelék.

A kürtőn egy kovácsmühelyi daruról származó fafokos hágcsóval ereszkedtek le. A közelben egy tölgyfába villám csapott, arról igy le tudták hántani a kérget, s ebből kis kunyhót épitettek maguknak a viharos zápor ellen.

Borbély Sándor, Várszegi Sándor /Borbély S. visszaemlékezése szerint /1954-ben jártak a barlangban. Leirása szerint kb. 30 m hosszu volt, végén eltömődve. Az agyagban karbidlámpa nyomát találták. Feltételezi, hogy Venkovics István és Wein György lehetett

lenn előttük, akik annak idején erre tevékenykedtek.

Palicz Károly /szentléleki turistaház jelenlegi vezetője/ kiskatonaként segédkezett a leereszkedésben, valamikor az 50-es években egy geológusnak. Lehet, hogy Venkoviosék voltak, ám lehet, hogy Jakucs L., aki ugyancsak hetekre hivatalosan a kis-fennsiki területre jött le kutatni annak idején.

Csatkó Pál és jómagam 1963 nyarán jártunk lent többször. A barátságkerti munkásházban laktunk - mint az Erdőrendezőség dolgozói - s esténként kibontogattuk a kürtő aljától a kuszó szakaszt, amelyet ezek szerint egy áradás kővel telehordott. A Termál-szifonig jutottunk el, amelybe akkor nem mertünk belemászni. Akkoriban a kürtőn egy Clematis vitalva indáján ereszkedtünk le. Később egy kiránduláson 1967 nyarán a lengyelekkel - Balogh Tamástól tudtam meg, hogy a vizes szakasz nem ismert - 1967. október elején Balás Anna, Szomoru Zsuzsa, Szeremley Géza és én a Termál-szifon előtti szálkő szükületet bontottuk át.

Október végén Liptai Edit, Szomoru Zsuzsa, Szeremley Géza és én az első szakaszt bányász kompasszal felmértük és átjutottunk a Termál-szifonon. A Teenager-terem felső szakaszát jártuk be, illetve a Csont-ágat. A terem további részeit - a Széndioxidos-szifont és egyéb mellékjáratocskákat - a felmérés során ismertük meg a további időszakban, amely munkákban a MEAFC Szakosztályból többen is részt vettek.

A térképezés során jöttünk rá, hogy a Csont-ág a kuszoda felett áthalad - meg is találtuk az összekötő kürtőt.

Az Ajándék-ágat 1968. február 19-én találtuk, az ott jelenlevő Majoros és Szomoru Zsuzsa névnapján és Szeremley Géza születésnapján, ezért kapta nevét. A terem térképezése közben vettük észre, miután létét már az emelet viszonyokból következtetve régebben sejtettük.

Kutatás /bontás/ azóta a barlangban csak a Széndioxidos-szifonban folyt, nem tul nagy intenzitással. A barlangban - az 1967-68-as bányászkompaszos mérés után - több mérés történt a következők szerint. 1974-ben a kuszodát - a felfedező ágig - a székesfehérvári EFE Földmérési és Földrendezési Főiskola hallgatói VILD TO-s busszolával mérték fel Nagy Géza és Kárpát József vezetésével a Természetvédelmi TDK-tábor 74 keretein belül.

1975-ben a Természetvédelmi TDK tábor 75 szervezésében BRT müszerrel a Csont-ágról és a Teremről sokszögvonal készült, melyet ugyancsak a székesfehérváriak készitettek Ágfalvi Mihály vezetésével.

A BME Villamosmérnöki Karának hallgatóival pedig a Teremben elhelyezendő reflektor állások és a tervezett léposő pontjait mértük fel.

Az Erdészeti és Faipari Egyetem hallgatói Kovács Gyula vezetésével a Csont-ág jellegzetes szelvényeiről készitettek mintegy 50 fotógrammetriai felvételt ugyanekkor.

Az 1975 novemberében Kárpát József vezetésével a székesfehérváriak rádióhullámos mérőkészülékükkel a Csont-ág vége és a felszin között 8 m távolságot mértek be.

1976 novemberében Gonda Gyulával mértük fel az Ajándék-ágat bányászkompasszal.

Szeremley Szabolcs

Beszámoló jelentés a Nehézipari Müszaki Egyetem TDK Karszthidrológiai Szakcsoport 1977. évi munkájáról

Csoportunk 1977-ben folytatta feltáró munkáját és tudományos kutatásait a Bükk-fennsikon.

1977-ben a Zsivány-barlangra, Péosi bontásra, a
Király Lajos-barlangra, az
István-lápai-barlangra, az
Egyetem-töbörre, a
Fekete-barlangra és a
Kismező-Lusta-völgy közötti területre kértünk az OTvH-tól kutatási engedélyt.

Részletes beszámoló

a/ Táborok

Az év folyamán a tanulmányi szabadsághoz i azodva 3 tábort szerveztünk. Két egyhetest és egy kéthetest, amelyeknek átlagos létszáma 12 fő volt.

1/ Téli tábor

1977. január 31-től február 6-ig a tábor programja az István-lápai-barlang továbbkutatása lett volna. Az István-lápai leszállásokra azonban a magas karsztvizállás következtében elzáródott szifonok miatt nem kerülhetett sor. Ehelyett a Fekete-barlangban, az Egyetem-töbörben és a Fenyves-réten dolgoztunk.

Az Egyetem-töbörben négy ember négy alkalommal dolgozott. A szálkőzet repedésének tágitásával 134 munkaórát töltöttünk.

A Fekete-barlangban fotóztunk és eltávolitottunk egy 2-3 q-ás követ az egyik akna tetejéről, mert veszélyesen ingott. A barlangban 51 órát töltöttünk.

A Fenyves-réten egy uj barlangot tártunk fel, amelyik a Szendvics-barlang nevet kapta. A 18 m mély barlang feltárásának időszükséglete 180 óra volt. A fentieken kivül elvégeztük a MEAFC Barlangkutató csoport részére a szokásos csepegésmérést a Vizes-barlangban. Két alkalommal jártunk az István-lápai-barlangban, amikor be- és kiszereltük a köteleinket.

2/ Nyári tábor

1977. augusztus 26-tól szeptember 9-ig István-lápa.

A kéthetes táborozás alatt az István-lápai-barlangot akartuk lezárni. Ehhez 3 helyről igértek támogatást: a Barlangtani Intézettől, a Miskolci Vizmüvektől és az LKM mészkőbányájától.

A lezárási terveket a Borsodi Szénbányák Bányafejlesztési és Komplex Szocialista Brigádja brigádmunkában készitette el. A lezárni kivánt uj bejárat bányászati módszerrel, robbantással mélyült volna. A robbantásokat az LKM mészkőbányája vállalta. A lezáráshoz szükséges nyersanyagokat a Vizmüvek igérte beszerezni és felszállitani. Az egyéb költségeket és a munkabért az OTvH fizette volna ki. Azonban a táborozás előtti héten a Vizmüvek megváltoztatta igéretét és a méretre hajlitott vas, kevert beton beszerzése és felszállitása helyett pénzt ajánlott fel. Ennek a felajánlott pénznek a számlánkra való tényleges átutalása viszont csak novemberben történhetett meg, a Barlangtani Intézet pedig nem tudott előre fizetni. Ezért a mészkőbányával ugy állapodtunk meg, hogy amig nem

lesz pénz, addig nem robbantanak, hanem a szocialista brigádmozgalom keretében segitenek nekünk a kézi jövesztésben és a tábor idejére felvontattak egy légsüritot pikamerekkel.

A légkalapácosal való munkának minden előnyét kihasználva is csak 2,5 m-t tudtunk előre haladni az uj bejárattal az igen szivós kőzetben. A táborozás két hete alatt végzett munkáink:

Három lábat és a peregéstől védő ácsolatot készitettünk a leendő bejárat fölé. Elvégeztük a kiviteli tervben előirt földmunkákat: 15 m³ talajt mozgattunk meg. A bejárattól nem messze egy 2x3 méteres felvonulási épületet emeltünk a cement majdani tárolásához. $H_o$sszubérotől Északra 16 órán át bontottunk egy többrét, bejutás nem történt.

A Szent István-lápa területén geológiai megfigyeléseket a két hét alatt folyamatosan végeztünk. Felszini bejárást a Bükk déli területeire két alkalommal tettünk. A Szt. István-lápán egy régi elagyagosodott forrást találtunk, amelynek elkezdtük a kitisztitását. Egy alkalommal bontottunk az Egyetem-többörben és egy leszállást hajtottunk végre az István-lápa nyugati ágába.

3. Őszi tábor

1977. november 4-től november 9-ig Létrástető.

A táborozás során a Fekete-barlang feletti terepen végeztünk geofizikai méréseket. Első lépésben geodéziailag kitüztük a felszini mérőhálózatot, majd a hátralévő napokban mintegy 30 mérést végeztünk. Vertikális elektromos szondázásokat hajtottunk végre. Egy-egy VESZ mérés ideje másfél - két óra volt. A mérések célja, hogy pontosabban megismerhessük a terület települési viszonyait, és elhatároljuk a felszinen egyébként nehezen követhető képződményeit. A mérések kiértékelését tavasszal fogjuk befejezni. A geofizikai mérésekkel párhuzamosan több tucat kőzetmintát gyüjtöttünk, és geológiai leirásokat készitettünk bejárásaink során. A tábor ideje alatt folyamatosan tovább mélyitettük az István-lápai-barlang uj bejárati aknáját. 380 munkaórát teljesitettünk, átlagos létszámunk 6 fő volt.

b/ Hétvégi munkautrák

A Bükk-hegység közelsége révén, szinte minden szombat-vasárnap lehetőségünk nyilt a barlangi munkákra. A hétvégeken kutatási területünkön átlagosan 6-7 fő dolgozott. A munkák geofizikai mérésekből, robbantásból, bontásból, járatbiztositásból, barlangbejárásból, térképezésből, fotózásból, kőzetminta gyüjtésből, geológiai megfig elésből álltak.

1/ István-lápai-barlang

Az év eleje a barlang lezárás előkészületeinek jegyében telt el. A lezárási terv és a költségvetés elfogadtatása után a lezáró vasajtót készittettük el.

Nyár végén kezdtük el az uj bejárati akna mélyitését. Először légkalapácosal dolgoztunk, de a szivós mészkősziklákat csak robbantással tudtuk eredményesen apritani. Az év végéig 9 m-t haladtunk lefelé.

Négy alkalommal szálltunk le a barlangba. Megfigyeléseket végeztünk a majdani elektronikus vizszintészlelő detektor optimális elhelyezéséhez. A tervek szerint a detektor piezokerámiából készül, amely által nyujtott elektromos jelet felerősitve a felszinen folyamatosan mérnénk.

2/ Király Lajos-barlang

A barlang legmélyebb pontját a Kut-at négy alkalommal bontottuk. Ujabb részbe még nem sikerült bejutni.

3/ Egyetem-töbör

A bontás továbbra is reménytkeltő. Megfelelő, a vésőnél és kalapácsnál hatékonyabb eszközökkel gyorsabban haladna a munka. Hat hétvégen dolgoztunk a zsombolyban, jelentős mintegy 10 méteres előrehaladás történt.

4/ Fekete-barlang

Hétvégi turáink során 15-ször szálltunk le a barlangba. Tovább térképeztük a járatokat. Sokat fotóztunk. A barlang legmélyebb pontján továbbfolytattuk a már elkezdett bontásunkat - sikerrel. 80 m uj szakaszt tártunk fel. Tavasszal befejeztük a bejárati akna felső szakaszának ácsolását, az alsó rész biztositása azonban még megoldatlan.

Lévay Tibor

Az Orvosegyetem Sport Club Barlangkutató és Magashegyjáró Szakcsoportjának 1977. évi munkájáról

Az éves beszámolóban csoportunk tevékenységét az alábbiak szerint vizsgáljuk:

I. kutatási tevékenység
II. terepbejáró és egyéb barlangkutató tevékenység
III. technikai gyakorlatok
IV. egyéb tevékenység

Barlangkutató csoportunk 1977. évben látványos eredményeket, sikereket nem ért el. Uj barlangot vagy jelentős barlangszakaszokat nem sikerült feltárni.

I. Kutatási tevékenység

1/ Ferenc-hegyi-barlang

A kifejtett tevékenység a barlang szakaszos bejárásával merült ki. Számbavettük a több mint egy éves lezárás szomoru eredményét, a barlang egyes - nemcsak a bejárati szakaszon - elhelyezkedő szeméthalmokat, a letört fogásokat, kiugrókat stb. A kutatási helyeinkről ellopott szerszámok hiánya azt jelezte, hogy a szigoru lezárás ideje alatt ismeretlen tettesek több izben megfordultak a barlangunkban. A bejutásukra két magyarázat lehetséges, vagy a lezárt bejáraton jöttek be, vagy pedig létezik egy harmadik bejárat a barlangba. Ennek nyomára azonban a leggondosabb kereséssel sem sikerült rábbukkannunk.

2/ Poros-barlang

1977-ben 10 esetben történt leszállás a barlangba. Továbbjutással nem kisérleteztünk. A feladat eddigi járatok mélyitése, kényelmessé tétele volt. Ez jelenleg már nagyjából megoldottnak tekinthető, bár terveinkben szerepel a bejárat előtti térség megtisztitása.

3/ Répás-viznyelőbarlang

Fő kutatási helyünkön ez évben igen szomoru helyzet állt elő. Az éves nagy tábor alkalmával derült ki az a szomoru tény, hogy jelentős esőzések vagy a megemelkedett karsztvizszint hatására a barlangot majdnem teljes egészében elöntötte a viz. Megpróbálkoztunk a viz kiszivattyuzásával, sajnos teljesen sikertelenül. Augusztus végére a viz hirtelen eltünt, de sem a viz befolyási, sem eltünési helyét nem sikerült megállapitani.

II. Terepbejáró és egyéb barlangkutató tevékenység

Tekintve, hogy a tábor idején jelentős szabadidővel rendelkeztünk, több terepjárást hajtottunk végre Répáshuta környékén.

Több kisebb barlangot sikerült a Hidegpataki-völgy oldalában felfedezni. Ezek helyeinek pontos behatárolását, felmérését az 1978. évi feladatok közé soroltuk.

A Gyertyán-völgyben már régóta ismert volt előttünk az üveghutai temetőnél elhelyezkedő viznyelő. Ez a viznyelő nyeli el a Gyertyán-völgy és oldalvölgyeinek vizét. A viznyelő bejáratát megtisztitottuk, bekeritettük, majd tevékenységét két héten át folyamatosan figyelemmel kisértük. A két hét során négy alkalommal esett az eső. A barlangban maximálisan befolyó vizmennyiség kb. 1000-2000 liter/perc volt. Egy esetben kb. 6 óra hosszat a barlang folyamatosan nyelte a 3-400 liter/perc vizmennyiséget. Az azóta eltelt időszakban is a környéken több esetben esett kisebb nagyobb csapadék, melyet a viznyelő folyamatosan elnyel. A Gyertyán-völgyben és környékén is jelenleg összesen 5 barlangot ismerünk.

Garas Árpád - Szloboda Ferenc

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

A csoport kutatási területe

1977. évben a Papp Ferenc Csoport kutatási területe az előző évekhez hasonlóan az Aggtelek-Jósvafői karsztterületen a Jósva-völgy - Kecső-völgy - Magyar-Csehszlovák államhatár - és a Szelce-puszta - Szin által határolt terület volt. Ezen a területen belül 1977. évben a Csoport az alábbi barlangok kutatására kapott engedélyt: Vass Imre-barlang, Kossuth-barlang, Musztáng-barlang, Szarvas-ól, Sehova-zsomboly, Kuriszlánfői-zsomboly, Kuriszlán-völgyi-viznyelőbarlang, a Sárog-kerti-forrásvölgy barlangjai, valamint a Ménesvölgytől É-ra elterülő fennsik 1, 2, 3, 4. sz. viznyelői a megadott térképvázlat szerint.

A Csoport létszáma

A Csoport létszáma 1977. december 31-én 45 fő volt.

A Csoport pénzügyi helyzete

A Papp Ferenc Csoport bevétele 1977. évre vonatkozóan az alábbi volt:

1976 évről maradványként jelentkezett 16.500 Ft. Az 1977. évi MEDOSZ támogatás 6000 Ft volt. A Csoport tagság tábori hozzájárulása 3000 Ft volt, tehát a teljes évi bevétel 25.000 Ft volt.

A kiadások az alábbiak voltak:

Az 1977. évi nyári kutatótábor költsége 10.100 Ft volt. A Papp Ferenc Csoport 10.000 Ft értékben 5 sátrat és 3 hátizsákot vásárolt az év folyamán. A teljes kiadás összege tehát 20.100 Ft volt. Maradványunk 1978. évre tehát 5.400 Ft.

Az 1977. évi feltáró kutatások

Az 1977 januárjától végzett munkák tulnyomó része a Ménes-völgy É-i oldalán lévő fennsikra /az Alsó-hegy Ny-i nyulványa/ irányult.

A részletes terepbejárás alkalmával a terület összes objektumát megvizsgáltuk, megbottottuk. A 6 km²-nyi területen 14 helyen dolgoztunk, ezek közül azonban ma már csak a Péreosnyelő-barlang, a Vaosora-barlang /Zugó-forrás/ és a Fedor-forrás feletti berogyás látszik alkalmasnak további kutatásra.

Az év folyamán két tábort szerveztünk és bonyolitottunk le. 1977 tavaszán és 1977 nyarán /augusztusban/ a Sárog-kerti-forrásoknál. A táborokon kivül, hétvégi munkáink során terepbejárást, vizkémiai méréseket, valamint megfelelő létszám esetén bontási munkálatokat végeztünk.

1/ Péreos-nyelő

A sárog-kerti Keleti-forrástól ÉNy-ra található, mintegy 150 m-re a fennsik szélétől. 45 m magasságban a forrás felett. Feltételezésünk szerint inaktiv viznyelő, amely teljesen feltöltődött, sőt vizgyüjtő területét is elvesztette.

Tőle ÉK-i irányban, a fennsik legszélső dolinájában, kb. 60-70 m-re az aktiv viznyelő található, ez azonban még nagyobb mértékben el van tömődve és határozott vizfolyás sem észlelhető.

A Péreos-nyelő a munkák megkezdése előtt egy kb. 45°-os szögben összetartó sziklahasadék mellett kialakult berogyás volt. É-i oldalát kb. 4 m mély függőleges szálkő, D-i oldalát 60°-os lejtő alkotta.

Először a hasadék alját bontottuk meg; mintegy 4 m után a Ny-i fal kezdett aláhajlóvá válni, az agyagkitöltés és a szálkő között pedig kisebb légréseket, üregeket lehetett találni, amelyek a lefelé haladó munkát jelentős mértékben megkönnyitették. Ujabb 1,5-2 m után az É-i és D-i szálkő között egy majdnem függőleges kürtőben haladtunk lefelé.

A munka során rendkivül nagymennyiségü cserép, égetett agyag, sőt egy ép korsó is előke ült a hallstadti kulturából. A felső 4 m-es szakaszon felhozott cserepek között egy-két bükki kulturáju is akadt.

Az 1977 t vasza óta bontott viznyelőből hozzávetőlegesen 9-10 m³ agyag került ki. Eg egy alkalommal 200-200 vödör, ami 4-4 órai munkával volt egyenlő. Ez alatt az idő alatt 1,5-2 métert haladtunk lefelé a keresztmetszettől függően.

1978. március 12-én 15 mélységben b lyukadtunk és sikerült bejutni egy 32 m mély, 80 m hosszu járatba, mely igen nagy - 2-3 m széles, 10-15 m magas - szelvényekkel rendelkezik. A továbbjutást agyagszifon akadályozza. A barlang pontos felmérése és további kutatása 1978. évi feladataink közé tartozik.

2-3. Nagy-forrásszáj-barlang és környéke

a/ A sárog-kerti Ny-i forrás felett 16 m-re, É-ÉNy-i irányban helyezkedik el. Neve is utal feltételezett eredetére: régi árvizi forrásbarlang. A barlangot először 1977 tavaszán kezdtük el bontani, de ekkor alig 1-2 m³ agyagot tudtunk kitermelni az akkori végpontról /G_1-G_2 szelvény/.

Csak az 1977. évi nyári tábor alkalmával sikerült a barlangot kb. 6 napos munkával az agyagkitöltéstől megtisztitani. A kitermelt agyagmennyiség 8-9 m³-re tehető. A munka során két felfelé menő kürtőt találtunk, melyek a felszinre már nem érnek fel.

A viz a barlang legmélyebb pontján található, 10-15 cm széles, 1-1,5 m hosszu repedésből jöhetett fel, mert a barlangban a teljes szálkőig való kitisztitás után sem találtunk olyan helyet, ahonnan nagyobb szelvényben jöhetett volna fel. A barlang további kutatásra nem alkalmas.

b/ Kacor-barlang a sziklafal oldalában egy bemélyedésre lettünk figyelmesek 1977 tavaszán, s mintegy 1 órás munka után egy 13 m hosszu csőszerü járatba jutottunk, amelynek végpontja egy 1-1,5 m magas "teremben" végződött. Ennek É-i oldalán egy repedés volt, melyen K-re és Ny-ra is egye-egy 10-15 cm-es hasadékba lehetett belátni.

A Nagyforrás-szájban lévő munka során az alsó repedéshez érve határozott huzat volt érezhető, amely a hasadékba befelé huzott. Füst segitségével kimutattuk, hogy a levegő a Kacor-barlangból jön ki, mégpedig igen gyorsan. Ennek ellenére a forrás-delta rendszer kutatásával felhagytunk.

4. A Sárog-kerti - Keleti-forrás árvizi forrásszája

1977 tavaszán a különösen nagy árviz miatt uj forrásszáj nyilt meg a Sárog-kerti K-i forrás felett kb. 8 méterrel. A viz fa gyökerei mellett egy kisebb kráterből jött, s a kis keresztmetszet és nagy nyomás miatt kb. 30- 0 cm magasra szökőkutszerüen lövellt fel. A vizhozam kb. 1000 l/p volt. Az árviz levonulása után a krátert megbontottuk és 1 m mélységben szálkőben öklömnyi járatot találtunk, amely további 1,5 m mély. Légáramlás nem tapasztalható.

5. Dögszag-barlang

A bánya-oldali un. Dögszag-barlang töredezett mészkőszirtek aljában, a völgytől 80-90 m magasságban található. A bejáratot rövid munkával megtisztitottuk, majd kb. 45-ben

1. ábra

A MÉNES-VÖLGY ÉS KÖRNYEZETE

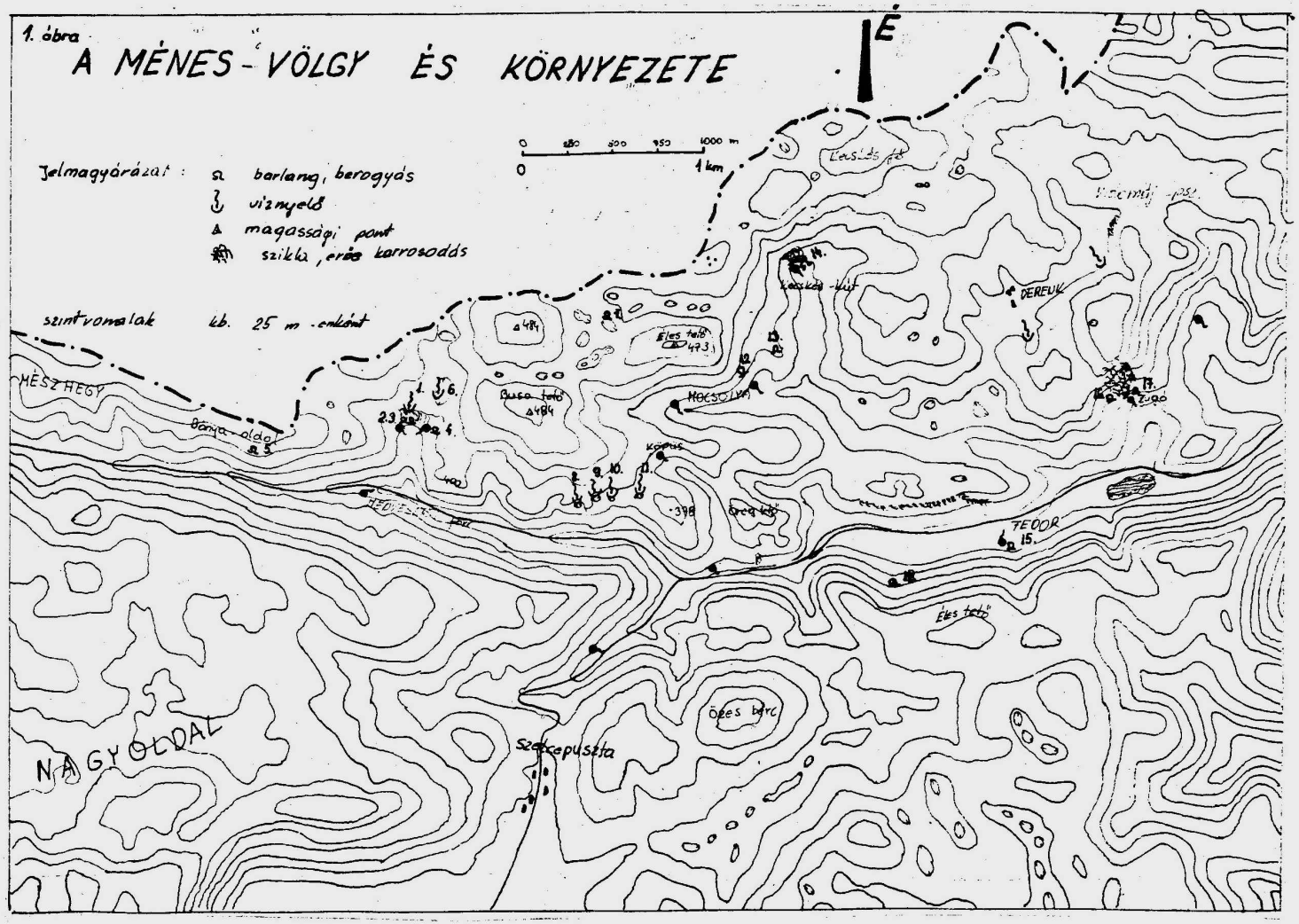

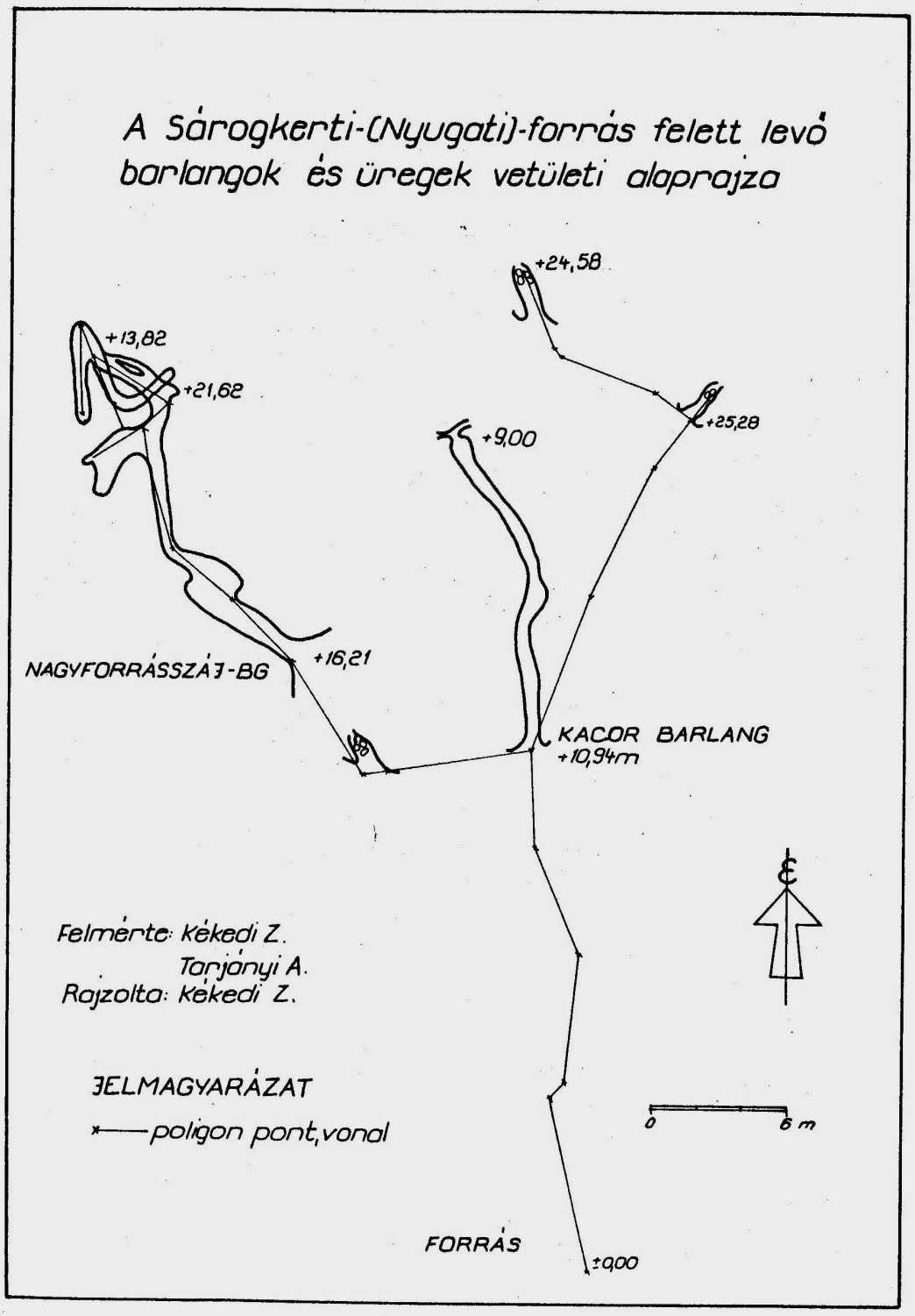
A Sárogkerti-(Nyugati)-forrás felett levő barlangok és üregek vetületi alaprajza
+24,58
+13,82
+21,62
+25,28
+9,00
NAGYFORRÁSSZÁJ-BG
+16,21
KACOR BARLANG
+10,94m
Felmérte: Kékedi Z.
Tarjányi A.
Rajzolta: Kékedi Z.
JELMAGYARÁZAT
poligon pont,vonal
0
6 m
FORRÁS
±0,00

lefelé menő járatból az avart kiszedtük. Egy szük kuszójáratot találtunk, mely 6 m hosszuságu és É-ra tart. Az alját agyag boritja, dolgozni nem lehet tovább.

6. A Sárog-kerti Keleti-forrás felett, a fennsik első dolinájának aljában, a Ny-i oldalhoz közelebb határozottan É-felé nyitott bemélyedés van. Feltételezzük, hogy a Busa-tető, Édes-tető É-i odaláról lefolyó viz itt tünik el. Azonban az nem látható, még nagy esőzésekkor sem. Nincs aktiv vizfolyás. Valószinüleg csak az agyag és a dolina mészkőalja közt szivárog a viz.

A mészkő kávát /kb. 4 m átmérőjü/ megástuk, de 1 m után olyan sok kő meg gyökér került elő, hogy a munkát, melynek célja elég bizonytalan volt, nem folytattuk tovább.

7. Szakadék-dolina

A 28/18-as határkőtől 200-250 méterre található. A dolina 6-8 m átmérőjü, É-i oldala függőleges betörésü, 6 m mélységig. Itt a Ny-i sziklafal aljában látható néhány kisebb üreg, azonban ember számára egyik sem járható. Nagy kövekkel van eltömődve, határozott oldott mészkőfalak mellett.

8-9-10. Viznyelők a fennsik szélén

A Patkós-völggyel szemben lévő hegyoldal tetején három dolinában, melyek közvetlenül a fennsik szélén vannak, 4 aktiv viznyelő müködik. Mindegyik dolina legalján a völgy felé berogyás található /1-3 m mély/, aljuk rendkivül puha, laza agyag.

A viznyelők a vizet a Busa-tető déli oldaláról kapják. Esőzéskor jól megfigyelhető kisebb erek futnak beléjük. Mivel azonban a meredek hegyoldaltól néhány m-re vannak, komoly, nagyméretü üregek nem várhatók. A viz nem a hegyoldalon folyik le vizmosásokban, hanem ezekben a viznyelőkben tünik el, majd valószinüleg az Öreg-tető alatt lévő Alsó-Köpüs-forrásban jön elő.

11. Csipogó-viznyelő I-II-III.

A Köpüs-forrástól D-re kb. 300 m-re található egy rendkivül mély dolina legalsó pontján lévő 4 berogyás alakjában.

I. Ez a viznyelő a legaktivabb, esőzéskor 1-2 l/p viz folyik bele. Az agyagpad átszurásakor és kibontásakor egy kb. 6-7 m mély, igen szük, erodált kürtőbe jutottunk be, amely folytatódik, de kövekkel van eltömve, és igy nem lehet benne dolgozni.

II. Ez is aktiv viznyelő. El van tömődve agyaggal, kb. 4 m mély.

III. Inaktiv viznyelő, a hegyoldalhoz legközelebb eső berogyás alatt van, kb. 5-6 m mély, végén agyagdugóval.

A viznyelők további kutatását értelmetlennek találjuk, mert ez is csak a hegyoldalról lejövő vizet szállitja, mint az előző /8-9-10./ viznyelők.

12. A Mocsolya K-i forrás felett kb. 50 m magasságban egy sziklafal aljában szük, borzlyuk jellegü lyukat találtunk. Később kiástuk, de csak egy szük hasadék.

13. Berogyás a Mocsolya K-i és a Kecskés-kuti-forrás között. 2 m átmérőjü, 1,5 m mély.

14. Kecskés-kuti-barlang

A Kecskés-kuti-barlangtól DNy-ra, fent a sziklafalban nagy üreg található, amely kürtőszerüen halad lefelé nagy szelvényben, kb. 10-13 m-t. Az akna kétfelé ágazik. Az egyik ágban agyagkitöltés, a másikban kőtörmelék volt. Az utóbbit bontottuk meg, de hamarosan itt is agyagot találtunk, igy felhagytunk vele.
A Kecskés-kuti-barlangban is szerettünk volna dolgozni, de két alkalommal is levegőhiány miatt vissza kellett térni.

15. Fedor-forrás

1977 tavaszán az árviz miatt uj forrásszáj nyilt a legkeletibb forrás delta felett kb. 8 m-re.

A forrásszáj agyagban és törmelékben jött létre, csak a legalsó pontja, egy 20-30 cm-es hasadék van mészkőben. Itt próbáltunk dolgozni. A hasadék kövekkel, visszahullott agyagdarabokkal volt eltömve. 2 m után azonban már olyan keskeny lett, hogy a munkát nem lehetett továbbfolytatni. A hasadék alján erősen morajló vizcsobogás hallható.

16. A Zugó /Vályuskut/ forrás felett lévő 150 m hosszu, 70-80 m magas mészkőszirtek átvizsgálásánál a Ny-i oldalon 40 m magasságban egy hasadékot találtunk. Ebben azonban 1,5 m után egy kő volt beékelődve, amitől nem lehetett beljebb hatolni. Mögötte nem lehetett látni a barlang végpontját a hozzáférhetetlenség miatt. Közel egy napi munkával sikerült szétverni a beszorult követ, azonban csak egy kb. 4-5 m-es járatot találtunk, mely további kutatásra alkalmatlan. Régi, vastag cseppkőréteg van a falakon.

17. Zugó-forrás /Vacsora-barlang/

Az 1977-78 telén végzett vizkémiai vizsgálatok alapján a Zugó-forrás vize feltehetően a felszinre fakadástól visszafelé pár 100 m-re nem forrás deltán jön ki, hanem egy olyan csőszerü járaton, amelyben a viz felett légtér van. Ezért gondoltuk, hogy a forrás felől esetleg bejuthatunk a barlangrendszerbe.

A munkát a forrás felett feltételezett árvizi kifolyásnál kezdtük, ahol a kövek legtisztábbak, legkorrodáltabbak voltak. A nagy, mosott kövek miatt néhány órai munka során kb. 5-6 m³ követ hordtunk el, s hamarosan egy kisebb /1 személyes/ terembe jutottunk. A későbbiekben lefelé kellett haladnunk az omladékban, elég kis keresztmetszeten. 2 méteres mélységben már hallottuk a viz dübörgését, és a következő hétvégén már sikerült lejutni a vizhez. Innen egy kb. 8 m hosszu, omladékos kuszójáraton lehet továbbmenni nagy, összeékelt kövek között.

Az eddigi végpont egy, - a viz fölé benyuló nagyobb kő, amely alatt nem lehet átmászni. Mögötte hasonlóan folytatódik a járat: zubogó viz felett 0,5-0,8 m légtérrel. Az olvadások miatt a forrás vize felduzzadt, és igy még az eddig feltárt rész is viz alá került. Az árviz levonulása után a munkát folytatjuk.

18. A Ménes-oldali terepbejáráskor lettünk figyelmesek arra a kb. 2 m átmérőjü, függőlegesen lefelé haladó, korrodált falu bemélyedésre, amely a Csemetekerttől D-re kb. 50 m magasan van.

Az üreg perecek alatt métereket nőtt, ugyanis sok vizmosta kővel van eltömődve, agyag nincs, csak felülről lehullott száraz humusz.

Összefoglalás

Az 1977-es évben a Papp Ferenc Csoport munkájában változás következett be az előző néhány évhez képest. Elsősorban a csoport fiatalabb korosztálya önálló munkát kezdett a Jósvafői karsztterület É-i részén a Ménes-völgy környezetében. Több forrás és viznyelő egyidejü megbontásával került sor e terület részletesebb megkutatására.

Uj kezdeményezésnek számit az is, hogy Kékedi Zoltán vezetésével az Aggtelek-Jósvafői karsztterület forrásainak rendszeres kémiai vizsgálata kezdődött el 1977. évben.

A kézirati jelentés tartalmazza meg Kékedi Zoltán "Vizkémiai mérések Aggtelek-Jósvafőn" c. dolgozatát.

Mauoha László

Beszámoló a Promontor SE Barlangkutató Csoportjának 1977. évi munkájáról

Az elmult évi kutatómunkánk különösebb látványos eredmény nélkül zárult. A munkatervünk tükrében, barlangokra bontva az elvégzett munkánk a következőket mutatja:

Lujza-lyuka-zsomboly

A zsomboly alján felhalmozódott törmelék bontását, az elszükülő hasadék vésését a tervek szerint folytattuk. A lefelé haladást nehezitette, hogy a törmelék csak nehezen depózható. Néhány méteres bontás után a hasadék jellege, a továbbjutás lehetősége, az eddigiekhez képest lényegesen nem változott. Bontással párhuzamosan készitettük a barlang felmérését és térképezését is, ami jelenleg folyamatban van.

Nászut-barlang

A többi az Alsó-hegy fennsikján nyiló karsztobjektumtól eltérő jellegü Nászut-barlang kutatásának nagy fontosságot tulajdonitunk. A bontást azonban igen megnehezíti, hogy a barlangba való bejutás a meg nem állapitott, omladékos járatszakaszon keresztül történik. A bejárások alapján valószinüsithető volt, hogy a barlang egyik legmagasabban felnyuló kürtője - melyben avart találtunk - erősen megközeliti a szomszédos Névtelen-zsombolyt. Később átkiabálással sikerült a két objektum összefüggését igazolni.

Jelenleg a munkák arra irányulnak, hogy a Névtelen-zsomboly oldalhasadékában lévő kőtörmelék eltávolitásával a Nászut-barlangba sikerüljön megfelelő bejáratot nyitni, ami a további munkák alapja.

Kopasz-vigasz-barlang

A barlang leirását az év folyamán az MKBT-nak leadtuk, de az elmult évben is folytattuk a barlang részletes, tudományos feldolgozását. Nagyobbrészt elkészült a barlang fotódokumentációja, és teljesen elkészült - jelenleg sokszorositás alatt van - a barlang térképe. Ezeket az anyagokat összesitve szeretnénk az MKBT rendelkezésére boosátani. A tervezett munkán tul tovább bontottuk a barlang jelenlegi törmelékes végpontját is, mivel kilátások vannak ujabb szakaszok feltárására.

Szénhely-forrás

A forrás hegyoldalba bevágódott udvarában legfelül lévő, jól fejlett árvizi forrásszáj megbontását, mintegy 2-2,5 m mélységü kutatótáró ásását végeztük el. A forrás és legfejlettebb nyelője - a Bükk-lápai-viznyelő - között egy 210 m vonalhosszuságu, 38 m szintkülönbséget áthidaló főágu, feltehetően járható keresztmetszetü, patakos barlangnak kell lennie, melynek azonban még mellékágai is lehetnek. Megfigyeléseink szerint tavaszi áradáskor a nyelőben eltünő viz mennyisége kb. 800-1000 l/2 volt, hőmérséklete 0 és 6 C° között változott.

A forrásnál jelentkező kb. 600-700 és az árvizi forrásszájnál kifolyó kb. 400-500 l/s hőmérséklete pedig 6,4 C° volt. A hordalék méretéből, csiszoltságából következtethetünk arra, hogy a viz által gyorsan átfolyt, nem szétterülő, viztárolót nem tartalmazó, tehát nem tul nagy keresztmetszetü, de valószinüleg járható barlangról van szó.

38-as forrás-barlang

Tervünk szerint folytattuk az agyagos üledék ásását, és depó lehetőség hiján a felszinre szállitását. Munkánkat kötélpálya kiépitésével gyorsitottuk meg, de az aktiv vizvezető ág szintjét még nem értük el. A jelenlegi barlang hossza 25-30 m, a bejárattól mért mélysége kb. 12 m.

Hármas-kuti-viznyelő

Ennek a viznyelőnek a bontásával foglalkoztunk a nyári táborunk alatt, de az első napi bontások után a kész ácsolat alatti ácsolatlan, látszólag állékony törmelék megmozdult és ezzel a további bontás biztonságát veszélyeztette. Igy a hátralévő időnkben az ácsolat további épitésével, a falazat rögzitésével, biztositásával igyekeztünk a munkahelyet biztonságossá tenni. Emiatt a probléma miatt a ráforditott jelentős mennyiségü munkaóra ellenére a kutatóakna alját idén csak kb. 4-4,5 méterrel sikerült tovább mélyitenünk.

Egyéb kutató munkák

Munkánk célja mindig uj barlangok feltárása, meglévők térképezése, feldolgozása és fotózása, valamint ezeknek és más barlangokkal kapcsolatos ismereteinknek az átadás széleskörü ismertetése. Ennek a célnak az érdekében az év folyamán több csoporttal összefogva végeztünk kutató tevékenységet.

A 404-es barlang feltáró munkáit a Vörös Meteor Lakatos László csoportjával, az Egyesült Izzó és a Debreceni MHSZ Könnyübuvár Klub barlangkutatóival végeztük együtt.

A Debreceni MHSZ könnyübuváraival a Kongókő-barlang és a Diabáz-barlang feltáró munkáit végeztük, a tatai Herman Ottó Természettudományi Studió Barlangkutató Csoportjával pedig a Megalódus-barlang térképezését végeztük közösen.

Csoportunk száma az elmult év alatt megnőtt, az 1976-os 10 MKBT taggal szemben 25 fő.

Regős József

A Spartacus TE. "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

Csoportunkat az év elején ujjászerveztük. Ez ad magyarázatot arra, hogy nem az 1976. október 4-én beadott munkatervünket teljesitettük, mivel létszámunk és lehetőségeink kibővültek, anyagi helyzetünk javult.

Az 1977-es évet terepgyakorlatokkal, turákkal kezdtük. Célunk: az uj csoport összeszokottságának, kondiciójának javitása volt.

Tavasszal a Naszály-hegy és barlangjainak vizsgálatát kezdtük el. Tervünk az volt, hogy az előzetes terepbejárások során megismert helyekre kutatási engedélyt kérünk és feldolgozzuk a környékről eddig megjelent irodalmat.

1977. évi tábor: Lator-vizfő

Idei nyári táborunkat a Bükk-hegységben /Déli-Bükk/ tartottuk. Munkánk a Lator-vizfőtől Ny-ra Szárhegyig, onnan É-ra Miklós-Lugáig, majd onnan vissza Lator-vizfőig terjedő terület vizsgálata és a területen belül lévő Szeles-barlang feltárása volt. Tervezett feladatainkat sikerrel megoldottuk, bár a tervezett pontos térképek helyett csak vázlatokat készitettünk.

Összes teljesitményünk a Szeles-barlangban 2,5 m előrehaladás, 2 m³ anyag felszinre való eltávolitásával. A környék vizsgálatában a területen található kőzetek begyüjtése, meghatározása, hidrológiai, barlangi megfigyelések, a Szeles-barlang és a Léposős-barlang vázlatos felmérése, előbbi szpeleográfiai terepnaplóval való dokumentálása, a környék több barlangjának helyzeti meghatározása, morfológiai megfigyelések.
A tábor ideje 9 nap volt, összes látszáma /létszám x nap/: 94 fő, ebből 76 tag, 18 vendég.

A terület átfogó és alaposabb vizsgálatának folytatása ajánlatos lenne, ezért jövő évi táborunkat is ide tervezzük.

Hasznos volna továbbá a terület vizeinek elemzését is elvégezni, elsősorban a Lator- és a Pénz-patak összehasonlitását. Amennyiben az adminisztrációs akadályok elhárulnak, fontos volna a vizmü barlangjának megbontása is, egy esetleges hosszabb barlangszakaszba való bejutás érdekében. Ezt egy vizfestési kisérlet előzhetné meg, amelytől jelentős adatok birtokába juthatnánk. Amennyiben erre mód kinálkozik, e kisérlet elvégzésére csoportunk vállalkozni fog.

Lator-vizfő és környékének kutatása

Mint már emlitettük csoportunk az 1977-es évben a feljebb megjelölt helyen végzett kutatásokat. A kutatás célja a terület pontos megismerése terepbejárásokkal, az itt lévő barlangok felkeresése, a környék kőzeteinek és vizeinek vizsgálata, valamint, ha arra alkalmas hely kinálkozik, a barlang bontásos feltárása, valamint az emlitett területen a növény- és állatvilág vizsgálata.

Barlangok

A Lator-forrástól D-re, a kőzet /riolit/ jellege miatt nem találtunk barlangot. Azonban az É-ra eső mészkőterületeket vizsgálva sem kaptuk a várt eredményt. A több kisebb üreget leszámitva, a környéken jelenleg érdemlegesebb barlangról nem tudunk. A jelenséget vizsgálva a következőket állapitottuk meg:

1. A mészkőterületek nem elég nagyok, nem elég összefüggőek
2. Az itt található mészkő nem karsztosodik elég jól

3. A hegyoldalak nagyon meredekek, igy a viz a felszinen a völgybe folyik.

Az itt emlitett indoklások jelenleg még csak megfigyelések, bizonyitásra és több helyen kiegészitésre szorulnak. Különösen vitathatók a Szeles-barlang és környékével kapcsolatban.

Az eddig talált üregek

Lator-vizmü-barlangja /Lator I. sz. barlang/

Jelenleg kb. 24 m hosszu, szük kanyarodó folyosó. Erről térképpel rendelkezünk, amely azonban nem a csoport munkája, hanem egy régebbi felmérés. Végpontja a bejárattól kb. 1 m-rel van feljebb. Átlagos magassága 0,6 m, szélessége 0,8 m. 1970 körül egy csoport foglalkozott vele, ők tárták fel a jelenlegi méretéig.

Léposős-barlang

Nevét önkényesen ideiglenes jelleggel adományoztuk, jellegére utalva /az eredeti nevének felkutatásáig/.

A Nagyborsós-tető Ny-i oldalán, a szálerdőben található kb. 380 m tszf. magasságban, 3-as szádával. /A magassági adat barometrikus magasságmérő alapján./ Legnagyobb mélysége 16 m, járatainak összhossza pedig 40-45 m. Kitöltése agyagos kőtörmelék. A barlangról térkép nem, csak vázlat készült. A pontos térkép elkészitése a következő tábor feladata lesz.

Nagy-kői-kőfülkék

A Határ-réttől Bekény felé tartó uton, az uj mellett található a helyi elnevezés szerint Nagy-kőnek nevezett szikla. Benne több kisebb üreg található, amelyek azonban csekély méretük miatt nem érdemelnek emlitést.

Lélek-lyuk

Lator-vizfőn, a vizmühöz vezető ut mellett található üreg. Azonban - helyi állitásokkal ellentétben - mesterséges, sziklába vájt pince.

Szeles-barlang

1977-es táborunk munkaterülete. A Határ-réti őrháztól Bekény felé tartó ut mellett, az őrháztól kb. 800 m-re található. Bejáratának környékén, a hegyoldalban valamikor - minden bizonnyal - kőfejtő müködött.

Nevét valószinüleg jellegéből kapta, mivel már az üreghez közeledve is erős léghuzat érzékelhető. Az eredeti üreg méretei roppant csekélyek. Bejárata 1,2 m magas, 0,4 m széles és 1,0 m mély. Bevilágitva elkanyarodó járatot lehet sejteni, amit az élénk, hideg huzat is igazol. Az itt leirtakból következik, hogy a hegy belseje valamilyen összefüggő járatrendszert rejt, ami azonban nem biztos, hogy ember számára is járható. Környezete triász koru mészkő, 20°-os dőléssel. Csoportunk megpróbálkozott a kibontással.

A bejárati repedéstől kb. 1,5 m-el távolabb kezdtük el a bontást, vagyis jelen esetben a törmelék kitermelését, miközben megnyilt egy gyermekfej nagyságu, kb. 0,8 m mély üreg. Ezután a megnyilt üreg irányába haladtunk és termeltük vödörszámra a kitöltést alkotó barna erdei földet és a mállékony, vassal szennyeződött mészkőtörmeléket és a vele keveredett vörös agyagot. A továbbiakban még két terjedelmes méretü követ kellett eltávolitani, hogy az üregből az általunk besodort törmelék eltávolitásához hozzáférjünk. A várt eredmény nem született meg, mivel a kis üreg nem vezetett sehova, csak a törmelék fellazulása okozta.

A kitermelt anyag mennyisége miatt azonban eljutottunk oda, hogy az üreg oldalai jelenleg szálkőben állnak, mélysége pedig 2,5 m. Bontása a továbbiakban reményteljesnek

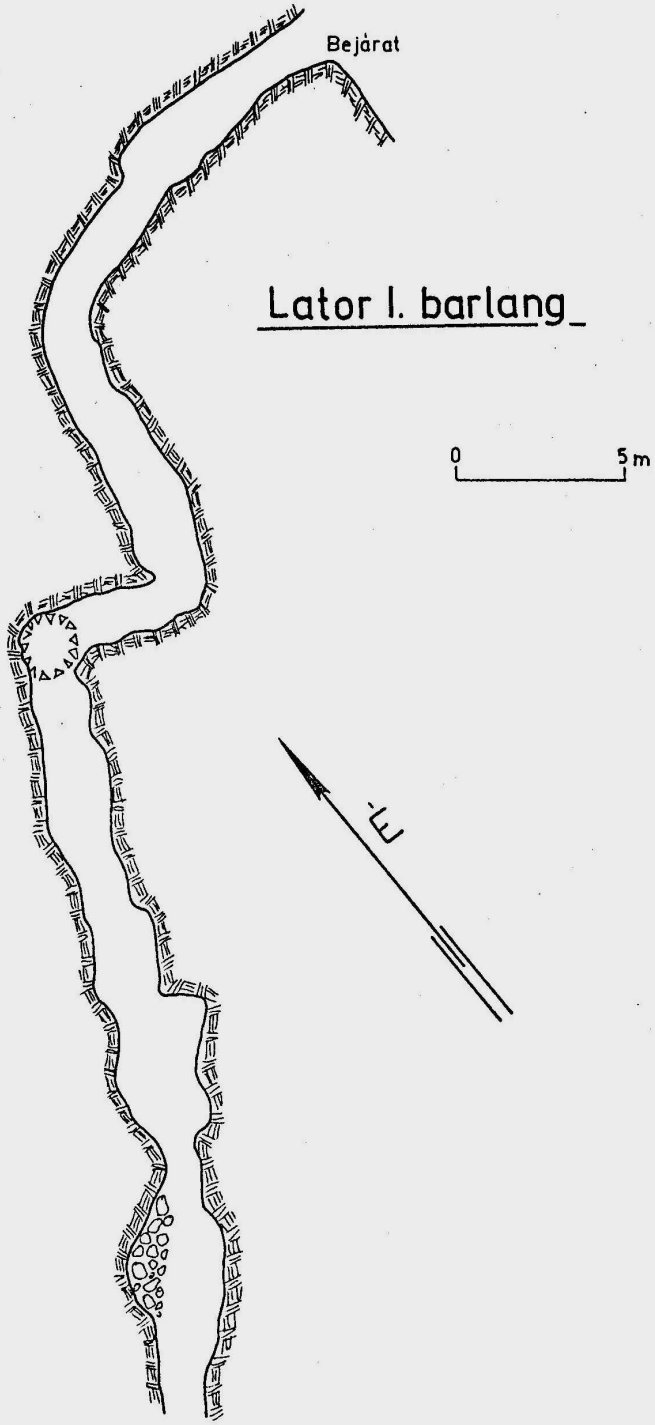
Lator I. barlang
Bejárat
0
5 m
É

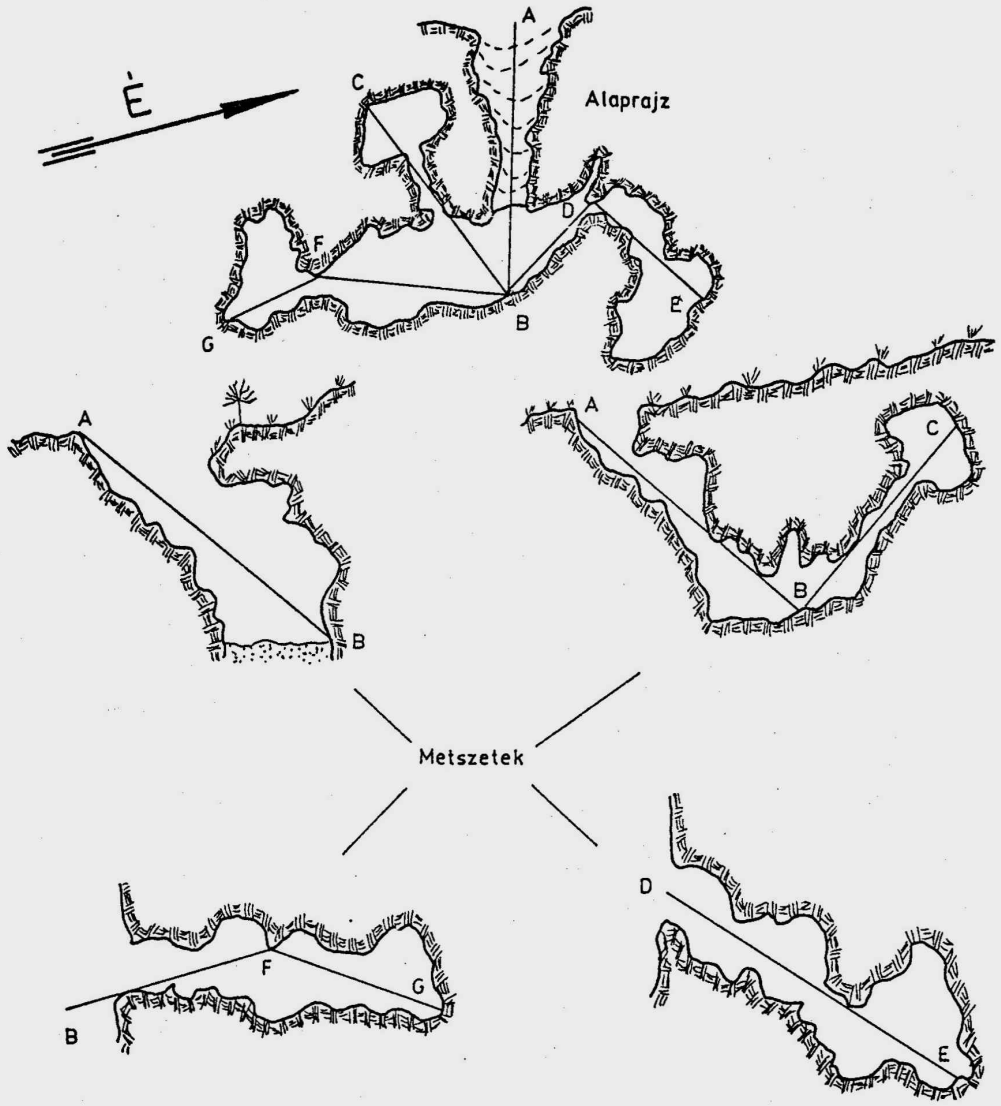

Zsendice - barlang
(Lépcsös - barlang)

0 5 m

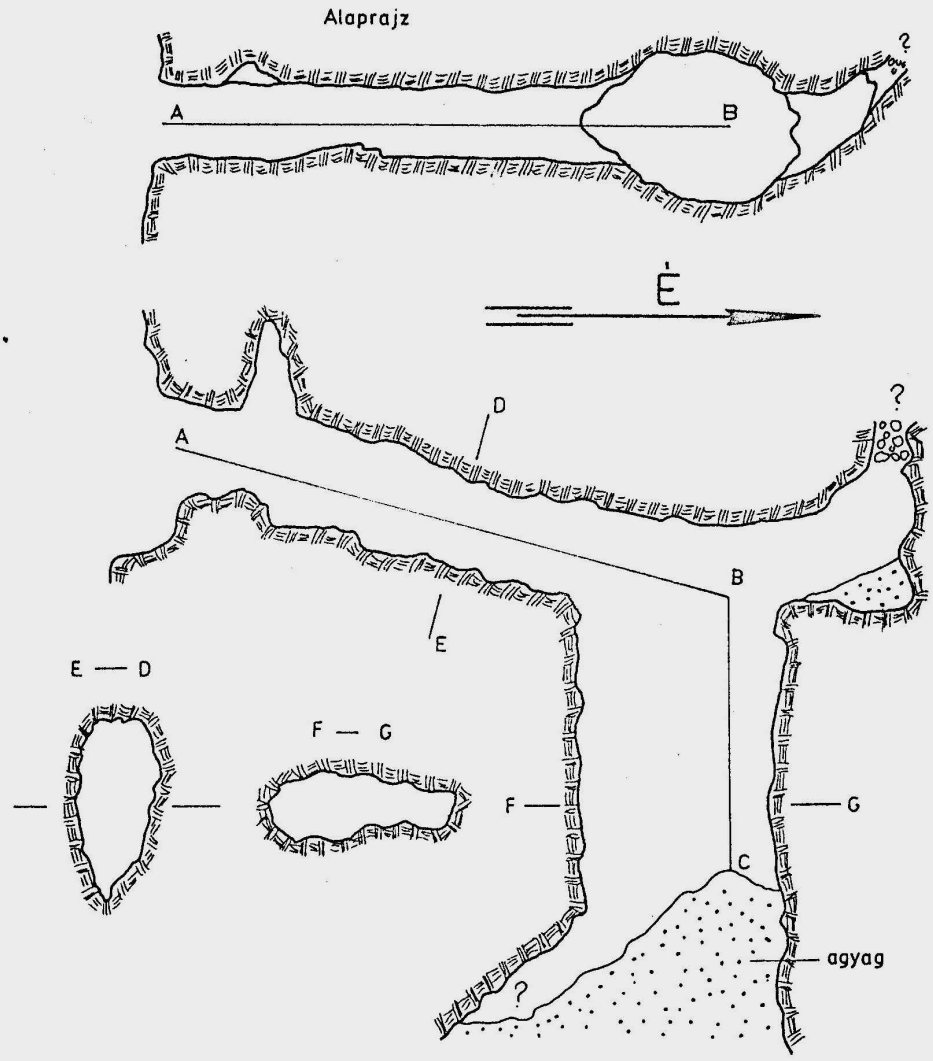

Szinlö - barlang

0 5 m

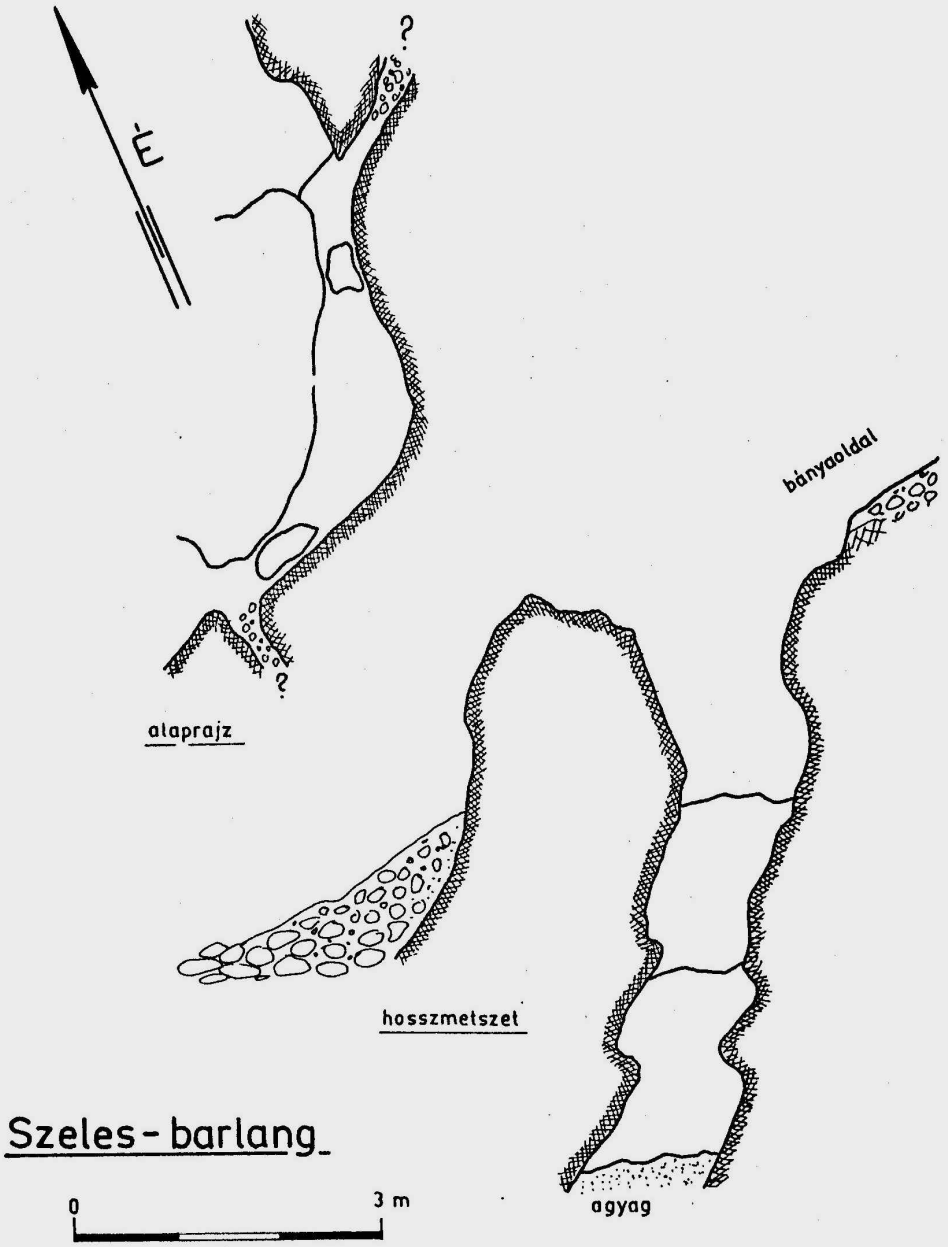

Szeles-barlang

látszik, ezért folytatni kivánjuk. Az erős huzat jelenlegi is észlelhető, s ez a továbbiakban kijelöli az irányt.

A munka vödrözést igényel, ami eleve korlátozza a munkatempót. A további munka elkezdése előtt azonban célszerünek látszik a barlang szájánál ácsolat-tetővel való védelme, amely a hegyoldalról lezuduló törmeléket fogja vissza. Az eredeti jelentésben megtalálható még Csönge Ferenc összefoglalása a Lator-forrás növény- és állatvilágáról.

Gyarmati Gábor

A Szabó József Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése

A barlangkutató csoport 1974 szeptemberében alakult, egy negyedikes aknászképző hallgató, György László vezetésével. Kezdetben a csoport nagylétszámu volt, de ez az idők során egy kisebb csoportra morzsolódott le. A csoport tevékenysége a barlangok bejárásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzéséből állt.

György László vezetésével felmértük a Kálvária-hegy barlangjait. A mérésekről vázlatos térkép készült.

Az 1975/76-os tanévben csoportunk vezető nélkül maradt, és igy működését nem engedélyezték. A csoport felbomlását ugy akadályoztuk meg, hogy annak minden tagja belépett az iskolai Országjáró Diák Körbe. Az ODK vezetője Bodor Sándor támogatta munkánkat, mégis ebben az évben a csoport munkájában visszaesés volt tapasztalható.

1976. november 21-én a TCM kőfejtőjében ásványgyüjtés közben csoportunk négy tagja felfigyelt a későbbi Keselő-hegyi-barlang bejáratára. Kötél nélkül csak az első kb. 10 m-es szakaszt sikerült bejárniuk. Látva a sokat igérő folytatást, visszatértek a kollégiumba. A még ismeretlen szakasz feltárását 1976. november 27-re tüztük ki. A kutatás folytatását ezen a napon kötelünk rövidsége hiusitotta meg kb. 50 m mélységben.

1976. december 2-re tüztük ki a kutatás folytatását. Dr. Antal Sándortól kaptunk 30 m kötelet, ezzel meghosszabbitva az eddigieket indult utjára a következő kutatócsoport, és lejutott a "Nagy-terembe" kb. 76 m mélyre. Már harmadszor is a kötél rövidsége volt a további kutatás kerékkötője. A következő dátum 1976. december 9-e, ekkor 150 m kötelet beépitve eljutottunk a barlang máig is legmélyebb részéhez, a "Dagonyához" 115 m mélyen. Ezt az adatot Compens barometrikus szintkülönbség mérővel mértük. Még ebben az évben december 18-án több fényképfelvételt készitettünk a barlangban.

1977-ben tevékenységünk a Keselő-hegyi-barlang térképezésére és fotózására koncentrálódott. Január 8-án kutatásvezetőnkkel, dr. Antal Sándorral bejártuk a barlangot és a barlang keletkezésére, illetve fejlődésére vonatkozó megfigyeléseket végeztünk. További két turán vázlatosan feltérképeztük a barlang ismert járatait, ezt a térképet mellékelve közöljük. A térkép sokszögmódszerrel készült hosszanti szelvényü, a vetület iránya É-73°-253° egybeesik a barlangot alkotó hasadék irányával.

November 13-án a "Nagy-terem" tüzetesebb átvizsgálásával ujabb szakaszra bukkantunk. Az uj rész a "Kos-terem" a "Nagy-terem" ÉK-i folytatásaként a hasadék elhelyezkedésének megfelelően található. A "Kos-terem" 10-15 m hosszu, 1-1,5 m széles. Egy későbbi tura alkalmával megállapitottuk, hogy a terem bejárható szakaszának mélysége 30 m. A további rész a hasadék elszükülése miatt egyelőre ismeretlen.

A "Nagy-terem" és a "Kos-terem" összeköttetése egy szük aragonitos hasadék. Az uj részről térkép még nem készült. November 26-án pontosabb térkép elkészitéséhez szükséges fixpontokat cementeztünk be a falba. Ezzel a munkával a "Hajmosó"-ig jutottunk el.

December 18-án felmértük a barlang felső szakaszát, a fixpontok szerint és elkészitettük a térképet M = 1:200 léptékkel. A további részek szabatos felmérése a jövő év feladata. Eddig a Keselő-hegyi-barlang kutatásán kb. 80 órát dolgoztunk. Ennek eredményeképpen elkészült a barlang térképe 115 m-es mélységig és egy szabatos térkép 38 m mélységig. A barlang keletkezéséről a következőket tudjuk:

A raeti emelet dachsteini mészkövében tektonikai törésvonal mentén keletkezett. Széles-

ségét huzási tektonika, a leszivárgó csapadékviz oldó hatása, a repedés falán kivált kalcit, hófehér aragonit képződmények, valamint a felszinről bemosott agyag határozzák meg. Annak semmi nyoma, hogy viznyelő csatlakozott volna a barlangba. Függőleges esését a falakról leomló kövekből és barna agyagból álló törmelékdugók, omlások szakitják meg, álfeneket alkotva. A dugók kialakulását szüületek teszik lehetővé. A barlang legalját csapadékos időben vizzel boritott agyagtó alkotja. Megkerülésére egyelőre lehetőség nem látható. A barlang hőmérséklete 10,5-11 °C.

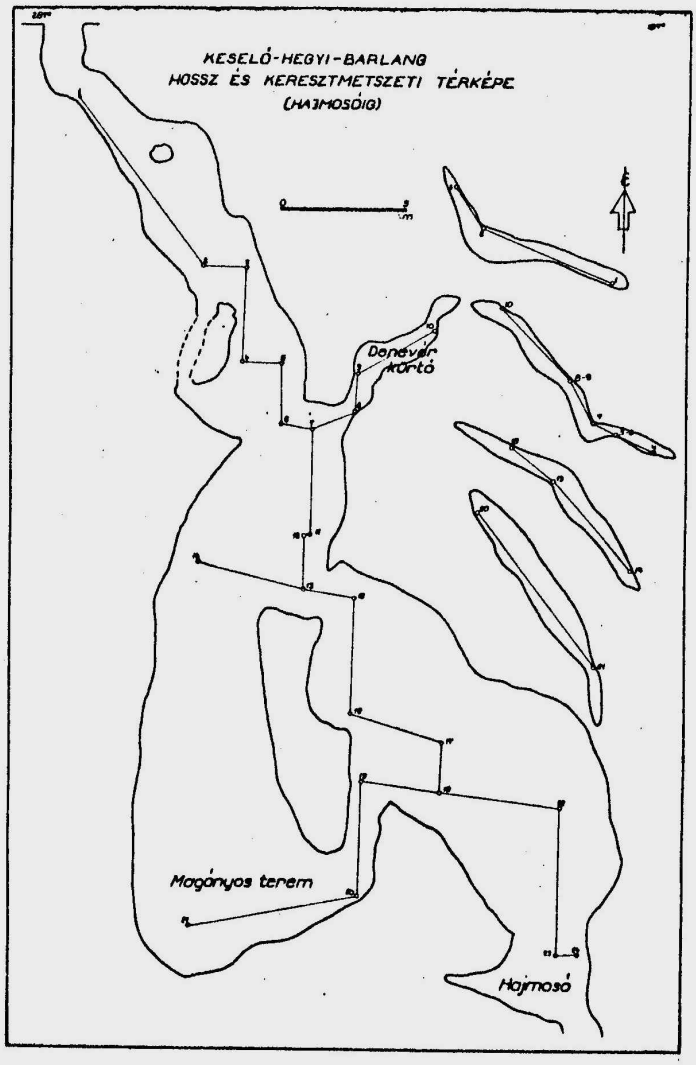

Beszámoló a Tatabányai Bányász Müvelődési és Oktatási Központ "Vértes László" Karszt- és Barlangkutató Csoportjának 1977. évi tevékenységéről

Feltáró kutatás

Déli-Gerecse - Parkerdő

A Tatabánya-Ujváros szomszédságában kialakitott kirándulóközpont és környéke karsztobjektumainak kutatására megkülönböztetett figyelmet forditottunk. A különösen a nyári hónapokban sürün látogatott terület barlangjai a hozzá nem értők számára veszélyt - életveszélyt! - jelenthetnek.

Terepbejárásaink során felkerestünk mintegy 40 itt található barlangot, viznyelőt, kisebb üreget. Ezeket veszélyességi, kiépithetőségi, lezárási, feltáró kutatási szempontok szerint értékeltük, illetve értékeljük. Reméljük, e munkánkkal hozzá tudunk járulni a Parkerdő további fejlesztéséhez, a kirándulók zavartalan időtöltésének biztositásához.

"Vértes László"-barlang

Az év elején több alkalommal az omladékos bejárat biztositása, a becsuszott törmelék kitermelése okozott problémát. Ezt az állapotot csak az omladékos szakasz kiépitésével lehet megszüntetni.

Nyáron rendszeres ellenőrző bejárásokat végeztünk, rossz tapasztalatokkal. A pusztitás, a képződmények rongálása fokozódott. Decemberben megkezdtük az előkészületeket a bejárat kiépitéséhez. Ezzel egyidőben folyik a barlang részletes felmérése. A pontos mélységmérés megtörtént, e szerint a barlang mélysége 55,60 m.

Hófehérke-barlang

Télen és tavasszal dolgoztunk az eltömődött nyelőszáj kibontásán. Kb. 4-5 m³ törmelék eltávolitásával sem sikerült bejutnunk a barlangba.

A munkát - az év folyamán kötött megállapodás értelmében - a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály kutatói folytatják.

Kisréti-barlang /9. sz. nyelő/

Jelentősebb feltáró munka itt az 1977. évben nem történt. Helyreállitottuk a megrongálódott bejárati ácsolatot, eltávolitottuk a mozgó köveket. Az év végén megkezdtük a barlang felmérését.

28. sz. - viznyelő

A "Vértes László"-barlang közelében található gödröt januárban bontottuk meg. 2 m³ föld és kőtörmelék kibontásával bejutottunk a szálkővel határolt járatba. 6 m mélységben törmelékdugó akadályozza a továbbjutást.

Kis-Gerecse

Kutatómunkát e területen 1975 óta végzünk. Ekkor sikerült több ponton is bejutnunk a jura mészkőösszlet 7-187°, 55-235°, 100-280° csapásu, 58-90° dőlésü hasadékrendszerének sajátos, zsomboly-jellegü járataiba. Ebben az időszakban a kutatás elsősorban a mélységbeli összefüggések tisztázására irányul.

A felszinen, valamint a Tüzköves-barlangban és a Jura-zsombolyban történt részletesebb geológiai, tektonikai vizsgálatok arra engedtek következtetni, hogy nemcsak a mélyebb szinteken, hanem a felszin közelében - 12-20 m-en - is kialakulhatott nagykiterjedésü, összefüggő barlangrendszer /1. sz. ábra/.

Az 1977. évben ezirányban meginditott feltárás eredményei ezt a feltételezést részben már igazolták. Az elvégzett, illetve az elvégzendő őslénytani és üledékminta-vizsgálatok, a klimatológiai megfigyelések értékelése ujabb hasznos utmutatóul szolgálhat a munka sikeres folytatásához.

Jura-zsomboly

A tavaszi tábor időtartama alatt előkészitő munkákat végeztünk. Eltávolitottuk a téli hónapokban meglazult köveket, a bejárati aknák alatt felhalmozódott törmelékeket. A Kis-nyelő aknáiba beépitettünk 32 m hágcsót, igy a le- és felszállás ideje lényegesen megrövidült.

Nyár elején megkezdtük a Kis-nyelő végpontjának bontását. Rendkivül nehéz körülmények között kb. 5 m³ anyagot termeltünk ki, a talppontot 3,5 m-rel süllyesztettük. A tüzkőtörmelékes zónán áthaladtunk, elértük az akna agyagos-köves álfenekét. E rétegből őslénytani feldolgozásra mintát vettünk, a vizsgálat azonban meddőnek bizonyult.

A Nagy-nyelő - 13 m-es szintjén eredményesen bontottuk meg a Tüzköves-barlang - Jura-zsomboly irányu hasadék a kőbányák felé haladó folytatását. Mintegy 25 m-es uj szakaszba jutottunk be, melynek érdekessége egy a felszint kb. 3,5-4 m-re megközelitő kürtő. Az uj szakasz jelenlegi végpontján további szabad járat is látszik, egy szükület átbontásával juthatunk tovább.

Folyamatosan készitettük a feltárt szakaszok térkép- és fotódokumentációját. A Kis-nyelő ág mélysége 41,30 m, a Nagy-nyelő ág mélysége 52,10 m, a zsomboly járatainak összhosszusága 137,50 m.

Tüzköves-barlang

Kutatása a Jura-zsomboly feltárásával párhuzamosan történt. Tavasszal itt is tisztogató akciót végeztünk, a bejárati aknát behágcsóztuk. Elkezdtük a zsomboly felé haladó, eltömődött hasadék kibontását. A nyári tábort is erre a munkára szerveztük. Kb. 15 m³ törmeléket szállitottunk ki, 6 métert jutottunk előre.

A bontás során harántolt kitöltésből /2. sz. ábra/ nagymennyiségü csontmaradvány került elő. Az anyagot vizsgálatra a Földtani Intézetbe juttattuk el. Dr. Kordos László irányitásával összel gyüjtés történt.

Elkészitettük a barlang térkép- és fotódokumentációját. A barlang mélysége 21,50 m, összhosszusága 44,00 m.

Nagy-Gerecse

Mese-barlang

A Nagy-Gerecse ÉK-i oldalában nyiló, közel vizszintes karsztos járat. Két szükület átbontásával 16 m-ig jutottunk be, itt ujabb szükület akadályozza a továbbjutást.

Morfológiája és a kitöltésminta-vizsgálatok alapján feltételezzük, hogy egy, a fennsik alatt huzódó nagyobb barlangrendszer inaktiv kifolyási ága. Térkép- és fotódokumentációját elkészitettük.

Zerge-lyuk

A Mese-barlangtól K-re, kb. 20 m távolságra található kisebb tektonikus-kifagyásos üreg. Felmérése és fotódokumentációja elkészült.

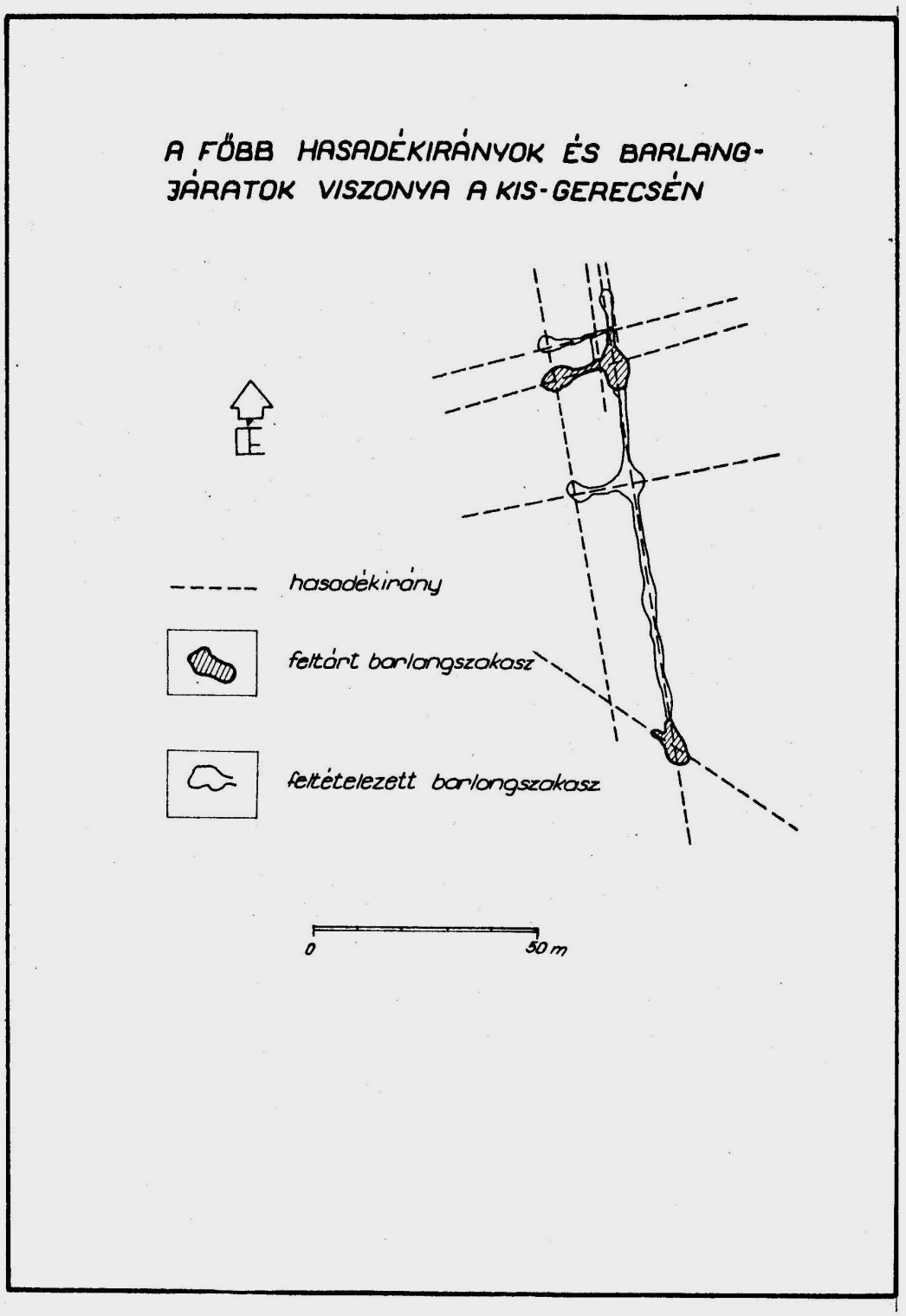
A FŐBB HASADÉKIRÁNYOK ÉS BARLANG-
JÁRATOK VISZONYA A KIS-GERECSÉN
E
hasadékirány
feltárt barlangszakasz
feltételezett barlangszakasz
0
50 m

JÚRA - ZSOMBOLY

alaprajz

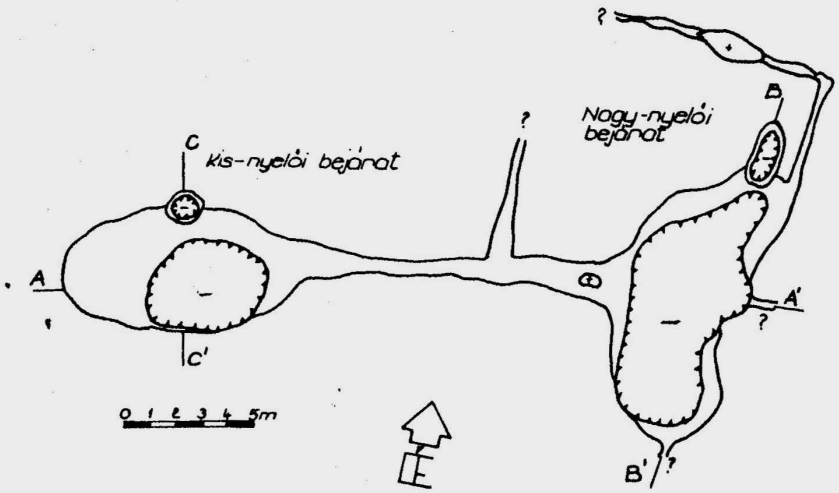

Felmérte: Vértes László csoport 1977-ben
Bazsika János Pálfai Tamás
Galambos tamás Puskás György
Juhász Márton
Szerkesztette: Juhász Márton

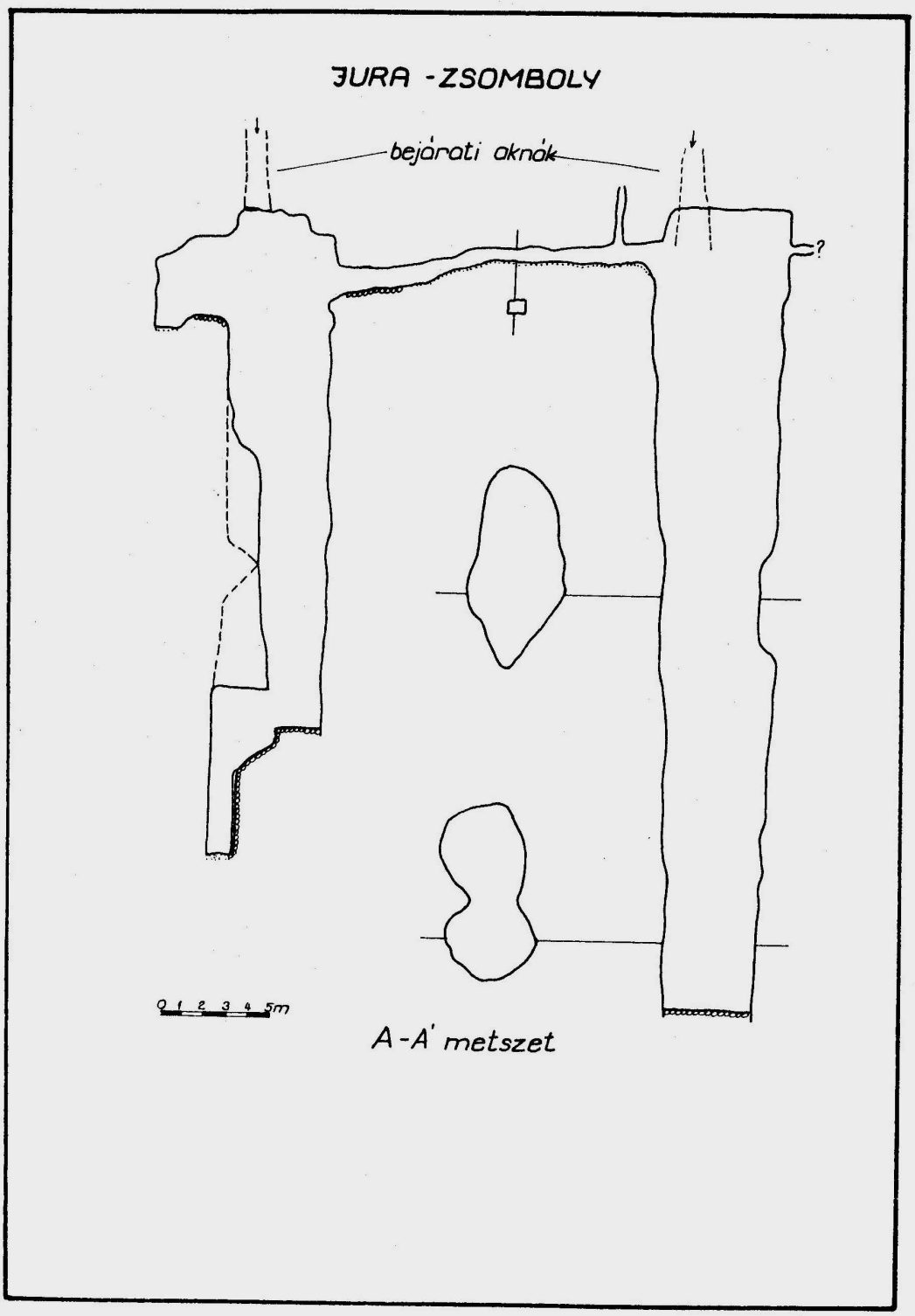
JURA - ZSOMBOLY
bejárati aknák
?
0 1 2 3 4 5m
A-A' metszet

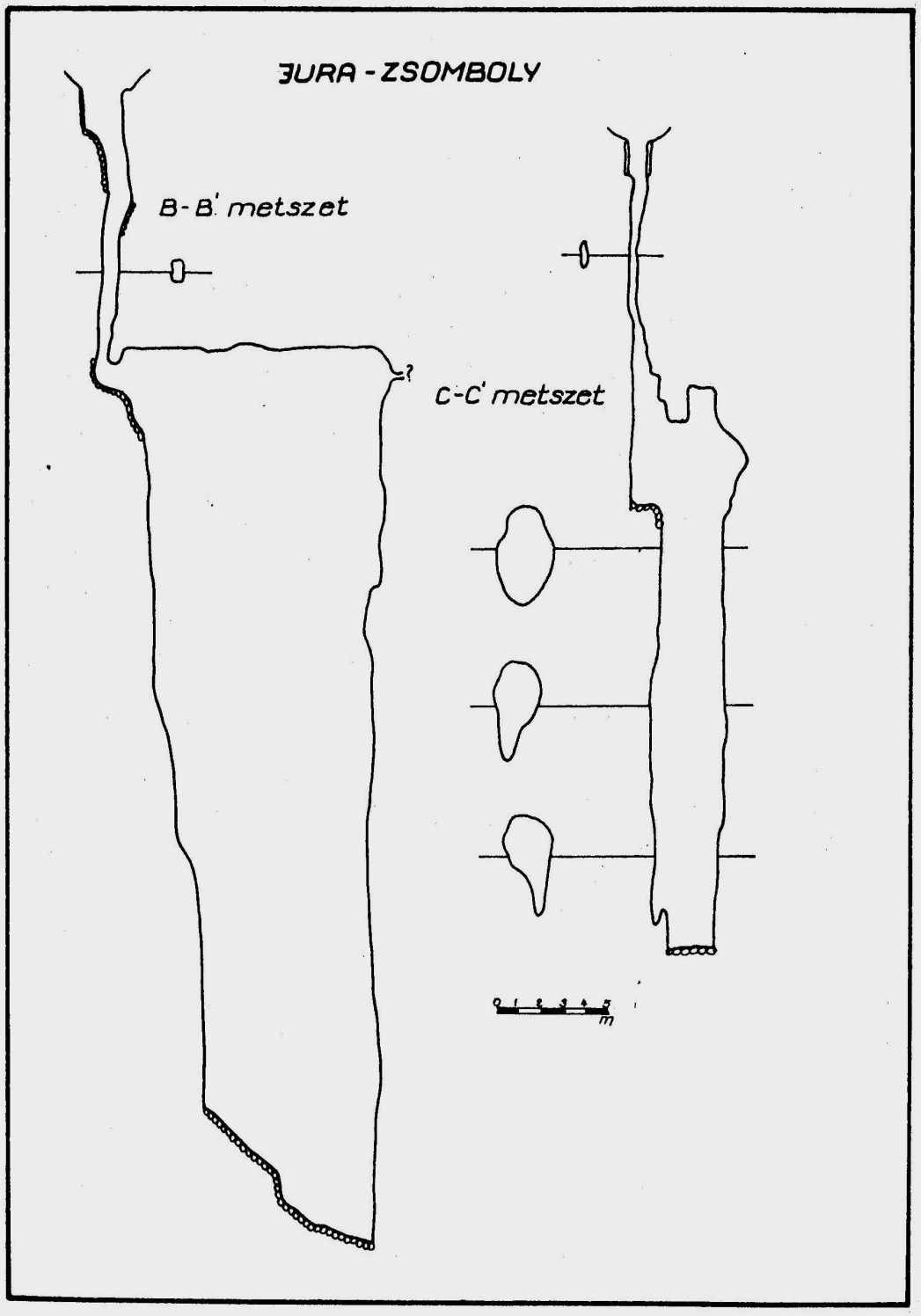
JURA - ZSOMBOLY
B-B' metszet
C-C' metszet
?
0 1 2 3 4 5
m

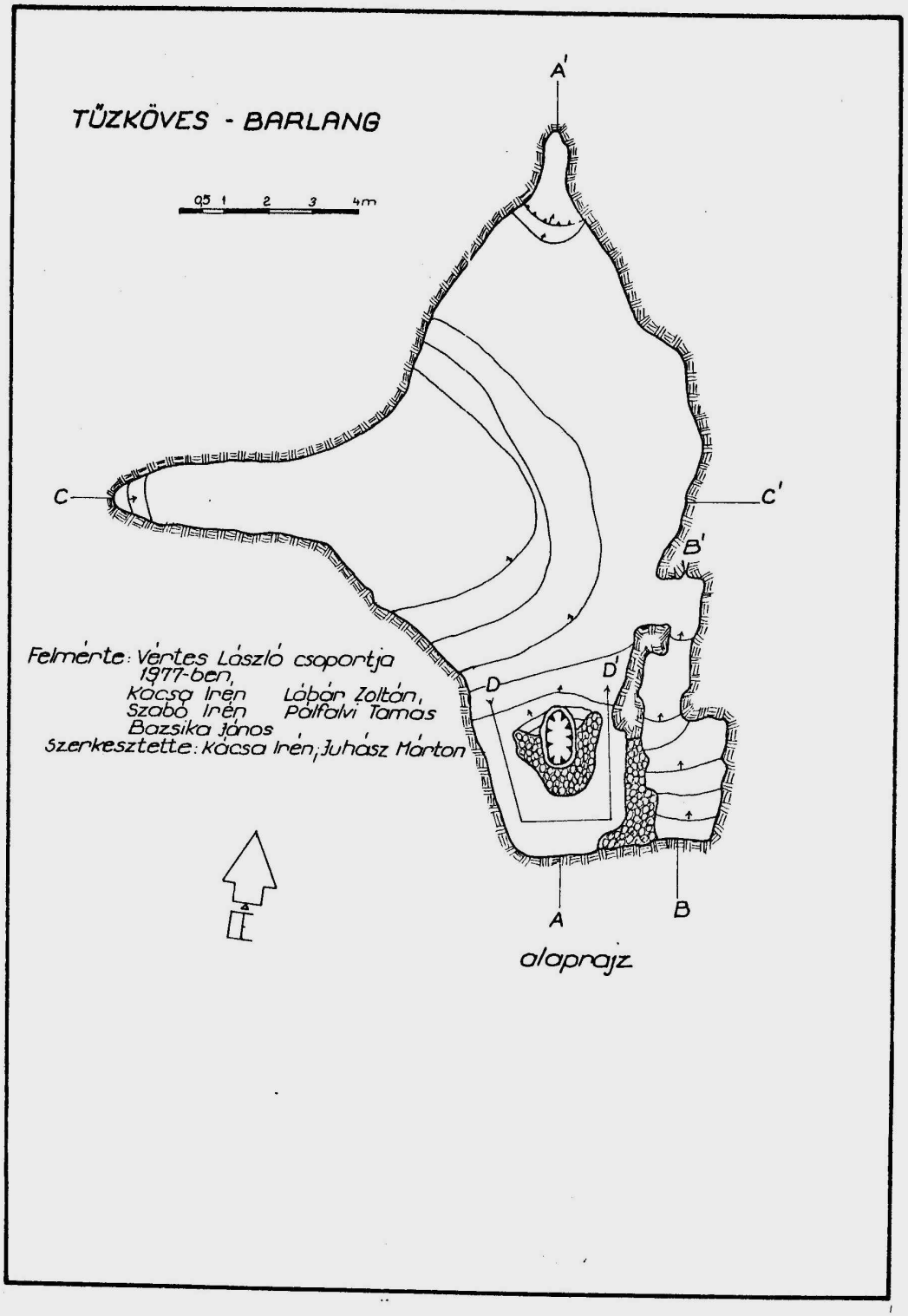
TŰZKÖVES - BARLANG
0,5 1 2 3 4m
A'
C
C'
B'
D
D'
A
B
Felmérte: Vértes László csoportja
1977-ben,
Kácsa Irén Lábár Zoltán,
Szabó Irén Pólfalvi Tamás
Bazsika János
Szerkesztette: Kácsa Irén, Juhász Márton
alaprajz

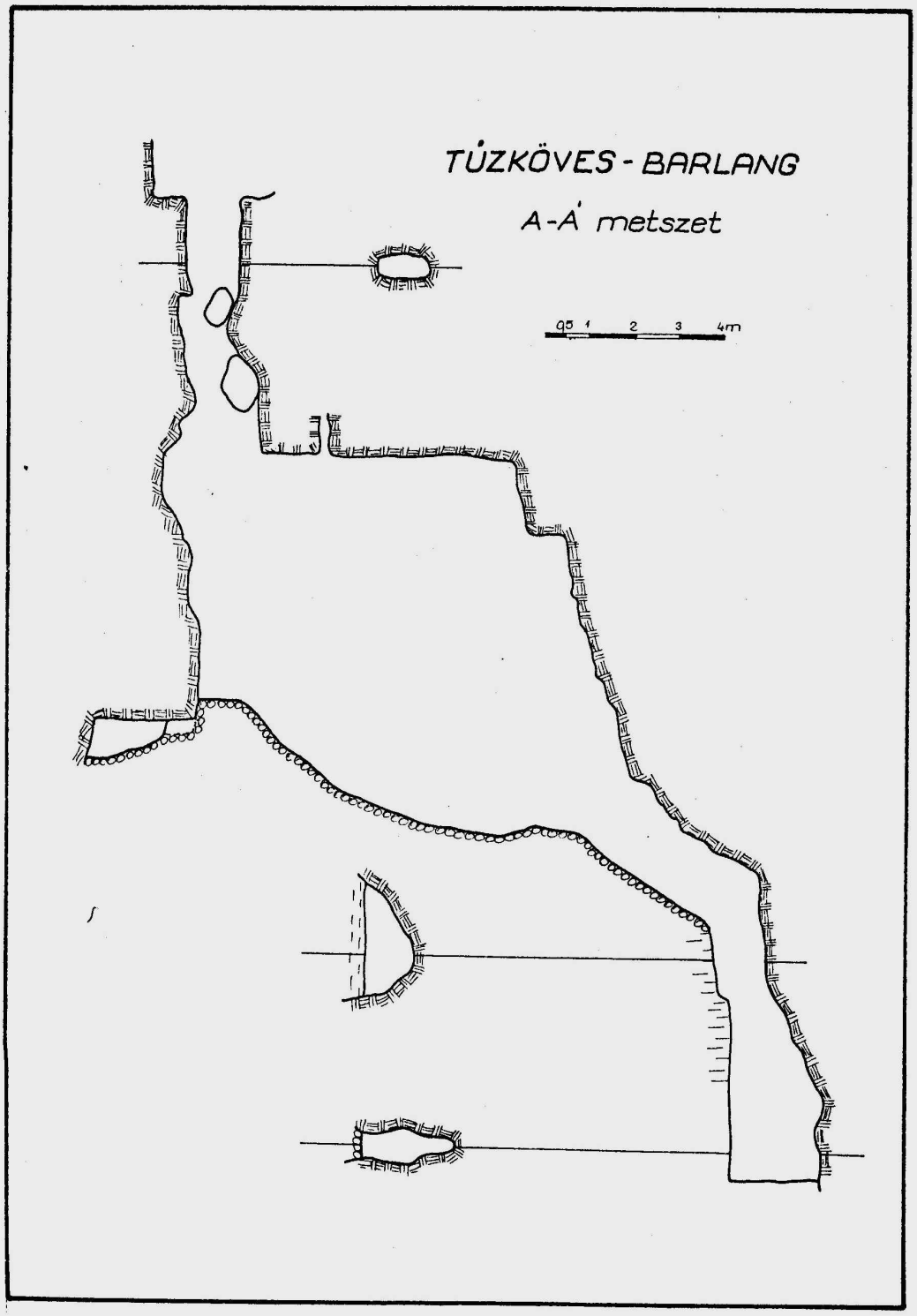
TŰZKÖVES - BARLANG
A-Á metszet
0,5 1 2 3 4m

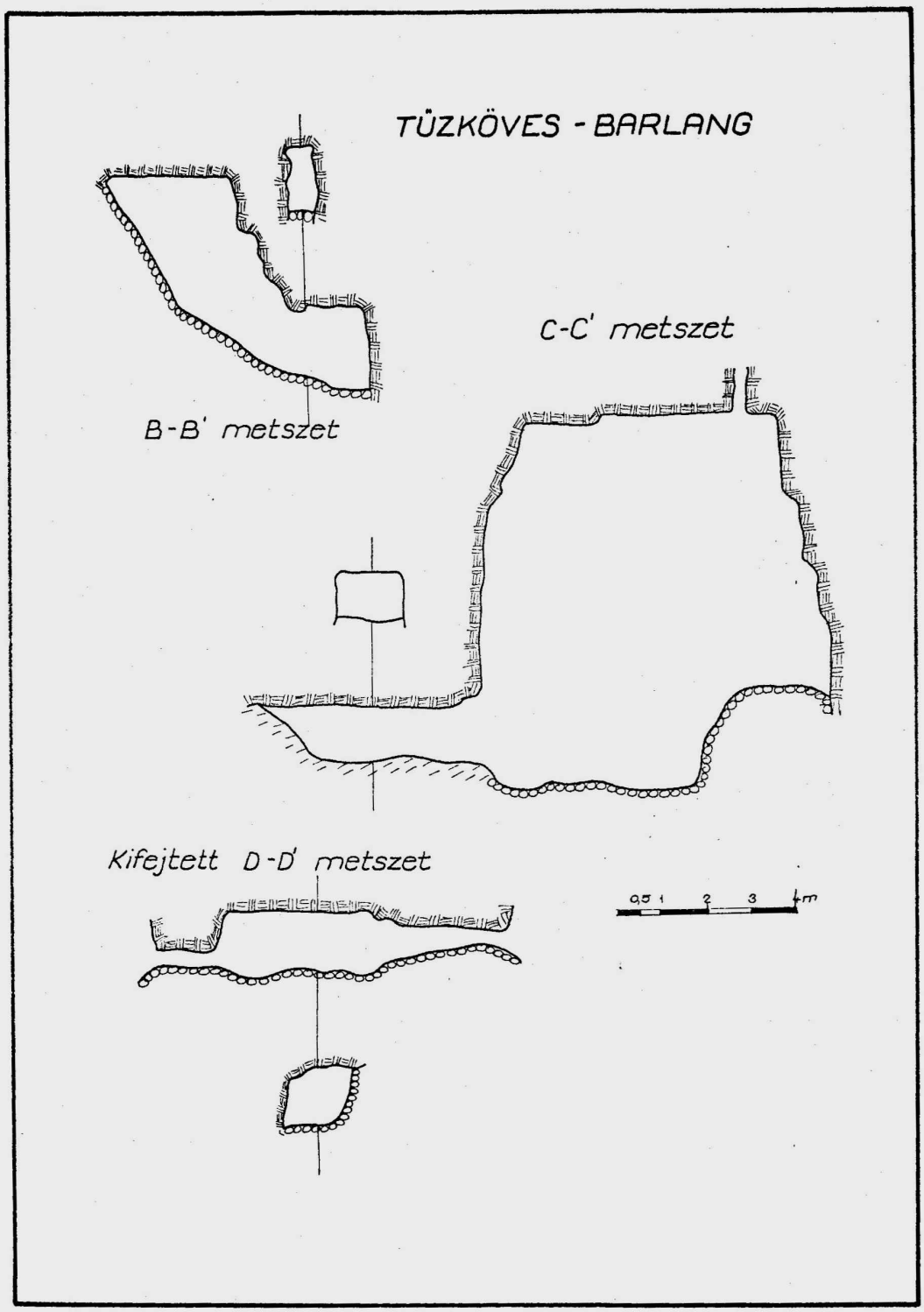
TÜZKÖVES - BARLANG
B-B' metszet
C-C' metszet
Kifejtett D-D' metszet
0,5 1 2 3 4m

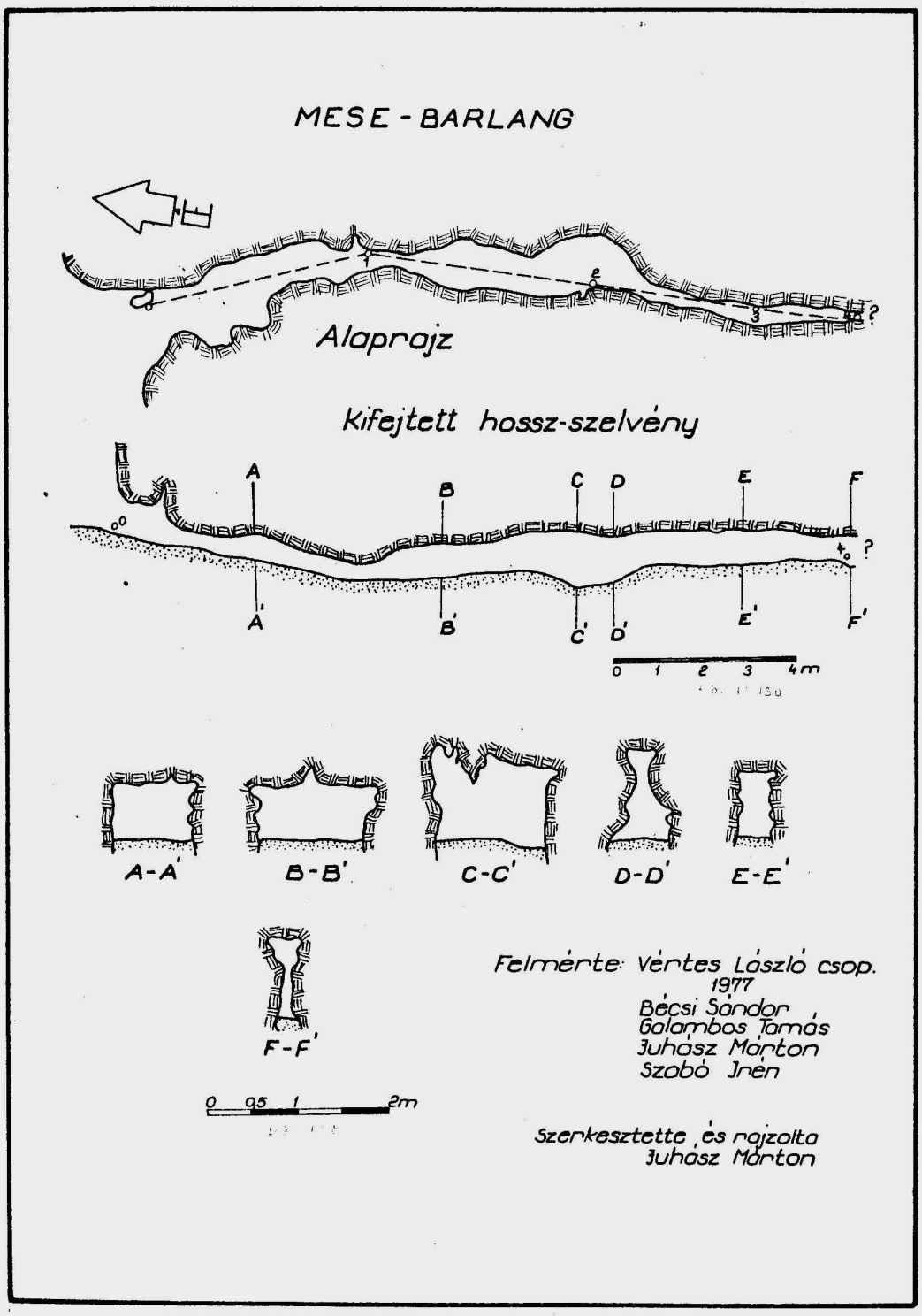
MESE - BARLANG
Alaprajz
Kifejtett hossz-szelvény
A
B
C
D
E
F
A'
B'
C'
D'
E'
F'
0 1 2 3 4m
A-A'
B-B'
C-C'
D-D'
E-E'
F-F'
0 0,5 1 2m
Felmérte: Vértes László csop.
1977
Bécsi Sándor
Galambos Tamás
Juhász Márton
Szabó Irén
Szerkesztette és rajzolta
Juhász Márton

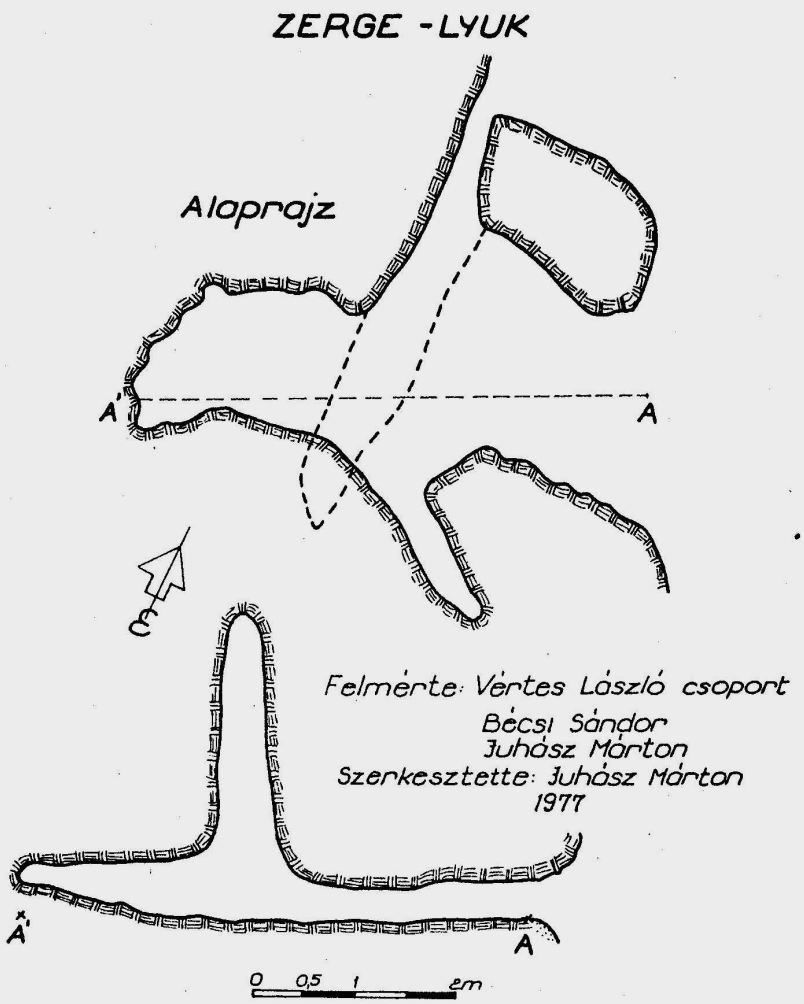
ZERGE -LYUK
Alaprajz
A'
A
Felmérte: Vértes László csoport
Bécsi Sándor
Juhász Márton
Szerkesztette: Juhász Márton
1977
A'
A
0 0,5 1 2m

Adatgyüjtő tevékenység

Barlangi térképezést az 1977. évben elsősorban a Kis-Gerecsén végeztünk. Elkészitettük a

Jura-zsomboly	
alaprajz,	
hossz- és keresztszelvények	1:200
Tüzköves-barlang	
alaprajz,	
hossz- és keresztszelvények	1:100
Mese-barlang	
alaprajz, hossz-szelvény	1:100
keresztszelvények	1:50
Zerge-lyuk	
alaprajz, hossz-szelvény	1:50

méretarányu térképeit. A négy barlangban összesen 206,00 m hosszuságu járatot mértünk fel.

A Vértes László-barlang és a Kis-réti-barlang /9. sz. nyelő/ M = 1:200, illetve M = 1:100 térképeinek készitése folyamatban van.

Fotódokumentációt az alábbi barlangokban készitettünk:

Vértes László-barlang /fekete-fehér papirkép /, Jura-zsomboly /szines dia és fekete-fehér papirkép/, Tüzköves-barlang /fekete-fehér papirkép/, Mese-barlang /szines dia és fekete-fehér papirkép/, Zerge-lyuk /fekete-fehér papirkép/, Tükör-forrásbarlang /szines dia és fekete-fehér papirkép/, Angyal-forrásbarlang /szines dia és fekete-fehér papirkép/.

Felszini felvételek készültek a D-i Gerecse mintegy harminc karsztobjektumáról.

Turáink során fotóztunk még a bajóti Öreg-kő barlangjaiban, a Pilis-nyergi-viznyelőbarlangban, a Sátorkőpusztai-barlangban, a Bolhási-viznyelőbarlangban és az Alba Regia-oseppkőbarlangban.

A klimatológiai megfigyelések igénye - főképp a Jura-zsombolyé - már az előző évben felmerült.

A méréssorozat beinditását eredetileg 1977. augusztusra terveztük, de technikai nehézségek miatt erre csak november elején került sor.

Megfigyelések heti egy alkalommal /vasárnap/ történtek, a következő mérési pontokon:

1.	Felszin	
2.	Jura-zsomboly	I. sz. bejárat - 1,5 m
3.	"	II. sz. bejárat - 1,5 m
4.	"	váróterem - 18 m
5.	"	összekötő folyosó - 15 m
6.	"	I. sz. alsó akna - 40 m
7.	"	II. sz. alsó akna - 50 m
8.	Tüzköves-barlang	bejárat - 1,5 m
9.	"	terem - 15 m.

A méréseket Assmann-féle aspirációs pszichrométerrel végeztük, igy hőmérséklet, relativ- és abszolut páratartalom adatsor áll rendelkezésünkre.

Érdekes feladatnak igérkezik a zsomboly légmozgásviszonyainak tisztázása. A bejáratok téli párolgásának hirtelen változásai, a feltárómunka során felgyülemlett pára és cigarettafüst mozgása hivták fel figyelmünket a barlang különös "légzésére".

Müszerkészletünket ennek az uj feladatnak a figyelembevételével kivánjuk fejleszteni.

Juhász Márton

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Baradla Barlangkutató Csoport jelentése 1977. évi munkájáról

Csoportunk 1977-ben folytatta tervszerü és sokoldalu munkáját komplex feldolgozás céljával a Baradla-barlangban, valamint annak vizgyüjtő területén és környezetében.

1. A térképezési munkák folytatása tervünk jelentős részét képezte. Ennek keretében

   a/ Ujramértük a Vetődéses-termi-viznyelő egy részét és elkészitettük annak pontositott térképét, amit jelentésünkhöz mellékelünk.

   b/ Megkezdtük a Baradla Fő-ágának ujramérését is, REDTA /Zeiss/ állványos optikai mérőmüszerrel. 1977 végéig a munkának mintegy felét végeztük el.

   c/ Végigszinteztük a Baradla Fő-ágát Ni-B 2 /MOM/ automata szintező müszerrel. Ellenőrzésképpen a Vörös-tói bejáratnál és a Kis-Baradlai kijáratnál kötöttük a poligont a felszini fix pontokra.

   d/ A Csernai-ágban is folytattuk térképezési munkánkat és elkészitettük az oldalág 1:500-as méretarányu munkatérképét.

   e/ Az év folyamán felmértünk az előbbieken tul még több kisebb oldalágat és viznyelőt is.

2. Földtani adatgyüjtésünket folytattuk mind a barlangban, mind a felszinen.

   a/ A Baradla Fő-ágából többszáz mintát gyüjtöttünk be, melyeknek kőzettani feldolgozása folyamatban van.

   b/ A felszini földtani adatgyüjtés keretében részletes terepbejárásokat végeztünk és az ezek során fellelt jelentősebb fauna-lelőhelyek /autóbuszmegálló, Vörös-tó melléke, Retek-ág feletti kőfejtő/ feltárásaiból nagyszámu mintát gyüjtöttünk. Ezek egy részéről fotódokumentációt készitettünk.

   c/ A Baradla-barlangban és a felszinen általunk begyüjtött kőzetmintákat őslénytani szempontból dr. Detre Csaba vizsgálta. Az eredményekről a jelentésünk részét képező külön tanulmányban számol be, megállapitva, hogy valószinüleg Magyarország legjelentősebb Castropoda lelőhelyét fedeztük fel.

3. Hidrológiai vizsgálatokat a Baradla-barlangban és a Jósva-forráscsoport vizrendszerén végeztünk.

   a/ Az év folyamán a legnagyobb volumenü munkánk a Baradla-rendszer vizháztartásának alaposabb megismerése érdekében létesitett vizhozammérő bukók épitése volt, a VITUKI megbizásából. E fontos mérőmütárgyak kivitelezésére mintegy 2500 munkaórát forditottunk. E bukókat a jelentősebb vizbefolyásoknál épitettük meg, igy külön tudjuk vizsgálni a Baradla-rendszert megcsapoló Jósva-forrás vizhozamának egyes összetevőit.

   b/ Rendszeresen végeztünk vizhozammméréseket a barlang több pontján és a forrásoknál, a bukók épitése előtt és alatt is. Vizhozammméréseinket többnyire forgószárnyas sebességmérő müszerrel, ritkábban usztatással végeztük.

   c/ Sikeres nyomjelzéses összefüggés-vizsgálatokat hajtottunk végre - a VITUKI munkáihoz kapcsolódva - aktiv felszini és barlangi viznyelőknél.
   - a felszinen a Bába-lyuk viznyelőbe,
   - a barlangban a Vaskapu-viznyelőbe /1980 m-re a bejárattól/ és

- a Minerva-viznyelőben /4056 m-re az Aggteleki bejárattól/

tápláltunk be fluoreszceint. A kisérlet során rendszeresen figyeltük a Jósva-forrásosoport mindhárom vizfakadását, a Medence-forrást, a Cső-forrást és az Alsóbarlang forrását /Tároó/.

Mindhárom nyomjelzés alkalmával a festék a Medence-forrásban és a Cső-forrásban jelentkezett, a Táróban a festék megjelenését egyszer sem észleltük. A nyomjelzések során házilag készitett fluoroszkóppal vizsgáltuk a forrásvizekben a festék megjelenését és fokozatos higulását.

d/ A barlangi patakok és a források vizeiből több alkalommal vettünk vizmintákat, amelyeknek elemzését a VITUKI laboratóriuma végezte el.

e/ Bejárásaink során sikerült rögzitenünk a Retek-ági viznyelő pontos helyét, a Főágba való betorkollás előtt mintegy 400 m-re. Ebben a Retek-ág patakja 20 l/p-et meg nem haladó hozam esetén maradéktalanul elnyelődik, ennél nagyobb hozamok idején viszont a patak már tulfolyik a nyelőn és olykor az észrevehetetlen. Alkalmas időpontban megfestjük ezt az oldalágat lefejező barlangi viznyelőt.

4. A már második éve folyó Baradla lámpaflóra vizsgálataink aprólékos és hosszadalmas barlangi munkát és jelentős laboratóriumi elfoglaltságot igényeltek ez évben is. A tervezett részletes feldolgozás folyamatos munkával még több évig eltart. Végh Zsoltnak az eddigi adatgyüjtéséről készitett beszámolója jelentésünk részét képezi.

5. Történeti-földrajzi kutatások és földrajzi név vizsgálatok az Aggteleki-karsztvidéken. Munkáink között szerepelt a Jósvafő-forrásvidék, illetve a Jósva-völgy történeti-földrajzi, illetve - vizrajzi kutatása is. Erről dr. Dénes György készitett tanulmányt, mely jelentésünk részét képezi.

Az Aggteleki-karszton kivül végzett munkáink közül jelentősebb a Pénz-pataki-viznyelőbarlang felmérése és az üreg mélyén elhelyezkedő vizfelület beszintezése a VITUKI megbizásából. Az erről készült beszámolónkat és annak térképmellékletét is csatoljuk jelentésünkhöz.

1977-ben négy kutatótábort szerveztünk Aggteleken, melyből a nyári és a téli tábor volt a legjelentősebb. Ezen felül havonta két alkalommal megyünk munkaterületünkre és ezekkel a rendszeres munkákkal biztositjuk a kutatómunka folyamatosságát.

A jobb kutatási feltételek megteremtése érdekében Aggteleken kutatóállomást létesitettünk, melynek alapvető szervezési része már megtörtént. Csoportunk rendszeres heti összejöveteleket tart, melynek elsődleges célja a munkafeladatok, turák megbeszélése, egyeztetése.

A kéziratos jelentés tartalmazza még az alábbi cikkeket:

Dr. Detre Csaba: A Baradla-barlang környékének triász rétegtana a legujabb őslénytani vizsgálatok eredményei alapján.
Végh Zsolt: Lámpaflóra vizsgálatok a Baradlában 1977-ben.
Dr. Dénes György: A Jósvafő környéki karsztvidékek Árpád-kori történetének vizsgálata.
Puszta Sándor: Jelentés a Baradlában végzett elektromos geofizikai mérésről 1977-ben.

Vid Ödön Dr. Dénes György

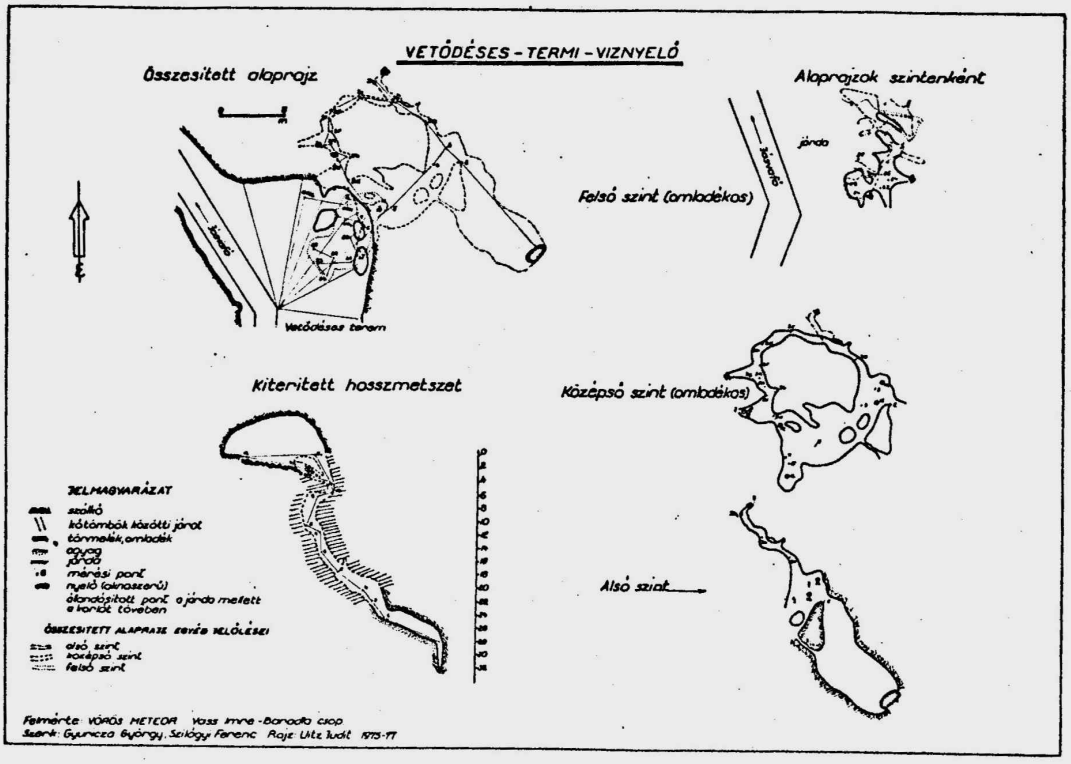
VETŐDÉSES - TERMI - VIZNYELŐ
Összesitett alaprajz
Alaprajzok szintenként
Felső szint (omladékos)
Kiteritett hosszmetszet
Középső szint (omladékos)
Alsó szint
Vetődéses terem
JELMAGYARÁZAT
szálkő
kőtömbök közötti járat
törmelék, omladék
agyag
járda
mérési pont
nyelő (oknaszerű)
állandósitott pont a járda mellett e korlát tövében
ÖSSZESITETT ALAPRAJZ EGYÉB JELŐLÉSEI
alsó szint
középső szint
felső szint
Felmérte: VÖRÖS METEOR Vass Imre - Baradla csop
Szerk: Gyuricza György, Szilágyi Ferenc Rajz: Uitz Judit 1975-77

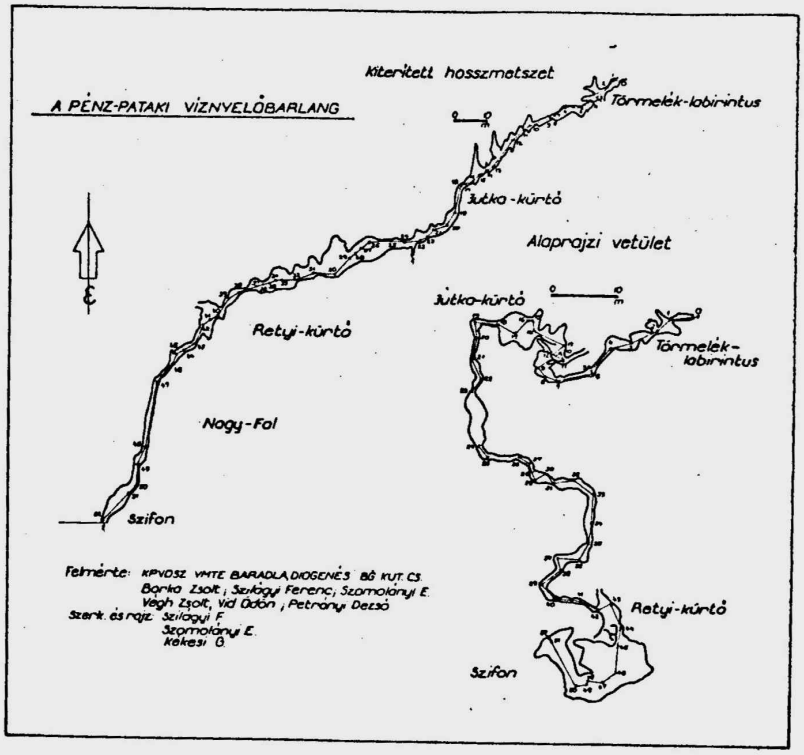
A PÉNZ-PATAKI VÍZNYELŐBARLANG
Kiteritett hosszmetszet
Törmelék-labirintus
Jutka-kürtő
Alaprajzi vetület
Jutka-kürtő
Törmelék-labirintus
Retyi-kürtő
Nagy-Fal
Szifon
Retyi-kürtő
Szifon
Felmérte: KPVDSZ VMTE BARADLA, DIOGENÉS BŐ KUT. CS.
Borka Zsolt; Szilágyi Ferenc; Szomolányi E.
Végh Zsolt, Vid Ödön; Petrányi Dezső
Szerk. és rajz: Szilágyi F.
Szomolányi E.
Kékesi G.

1. sz. melléklet

A Pénzpataki-viznyelőbarlang mélyén elhelyezkedő vizfelület tengerszint feletti magasságának megállapitása

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat felkérésére munkatársaimmal vállaltuk a Pénzpataki-viznyelő szájának és az üreg mélyén elhelyezkedő vizfelületnek az előirt pontosságu, müszeres méréssel történő beszintezését.

Első lépésként a viznyelő szájának bemérését végeztük el. A szintezés kiinduló pontja a mellékelt térképvázlaton feltüntetett és az Eger-Miskolc közötti müuttól légvonalban 50 m távolságra északra lévő háromszögelési kő volt, melynek tengerszint feletti magassága 566,6 m.

A szintezés MOM gyártmányu, Ni-B3 tipusu automata szintezővel végeztük, amelynek mérési középhibája kilométerenként ± 2,0 mm.

A szintezéshez 3 m-es, 1 cm beosztásu, MOM gyártmányu szintezőlécet, valamint sarut használtunk. A szintezést vesztett pontokkal, két menetben végeztük el, éspedig a háromszögelési kőtől a nyelő szájánál létesitett fixpontig, majd onnan vissza a háromszögelési kőig.

A háromszögelési kőtől a nyelőig 39,137 m, a visszamérésnél 39,116 m szintkülönbséget mértünk. A két mérés közti eltérés 21 mm. A két mérés középértékeként tehát a szintkülönbség 39,126 ± cm. A szintezési jegyzőkönyvet csatolom.

A szintezés utolsó pontja a Pénzpataki-viznyelő szájától 1,46 m-re lévő sziklatömbön létesitett fixpont, amelyet maradandóan megjelöltünk. Ez a nyelő szájával egy magasságban van és alkalmas arra, hogy a felszin alatti mérésnek kiindulópontja legyen. E pont tengerszint feletti magasságát a két bemérés középértékének figyelembevételével 527,5 m-ben állapitottuk meg. A Társulattól kapott megbizás végrehajtása érdekében több izben is megkiséreltük a Pénzpataki-viznyelő felszin alatt huzódó üregrendszerének, illetve az annak alján kialakult vizszintnek a bemérését is. Az idei kivételesen csapadékos tavaszi és nyár eleji időjárás folytán azonban akkor a nyelőbe olyan tömegü viz ömlött be, amely a jórészt függőleges szakaszokból álló barlangüregben nagyerejü vizeséseket képzett, amelyek a száz méternél jóval mélyebb nyelőüreg aljára való lejutást is kockázatossá, a megkivánt pontosságu müszeres mérést pedig teljességgel lehetetlenné tették.

A nyár végére alakult ki a viznyelő üregének mélyén olyan helyzet, amelyben - a folyamatosan lezuhogó viz ellenére is - lehetséges volt az üreg mélyén elhelyezkedő vizfelület nyugalmi szintjének kivánt pontosságu bemérése.

Minthogy a fokives lejtőszögmérés 45° felett már hibákkal terhelt és mert a barlang jórészében szinte az üreg teljes szelvényében záporozik a viz, a szokásos fokives lejtőszögmérés helyett végig a pontosabb és megbizhatóbb, finn gyártmányu SUUNTO tipusu müszerrel mértük a lejtőszögeket. Ugyancsak SUUNTO tipusu finn optikai müszerrel végeztük az irányszögek mérését is.

A felszin alatti mérés kiindulási pontja a viznyelőbarlang szájánál a felszini mérés zárópontjaként létesitett fixpont volt. Az üreg alján az utolsó pontot az igen alacsony őszi vizszint fölött rögzitettük, hogy a kisebb vizszintingadozások későbbi leszállások alkalmával könnyen lemérhetők legyenek. Ez a pont 1977. szeptember 11-én 0,68 m-rel volt a vizszint felett.

A viznyelő szájától az üreg aljára, tehát a vizszint fölé 52 mérési ponttal jutottunk le.

A mérés során a viznyelőbarlangnak csak a vizes járatát mértük fel. A száraz kerülőágakat és kürtőket a mérési eredményeket rögzitő rajzokon sem tüntettük fel.

A viznyelő szájánál lévő fixpontot relativ 0-m-nek tekintve, az üreg alján, a vizszint fölött elhelyezett pont relativ mélységét 127,72 m-ben, a mérés időpontjában észlelt - gyakorlatilag minimumnak tekinthető - viszint relativ mélységét pedig 128,40 m-ben állapithattuk meg.

A Pénzpataki-viznyelőbarlang alján elhelyezkedő vizfelület 1977. szeptember 11-i szintjének abszolut mélységét, a felszini szintezés és a felszin alatti mérések alapján 527,50 - 128,40 = 399,10 m-ben határoztuk meg a tengerszint felett.

Leszállásaink során a viznyelőbarlang alsó szakaszában, az üreg sziklafalán többhelyütt falevelek, faágak feltapadását figyeltük meg, ami arra utal, hogy nagyobb vizhozamok esetén a barlang alján a vizszint akár több méterrel is tartósan megemelkedhet. Miskolci barlangkutatók közlése szerint ők nagyobb esőzések nyomán bekövetkezett intenziv nyelőmüködés idején a szokásosnál 10-15 m-rel magasabb vizállást is észleltek a Pénzpataki-viznyelőbarlang alján.

Jelentésünkhöz mellékeljük:

1/ A Pénzpataki-viznyelő szájának szintező méréséről készült jegyzőkönyvet.

2/ A Pénzpataki-viznyelőbarlang felmérési adatait rögzitő jegyzőkönyvet.

3/ A felszin 1:5000 léptékü szintvonalas vázlatát, a szintező mérések kiindulópontjául szolgáló háromszögelési pont és a Pénzpataki-viznyelő szájának feltüntetésével.

4/ A Pénzpataki-viznyelőbarlang vizes ágának 1:400 léptékü térképét, valamint 1:200 méretarányu kifejtett hossz-szelvényét az 1977. szeptember 11-i vizszint feltüntetésével.

Szintezési jegyzőkönyv

1977. VI. 3. Pénzpatak

Kiindulási pont: Eger-Miskolc müuttól 50 m-re lévő háromszögelési pont, tengerszint feletti magassága 566,6 m.

Hátra:	Előre:
Fixpont: 0005,1	1.0267,5
1. 0010,2-3	2.0284,7
2. 0026,8	3.0259,0
3. 0041,0	4.0025,4
4. 0026,2	5.0284,3
5. 0057,2	6.0276,3
6. 0024,1	7.0259,7
7. 0055,2	8.0220,9
8. 0043,4-5	9.0263,8
9. 0013,6	10.0289,6
10. 0189,0	11.0238,2
11. 0006,6	12.0283,8
12. 0000,7	13.0268,3
13. 0002,0	14.0272,3
14. 0026,5	15.0263,8
15. 0067,3	16.0273,7
16. 0039,7	nyelő 0120,9

visszamérés

nyelő 0130,5	1.0036,1
1. 0260,8	2.0018,3
2. 0269,3	3.0021,0
3. 0276,4	4.0010,4
4. 0280,0	5.0018,5
5. 0233,7	6.0017,6
6. 0251,2	7.0042,6
7. 0262,3	8.0025,3
8. 0280,7	9.0032,4
9. 0253,5	10.0028,0
10. 0294,8	11.0019,7
11. 0261,0	12.0016,4
12. 0256,3	13.0051,4
13. 0249,5	14.0009,9
14. 0278,8	15.0042,3
15. 0260,4	16.0031,4
16. 0277,7	Fixpont: 00,43,9

A Pénz-pataki-viznyelőbarlang mérési jegyzőkönyve

A pont száma	irányszög	lejtőszög	hossz	cos	sin	a pont relativ mélysége
0 - 1	120°	- 0°50'	1,35	0	0,01	0,01
1 - 2	101°	-48°40'	2,88	1,90	2,16	2,17
2 - 3	278°	-36°50'	3,61	2,88	2,16	4,33
3 - 4	43°	-51°20'	2,67	1,66	2,08	6,41
4 - 5	298°	-29°50'	3,16	2,74	1,58	7,99
5 - 6	225°	+ 1°50'	5,25	5,24	0,16	7,83
6 - 7	331°	-47°20'	4,11	2,78	3,02	10,85
7 - 8	173°	-27°30'	1,61	1,42	0,74	11,59
8 - 9	286°	-20°20'	6,44	6,03	2,23	13,82
9 - 10	338°	-29°40'	2,51	2,18	1,36	15,18
10 - 11	347°	+ 45°	4,36	3,08	3,08	12,1
11 - 12	134°	-55°50'	9,60	5,39	7,94	20,04
12 - 13	11°	-32°30'	2,27	1,91	1,21	21,25
13 - 14	339°	-40°30'	2,50	1,90	1,62	22,87
14 - 15	363°	-49°30'	2,77	1,79	2,10	24,97
15 - 16	345°	-19°50'	2,45	2,30	0,83	25,08
16 - 17	241°	-18°50'	1,33	1,25	0,42	26,22
17 - 18	275°	-79°10'	8,29	1,55	8,14	34,36
18 - 19	90°	-59°30'	4,18	2,12	3,60	37,96
19 - 20	292°	- 22°	4,88	4,52	1,82	39,78
20 - 21	233°	- 44°10'	2,83	2,00	1,97	41,75
21 - 22	130°	- 31°30'	1,20	1,02	0,62	42,37
22 - 23	207°	- 10°20'	4,84	4,76	0,86	43,23
23 - 24	185°50'	+ 1°40'	4,33	4,32	0,12	43,11
24 - 25	107°	- 4°50'	6,80	6,77	0,57	43,68
25 - 26	188°	- 44°10'	2,56	1,83	1,78	45,46
26 - 27	120°	- 45°30'	1,90	1,33	1,35	46,81
27 - 28	149°	- 38°40'	1,90	1,48	1,18	47,99
28 - 29	97°	- 49°30'	4,31	2,79	3,27	51,26
29 - 30	94°	- 50°00'	3,12	2,00	2,38	53,64
30 - 31	197°	+ 1°50'	6,76	6,75	0,21	53,42
31 - 32	208°	- 23°30'	4,02	3,68	1,60	55,02
32 - 33	291°	± 0°	3,62	3,62	-	55,02
33 - 34	83°	- 2°40'	1,88	1,87	0,09	55,11
34 - 35	263°	- 31°30'	1,91	1,62	0,99	56,1
35 - 36	218°	- 13°30'	2,00	1,94	0,46	56,56
36 - 37	118°	- 18°	2,22	2,11	0,70	57,26
37 - 38	109°	- 18°	6,14	5,83	1,89	59,15
38 - 39	227°	- 36°50'	3,90	3,12	2,33	61,48
39 - 40	176°	- 65°40'	5,36	2,20	4,88	66,36
40 - 41	220°	- 35°10'	2,82	2,30	1,61	67,97

A pont száma	irányszög	lejtőszög	hossz	cos	sin	a pont relativ mélysége
41 - 42	117°	- 28°50'	2,72	2,38	1,31	69,28
42 - 43	152°	- 69°	6,8	2,43	6,34	75,62
43-- 44	297°	- 35°	4,12	3,37	2,36	77,98
44 - 45	94°	- 33°10'	3,14	2,62	1,71	79,69
45 - 46	114°	- 78°40'	1,52	0,29	1,49	81,18
46 - 47	198°	- 50°50'	7,98	5,04	6,18	87,36
47 - 48	258°	- 82°20'	19,84	2,64	19,66	1o7,o2
48 - 49	296°	- 65°30'	5,o8	2,1o	4,62	111,64
49 - 5o	225°	- 86°10'	6,11	0,4o	6,09	117,73
5o - 51	286°	- 50°20'	2,54	1,62	1,95	119,68
51 - 52	363°	- 47°40'	10,89	1,33	8,04	127,72

1./ Az "O" pont a viznyelőbarlang szájánál, a felszinen látható egy sziklalapon, melyet előzőleg beszinteztünk.

2./ Az irányszögek 4oo-as fokbeosztás alapján vannak feltüntetve.

3./ 1977. IX. 16-án a végpont alatt 0,68 m-rel volt található a szifon vizszintje.

Vid Ödön.

Jelentés a KPVDSZ Vörös Meteor TE. "Diogenesz" Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

Csoportunk ez évi tevékenységét a következő - főbb - célok határozták meg:

- a létszám stabilizálása
- az eddigi terepbejárások, barlangi felmérések adatainak feldolgozása
- további megfigyelések gyüjtése, illetve a továbbjutás megkisérlése a terület barlangjaiban, különös tekintettel a Pénzpataki- és Diósi II.-viznyelőbarlangban.

Létszámunk 19 fő, kettővel több mint az elmult évben. Megkezdtük a kutatási területünkre vonatkozó térképek készitését. Értékes megfigyeléseket végeztünk a Diósi II. sz. viznyelőben. Szivattyu beállitásával kisérletet tettünk a Pénzpataki-viznyelő talán levő szifon szintjének csökkentésére.

Kutatási területünk

Továbbra is a Rejteki munkásház - Kajla-völgy - Hór-völgy - Tepe-puszta - Balla-völgy - Répáshuta - Rejteki ház által határolt terület, melyen négy fontosabb objektumot tartunk számon.

1. Szarvas-etetői-viznyelő
2. Csunya-völgy
3. Pénzpataki-viznyelőbarlang
4. Dióspataki II-III. sz. barlangok

1. Szarvas-etetői-viznyelő

Ebben az évben csupán a legszükségesebb munkákat, vagyis egy nagyobb omlás lehetőségeinekelháritását végeztük el. Az érdemi továbbjutást megfelelő gépi eszközök hiányában nem tudtuk megvalósitani.

2. Csunya-völgy

Bár a völgyben nagyméretü barlangok nincsenek, a kutatást az teszi érdekessé, hogy az eddig megismert barlangok a völgytalp felett nagy - 15-30 cm - magasságban nyilnak. Mivel a völgy alsó részében ma aktiv vizfolyás nincs és, ha feltesszük, hogy ennek oka a Pénzpataki-, illetve a Dióspataki-viznyelő, akkor feltételezhetjük, hogy ezek a Csunya-völgyi üregek idősebbek, mint a két felső aktiv viznyelő. Tehát ezek további kutatásának segitségével választ kaphatunk nemcsak erre a kérédsre, hanem esetleg a két viznyelő korát is megtudhatjuk.

Ennek érdekében folytattuk a bejárást és térképen rögzitettük a fellelt barlangok helyzetét. Részletes megkutatásuk, felmérésük, értékelésük a jövő év feladata lesz.

3. A Pénzpataki-viznyelőbarlang

A mult évben /1976./ elkészült felmérés feldolgozása, a térkép szerkesztése megtörtént. Publikálását azért halasztjuk későbbi időpontra, mert a mellékjáratok pl. a Sáros kürtők felmérése késik, a hiányos térkép publikálása pedig értelmetlen lenne.

A térkép néhány adata:

Jutka-kürtő alja	17. pont	- 40,1 m
Gerendás-kürtő alja	36. pont	- 75,8 m
Retyi-kürtő alja	44. pont	- 86,4 m
A Nagy-fal teteje	47. pont	- 91,5 m
A szifon	55. pont	- 146,0 ,

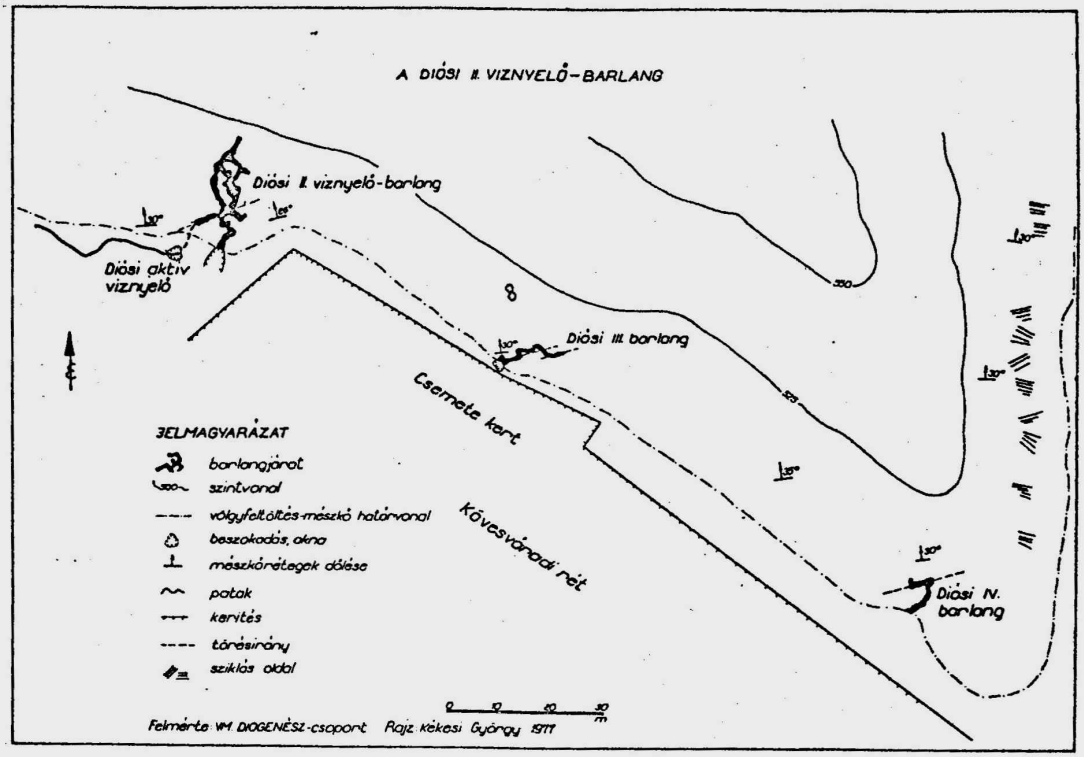
A DIÓSI II. VIZNYELŐ-BARLANG
Diósi II. viznyelő-barlang
Diósi aktív viznyelő
Diósi III. barlang
Csemete kert
Kövesváradi rét
Diósi IV. barlang
JELMAGYARÁZAT
barlangjárat
szintvonal
völgyfeltöltés-mészkő határvonal
beszakadás, akna
mészkőrétegek dőlése
patak
kerítés
törésirány
sziklás oldal
0 10 20 30 m
Felmérte: VM DIOGENÉSZ-csoport Rajz: Kékesi György 1977

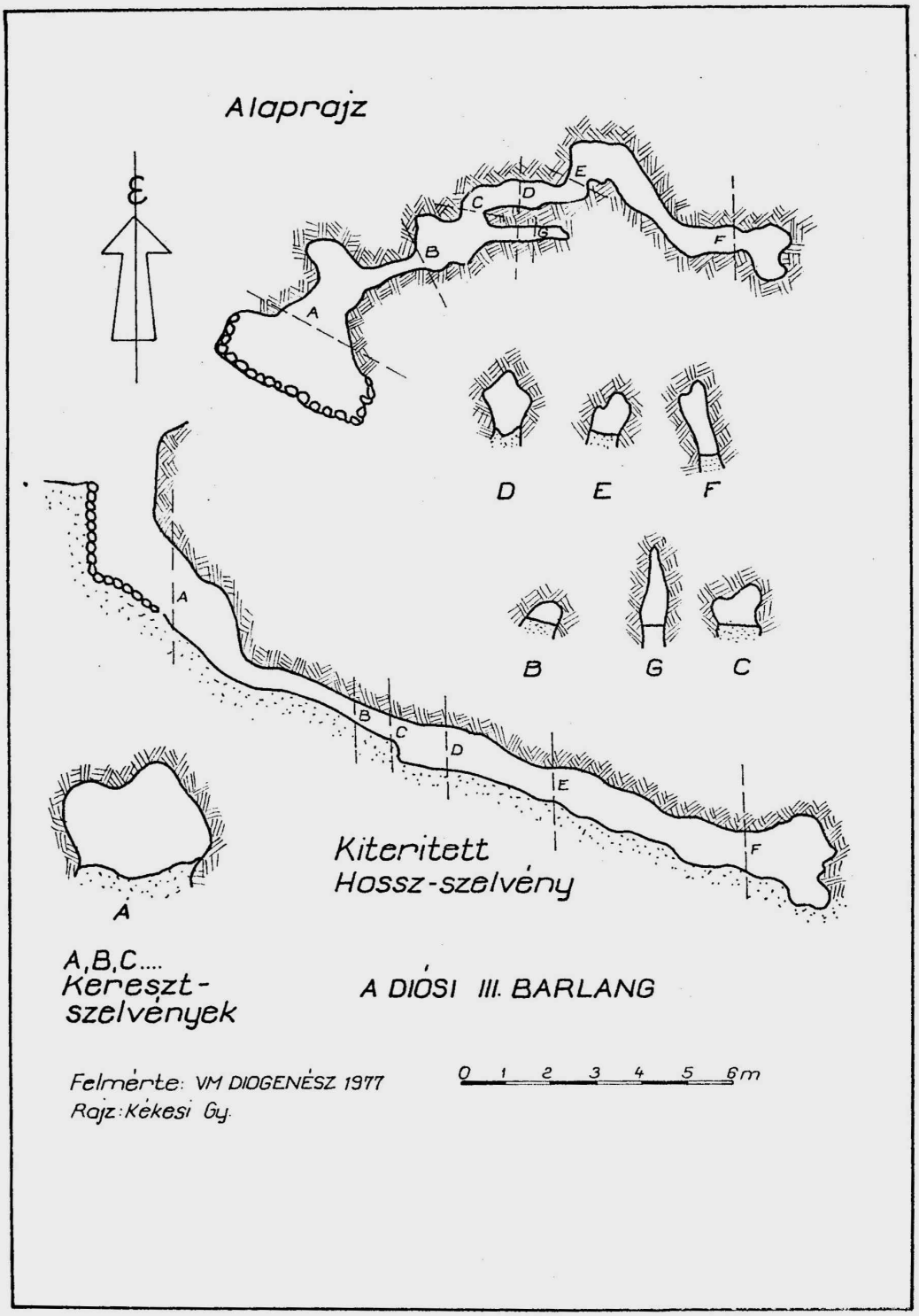
Alaprajz
A
B
C
D
E
F
G
Kiteritett
Hossz-szelvény
A,B,C....
Keresztszelvények
A DIÓSI III. BARLANG
Felmérte: VM DIOGENÉSZ 1977
Rajz: Kékesi Gy.
0 1 2 3 4 5 6m

Rendszeres megfigyeléseink alapján ugy látszik, hogy a szifon vizszintje ingadozik. Az ingadozás mértéke meglepően jelentős, több méteres nagyságrendü. Pontos mértékének megállapitására müszeres méréssorozatot tervezünk.

Novemberben szivattyu beállitásával négy napon keresztül folyamatosan átemeltük a patak vizét a Csunya-völgybe. Ennek következtében csak a Nagy-fal alsó részén volt - csekély - vizfolyás. A szifon szintje minimális mértékben csökkent /-5 cm/. Idő hiányában nem sikerült megállapitani, hogy a szivattyu leállitása után visszaállt-e az eredeti szint. Vagyis, hogy a süllyedés a patak átemelésének, vagy a természetes mozgásnak a következménye-e.

4. A Dióspataki-viznyelők:

Nyári táborunk fő munkahelye a II. sz. viznyelő volt. Megpróbáltunk uj bejáratot nyitni a kráteren keresztül, hogy a bontási anyagot könnyebben kiszállithassuk. A munka azonban annyira balesetveszélyes volt, hogy abba kellett hagyni.

Ezután a jelenlegi végpont bővitésén dolgotunk: 2,5 méterrel sikerült előrébb jutni. Sajnos azonban a méretek nem bővülnek.

A tábor ideje alatt lezudult esők nyomán tünt fel az, hogy a barlangba bejutó viz többsége nem a végponton folyik el. E jelenséget azóta is figyelemmel kisérjük. Jelenleg bukó beállitásán dolgozunk a végponton.

A csoport vezetője Scholtz Ferenc az év elején vidéki munkahelyre távozott. Sok évi fáradhatatlan munkáját a csoport nevében ezuton is megköszönöm.

Thieme András

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Foton Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

T a r t a l o m

1977. évi rövid beszámoló

Bihar expedíciók III.

A Legény-Leány-barlang faunája

Szoplaki Ördöglyuk

Pilis-barlang

Pilis-tető, Ingó kövek-barlangja

Pilis-hegység: Leány-, Legény-barlang lezárása

Kutatócsoportunk 1970. január 30-án alakult meg 5 fővel, az élelmiszerker. Titán Csoportból váltunk ki. Kis baráti társaságunk alkotta azt a magot, melyre jelenlegi aktiv gárdánk felépült.

Uj csoport, uj tervek, elképzelések, célkitüzések: ezeket most hét év távlatából nézve elmondhatjuk - sikerült minden.

Célitüzésünk volt:

- résztvenni az akkor beinduló barlangkataszterezési munkákban,
- elkészíteni a jelentősebb magyarországi barlangok fotódokumentációját,
- uj kutatási területeket választani /Pilis, Bükk, Bakony/ s ott eredményes feltáró munkát végezni,
- a feltárásokkal párhuzamosan elvégezni az adott munkaterületen a régészeti, őslénytani leletmentést,
- leletmentő munkatáborok fotódokumentációját és filmdokumentációját elkészíteni /Kőlyuk II., Gaja-szurdok: Rigó-barlang/,
- ismeretterjesztő előadásokkal, dia- és filmvetitésekkel jártuk és járjuk a KISZ-klubokat, sportegyesületeket, bemutatva a természetjárás, a barlangkutatás szépségeit,
- hazai, valamint külföldi barlangkutatókkal kitünő kapcsolataink vannak. Csoportunk nemcsak a magyarországi karsztterületeket járja, eljutottunk Jugoszláviától, Olaszországtól Svédországig; a Gyergyói-havasoktól a Skót-felföldig.

Röviden beszámolunk 1977. évi tevékenységünkről:

1. Románia - Bihar expedíciók /1977. január, április/

Folytattuk terepbejárásainkat a Bihar-karsztvidékén, végigjártuk a Királyhágó-barlangjait /Zichy-barlang, Igric-barlang/, majd felkerestük a Nagyváradtól 20 km-re lévő Bethia-i Krátert. Áprilisban a Pádis ujabb területein kutattunk /Barzai-árok, Balaleasa, Ponor-rét/.

2. Csehszlovákia, Morva-karsztvidék

Brno-i barlangkutatók meghivására csoportunk 10 fővel vett részt a Jadovnicei nemzetközi találkozón. Ismerkedtünk a környék kisebb-nagyobb barlangjaival /Dagmar-barlang, Pick Dama-barlang/. Szlovák barátainktól meghivást kaptunk a juliusban kezdődő

Barázdálás expedicióra. /Mi nem mehettünk, helyettünk a Diogenesz csoportból mentek./

3. Tési-fennsik, Országos Barlangos Találkozó

E nagyon jól sikerült rendezvény a Vértes - Bakony táborunk utolsó állomása volt. Diavetitéses beszámolót tartottunk az elmult év eseményeiről, táborairól.

4. Legény-, Leány-barlang lezárása /1977. julius 10-25./

Az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének kérésére kéthetes táborunk során lezártuk mindkét objektumot. Januártól minden hónap második vasárnapján ügyeletet tartunk, ekkor látogathatók e barlangok.

5. Tátra '77.

A lengyel barlangkutatók évenkénti iskolatáborán 1973 óta kisebb-nagyobb létszámmal résztveszünk. Több alkalommal láttuk mi is vendégül krakkói, zakopanei barátainkat.

Ez évi /1977. augusztus 3-29./ táborunkat - sajnos - a szó szoros értelemben elmosta az eső.

6. Angliai Nemzetközi Barlangkutató Találkozó

Csoportunk 3 fővel vett részt a nemzetközi rendezvényen. Utunk során felkerestük Ausztria és Franciaország karsztvidékét is. Angliában a Skót-felföld volt legtávolabbi célpontunk.

Kutatócsoportunk 21 főre gyarapodott, az 1970-es kis csapatból csak ketten maradtunk. Uj társaink részére gyakorlati és elméleti oktatásokat szervezünk. Részt veszünk a Barlangi Mentőszolgálat munkájában is. Felszerelésünk pótlását, hazai és külföldi táboraink költségeit munkák vállalásával biztositjuk.

Pilis-hegység: Leány-, Legény-barlang lezárása

A Pilis-hegység a Dunakanyar szögletében helyezkedik el. Délnyugaton a dorogi és a vörösvári völgy határolja. A Budai-hegységgel együtt Dunazug-hegységnek is nevezik. A Dunakanyarban vulkanikus eredetü hegyek sorakoznak, nyugati fele mészkő és dolomit. Legmagasabb pontja a Pilis /757 m/, melynek hosszukás koporsó alaku tömbje Pilisszentkereszttől nyugatra emelkedik. /Dobogókő 700 m; Urakasztala 594 m; Nagykevély 535 m/ Triász mészkő alkotja tömegét, ehhez oldalról andezit simul, a harmadkori vulkanikus tevékenység emlékeként. Az egész karsztvidék vizben igen szegény, mert a csapadék elnyelődik, s a mélyben barlangokat képez.

A Pilis-hegységben a barlangok egy részét a kőzetek törésvonalai mentén feltörő hévizek alakitották ki, s csak később formálta tovább a felülről beszivárgó csapadékviz.

A Leány- és Legény-barlang barlang bejárata Klastrompuszta felett, a Csévi-szirtek tövében nyilik, a Pilis-tető nyugati oldalában, 420 m tszf. magasságban. E két barlang egymástól kb. 60 m távolságban található, feltárásukon 1930 óta dolgoztak barlangkutatók és turisták.

A Leány-barlang üregeinek hossza 200 méter, legmélyebb pontja 40 m-re a bejárat szintje alatt található. A Legény-barlang valamivel nagyobb, járatai beosült hossza 340 m, legmélyebbre, 45 méter mélységig a Sárlyuk nevü aknájában juthatunk.

Mindkét barlang bejárati csarnokában végeztek régészeti ásatást, igy a Leány-barlangból előkerültek középkori pénzhamisitó eszközök, római kori bronz fésü, a Legény-barlang kitöltéséből neolit-kori cserépmaradványok stb.

A 60-as évek végén még mindkét barlang belső termeiben nagyobb tömegben tanyáztak de-

nevérek, ezeknek száma a barlangok rendszeres látogatásam szándékos elpusztitásuk, valamint a vegyszeres növényvédelem miatt rohamosan csökkent. 1975 végén már csak elvétve 1-2 telelő denevért találtunk az eldugottabb járatokban.

A barlangok élővilága a külső behatásokra különösen érzékeny. Rendkivül fontos az 1961. évi 18. számu törvényerejü kormányrendelet határozata, mely szerint hazánk valamennyi barlangja és azok közvetlen környéke természetvédelmi terület. Ez a szigoru védelem egyben a barlangok élővilágának nyugalmát, háboritatlanságát is biztositja.

A törvényben biztositott védelem ellenére a barlangok cseppköveinek vandál pusztitását, a denevérek létszámának rohamos csökkenését tapasztalhattuk. A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Foton barlangkutató csoportja, amely a Pilis területén folytat évek óta kutatómunkát, benyujtotta az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetéhez a két barlang lezárásának részletes tervét. A Leány-, Legény-barlang lezárásának tervét az Intézet jóváhagyta, igy került sor 1977. julius 10-24. között kutatótáborunkra. E két hét alatt a helyszinre szállitottuk a szükséges anyagokat: cementet, sódert, vizet, kisméretü légoltalmi ajtókat stb. Az itt felsoroltakat jórészt háton vittük fel a Klastrompusztai turistaháztól a barlangok szájáig. A munkálatok közben előkerült kis cserép- és csontmaradványokat továbbitottuk a Magyar Állami Földtani Intézethez.

Az MKBT rendezésében 1978. március 13-án 17 órakor kezdődő előadáson ismertetjük a lezárás előzményeit, előkészitésének, kivitelezésének folyamatát, a már lezárt barlangokban jelenleg folyó munkálatokat /térképezés, müszeres mérés, denevérek megfigyelése stb./.

Pilis-barlang

A Pilis tömbjében, a Vaskapu-völgy baloldalán található az felett 50 m magasan. 1970. október 6-án térképezte fel a 150 m hosszu barlangot a KPVDSZ Vörös Meteor TE. Diogenesz csoportja. Az átlag 1 m széles, de 4-6 méter magas járat felső részén szép retek cseppköveket találunk, a kürtő előtti szakaszon kis tetarátákat, 2-3 méteres cseppkőlefolyást láthatunk. A téli időszakra rendszeres vendégei a barlangnak a denevérek. A közönséges denevér több egyedét, valamint kis patkósorru denevéreket találtunk a folyosó falain, mennyezetén. A barlangot a gyakori vandál látogatók erősen pusztitják, a képződmények és a téli álmot alvó denevérek védelme csak a barlang lezárásával oldható meg.

Csoportunk 1975 óta rendszeresen végez megfigyeléseket a barlangban /hőmérsékletmérést, denevérek megfigyelése stb./. Az OKTvH Barlangtani Intézetének felkérésére 1978. évben lezárjuk a Pilis-barlangot.

Pilis-tető, Ingókövek-barlangja

Lorberer Árpád 1974-ben elhangzott előadásán ismertette a Pilis-hegység karsztjelenségeit. Utmenti-viznyelőként emlitve e barlangot, melyet csoportjával próbáltak feltárni. Kutatócsoportunk az előadóval történt megbeszélés után 1974 őszén megkezdte a közben beszakadt viznyelő kibontását. A munkát nehezitette a sok többmázsás kő, illetve az errejárók tevékenysége, mert a kihordott követ-törmeléket visszadobálták az aknába. Jelenleg 9 m mélyre jutottunk, részben a szálkőben a hasadékok mellett vésve. Ácsolattal biztositottuk az akna falait. Az 1978. évben nagyobb kutatótábort tervezünk a barlang feltárására. Kutatási engedélyt kérünk erre a munkaterületünkre is.

Tihanyi Péter

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. "Nautilus" Vizalatti-barlangkutató Szakosztályának 1977. évi jelentése

Csoportunk 1977-es évben is folytatta munkáját mindkét kutatási területén, Tapolcán és a Baradla-Alsó-barlangban.

Tapolcán 9 két, illetve 3 három napos munkaturát 8-10 fővel dolgoztunk. E munka eredményeképpen a csónakázótól ÉNy-i irányban kb. 180 méteres ujabb körjáratot tártunk fel az MHS-járat - Átjáró - Meteor-ág között. Az uj járattal közelitettük meg feltehetően legjobban a Kórház-barlangot, mellyel a vizalatti összeköttetés fő célunk, gyógyászati, aszmatikus, barlangterápiás kezelés hatékonyságának érdekében. 1977-ben Kessler Hubert és a Barlangtani Intézet segitségével felvettük a kapcsolatot a Magyar Geofizikai Intézetben Stomfai Róberttel, az eddigi viz alatti térképeink pontositása érdekében. A speciális magnatométeres viz alatti pontok felszini azonositása azért vált szükségessé, mert a viz alatti mérések nagy távolságon pontatlanok. Ezekkel a felszinre vitt pontokkal pontosan be lehet majd mérni a két barlang közti távolságot és a két végpont helyét.

Elkezdtük a mérésekhez szükséges elektromágneses tekercsek elkészitését. 1978-ban helyezzük el a próbamérések után a tekercseket és végezzük el a méréseket.

A Baradla-Alsó-barlangban 1977-ben a feltárt részek mérésével, fényképezésével foglalkoztunk.

Horváth Győző

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Tektonik Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése

Csoportunkban az 1976-os év végén komoly személyi problémák merültek fel, amelyeknek eredményeképpen 1977-ben csoportunk kettévált. Ez a szétválás nem ment egykk napról a másikra, hanem hosszabb folyamat eredménye volt. Ez természetesen erősen rányomta bélyegét csoportunk ez évi munkájára. Mivel mindkét fél igényelte magának a Tektonik nevet, egyesületünk barlangkutató szakosztályának vezetősége ugy döntött, hogy régi csoportunk nevét az az uj csoport vigye tovább, amelynek tagjai:

Bessenyei Judit, Boros László, Csernavölgyi László, Csernavölgyi Lászlóné, Csöndör Gyula, Gáspár Judit, Hegedüs Gyula, Heltay Tamás, Kazsóki János, dr. Kósa Attila, Major István, Marek Eszter, Molnár András, Szabó Miklós, Uzelman Annamária és Varga Géza.

A döntést a másik csoport elfogadt .

Az 1977-es évben részt vettünk a Barlangkataszterezési pályázaton, amelyre a pályamunkát még a régi csoport együttesen készitette el. A pályázaton elnyertük a vigaszdijat, mert a Biráló Bizottság véleménye szerint nem teljesitettük maradéktalanul a pályázat feltételeit, de a benyujtott anyag nagy értékére való tekintettel nem hagyhatták dijazás nélkül.

A pályázati anyag elkészitése közben jöttünk rá arra, hogy az elmult években a feltáró kutatás tulhajtása a dokumentáló munka rovására ment. Ez annyit jelent, hogy kutatási területünkön, az Alsó-hegyen, az általunk ismert 112 barlang közel feléről még térkép sincs. Ezért csoportunk kettéválása után elhatároztuk, hogy ezt a hiányt bepótoljuk. Ez a nagymennyiségü és sokrétü feladat több éves rendszeres munkát igényel. Ennek a célkitüzésnek megfelelően az idén felmértük a Széki-zsombolyt és 13 barlang fotódokumentációjához készitettünk felvételeket. A Széki-zsomboly térképét jelentésünk I. mellékletében mutatjuk be.

A Barlangi Mentőszolgálatban három csoporttagunk vesz részt és az év során annak valamennyi akcióján részt vett.

Hegedüs Gyula

SZÉKI - ZSOMBOLY

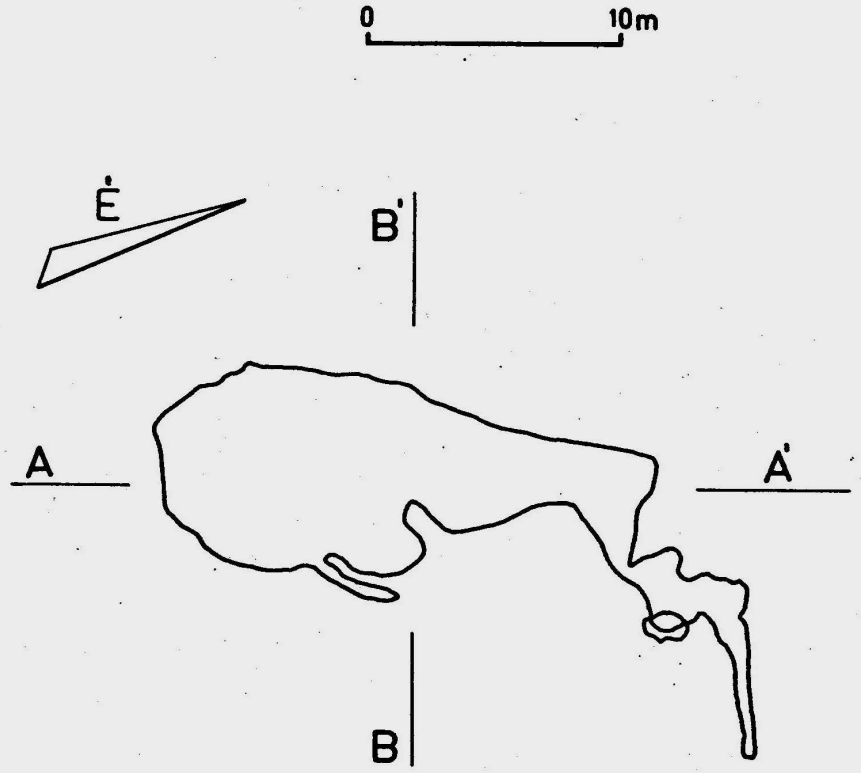

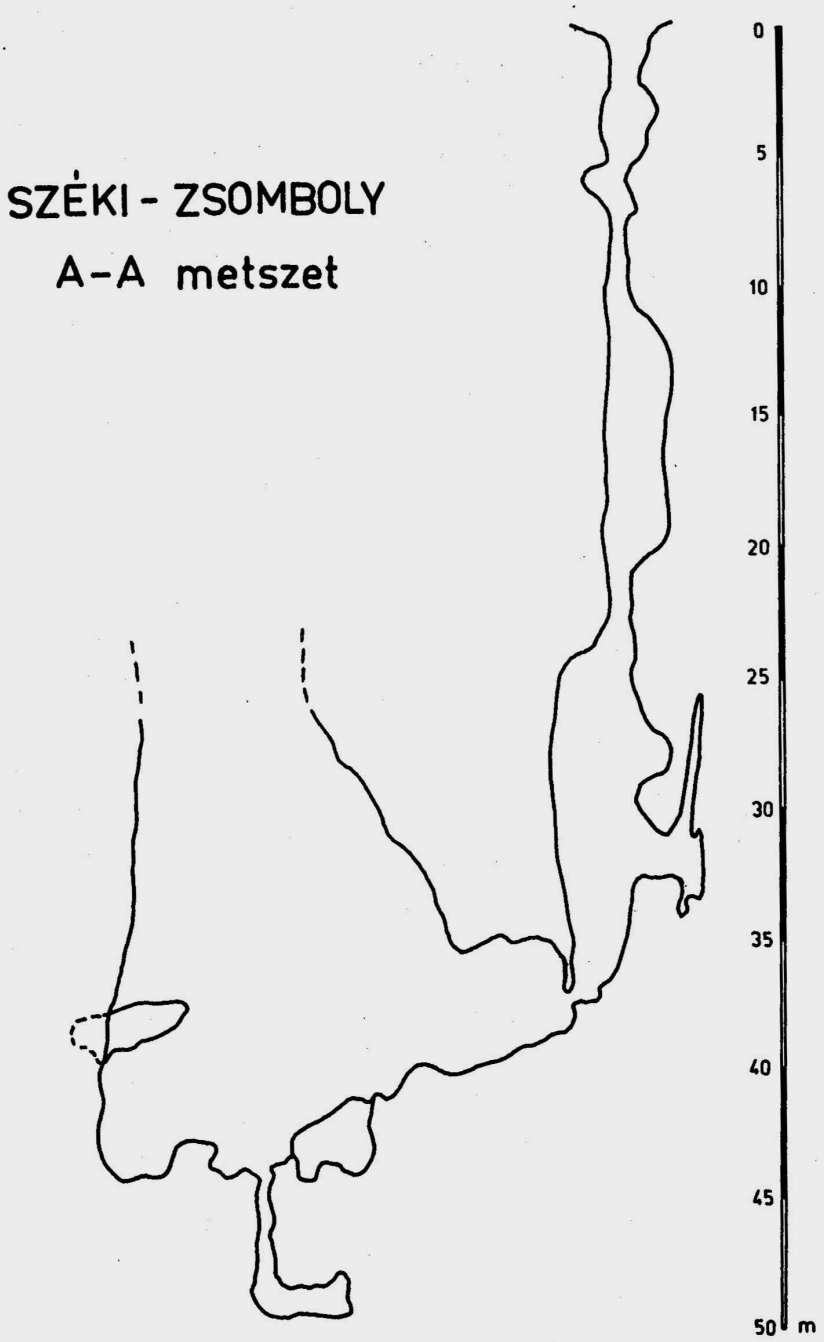
SZÉKI - ZSOMBOLY
A-A metszet
0
5
10
15
20
25
30
35
40
45
50
m

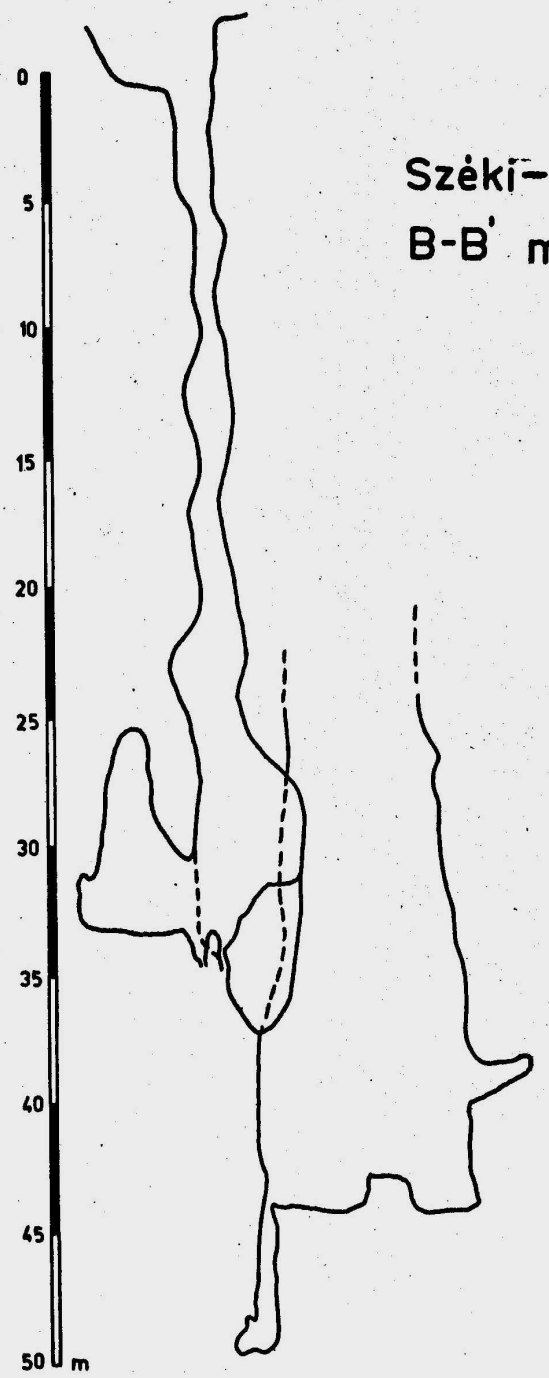

Széki-zsomboly
B-B' metszet

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Vass Imre Csoport 1977. évi jelentése

Szerkesztette: Házi Zoltán

T a r t a l o m

1. Csoportunk 1977. évi tervei

2. Beszámolók, jelentések az évi szakmai munkákról

a/ Mátyás-hegyi-barlang

b/ Szögligeti munkák

c/ Ráckai-kőfejtő I. sz. barlangja

d/ Szakmai beszámolók:

Rácz József: Beszámoló a VMTE Vass Imre Csoport 1977. évi csonttani gyűjtéseiről

Rácz József: "Denevér-temetők" az Aggteleki Baradla-barlangban

Karip Gyula: A Ráckai-kőfejtő I. sz. barlangja

Dr. Dénes György: A Csörgő-forráscsoport karszthidrográfiai és barlangrendszere

3. Tanulmányutak, kirándulások

4. Szervezeti élet

5. Az 1978. évi terveink

1. Csoportunk 1977. évi tervei

Barlangkutató csoportunk a KPVDSZ VMTE Barlangkutató Szakosztályának keretében működik. Az 1977. évben a korábbi évhez hasonlóan csoportunk hagyományos munkaterületen tervezett kutató munkát:

- Budai-hegység
  Mátyás-hegyi-barlang térképezési munkákat
- Aggteleki Karszt
  Szögligeti Csörgő-forrás rendszerének feltárását, és a Ménes-völgy környékén adatgyűjtést terveztünk.

2. Beszámolók, jelentések az évi szakmai munkáinkról

a/ Csoportunk évek óta végez mérési munkákat a Mátyás-hegyi-barlangban. Az 1977. évre tervezett munkáinkat különböző okok miatt nem teljesítettük, ezért az 1978-as évben nagyobb intenzitással kívánunk munkaterületünkön dolgozni.

b/ Az Alsó-hegy déli lábánál fekvő Szögliget községben található Csörgő-forráscsoport feltárásán Barlangkutató Szakosztályunk több évtizede munkálkodik. Kutatócsoportunk figyelembe véve a helyi adottságokat, nagyobb technikai felszereltséggel végezte kutatómunkáját az elmult három évben.

Nyári táborunkat ez évben is Szögligeten szerveztük meg, augusztus 5-20-ig. A tábor célja természetesen az Alsó-hegyi Acskó-rét és a Csörgő-forrás között feltételezett barlangrendszer feltárása volt.

A tábor ideje alatt a korábbi években megbontott felső árvizi forrásszájat bontottuk tovább. A hatékonyabb munka érdekében benzinmotoros bontókalapácsot és légkompresszoros fejtőkalapácsot szereztünk be. Igy munkánkat eredményesebben tudtuk végezni, kb. 10 m³ mészkövet termeltünk ki bontási helyünkön.

Munkánk eredményeképpen augusztus 15-én 23 órakor megnyilt előttünk az "ut" és egy szük hasadékon keresztül bejutottunk egy közel 100 m-es barlangjáratba.

A feltárt barlang a bejárattól 12 m-re kiszélesedett, egy nagy törmelékkel és agyaggal boritott teremmé. A terem tölcsér alaku, hosszusága 9 m, szélessége 7 m. Oldalán 60-70 cm vastag agyagdomb található. A falakon több helyen cseppkőkéreg és cseppkövek találhatók. Itt kell megemliteni, hogy a törmelék között tisztán hallani az aktiv járatban folyó viz hangját, mely érdemes módon messziről jövő hangszór emlékeztet.

Az év során hétvégi turák keretében közel 500 munkaórát dolgoztunk e munkahelyen. A feltárt barlangról térképet készitettünk, melyet mellékelünk. Az eddig elért eredmények alapján bátran feltételezzük, az eddig csak elméletben kimutatott nagyobb barlangrendszer létezését. Az 1978-as évben mindent elkövetünk, hogy az aktiv patakos járatba bejussunk.

A fentieken kivül az Alsó-hegyen az Urföldje-i beszakadásnál dolgozott egy birgádunk és az időszakos viznyelőt megbontva, a vastag humusz réteg eltávolitása után a szálkő mentén 4 métert haladtak lefelé.

Terepbejárás során az Alsó Acskó-forrás szájánál kisebb üreget véltünk felfedezni, ezért a forrás vizszintjét, mintegy 40-50 cm-rel megsüllyesztettük és igy 2-3 m hosszu, 40-50 cm magas elszükülő járatba jutottunk be.

A táborban átlag 20 fő vett részt, és összesen 1500 munkaórát forditottunk kutatási munkáinkra.

c/ Az év során több alkalommal terveztünk barlangbejárást, többek között a Budai-hegységben a Remete-szurdok barlangjaiban. Igy jutottunk el a Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangjába is, ahol szomoruan tapasztaltuk, hogy a barlang állapota időről-időra rongálódik, ezért elhatároztuk, hogy a barlang jelenlegi állapotáról térképet és fotódokumentációt készitünk. Fenti munkákat Karip Gyula vezetésével csoportunk fiatalabb tagjai elvégezték, miután meggyőződtünk arról, hogy más barlangkutató csoport a területen kutatómunkát nem végez. Erről a szándékunkról az OTVH Barlangtani Intézetét értesitettük. Csoportunk fiatal tagjai igen lelkesen dolgoztak ezen a munkahelyen, a térkép elkészitése után a barlangban még bontási munkákat is végeztek és közel 800 munkaórát forditottak a kutatásra.

d/ A fenti munkahelyekhez kapcsolódva tagtársaink szakmai beszámolóit mellékeljük /lásd az eredeti kéziratban/.

4. Szervezeti élet

Csoportunk fenntartó szerve a KPVDSZ Vörös Meteor Természetbarát Egyesület. A csoport jelenlegi létszáma 25 fő. Itt kell megemlitenünk, hogy több csoporttagunk még nem társulati tag, ezt a hiányosságot 1978. évben pótolni kivánjuk.

5. Az 1978. évi terveink

Az elmult évi munkáinkat kivánjuk folytatni, elsősorban szögligeti Csörgő-forrás barlangját szeretnénk feltárni. A Ménes-völgy környékén az adatgyüjtést szintén tovább kivánjuk folytatni. A Budai-hegységben, a Mátyás-hegyi-barlangban, és a Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangjában munkáinkat tovább folytatjuk.

A RÁCSKAI TELEPI I.sz.bg. VÁZLATOS ALAPRAJZA

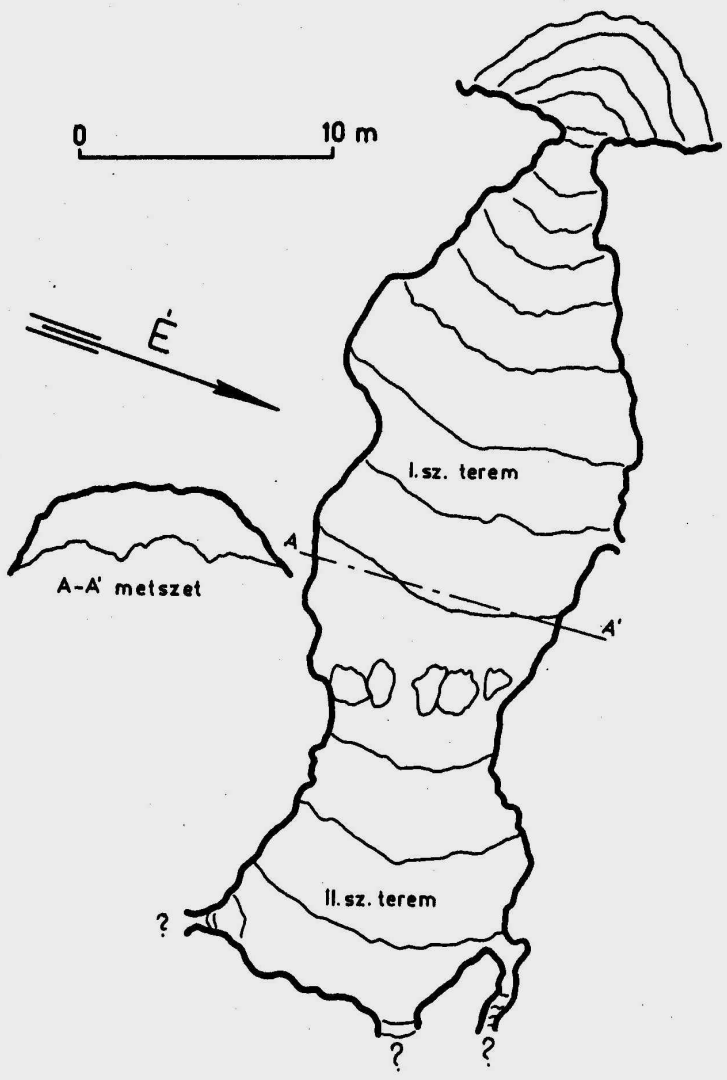

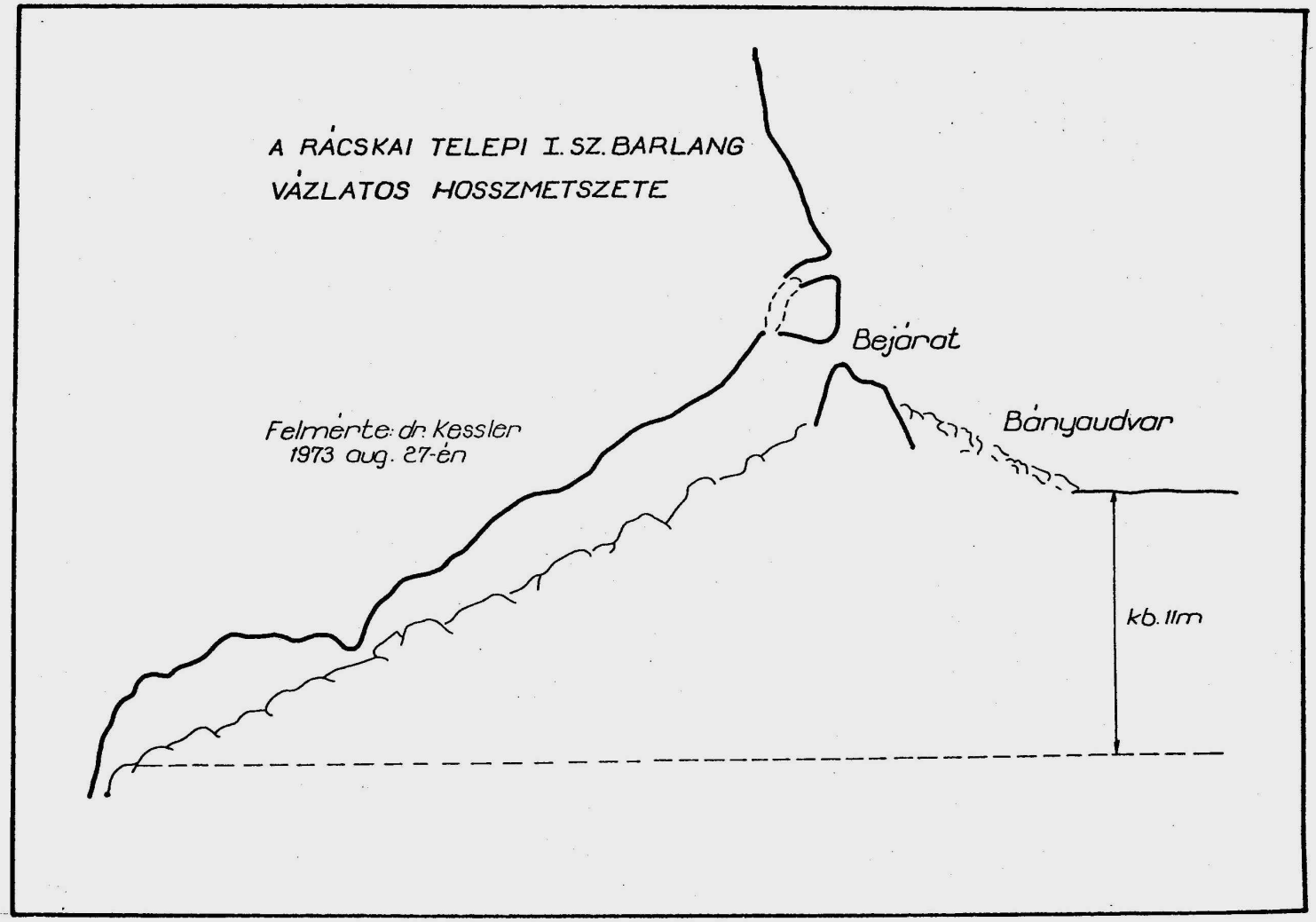
A RÁCSKAI TELEPI I. SZ. BARLANG
VÁZLATOS HOSSZMETSZETE
Bejárat
Bányaudvar
Felmérte: dr. Kessler
1973 aug. 27-én
kb. 11m

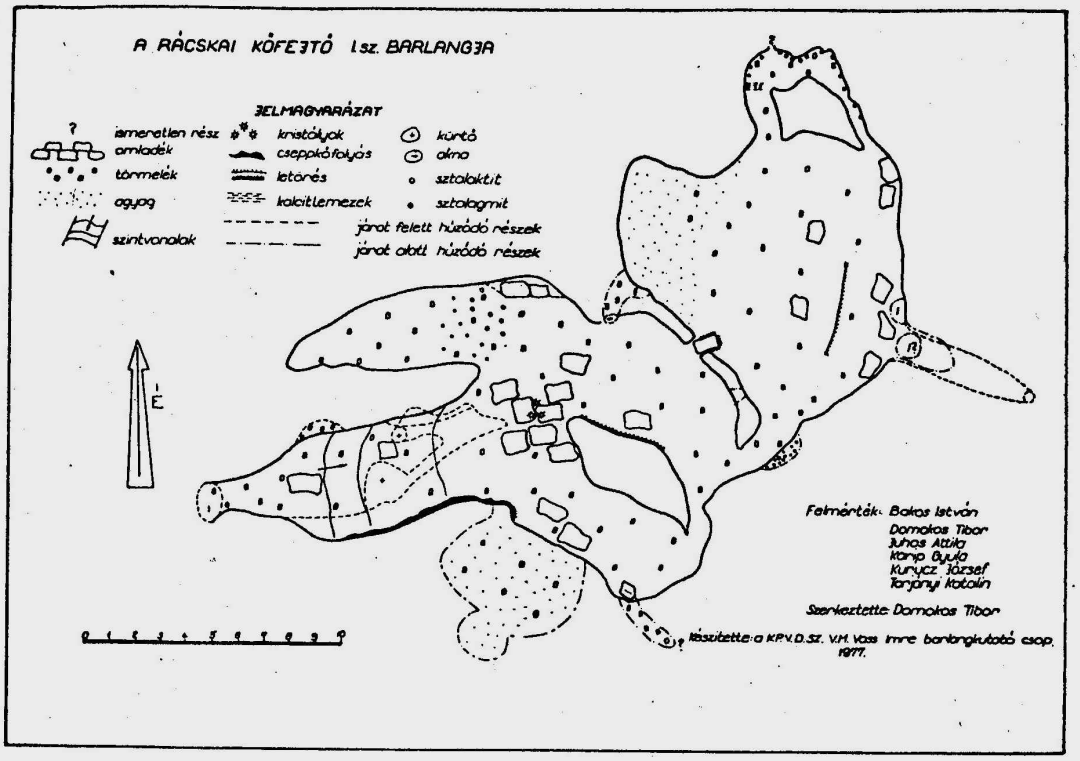
A RÁCSKAI KŐFEJTŐ I.sz. BARLANGJA
JELMAGYARÁZAT
ismeretlen rész
omladék
törmelék
agyag
szintvonalak
kristályok
csepegő folyás
letörés
kalcitlemezek
járat felett húzódó részek
járat alatt húzódó részek
kürtő
akna
sztalaktit
sztalagmit
É
Felmérték: Bakos István
Domokos Tibor
Juhos Attila
Kanp Gyula
Kurucz József
Tanjányi Katalin
Szerkesztette: Domokos Tibor
Készítette: a KPV.D.SZ. V.H. Vass Imre barlangkutató csop. 1977.

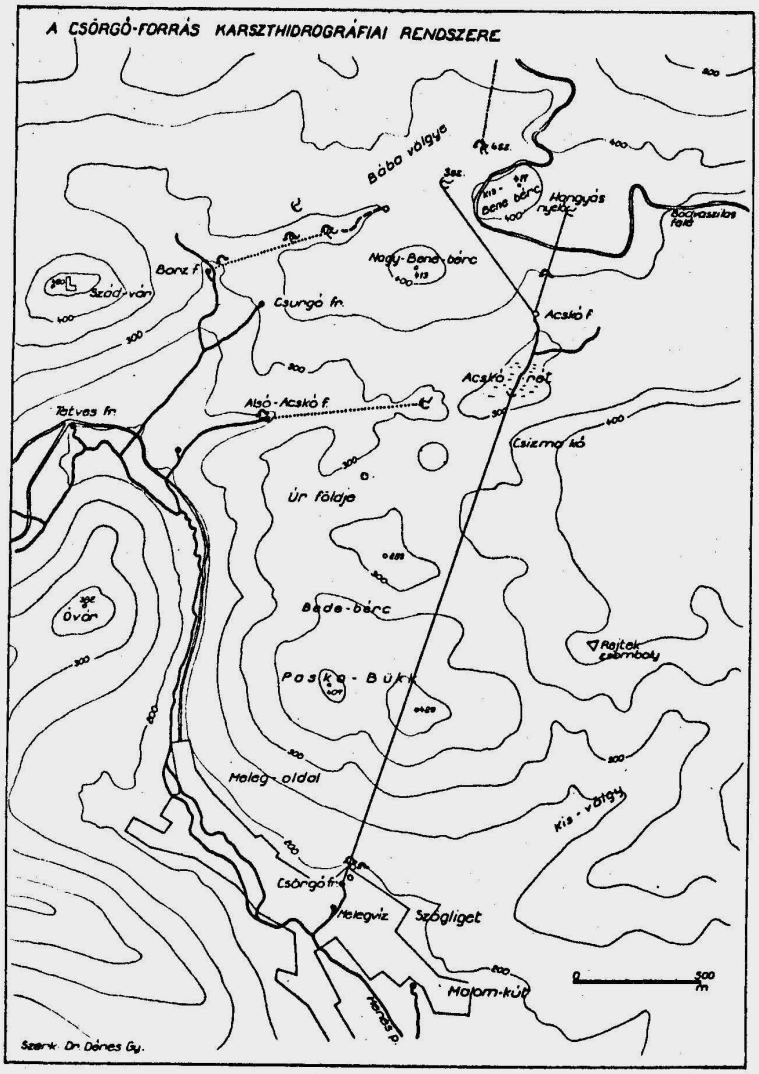
A CSÖRGŐ-FORRÁS KARSZTHIDROGRÁFIAI RENDSZERE
Bába völgye
Hangyás nyelő
Bodvaszilas falá
Nagy-Bene-bérc
Borz f.
Szád-vár
Csurgó fr.
Acskó f.
Acskó-rét
Alsó-Acskó f.
Tetves fr.
Csizma kő
Úr földje
Bede-bérc
Óvár
Rejtek zsombolyi
Pasko-Bükk
Meleg-oldal
Kis-völgy
Csörgő fr.
Melegvíz
Szögliget
Malom-kút
Szerk. Dr. Dénes Gy.

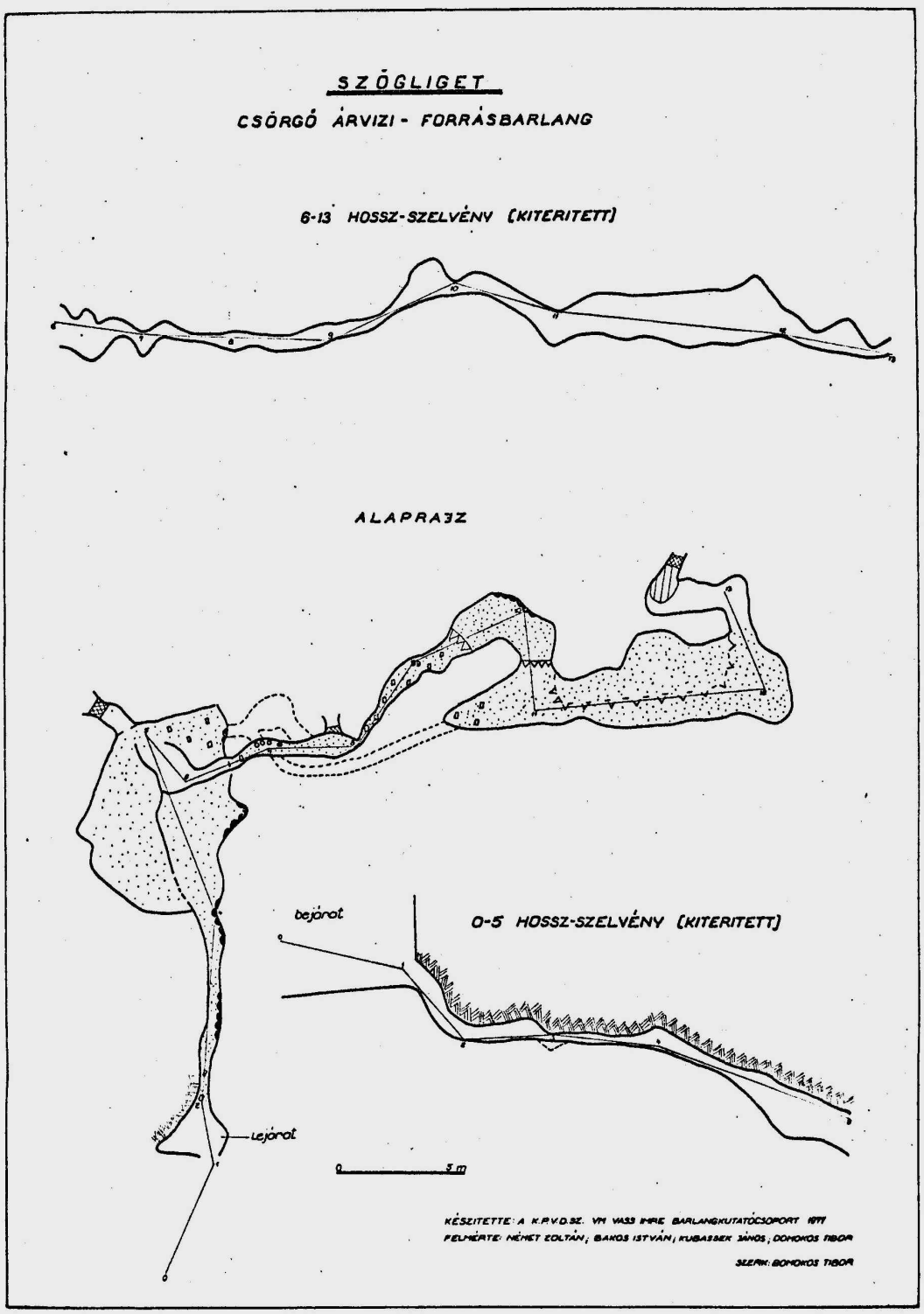
SZŐGLIGET
CSÖRGŐ ÁRVIZI - FORRÁSBARLANG
6-13 HOSSZ-SZELVÉNY (KITERITETT)
ALAPRAJZ
bejárat
0-5 HOSSZ-SZELVÉNY (KITERITETT)
lejárat
0
5 m
KÉSZÍTETTE: A K.P.V.D.SZ. VM VASS IMRE BARLANGKUTATÓCSOPORT 1977
FELMÉRTE: NÉMET ZOLTÁN, BAKOS ISTVÁN, KUBASSEK JÁNOS, DOMOKOS TIBOR
SZERK: DOMOKOS TIBOR

A Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangja

A Remete-hegy DK-i részén, a Szurdok-völgy kijáratától Ady-liget irányában található a Telki Állami Erdő- és Vadgazdaság Müszaki Erdészete által 1977 első negyedévében felhagyott Rácskai-kőfejtő.

1973 májusában e helyen, a bányamüvelés során uj, hidrotermális eredetü barlang nyilt meg.

Kutatástörténet

1973. junius 8-án Balázs Lajos turista bejelentést tett az Országos Természetvédelmi Hivatalnak arról, hogy illetéktelenek pusztitják a barlang képződményeit, s arra kérte az illetékeseket, intézkedjenek a barlang megmentése érdekében.

Még ugyanezen a napon kiszállt a helyszinre Keszthelyi István főosztályvezető-helyettes és dr. Kessler Hubert okl. mérnök tud. tanácsadó. A helyszini szemle alkalmával, a bányaudvarban található, a barlangból származó képződményeket hidrotermális eredetünek itélték.

A részletes vizsgálat időpontját 1973. augusztus 27-re tüzték ki. Ennek eredményét két térképmelléklettel ellátva dr. Kessler Hubert szakvéleményben rögzitette. Megállapitásait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A barlang bejárata a bányaudvar talpszintje felett kb. 6 m magasságban helyezkedik el. A bezáró kőzet vastagpados, erősen karsztosodott, fehér szinü, cukorszövetü, felső-triászkori dachsteini mészkő. A barlang összhossza kb. 23 méter. A második terem legmélyebb pontja a bányaudvar talpszintje alatt kb. 11 méterre helyezkedik el.

Képződményei: aragonitból átkalcitosodott borsókő, kalcit lemezek, cseppkövek. A falakat borító kiválások azonban jóval kevésbé dusak, mint a Szemlő- vagy a Ferenc-hegyi-barlang esetében. A kettes teremből három irányban sejthető további folytatás.

1973 végén az ELKISZ Csoport Juhász József vezetésével végzett térképezést a barlangban. Hogy egyéb kutatást folytattak az ma már nem állapitható meg bizonyosan, mert éves csoportjelentést munkájukról nem adtak le.

A barlangról készült térképük egy példánya dr. Bertalan Károlyhoz került, aki a jelen anyag összeállitásához, a dr. Kessler Hubert-féle szakvéleménnyel együtt rendelkezésre bocsátotta azt.

Az 1973-77. közötti időszakban a bányamüvelés tovább folyt, erősen kárositva a barlang 1. sz. termét.

Csoportunk Karip Gyula csoportvezető helyettes vezetésével 1977 februárjában kezdte meg a barlang kutatását. Az év során kb. 800 órában végeztünk bontási és preparálási munkálatokat a barlangban. Elkészitettük annak 1:100 arányu térképét, megkezdtük a fotódokumentáció készitését, valamint a barlangban található ásványokból vett mintáknak elemzés céljára történő begyüjtését. Az elemzéseket a Magyar Állami Földtani Intézetben készitik el. Minthogy a barlang még nem szerepelt a barlangkataszterben, ezért kitöltöttük a szpeleográfiai terepjelentést és a megfelelő dokumentációval együtt eljuttattuk a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakbizottságához.

A barlang leirása

A barlang bejárata a bányaudvar talpszintje felett kb. 6 méterre nyilik. A bejárattól kb. 3 métert kell kapaszkodva leereszkednünk ahhoz, hogy az 1. sz. terem törmeléklejtőjére léphessünk. /Ez a törmelék a bányászat során jutott be a terembe/. A bejárattól jobbra borsóköves, cseppköves falrészlet található. Fejünk felett, a mennyezeten

rövid, emeleti járat indul. A törmeléklejtőn lejjebb ereszkedve, balra melléktermet találhatunk. Ezt a részt tulajdonképpen az erősen aláhajló mennyezetet elérő törmelék választja el a terem többi részétől. Mennyezetén fiatal cseppkőképződést figyelhetünk meg /cseppkő óvoda/. Ezután nagyméretü kőtömbök közt haladunk tovább, a terem vége felé. Felnézve, a mennyezeten több helyen figyelhetünk meg kaolin kiválást. /Lásd a mellékletet./ Lábunk alatt, a nagy kőtömbökön sárga kalcitkristályokat találhatunk. A kettes számu terembe vezető jobboldali átjáró törmelékéből igen szép borsókő aragonit szőlőfürtök kerültek elő. Sajnos a barlang jelenleg ismert szakaszában már sehol sem találhatunk ehhez hasonló képződményeket a falakon. Az átjáró jobboldali bemélyedésében szép cseppköveket találunk. A kettes számu terem alját, az egyes teremhez hasonlóan nagymennyiségü törmelék boritja. A terem falán szinte mindenütt borsókő látható. Némelyiken másodlagos kristálykiválást figyelhetünk meg. A teremnek az egyes terem felőli falán hatalmas, helyéről kiosuszott "kőéket" figyelhetünk meg. Ezzel szemben, a terem másik falától, hasadék indul tovább. A végében felfelé induló hévizes kürtőt találhatunk. Talán alatta tört fel valaha a héviz. /Erre több nyom is utalni látszik./ Ez az egyik további bontásra érdemes hely. A másik az ugynevezett "kalcitlemezes" járat. Ennek érdekessége egy egymásra rétegzett, vékony kalcitlemezekből álló meghajlitott, nagyméretü tömb. A járatot kitöltő törmelék kitermelésével talán itt is érdemes a továbbfolytatás kutatásával foglalkozni.

További terveink között szerepel a bontás folytatása és esetleg, ha az OTVH célszerünek itéli - a barlang lezárása.

Karip Gyula

Kiadja: Magyar Karszt- és Barlangkutató
Társulat
Felelős kiadó: Hazslinszky Tamás
Engedélyszám: 48255
Készült: 9oo példányban
82/3o19 MTESZ Házinyomda, Bp.

Felelős vezető: Deli Sándor